

RAMAYANA

Kolofon - Metapodatkovna oblika v Dublin Core

Atribut	Sistem	Podatki
DC.Naslov		Ramajana
DC.Podnaslov		
DC.Avtor		Irena Pangeršič
DC.Avtor.Naslov		ariel.neri@gmail.com
DC.Tema/Gesla		Filozofija
DC.Tema/Gesla		Religija
DC.Tema/Gesla		Hinduizem
DC.Tema/Gesla		Poezija & Proza
DC.Opis		Drugi najdaljši ep na Zemlji in kulturno izročilo indijske podceline. Junaški ep o kraljeviču Rami in njegovi zvesti ženi Siti.
DC.Založnik		Pangeršič, I.
DC.Založnik.Naslov		ariel.neri@gmail.com
DC.Datum objave	ISO8601	September, 1998
DC.Tip		Tekst/Prevodi
DC.Format	IMT	html/pdf format višine 21 cm, širine 15 cm; teksti, fotografije, ilustracije; 227 str.
DC.Identifikacija	PDF	ramajana.pdf
DC.Identifikacija	CIP/NUK	
DC.Identifikacija	COBISS	
DC.Jezik	ISO639-1	slovenski
DC.Dostop	URL	http://mahabharata-brahma-om.herobo.com/download.pdf.php?file=ramajana.pdf
DC.Posodobitev	ISO8601	2011-08-28

RAMAJANA

Pojavil se je tisti, ki razsvetljuje svet,
zaščitnik sveta, ki poraja luč,
ki slepemu ponuja oko,
ki razločuje naravno pokvarjenost.

(Lalitavisatra, 23. poglavje)

RAMAJANA (PURNAPREMA)

PROLOG

Pod prepletenimi grmi in lianami, v nenehnem toku hudournikov in slapov, pod letom tisočerih ptic vseh barv in med tuljenjem divjih živali, teče reka Tamasa, nežno in mirno polna spominov, ne da bi se kdaj podala zunaj svojih meja skrivnostne džungle Dandake, skrivališča demonov in čarovnic, bogov in ršijev, legendarnega gozda, v katerem so se dogajali mnogi prizori iz Ramajane.

Takrat, ko reka in džungla še nista obstajali, je bilo na tem širnem območju bogato kraljestvo vladarja Dande. Nekega dne, ko se je Danda sprehajal, je zagledal dekle, ki je sedela ob jezeru in se ogledovala v mirni vodi; njena lepota ga je vznemirila. Približal se ji je, padel na kolena pred njo in jo prosil, naj bo njegova. Dekle, ki je mislila, da je sama, je kriknila od strahu in zbežala. Kralj je stekel za njo, jo kmalu ujel in jo hotel ugrabiti. Toda Aradža - tako ji je bilo ime - se mu je izmuznila in vsa v solzah stekla k očetu, velikemu ršiju, da bi mu povedala, kako je bila ponižana.

Ko je rši slišal hčerkino zgodbo, se je silno razjezil. Preklel je kralja Dando in prisegel, da se bo vse njegovo kraljestvo v trenutku spremenilo v pepel. Takoj so ogromni ognjeni jeziki objeli vse, kar je ustvarjalo sijaj Dande, in kmalu so ostali samo še kupi pepela. Vasi in mesta, vrtovi in obdelana zemlja, vse se je spremenilo v pepel. Vse razen malega jezera. Rši je namreč hotel ugoditi hčerki in je prizanesel jezeru, v katerem se je rada kopala in na njem gledala odsev luninih žarkov.

Minilo je mnogo let. Veter je razpršil pepel, tako, da se je pokazala zemlja, črna in ožgana še od požara. Potem je prišlo močno deževje, jezero se je podaljšalo in se razlilo; nastala je reka Tamasa. Polagoma se je razcvetelo rastlinstvo in ogromen gozd je prekril ozemlje, na katerem je bilo nekoč Dandovo kraljestvo. Tako sta nastali reka Tamasa in džungla Dandaka.

Na bregovih reke Tamase pa je živel mlad razbojnik, imenovan Ratnakara, ki je preživel ženo in otroke tako, da je ubijal divje živali in ropal popotnike, ki so hodili skozi gozd.

Nekega dne je modrijan Narada, ki se vedno sprehaja med nebom in zemljo (ker je posrednik med bogovi in ljudmi), šel po poti, kjer je stal Ratnakara. Le-ta ga je ustavil in mu zagrozil, da ga bo krepko premlatil, če mu ne bo dal vsega kar ima na sebi. Narada je vprašal Ratnakaro, zakaj se želi polastiti stvari, ki mu ne pripadajo, in tat je odvrnil, da to potrebuje, da bi lahko preživel družino. Tedaj mu Narada reče: "Vsak dan kradeš ali ubijaš. Nekega dne boš moral prenašati posledice svojih slabih dejanj, to je zakon karme, in če slabo ravnamo, nas obdaja slabo duhovno ozračje in si nakopljemo nadloge, kajti vsako naše dejanje pritegne primerne posledice."

"Posledice?" je odvrnil Ratnakara, "na to pa nisem nikoli pomislil. A prav gotovo ne bom imel pretežkega bremena, kajti žena in otroci ga bodo delili z mano. Kradem in ubijam zanje prav toliko kot zase."

"Ali si prepričan, da bodo žena in otroci delili breme s teboj? Pojdi in vprašaj jih. Čakal te bom."

Ratnakara je storil tako, kot mu je Narada svetoval. Bil je kmalu nazaj, žalosten in potr: žena in otroci so mu dejali, da je njegova dolžnost, da jih hrani in jim daje, kar potrebujejo, a, da jim ni mar,

kako jih preživlja: tako, da bo seveda moral sam prenašati posledice svojih dejanj.

Ratnakara je bil ves pretresen. Vprašal je Narado, kaj bi moral storiti, da bi mu oprostili njegovo mračno preteklost. Narada ga je potolažil in mu zagotovil, da je Gospodova milost brezmejna. Svetoval mu je naj sede k meditaciji in ponavlja ime Gospoda Rama: tako mu bo prošnja uslišana.

Narada je odšel. Ko je Ratnakara ostal sam, je sedel pod neko drevo in začel meditirati. Toda "Rama" je bilo preveč sveto ime za grešnika njegove vrste, in izgovoriti mu je uspelo le "mara", obrnjen zvok besede "Rama", ki ga je dobro poznal, kajti "mara" pomeni v sanskrtu "smrt" in njegove žrtve so često kričale to besedo, ko jih je napadel. A vendar, ko je ponavljal: maramaramara..... se je končno le slišalo RamaRamaRama...

Nekaj let pozneje je Narada spet šel po tem gozdu in zaslišal glas, ki je šibko ponavljal: RamaRamaRama.... Iskal je malo naokrog in odkril, da prihaja glas iz nekega termitnjaka ob vznožju nekega drevesa. Ratnakara je namreč ostal tako dolgo zatopljen v meditacijo, da so termiti imeli čas, da so si zgradili dom okoli njegovega povsem negibnega telesa in ga v celoti prekrito. Narada se je nasmehnil. In ker v sanskrtu pomeni termitnjak valmik je zaklical:

"Valmiki! Valmiki! pridi, pokaži se na svetlo! Kajti združil si se z Gospodom tako močno, da si popolnoma pozabil na zunanji svet. Pridi! In ker si se v tem termitnjaku rodil v novo življenje, bo tvoje ime odslej Valmiki."

Valmiki je premaknil otrple ude, tako, da se je termitnjak sesul, in končno se je prikazal bleščeč in poln hvaležnosti do Narade, ki mu je pokazal pot do osvoboditve duše.

Svetost, ki je obdajala Valmikija je kmalu pritegnila učence, ki so

se zbrali okrog njega in skrbeli zanj; izoblikoval se je majhen ašram. Nekega dne je Valmiki, ki je bil še vedno zatopljen v notranjo lepoto vprašal Narado: "Ali je kak popoln človek na tej zemlji?"

"Da," je odvrnil Narada. In povedal zgodbo o avatarju Rami, ki je vladal v tisti deželi. Valmiki je bil ves iz sebe od veselja, in ko ga je Narada zapustil, mu je zgodba ostala živo v spominu in ga ni več zapustila niti podnevi niti ponoči.

Ko se je nekega dne kopal v reki Tamasi, je zagledal na veji nekega drevesa zaljubljeni veliki beli ptici; lepota njune ljubezni ga je zelo ganila. Medtem, ko je bila njegova duša očarana nad nežnostjo, ki se mu je kazala pred očmi, je puščica prebodla eno od ptic in zgrudila se je na tla. Velika in nepričakovana žalost je Valmikiju prevzela srce. Z bolečim vzdihom je zamrmral:

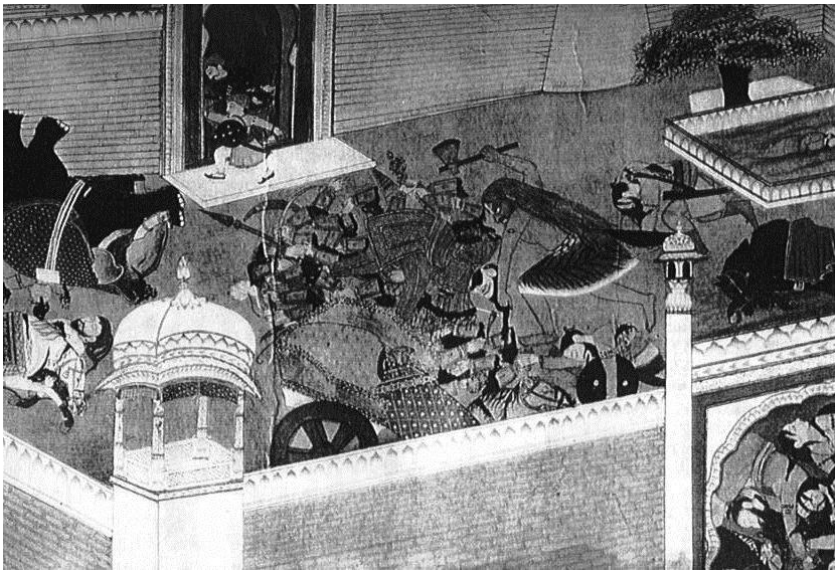
"O ti lovec!

Ubil si eno od ptic,
prevzetih od ljubezni,
ne imej miru v duši
stoletja in dneve dolgo!"

Tako je lovca zadelo prekletstvo in je zbežal. Učenci, ki so obkrožali guruja, so občudovali lepoto verzov iz njegovih ust. Valmiki pa je bil pravkar vstopil v svet poezije in odkril nov ritem besed.

Zgodba o Rami, ki mu jo je povedal Narada, je še zmeraj lebdela okoli njega, obdajal ga je ritem verzov, ki se mu je porajal v srcu. Vrnil se je v ašram in začel meditirati. Prikazal se mu je stvarnik Brahma in mu razodel, da bo napisal slavni ep o bogu Rami.

"Dokler se bodo dvigale gore in bodo tekle reke, je dejal Brahma, bo Ramajana draga ljudem in jim bo s svojim zgledom ustvarjala čisto srce."

Parasurama, Rama s sekiro, je bil šesti avatar in še živi, ko se pojavi Ramachandra. S svojim prihodom je osvobodil svet pred tiranijo vojščakov kšatrij, katere je enaindvajsetkrat uničil.

BALAKANDA (SPEV O OTROŠTVU)

I. Ramovo rojstvo

V Ajodhi, mestu sončnih otrok je vladal Dašaratha. Bil je plemenit, kreposten in dober kralj, a tudi tako spreten lokostrelec, da je lahko ponoči smrtno zadel slona, sledeč mu samo po trobljenju. Velik je bil njegov sloves, kajti nekega dne ga je poklical kralj bogov Indra, da bi se z njim bojeval v vojni proti asurom. Ljudstvo je bilo srečno, da ima takega vladarja, v katerega zaupajo celo bogovi.

Kraljestvo je bilo prostrano in bogato: pravili so, da ga samo morja omejujejo. Mogočna vojska ga je varovala in planjave so bile rodovitne zaradi obilnih voda reke Saranje. Glavno mesto je bilo umetniško zgrajeno; v dolgih ravnih avenijah so se vrstile razkošne hiše. Vse ženske, ki si jih srečeval na ulicah so nosile na zapetjih in gležnjih zlate obroče, najdragocenejši nakit pa je povečeval njihovo lepoto. Kralja so obdajali ministri, ki so mu dajali modre nasvete, svečeniki pa so opravljali obrede, da bi ugajali bogovom in stalno varovali vladarja, da je blestel kakor vzhajajoče sonce.

Vendar Dašaratha ni bil srečen. Imel je tri soproge, vse tri ljubeče, toda nobena mu ni dala dediča. Nekega dne se je posvetoval s svečeniki, in ti so mu priporočili, naj daruje veliko žrtev, in s tem ponižno prosi bogove, da bi uslišali njegovo željo, tako potrebno za srečo kraljestva.

Izbrali so enega izmed najlepših konj iz kraljevih hlevov in ga spustili v naravo. Več dni je konj dirjal po mili volji. V določeni razdalji pa so mu sledili kraljevi vojščaki. Po nekaj tednih pa se je sam vrnil v palačo. Svečeniki so skleпали, da je znamenje ugodno in izbrali so ugoden kraj za opravljanje obredov.

Povabili so kralja yogija iz Mithile Džanako, radže in prince iz

vsega kraljestva, umetnike, astrologe, dekleta vešča petja in plesnih umetnosti, svečenike, vojščake, trgovce, pesnike, krotilce kač, akrobate in žonglerje. Zgradili so stanovanja za kakih deset tisoč gostov in hleve za slone, konje in kamele. Razpeli so velike platnene strehe in postavili prekrasne šotore. Ko je napočil odločilni dan, so pripravili izvrstne jedi po okusu in kasti za vsakogar, tako, da bi bili vsi kar se da najbolje razpoloženi in se v molitvi združili s svečeniki. Postavili so oltar, dvignjen proti nebu, okoli njega pa položili pladnje z darovi: sadje, cvetice, žafran, kokosove orehe, kadila, rdeči prah in beli pepel ter sveto vodo iz Gangesa. Prižgali so ogenj, zapeli hvalnice, zadonele so trobente in bobni; in odmevali so bronasti zvonovi. Svete besede so se dvigale med vonjem po mošusu in sandalovini.

Prav v tistem trenutku pa so se v nebesih zbirali bogovi okrog Stvarnika, Gospoda Brahme. Bili so zelo zaskrbljeni, kajti mogočni asura Ravana je bil sklenil, da bo pahnil s prestola njihovega kralja Indro in so se pritoževali Gospodu Brahmi, ki je bil sam dal temu demonu tako veliko moč. Ravana se je držal velikih strogosti, zato ga je Brahma naredil nepremagljivega. Hotel je, da bi ga ne mogli ubiti ne bogovi, ne nebeški pevci in niti demoni. In Brahma je bil uslišal njegovo željo, kajti za opravljeno strogo disciplino mu je moral dati enakoredno nagrado. Ravana je torej postal nepremagljiv. Toda opijanjen od na novo pridobljene moči je postal tudi zelo hudoben. In namesto, da bi svojo moč dal na voljo bogovom, jo je uporabljal za uresničitev svojih želja. Bil je ves napihnen od ošabnosti, grdo je ravnal z vsemi, ki so se mu upirali. Zdaj pa je celo hotel prevzeti prestol kralju Indri! Bogovi so dejali Brahmi: "Ne moremo ga spraviti k pameti, niti ubiti, kajti dar, ki mu je bil poklonjen ga varuje. Samo Vi nam lahko pomagate, da se ga znebimo."

Brahma se je dobro spominjal, da je Ravano naredil nepremagljivega, toda spominjal se je tudi, da je Ravana iz same

oholosti izpustil človeka, ko je našteval bitja, ki ga ne bodo mogla ubiti. To izpustitev je Brahma razkril bogovom.

Zelo srečni ob tej novici so se bogovi z molitvijo obrnili na zaščitnika veselja Višnu.

Gospod Višnu je prijezdil k njim na nebeški jezdni živali Garudi, ki je na pol orel in na pol človek. V eni roki je držal rog v obliki stožičaste školjke, v drugi kij, v tretji disk, v četrti pa je imel lotos Božje zavesti. Da bi naredil konec Ravanovim zarotam je bog privolil, da se utelesi v človeškem bitju. To pa se je dogajalo ravno v trenutku, ko je Dhrtaraštra prosil nebeško Milost, da mu da sina. Takrat se je Višnu odločil, da se bo utelesil v sinu kralja Dašaratha.

Na oltarju je gorel sveti ogenj. Med obredom je svečenik prilil prečiščeno maslo. In velikanski plamen se je dvignil proti nebu. Pojavilo se je bitje polno veličastva. Njegov dhoti, nabran v gube se je mešal s plameni, v rokah pa je držal zlato skodelico. Poklical je Dašaratha: "Bogovi so uslišali tvojo prošnjo. Pošiljajo ti ta napoj. Razdeli ga med svoje soproge in vsaka ti bo dala sina."

Bitje je izginilo in ogenj se je umiril. Globoko ganjen in hvaležen je Dašaratha šel h Kaušalji, svoji prvi soprogi in ji rekel naj izpije polovico božjega napitka. Potem je nesel skodelo Sumitri in jo prosil naj izpije polovico ostanka. Nato je šel h Kajkeji z namenom, da ji da preostanek napoja. Toda, ko je bil pri njej je rekel naj izpije samo polovico zlate skodele. Zatem se je vrnil k Sumitri, ki je izpila skodelo do dna.

Minili so meseci. Kaušalja je rodila Višnuovega avatarja Ramo, ki je imel sinje telo in milino lotosov odsevajoče oči. Kajkeji je rodila Bharato, pomoč sveta. Sumitra, ki pa je napoj pila dvakrat je rodila

dvojčka: dobrohotnega Lakšmano in Šatruhna uničevalca sovražnikov.

V kraljestvu je zavladovalo veselje, zaigrali so na bobne in trobente. V raju pa so zaplesale nebeške nimfe. Na zemlji je bil Rama. Radost veselja, ki je prišel na pomoč obupanemu svetu.

II. Višwamitra, Ramova iniciacija

Rama je bil ljubljenec vsega kraljestva. Ljubili so ga starši, trije bratje pa so ga v igri šteli za vodja. Čislalo pa ga je tudi ljudstvo, ki je v njem videlo božjo inkarnacijo. Bil je zgled pravičnosti, dobrote in sočutja. Bil je celo ljubljenec Kajkeji in Sumitre, mater svojih bratov, kajti ljubil in častil jih je kot lastno mater.

Bharata in Šatruhna sta bila neločljiva. Lakšmana pa je zvesto sledil Rami. Legel je samo takrat, ko je Rama počival, in jedel je samo, če je Rama z njim delil obrok. V palači sta cveteli nežnost in radost.

Vse štiri otroke so zelo mlade poučili o umetnostih miru in vojne. Rama je znal jahati na slonih in jih voditi bolje kot kdorkoli, poleg tega je izvrstno streljal z lokom. Kralj je bil srečen, da so njegovi sinovi postajali vedno lepši, vedno pogumnejši, in da so pridobivali vse knežje vrline.

Nekega dne so se vsi štirje igrali nedaleč od njega, in, ko jih je gledal, misleč, da jim bo kmalu treba izbrati žene, je vstopil stražar iz palače in naznanil Višwamitrov prihod. Mnogi dvorjani so vzklikali od presenečenja: Višwamitra je bil mogočen rši, kateremu ni bilo nič neznanega, niti v nebesih niti na zemlji, niti v peklu, in pravili so tudi, da je sposoben ustvariti drugo veselje. Da bi ga sprejel, kot se spodobi, je kralj sestopil z prestola, šel nekaj korakov naproti modrijanu in se dotaknil njegovih stopal v znamenje spoštovanja. Potem ga je posadil na častno mesto in rekel:

"Dobrodošel, o rši! Ta palača je Tvoj dom. Tako kakor bleščeče sonce nas Tvoj prihod navdaja z radostjo. Zate lahko storim, kar je v moji moči. Kar želiš je že v naprej sprejeto. Zahtevaj in ubogal bom."

Višwamitra je odgovoril: "O kralj, tvoje besede so vredne tvojega rodu in mi razveseljuje srce. Tu je moja prošnja: tvoj sin Rama je najspretnější lokostrelec v tem kraljestvu. Že nekaj časa me neprenehoma napadajo demoni in omadežujejo oltar, ker moram opravljati žrtvovanja. Vem, da jih pošilja Ravana. Samo tvoj sin Rama jih lahko pokonča. Prišel sem ponj. Ali mi ga hočeš prepustiti, da bo ubil te demone?"

Rama ni ničesar vedel o svoji usodi in je zdaj prvič slišal za ime svojega strašnega nasprotnika Ravane. Nekaj mu je vzdrhtelo v srcu in z roko je stisnil lok, ki ga je imel čez ramo. Višwamitra je govoril, da kravoločni in naslini Ravana vlada nekje na daljnem otoku Lanki na jugu kaljestva. Od tam odpošilja svoje demone tja, kjer ršiji kličejo bogove.

Kralj je molčal. Bil je globoko vznemirjen. Njegova čustva in misli so se bojevala med seboj; nikoli si ni bil zamislil, da mu bo rši rekel edino stvar na svetu, ki je ni hotel dati. Ker pa mu ni hotel prikrivati težave, ki mu je stiskala srce je vzkliknil:

"Ne moreš mi vzeti sina! Ramo z lotosovimi očmi. Ramo, sladkost mojega življenja! Ni še dopolnil šestnajst let. Vem, da je kralj dolžan varovati ašrame, kjer ršiji milo prosijo bogove za blagor človeštva. Prišel bom sam z mogočno vojsko, bojeval se bom do zadnjega diha in bom iztrebil demone. Kako bi jih mogel premagati otrok? Ne! Ne moreš mi vzeti sina Rame!"

Ko je Višwamitra slišal te besede se je strašno razjezil: "Kako more kralj vzeti besedo nazaj?" je odvrnil, "ali nisi obljubil, da boš zadostil moji želji? Ali nisi rekel, da se boš pokoraval moji volji?"

Kraljev guru Vašišttha je prisostvoval temu dogodku. In ko je zaslutil, da bi ršijeva jeza utegnila ogrožati Zemljo, je posredoval in kralju dal razumeti, da je zaslepljen od očetovskih čustev, ter ga pregovoril, da naj dovoli Rami odhod in mu odločno nakazal, da njegovi sin nebi mogel biti v boljših rokah za izpolnitev svoje vzgoje in, da je končno od te odločitve odvisna varnost vsega ljudstva. Tako je v vladarju prevladala kraljevska narava in je privolil.

Nekaj dni za tem je Višwamitra zapustil palačo in se odpravil nazaj proti ašramu. Takoj za njim pa je hodil Rama z lokom čez ramo, potem pa Lakšmana, ki se ni mogel odločiti, da bi zapustil brata. Ko so prekoračili veliki gozd, so šli vzdolž reke Saraju, in ko se je sonce spustilo za obzorje je rši rekel Rami: "Dragi otrok, okopaj se v tej čisti vodi; in pazljivo poslušaj besede, ki jih bom izrekel. Nikoli jih na pozabi, varovale te bodo. Potem ne boš poznal ne lakote niti želje, niti utrujenosti niti nagle starosti. Sile mračnjaštva te ne bodo mogle ubiti, niti ko boš mirno spal, niti sredi boja, in roka, ki napenja lok, bo imela moč brez primere."

Rama je stopil v mirno reko. Vodo je zajel v sklenjne dlani in jo ponudil zahajajočemu soncu. Višwamitra je izgovoril svete besede in Rama jih je tik za tem ponovil. Za hip je sonce zablestelo s tisočermi žarki.

Ko je rši končal iniciacijo je bila že noč. Mlada princa sta na obrežju nastlala s suhim listjem ležišče in zaspala ob svojem učitelju. Rama pa je v svojem srcu ponavljal mantra.

Takoj, ko se je pojavila jutranja svetloba, so se ponovno podali na pot. Prispeli so v Kamašramo, kjer je Gospod Šiva, kot jima je razložil Višwamitra, dolgo časa izvajal strogo disciplino, ko je bil bog ljubezni Kama tako nor, da ga je prekinil s streli svojih puščic. Ker pa ga je

zmotil v kontemplaciji je besni Šiva upepelil Kamo na tem mestu, kjer je bil ašram ljubezni Kamašaprana.

Noč so prebili med ršiji v ašramu in naslednjega dne so nadaljevali pot do reke Ganges in tam jih je brodnik vzel v čoln. Ko so prispeli do sredine reke, sta princa zaslišala velik hrup in vprašala, od kod prihaja. Guru jima je povedal, od kod izvira reka Saranja in rekel, da se na tem mestu pridruži Gangesu med vrvenjem valov. Povabil je princa, naj se okopata v tej vodi, ki je postajala sveta zaradi združitve božanstev Gange in Saraju.

Na vsakem koraku ju je guru učil in očarana brata sta spoznavala zgodbe o rekah, drevesih, gričih in jamah, cvetlicah in sadežih in zanju je kmalu vse postalo vir čaščenja in oboževanja.

Kmalu so vstopili v Dandovski gozd.

"Kako se je nenadoma stemnilo" je vzkliknil Rama. "Od kod prihaja ta žalost v pokrajini, kot, da bi težki oblaki prekrili nebo."

In guru je odgovoril: "Nihče si ne upa iti skozi džunglo, kajti tu vlada demonka Tadaa. Vsakogar, ki ga sreča na svoji poti, zakolje. Močna je kot čreda slonov in krvoločna kot tiger. Rama, sem sem te pripeljal zato, da bi uničil to pošast in osvobodil gozd. To bo tvoja prva naloga."

Rama je za trenutek molčal, potem pa rekel: " V srcu se ne morem odločiti, da bi ubil žensko, četudi je pošast. Naloga, ki ste mi jo naložili je težka. Toda oče in mati sta mi rekla, naj Vas v vsem ubogam, o guru. Zato bom storil, kar mi ukazujete."

Rama je napel lok. Tetiva je zanihala, košute so zarucale in življenja so vzdrtela globoko v gozdu. Z besnim skokom se je pojavila Tadaa. Njena grda pojava je Ramo tako osupnila, da so izpuhteli vsi njegovi pomisleki. Dejal je Lakšmanu:

Rama in Bharata se poslavljata. Bharata pa se je vrnil z vojsko v Ayodhyo in vladal v očetovem kraljestvu dokler se Rama ne vrne.

"Še pred sončnim zahodom bova ubila pošast in odrezal ji bom nož in ušesa."

Tadaka pa je s svojo magično močjo poslala točo kamenja nad princa. Vnel se je silen boj, ki je divjal vse do trenutka, ko je Ramova puščica prebodla srce grdi demonki, ki je z velikanskim truščem padla na tla.

Na nebu so se bogovi razveselili te zmage in zaigrali so na nebeška glasbila. Zvečer pa so pravkar zaspalemu Višwamitru poslali navdih.

Ko se je Rama naslednjega dne zbudil, ga je čakal njegov guru, da bi mu dal novo iniciacijo po navdihu pretekle noči. Tokrat je mladega zmagovalca obdaroval z vsem duhovnim orožjem, ki ga je potreboval za boj proti zlu na Zemlji: z Višnujevo močjo, z Indrinovo strelo, s Šivinim trizobom, z Brahmovo puščico, z Varunovo vrvjo in še mnogim drugim. Rekel mu je, da naj ponovi mantrе, o katerih naj bi meditiral. Ko so se umili, so se vsi trije spet podali na pot. Po večdnevni hoji so prispeli do Višwamitrovega samostanskega prebivališča Siddhašrame. Rši se je zaobljubil v molk in začel opravljati žrtvovanje. Minilo je šest dni in šest noči brez incidentov. Rama in Lakšmana sta bedela. Ko je bil sedmega dne obred že na vrhuncu in so se plameni dvigali proti nebu, so sveti oltar nenadoma prelavili odpadki in prišla je čreda nagnusno krulečih prašičev. Višwamitro je vezala zaobljuba molčečnosti in ni mogel izgovarjati očiščevalnih manter, toda Rama je uporabil svoje novo orožje. Pognal je poglavarja demonov Maričo na milje daleč in ga pahnil v ocean, potem pa je usmrtil drugega mogočnega demona Sabuhaja in vse njegove pajdaše.

Ponovno je nastal mir. Ker je bil ašram končno očiščen, je Višwamitra dokončal žrtvovanje.

"Moje veselje je zdaj popolno, o princ!" je dejal, "izpolnil si mojo voljo. Ta dom, je bil nekoč spokojen, odseva sedaj najčistejši mir."

Ker sta princa končala nalogo sta prebila noč vzradoščena od popolnega zadovoljstva v duši. Ko sta naslednjega jutra vprašala guruja, kako bi mu mogla ustreči, je Višwamitra dejal z nasmeškom:

"Danes odhajamo v Mithilo."

Nato je pripovedoval zgodbo o mithilinskem kralju Džanaki.

III. Pinjenje mlečnega oceana in Ramova poroka

"Kralj yogi Džanaka vlada nad Mithilo, ki leži onstran reke Ganges ob vznožju Himalaje. Ta kralj je velik modrijan in nekega dne mu je bog Varuna podaril lok, ki je nekoč pripadal Šivi, orjaški lok, katerega doslej še noben bog, velikan ali demon ni mogel dvigniti. Za človeka je naloga še manj izvedljiva. Veliko okoliških princev je poskušalo, a nobenemu ni uspelo. Lok je razstavljen v dvorani palače Mithili, namaščen z vrtničnim in alojinim oljem."

Višwamitra je pripovedoval naprej. Rama in Lakšmana sta ga poslušala in čedalje bolj sta si želela videti ta bajni lok.

Kralj Džanaka je nameraval opraviti daritev, pri kateri bi bili navzoči vsi ršiji in princa sta se veselila, da se jim bosta z gurujem lahko pridružila.

Ko je Višwamitra konačal pripoved je šel okrog in okrog ašrama, da bi se poslovil od gozdnih božanstev. Potem, ko so končali priprave za odhod, je krenil na pot, sledili pa so mu: oba princa, ršiji in služabniki z vozovi, v katerih je bilo najnujnejše za dolgo potovanje. Košute, ptice in druge živali so jih spremljale, kolikor so mogle daleč.

Odprava se je pomikala naprej in se ustavlja le, da bi tisti v njej lahko kaj použili, ko pa se je začelo večeriti, so postavili tabor ob reki;

Višwamitra pa je pripovedoval zgodbe o krajih skozi katere so potovali čez dan. Povedal jim je legendo o svojem predniku Kuši, legendo o Sagari, katere sinovi so skopali zemljo iz koder je izšel ocean in o Bhagirati, ki je pritegnil Ganges iz nebeških višav.

Kmalu so zagledali mesto Višala in Rama je prisilil guruja naj pove zgodbo o tem kraju, ki je tako očarljiv. Tedaj je Višwamitra začel pripovedovati o Diti in Aditi, soprogah kralja Kašjapa in materah demonov oziroma bogov, in povedal, kako so pinjili Mlečni ocean, v katerem je bil skrit nektar Amritove nesmrtnosti.

Navdušena nad pripovedjo, ki sta jo pravkar slišala, sta Rama in Lakšmana zaspala poleg guruja na istih tleh, kjer so nekoč vladali predniki bogov in demonov. Ob svitu pa so se znova napotili skozi gozd in prispeli do neke jase; tam je bil zapuščen ašram. Ker sta se princa začudila, da je ašram zapuščen, sta poslušala zgodbo o modrijanu Gautami, čigar žena Ahalja je bila uročena in spremenjena v prah. Modrijan Gautama pa se je bil umaknil v Himalajo v pričakovanju, da bo njegova žena rešena, ko bo sin kralja iz Ajodhe - Rama stopil na ta prah. Ko je Rama slišal te besede, se je nasmehnil in naredil nekaj korakov po ašramu. Ahalja pa se je takoj pokazala v bleščeči lepoti. Princa sta se ji priklonila. In, ker je bil Gautama po notranji vednosti obveščen o tem, da je prišel čas o tem, da se Ahalja ponovno rodi iz prahu je tja prišel prav v tistem trenutku. Vsa srečna zaradi ponovne združitve sta zakonca sprejela v ašram oba princa, njunega guruja in vse spremstvo. Bila pa je zadnja noč pred prihodom v Mithilo.

Naslednjega dne pa so ob sončnem zatonu zagledali mestna vrata. Tabor je bil postavljen, da bi sprejel goste. Rama je občudoval številne razkošne šotore in množico zbranih svečnikov. Takoj, ko je kralj Džanaka zvedel za prihod modrijana Višwamitre, mu je prišel naproti in ga povprašal po imenih mladih mož, ki sta ga spremljala.

Višwamitra je predstavil sinova kralja Dašarathe. Pripovedoval je o njunih podvigih in povedal, kako sta nestrpna, da bi videla lok. Džanaka pa je odgovoril:

"Samo z duhovno močjo obdarjeno bitje bo lahko dvignilo lok in ga napelo." Zbral se je in nadaljeval: "V naši deželi je nekoč razsajala huda lalota, kajti zemlje že dolgo ni več blagoslovih dež. Odločil sem se, da bom daroval bogovom. Da pa bi pripravil posvečeno mesto sem razmejil neko površino z zlatim plugom. Med oranjem pa se je plug nenadoma ustavil: med grudami je ležal velik lotos, v njem pa je spal dojenček. Bila je deklica, tako lepa, da sem jo prinesel kraljici in bila je presrečna. Dala sva ji ime Sita - brazda - in jo vzgojila kot hčer. Sita je zdaj mlado dekle in številni principi bi jo radi imeli za ženo. Toda, ker se je Sita rodila iz Zemlje, ne more imeti navadnega soproga in zato bom dal njeno roko samo tistemu, ki bo imel duhovno moč, s katero bo lahko napel božanski lok."

Višwamitra se je obrnil k svojemu učencu in rekel z nežnim in mirnim glasom: "Rama otrok moj, pojdi in poskusi dvigniti ta lok."

Kralj jih je spremil do dvorane, kjer je bil razstavljen lok. Množica se je umaknila, da bi Rama mogel mimo. Stopil je naprej; v njegovih prožnih gibih pa je bila še milina otroštva in zdelo se je, da sinja barva njegove kože odseva z neba; v očeh je bil mir njegove duše in rahel nasmeh je izražal zanesljivost gospodov. Ustavil se je pred orjaškim lokom in ga ogledoval. Nato ga je z odločno roko prijel in dvignil. Množica je vzkliknila od presenečenja in občudovanja. Rama je napel tetivo in nenadoma se je lok razpolovil s tolikšnim hrupom, da je odmevalo kakor nevihta po palači. Za trenutek se je zatresla Zemlja, očarano ljudstvo pa je padlo na kolena.

V dvorano je vstopila Sita, okrašena, kat boginja Zemlja. In Rama jo je pogledal tako, kakor občudujemo blišč spomladanskih cvetic,

veličino gora in dolin, blesk rek in oceana in čudovito lepoto jesenski gozdov. "Lepa je kot Lakšmi, ki stopa iz Mlečnega oceana," ga je mu prešinila misel.

Na dan, ki so ga določili astrologi je kralj Džanaka rekel Rami: "Tu je moja ljubljena hči Sita. Delila bo dharmo s teboj in hodila bo ob tebi, kot svetla senca."

IV. Ramaova vrnitev Parašurame

Rama in Sita sta bila na poti v Ajodho. Tudi kralj Dašaratha, ki je prišel v Mithilo, da bi se udeležil poročnega obreda se je vračal s svojim številnim spremstvom in drugimi sinovi, katerih poroko so prav tako slavili: Lakšmanu so dali za ženo Sitino sestro Urmilo, njeni sestrični Mandavi in Šrutakiti pa Bharatu in Šatrughnu. Modrijan Višwamitra jih je blagoslovil, potem pa se je umaknil na Himalajo.

Srečni zakonski pari so potovali na slonih v nosilnicah in vladalo je veselo razpoloženje. Kajti Dašaratha je žerel od veselja, ker so bili njegovi štirje sinovi skupaj v spremstvu tako očarljivih soprog. Kralj yogi iz Mithile Džanaka jim je podaril več tisoč krav, konjev, vozov, slonov, kamel, vojaškega spremstva, dragocene služabnike, dragocene preproge, svilo vseh barv, zlato, srebro, bisere, korale in razkošen brokat. Kamele so bile natovorjene s kovčki iz kafranovega lesa v njih pa so bila shranjena vsa dragocena darila.

Ko so prepotovali ravnine, so vstopili v gosti gozd. Nenadoma je kralj Dašaratha začutil hudo žalost v srcu. Zaupal je svojemu guruju, modrijanu Vašišthu, in ga vprašal, od kod ta nemir.

"Petje ptic na nebu napoveduje hudo nevarnost," odgovori Vašištha, "a ne vznemirjaj se maharadža, kajti košute v gozdu naznanjajo srečen razplet."

Komaj je izgovoril te besede že je blisk prešinil nebo, zagrmelo je in med visokim drevejem je nevihta dvignila vrtince prahu. Obrazi so

okameneli, sprevod se je ustavul, konji so zarezgetali in sloni so dvignili rilce. Pojavil se je Parašurama - Rama s sekiro - pred njimi je zapiral pot s svojo orjaško postavo. Panterjeva koža mu je na pol prekrivala prsi in čez ramo mu je visel lok in tulec s puščicami. V desni roki pa je vihtel bojno sekiro.

Parašurama je pripadal brahmanski kasti - kasti poznavalcev svetih spisov - toda, ker mu je mož kaste kšatrijev - kaste bojevnikov - ubil očeta, je prisegel, da bo iztrebil vse kšatrije.

Uničil jih je enaindvajset rodov, ne da bi razločeval dobre od slabih. Nič ga ni moglo omajati v njegovi nameri. Po naravi je bil krut. Nekoč je na očetov ukaz odsekal glavo svoji materi; ko ga je oče vprašal, kakšno nagrado pričakuje za tako poslušnost je prosil, da naj materi vrne življenje, in to se je tudi zgodilo.

Ko je kralj Dašatarha videl tega neizprosnega sovražnika svoje kaste, se ga je polotila tesnoba. Stopil je s slona in njegovi sinovi so ga posnemali. Dašaratha je sklenil roke in milo prosil Parašuramo, naj prizanese njegovim sinovom, a brahman ga je odrinil in šel naravnost k Rami.

"Vem", je dejal, "da si v Mithili zlomil šivov lok. Iz svojega asketskega doma na gori Mahendri sem ti prišel predlagat, da bi zdaj napel Višnujev lok, ki je v moji lasti, odkar mi ga je dal oče. Če ti bo uspelo, boš vreden, da se bojuješ z menoj v dvoboju."

Prijel je velikanski lok, ki mu je visel čez ramo in ga ponudil Rami. Kralj Dašaratha je vedel, da bi Parašurama, če Rami ne bi uspelo napeti Višnujevega loka pobil vso odpravo. Po drugi strani pa je bil Rama v nevarnosti, če bi napel lok, da bi padel v dvoboju, ki bi sledil; in ker bi ga hoteli maščevati, bi bili vsi uničeni.

Rama z lotosookimi očmi je vzel lok svojemu nasprotniku - ga brez truda napel v njegovo smer in mu tako pokazal, da bi ga lahko pri priči ubil.

"To puščico bi lahko izstrelil vate," je rekel, "toda dolžan sem te spoštovati, kajti vem, da pripadaš brahmanski kasti in vem, da si v sorodu z mojim gurujem Višwamitro. Vendar rečeno je, da mora vsaka Višnuova puščica zadeti cilj. O Parašurama! Ukazal si mi, naj napnem lok, in svojega giba ne morem ustaviti. Ta puščica lahko uniči nasprotnikovo telesno in duhovno moč. Namesto tvojega življenja bom vzel tvojo moč. Ne boš več uničeval vojščakov, ki so na zemlji, da bi varovali dobro. Ta puščica bo ubila tvoj ponos."

In Rama je dvignil lok. Puščica je odletela v oblake in seboj odnesla Parašuramino ošabno moč. Tako se je Parašurama prepričal o Ramovi nadzemeljski moči in je vzkliknil: "O Rama! Vsi bogovi te opazujejo in varujejo. Vidim tvojo silno moč. Ti si utelešenje Gospoda Višnua. Naj tvoja puščica uniči moč, ki sem jo pridobil z askezo, samo prosim te, da mi za trenutek pustiš sposobnost laghime, da bi se lahko premestil v svoj dom na gori Mahendri. Tam bom ostal in znova poskušal postati zelo discipliniran."

Rama je ugodil njegovi želji in Parašurama je izginil.

Kralj je ljubeče objel sina. Na nebu pa so gandharve zapeli hvalnico, zaplesale so apsarase in bogovi so se veselili nove Ramove zmage na Zemlji.

Vsi so spet krenili proti Ajodhi. Ko pa so se približevali mestu so slonarji z barvnimi risbami okrasili slonom uhlje in rilce, okitili so jim čelo z dragulji in na hrbet so jim položili dragocene preproge. Kamelam pa so nataknili perjanice, konje pa so prekrili s slovesnimi oddejami, princi, princeze in vsi gostje pa so si naredi zlata in svilena oblačila, zavese na nosilnicah pa so odgrnili.

Na vsaki strani ceste, kjer so plapolale zastave in zastavice pa se je zbrala množica, ki je veselo vzklikala. Ob mestnih vratih so čakala dekleta s pladnji cvetic in dišav v rokah in z bistro vodo v zlatih vazah, in to so izlila na noge popotnikom. Na vsakem oknu, na vsakem balkonu so dekleta, nalepotičena z nakitom in v prazničnih oblekah mahala za dobrodošlico, mladeniči pa so si opasali sablje.

Kraljice Kaušalja, Sumitra in Kajkeji pa so svojim snaham pripravile dobrodošlico v palači. In slavje je trajalo v vsem kraljestvu več dni.

Minilo je dvanajst let, v kateri so princi in princeze srečno živeli v palači Ajodhe. Rama je podaril Siti srce in ob njej je njegova moč nenehno naraščala. Sita je bila ob njem kakor popek nežno dehteče vrtnice. Ni se vedelo, ali je njuna ljubezen rasla zaradi njunih kreposti ali so njune kreposti rasle zaradi njune ljubezni.

"Rama je popolno bitje," je govorila Sita. "Ima čisto srce in popolnoma obvladuje čutnost. Ljubezni, ki jo gojim do njega ni enake, razen njegovi ljubezni do mene."

AYODHYAKANDA (SPEV O AJODHI)

V. Izdajstvo v Ajodhi

Rama in Lakšmana sta vedno stregla očetu in se ob njem seznanjala z državnimi posli. Bharata pa je bil pri kekajskemu kralju, dedu po materini strani, ki ga je bil poklical k sebi, z njim pa je bil tudi Šatrughna.

Kralj Dašaratha je prihajal v leta; svojemu ljudstvu je nameraval dati novega kralja. Neko noč mu je bilo v sanjah sporočeno, da grozi njegovemu kraljestvu neizmerna žalost. Zbal se je, in čutil je, da se

bliža njegov konec. Ker pa je želel prevzeti odgovornost do konca je takoj vstal in zbral ministre in jim rekel, da želi edino Rama za naslednika na prestolu, in predlagal je, naj bi bila slovesnost naslednji dan.

Tolikšna naglica je ministre presenetila, toda zaradi te novice so bili tako srečni, da so z veseljem privolili. Drug za drugim so hvalili Ramove vrline: "V njegovi lepoti sta močatost in milina, močan je in pogumen; ima čisto srce, brezmejno sočutje, njegove besede pa so polne sladkosti; zmeraj je miren in moder, nikoli ne odgovarja z nasilnostjo, četudi z njim osorno govorijo, kajti njegov um je vedno miren. Že majhen izraz dobrote mu močno gane srce, zla dejanja pa ga ne prizadenejo; rad se druží z modrijani, ki mu prinašajo znanje in luč svojih izkušenj, beži pred posvetnimi pogovori navadnih ljudi, ima govorniški dar, vendar se nikoli ne ponaša s svojimi podvigi, obvlada jezo, nikoli ne izreče laži, ceni glasbo, slikarstvo in kiparstvo, k dejanju preide le v pravem trenutku in s pravim ravnanjem. Z enim pogledom zazna dobre in slabe lastnosti osebe, ki je pred njim, z laskavimi besedami se ga ne da preslepiti. Preučil je Vede in znanosti, zna spravljati denar v državne blagajne, ne da bi zatiral ljudstvo, zna preudarno porabljati denar in varčevati, kadar je potrebno, spretno upravlja imetje in pravično uporablja bogastva, obdarjen je s spominom in razsodnostjo. V resnici nima Rama sebi enakega na Zemlji. Rad ima ljudstvo in ljudstvo mu želi srečo."

Kralja so besede ministrov osrečile, dal je poklicati Rama in mu razkril svojo odločitev. "S Sito se zleknita na ležišče iz svete trave darbhe in se postita do jutri."

Nato je šel Rama v materino stanovanje. Ker se je novica že razširila po palači, se je Kaušalja oblekla v belo svilo, da bi ga pričakala; ob njej je bila Sita prav tako oblečena v belo svilo.

Rama se je priklonil do tal, se s čelom dotaknil materinih stopal, ona pa mu je položila roko na glavo in ga blagoslovila. Ko se je dvignil

je vzela pladenj s sandalovim praškom, na katerem je gorela svetilka za olje. Okoli Ramovega obraza je s pladnjem, nad katerim se je dvigal plamen, zarisala več krogov in pri tem izgovarjala mantre. Potem je s prstom vzela nekoliko sandalovega praška in ga sinu nanesla na čelo. Tedaj je Rama odšel v Sitem spremstvu.

Takoj, ko so ljudje izvedeli to novico, se je okrog palače zbrala množica in izražala svoje veselje. Stara Kajkejina služabnica Manthara se je sprehajala na terasi ženskih stanovanj. Bila je stara in grbava; skrbela je za Kajkeji, ko je bila ta še deklica, potem pa ji je sledila v Ajodhjo in ostala pri njej do Bharatovega rojstva. Ker je živela v kraljičinem najožjem krogu je postala njena zaupnica. Vpitje in veselo petje z ulice jo je začudilo, zato je vprašala mlado služabnico, kaj se dogaja.

"Ali ne veste, da bo naš ljubljeni Rama jutri okronan za kralja?"

Mantharo je pograbil nenaden bes. V naglici je šla h Kajkeji in vstopila naravnost v sobo, kjer je kraljica počivala.

"Kraljica moja, vstani, vstani," je vzkliknila, "ali ne veš, kakšna nevarnost ti grozi? Doletela te bo velikanska nesreča, ti pa tukaj spiš?"

Kajkeji je z mirnim glasom vprašala Mantharo:

"Zakaj si tako razburjena? Povej mi vzrok tega nemira."

In Manthara je odgovorila: "Tvoj soprog kralj Dašaratha te je preslepil z lepimi besedami in te prepričal, da si njegova ljubljenska, zato, da bi te lažje izdal. Tvojega sina Bharata je poslal k tvojemu očetu, v njegovi odsotnosti pa hoče posaditi na prestol Kaušaljinoga sina Ramo. Slovesnost bo jutri. Tako je sklenil tvoj soprog."

Kraljica je poslušala čisto mirno. Ker je bila plemenitega rodu, se

Yatayu, inkarnacija Garude in kralj ujed, napada Ravano, ko je le ta odpeljal Sito v svoji čarobni kočiji Pušpaki. Yatayu je bil smrtno ranjen, toda še prej je utegnil Rami sporočiti kaj se je zgodilo.

ni zlahka prepustila nizkotnim mislim. Rekla si je, da Mantharo pač podžiga ljubosumje, kot katero koli drugo služabnico, in da razumnosti kraljeve odločitve ne more ceniti, ker ne pozna kraljevskih poslov. Kajkeji je Ramo skrajno ljubila in jo je novica vzradostila.

"Manthara, prinašaš mi čudovito novico," je dejala, "Rama bo popoln kralj. Ali veš, da ga ljubim, kot svojega sina in on me časti, kot svojo mater? Nič me nebi moglo bolj osrečiti. Na, vzemi tole!"

Snela je eno svojih ogrlic in jo ponudila Manthari, kajti bil je običaj, da se znanilca srečnega dogodka nagradi z draguljem.

Manthara je ogrlico iztrgala iz Kajkejinih rok in jo z zlobnim smehom zagnala na drugi konec spalnice.

"Neumnica!" je zavreščala, "tvoja tekmica Kaušalja se je zarotila proti tebi, ti pa skačeš od veselja! Jutri jo bodo obsuli s častmi, ti pa se ji boš mogla samo še priklanjati kot navadna dekla. Zate ne bo več sreče ne spoštovanja. Ali ne vidiš, kaj se bo zgodilo s tvojim sinom, če bo zavladal Rama? Rama pozna človeško naravo. Ve, da bo Bharata nenehna grožnja zanj, saj bi se za njim lahko povzpел na prestol. Rama bo lahko obdržal oblast za svoje potomstvo edino tako, da bo Bharato poslal v izgnanstvo ali pa ga celo ubil. Ali želiš, da bi tvojega otroka doletela takšna usoda?"

Polagoma si je tesnoba utirala pot v kraljičino srce in ji kalila oči. Vznemirjeno je zamrmrala: "A kako lahko zavarujem Bharato?"

Manthara je odvrnila: "Kralj je nekoč že obljubil, da ti izpolni dve želji."

In Kajkeji se je spomnila: Kmalu po njuni poroki je kralj stopil v vojno na strani boga Indre proti demonu iz Dandovsekga gozda Sambari. Kraljica ni hotela zapustiti soproga in je zahtevala, naj jo vzame s seboj. Med bitko so kralja ranili in se je onesvestil. Kajkeji pa

je tedaj pograbila vajeti in voz spretno zapeljala z bojnega polja. Na zavarovanem kraju je ustavila konje, izvlekla puščico iz kraljevega telesa in mu skrbno obvezala rano. Ko se je kralj ponovno zavedel, je iz hvaležnosti Kajkeji prosil naj izrazi dve želji in rad ju bo izpolnil. Kraljica je odgovorila, da ji je bilo pravkar uslišano, ker si je na svetu najbolj želela to, da je njen soprog živ; rekla je, da je presrečna in da bo kralja spomnila na obljubo, če se bo ponudila priložnost.

"Zdaj ima kralj priložnost, da izpolni obljubo," je rekla Manthari.

"A kaj naj ga prosim?" je dejala Kajkeji vsa drhteča od razburjenja.

"Najprej," je odgovorila Manthara, "zahtevaj, da naj okronajo Bharato namesto Rame. Drugič pa naj Ramo izženejo v gozd za štirinajst let. V tem času se bo Bharata lahko prikupil ljudstvu, na Rama pa bodo pozabili. Ne izgublaj časa, kralj ti bo prišel naznanit novico. Snemi nakit, raztrgaj si sari, razčesi se, lezi z obrazom na tla, joči in pokaži kako si obupana. Zbudi usmiljenje pri kralju, bodi trdna. Ne dopusti, da bi te njegove utemeljitve omajale.

Spomni ga na njegovo obljubo. Edino tako lahko pametno zavaruješ svojega otroka.

VI. Zahteva za Ramovo izgnanstvo

Potem, ko je kralj Dašaratha izdal ukaze za slovesnosti ob Ramine kronanju, je zapustil zbor in se napotil proti stanovanju svoje najljubše žene Kajkeji. Vesel, in pomlajen je stopal skozi vrtove, ki so vodili do kraljicine palače, in nenadoma se mu je zazdelo, da še nikoli ni bil tako srečen. Vse težave, s katerimi je bilo posejano njegovo življenje, so danes le malo pomenile, in radost, ki ga je prevzemala, je odrinjala tudi najbolj boleč spomin. Mogoče se svarilo iz prejšnje noči le ne bo uresničilo, in tedaj bi mnogo let lahko gledal sina, ki bi vodil kraljestvo v lepo prihodnost.

Vrt se mu je zdel očarljiv kot še nikoli. Za njegove korake je cvetoče drevje pripravilo barvasto dišečo preprogo, in za trenutek se je ustavil poleg ribnikov, kjer so se razgrinjali lokvanji, da bi si ogledal ljubki let kačjega pastirja; zdelo se mu je, da v njegovih mavričnih krilih nebo, in Dašarathovo srce se je predalo radosti sveta. Zahotelo se mu je, da bi sedel na breg in tam tiho ostal. Toda želel je, da tudi Kajkeji deli srečo z njim, in je šel naprej po trati, kjer so pavi zmagoslavno razkazovali svoje perje. Prišel je do palače, se povzpел po stopnicah, šel vzdolž dolgega hodnika in, ko je prečkal zadnje notranje dvorišče, je vstopil v kraljičino spalnico.

Soba je bila prazna. Kadilo se je, tlelo, širil se je vonj po vrtnicah. Blizu srebrnega vrča za vodo pa je stala čaša. A kje je bila kraljica? Vselej ga je pričakovala ... Poleg nje je doživljal najlepše trenutke počitka. Nikoli se ni vmešavala v državne posle, skrbela je le za kraljevo ugodje. Tako se je veselil, da jo bo videl Le kje je? Služabnica je šla skozi sobo; in z drhtečim glasom rekla kralju:

"Kraljica je v molilnici. Jezna je!"

Kajkeji naj bi bila jezna? Nikoli dotlej se še ni zgodilo kaj takega ... Vstopil je v molilnico. Kraljica je ležala na tleh, zdelo se mu je, da je na robu obupa. Planil je k njen, pokleknil, jo vzel v naročje in jo spraševal vse mogoče, kar se je domislil. Kraljica pa je molčala, solze pa so ji tekale po licih in imela je razpuščene lase. Kralj je bil pretresen; zmanjkajo mu je vprašanj, zato je vzkliknil:

"O Kajkeji! Ne morem te več gledati tako obupane! Rotim te, povej svojo željo, in storil bom vse, da jo izpolnim. Prišežem na svoje kraljestvo, naredil bom vse, da bi te potolažil."

Kajkeji se je vzravнала, se iztrgala soprogu iz objema in rekla z odločnim glasom: "Naj te slišijo bogovi na nebu. Vem, da nikoli ne prekličesh dane besede."

Tedaj je spomnila kralja na nekdanjo obljubo in mu rekla, da je sedaj prišel čas, da izrazi svoji želji:

Prva je, naj njen sin Bharata sede na prestol in druga,
naj za štirinajst let izženejo Ramo v Dandovski gozd.

Kralj ni mogel verjeti tega, kar je pravkar slišal. Ali je bil to šala, mora ali blodnja? Toda Kajkeji, katere srce je bilo zastrupljeno z Mathurinin obrekovanjem, je ponovila zahtevo. Kralj je postavil na tisoče vprašanj, se skliceval na ljubezen, ki jo je Sita vedno gojila do Rame, na Sitino dobroto, na popolno slogo med Kajkeji in Kaušaljo, navedel je vse mogoče utemeljitve, jo ljubkoval, jo prepričeval in ji pokazal posledice te odločitve, obljubil ji je največjo slavo in ji celo ponudil, da sama posadi Rama na prestol, čeprav je ta vloga pripadala Kaušalji.

Kajkeji je molčala. Ko pa je odprla usta je rekla:

"Obljubil si mi, da boš izpolnil dve želji po moji izbiri. Ali more kralj prelomiti besedo?"

Prepir se je nadaljeval vso noč. Zunaj so se pripravljali na slavje. Kralj pa je jokal, rotil s strtim srcem, z grozo v duši, a nič ni pomagalo.

Ob zori se je voznik kraljevega voza pojavil pred vhodom v kraljičino stanovanje. Kralj mu je popolnoma zaupal, bil je namreč edini, ki je smel govoriti z njim ob katerikoli uri dneva ali noči. Velika sobana je bila prazna, vendar je glasno rekel: "Maharadža, modri Vašišta me pošilja k tebi. Za slovesnost je dal pripraviti zlate vrčke s sveto vodo iz Gangesa in iz vseh morij, semena nešteti okusov, med, kisló mleko, prečiščeno maslo, travo darbho, ostro kot britev, rože, dišeča olja, mleko, čudovit voz s štirikonjsko vprego, nosilnico bele barve kot lunina svetloba, tigrovo kožo, prestol iz plemenitega lesa, zastražen z levom v zlatih verigah in belega bika z velikansko grbo. Dvorjani, glasbeniki, dekleta, svečeniki, svete krave, meščani in

trgovci, kmetje iz okoliških polj, vsi čakajo na kronanje slavljenega Rame!"

Dašaratha je iz molilnice, v kateri je prebil noč s kraljico, slišal Sumantro. Stopil je bliže k njej:

"Sumantra," je rekel, "tvoje besede so me samo še bolj prizadele."

Sumantra je zagledal objokane kraljeve oči, sklenil roke na prsih in stopil nekaj korakov nazaj. Tedaj se je prikazala Kajkeji in rekla: "Pojdi Sumantra, in reci Rami naj pride k očetu."

Sumantra, ki je pričakoval, da bosta vladar in vladarica razkošno oblečena za ta veliki dan, bil zelo presenečen, ko je videl kraljičina oblačila. Žalost mu je stiskala grlo, ko je odvrnil:

"Kraljica, čakam na ukaze kralja."

Dašatarha je s težavo zamrmral: "Pojdi, Sumantra, in pripelji mi otroka."

VII. Ramovo izgnanstvo

Rama in Sita sta zgodaj vstala. Umila sta se, opravila očiščevalne obrede in čakala na čas kronanja, odeta v svilo in bleščeč nakit. Izžarevala sta srečo in lepoto in Sumantra je bil očaran, ko je vstopil, da bi naznanil kraljevo sporočilo. Rama je zapustil svojo milo princeso in stopil na kraljevski voz. Lakšmana, ki pa je bil vedno pozoren na vsak bratov gib, ga je spremljal.

Takoj, ko je Rama videl boleči izraz na očetovem obrazu, se je vznemiril in ogovoril kraljico in jo vprašal, ali je kralj bolan ali ga je kdo užalil in ali je on sam Rama storil kaj takega, kar mu nebi bilo všeč. Rotil je Kajkeji, naj mu odgovori.

"Rama," je dejala, "tvoj oče ni bolan in ne ozlovoljen. Boji se le, da te nebi prizadel, kajti oznaniti ti mora nekaj resnega. Če obljubiš, da se boš pokoraval njegovim ukazom, kakršnikoli so že, bo vse uredi."

"Mati," je odgovoril Rama, "resnično sem prizadet, da četudi le za hip podvomiš v mojo poslušnost. Na mojo čast, ubogal bom očetove ukaze, kakor sem vedno storil, pa četudi bo zahteval naj izpijem strup ali se vržem v morje ali hodim po žerjavici."

"Dobro," je dejala Kajkeji, "povedala ti bom, za kaj gre."

Nato je Rama pripovedovala o obljubi, ki jo je nekoč dal kralj na bojnem polju, in o tem, da je danes zahtevala, naj bi to obljubo držal. Če Rama želi, da bo kralj zvest svoji besedi, potem mora prestol pripasti Bharatu, on pa se mora umakniti v Dandovski gozd in v njem asketsko živeti štirinajst let.

"Ali je to vse kar želiš?" je vzkliknil Rama. "Ali mora zaradi tega trpeti moj oče? Prav nič si ne želim, da bi živel na svetu kot suženj gmotnega bogastva. Predan sem poštenosti. Nikoli ne bom očeta primoral, da bi prelomil tebi dano obljubo, saj gre za njegovo čast. Takoj pošljite po mojega brata Bahrato, odlično bo vladal kraljestvu. Srečen sem, da bo postal kralj, in srečen sem, da bom šel živeti v gozd. Zakaj mi nisi že prej povedala svoje želje? Tako bi očetu prihranila veliko bolečino. Ali me nisi vedno imela za svojega sina? Ali te nisem spoštoval kot svojo mater? Ne izgublajmo časa! Še danes bom odpotoval. Poskrbi za mojega očeta, Kajkeji, čeprav je po značaju močan, bi se skoraj onesvestil, kajti z leti je oslabil. Zdaj moram k svoji materi kraljici Kaušalji in svoji soprogi Siti."

In Rama se je poslovil od Kajkeji in očeta.

Na Ramovem obrazu ni bilo sledu razočaranja. Hodil je z mirnimi in zanesljivimi koraki, ko je vstopil v materino stanovanje. Kraljica Kušalja je pravkar zlivala sveto vodo na oltar boga Višnuja. Občudoval

je lepoto njenih gibov in popolnost njenega obraza, ki ga sploh ni načela utrujenost od noči, prečutih v molitvi. Prišla je k njemu in ga nežno objela; za trenutek se je zbal, da bi zmotil njeno srečo. Nato mu je kraljica pokazala sedež z vdelanimi dragulji in rekla:

"Sedi poleg mene, sin moj, okusi te slaščice, ki sem jih darovala bogovom, preden greš k slavnostim."

"Mati," je odvrnil Rama stoje, "nebi te hotel užalostiti, toda ta bogato okrašeni sedež ni več zame. Pripravljam se na odhod iz Ajodhje, da bi štirinajst let živel v Dandovskem gozdu."

In pripovedoval ji je o Kajkejini želji in povedal, da mora zdaj Bharata sestiti na prestol. Kaušalja je poslušala molče. Bridke solze so ji tekle po prebledelih licih.

"Sin moj, kako bom mogla živeti, ne da bi te vsak dan gledala? Kaj mi mar ta palača in življenje na dvoru, če ne bo več tebe poleg mene? Dovoli, da pojdem s tabo, kajti zame ni druge radosti, kot, da sem ob tebi."

Rama pa je odgovoril, da je človekova dolžnost v tem življenju pokoravanje dharmi, postavi globokega, resničnega jaza. Če človek prelomi obljube in ponaredi resnico zaradi trpljenja, ki ga le-te povzročajo, ni njegovo življenje vredno nič več od živalskega. Za vsako ceno je treba hoditi po poti resnice in poštenosti. Kraljičina dolžnost je, da ostane v Ajodhji poleg kralja, Ramova pa, da odide v izgnanstvo. Zanj je bila dolžnost pomembnejša kakor kraljestvo ali katerakoli druga svetovna sreča.

Lakšmana, ki ni zapustil brata in je molče poslušal, je nenadoma izbruhnil kakor vihar in zarohnel nad Kajkeji in Dašarathom. Izjavil je, da je Ramova dolžnost upreti se tako nepravičnem ukazu. Rama je moral najti ne samo tolažilne besede za svojo mater, temveč tudi razumne, s katerimi bi pomiril brata. Dejal je, da je družinska čast

odvisna od njegovega pokoravanja željam kraljice Kajkeji. Božja roka je za vsakim dogodkom v življenju, celo za Kajkejino častihlepno željo, in štirinajst let bo minilo kot sen. Soprogo je zaupal skrbni negi Kaušalje in Lakšmana. Nato pa se je, proseč bogove, naj mu pomagajo naznaniti novico Siti, priklonil do tal pred kraljico. Ko se je dvignil, mu je položila roke na čelo, rekoč: "Naj te varujejo bogovi in gozd in gore, reke in globoka jezera, ptice in plazilci in levi, vsi naj te varujejo!"

Princesa je čakala na Ramovo vrnitev. Ko je vstopil se je začudila, da je tako blede, in ni hotela vedeti, od kod prihaja bolečina, ki jo je odkrivala v njegovem nenavadno mirnem pogledu.

"V mojem srcu je žalost zaradi bolečine, ki ti jo bom prizadejal, moja mila princesa, kajti danes ne boš postala kraljica Ajodhje."

Pripovedoval ji je, kaj se je dogajalo popoldne. Kar najbolj se je trudil, da je nebi prizadel, in zlasti vztrajal pri ljubezni, ki bi je bila deležna v palači ob Kaušalji in Lakšmanu med njegovo štirinajstletno odsotnostjo.

Sita je poslušala. V nasprotju s tem, česar se je Rama bal, ji je obraz ostal popolnoma miren in v nobenem trenutku ni vzdrljela od razočaranja. Toda, ko je spregovoril o štirinajstletnem čakanju, je Sita pokazala odločnost, ki je ni nikoli prej zaslutil v njeni tako nežni naravi. Vzela je njegove dlani v svoje in rekla:

"Govoriš mi o dolžnostih, toda ali ni dolžnost soproge, da ostane poleg moža? Če ti je usoda namenila, da boš živel štirinajst let v gozdu, bom ostala štirinajst let poleg tebe, enako kakor bi storila, če bi bil kralj tega mesta. Moževa dolžnost je, da varuje ženo, ti edini si moje zavetje. Niti brat, niti mati me ne bosta varovala tako kot ti. Če odhajaš danes, bom hodila pred tabo in za tvoje korake pripravljala pot trnja in ti pokazala grme in divje rože. Te naučila prisluhniti ptičjemu petju in odkrivati satovje. Videla bova gore in z lotosi pokrita jezera, po katerih drsijo labodi. Poleg tebe je ves svet kraljestvo

zame."

"Sita," je odvrnil Rama, "kraljevske krvi si in razumem čustva, ki jih gojiš v svojem plemenitem srcu, saj delajo čast tvojim prednikom. Ampak ne moreš z menoj. Gozd ne daje zavetja samo pticam in divjim rožam. V njem so tudi votline z zvermi in plazilci in na tisoče nevarnosti; življenje v njem ni takšno, kakršno si ti vedno poznala; zgraditi bom moral kočo iz vej in pripraviti ležišče s suhim listjem. Na vsakem koraku naju bodo ogrožali škorpijoni in kače. Ne želim si, da bi takšno življenje delila z mano in te prosim, da ostaneš v palači in poskrbiš za moje priletne starše. Takšna je tvoja dolžnost, o mithilska princesa!"

"Da princ moj, mithilska princesa sem, in moj oče ni le velik kralj, temveč tudi veliki yogi. Živi svetno življenje, a je vendar notranje popolnoma osvobojen in se združil z Božanskim. Sredi življenja v svetu je vladar nad svojim bitjem; kar pa zadeva mene, me ni strah, da bi spala na tleh, saj sem se iz zemlje rodila, in Zemlja je moja mati. Šla bom s teboj princ moj in iz mojih ust nikoli ne boš slišal niti pritožbe niti obžalovanja, kajti živela bom v kraljestvu tvojega srca."

In Sita si je brez odlašanja snela dragoceni nakit. Tedaj pa se je Lakšmana približal Rami:

"Dovoli mi, da pojdem z vama," je dejal, "v veliko pomoč vama bom; sekal bom drva, nabiral sadeže, zajemal vodo pri studencih, bdel nad vajinim spanjem, in kadar se boš moral oddaljiti, princesa ne bo sama, ostal bom poleg nje."

Rama je uvidel, da z ničemer ne bi mogel omajati Sitine in Lakšmanove odločitve. Zato so sklenili, da bodo odšli vsi trije. Rama je svečenikom razdelil svoje okraske z biseri in dragulji, ter na tisoče krav in bikov, na stotine slonov. Preden je napočil dan, se je Sumantra pojavil v Ramovi palači na razkošnem vozu, ki ga je poslal kralj Dašaratha. Vsi trije kraljevski otroci, so se oblekli v grobo blago,

kakršno nosijo asketi, katerega je poslala Kajkeji, zatem pa so sedli na voz.

Vožnja skozi mesto je trajala cele ure, kajti ljudstvo je preplavljalo ulice in zadrževalo voz, ki si je s težavo utiral pot. Šele, ko so se konji spustili v dir je bilo slišati jok množice.

VIII. Karma

Sumantra je vozil zelo hitro, in ko so zvečer zagledali reko Tamaso, je Rama predlagal, da bi se tam ustavili in prenočili. Drugi dan zjutraj so prečkali reko in nadaljevali pot. Ko so prispeli do bregov reke Ganges, je Rama rekel Sumantri, naj se vrne v Ajodhjo in naj kralju in kraljici izrazi vso njegovo ljubezen. Z žalostjo v srcu se je Sumantra poslovil od kraljevskih otrok in dolgo gledal gosto džunglo, kamor so bili namenjeni, potem pa se vrnil v mesto Sončnih otrok.

Tedaj se je začel pohod skozi gozd. Prvi je hodil Lakšmana, potem Sita, Rama pa je hodil zadnji. Noč so prebili pod velikim drevesom, naslednjega dne pa so prispeli do mesta, kjer se sekata reka Ganges in Jamuna; tam je živel rši Bharadwadža. Sprejel jih je v svoj ašram in jim predlagal, naj vseh štirinajst let preživijo pri njem zraven učencev in njegovih domačih živali. Toda Rama mu je odgovoril, da kraj ni dovolj skrit niti ni dovolj oddaljen od Ajodhje in bi ga njegovo ljudstvo hitro odkrilo. Prosil je ršija, naj ga napoti v bolj odmaknjen kraj, globlje v zelenem gozdu.

"Onstran reke Jamune," je rekel rši, "dan hoda od tod je grič Čitrakuta, poraščen z bujnim rastlinjem, s sadeži in cveticami, ki dajejo slasten divji med. Tam so tudi potoki in slapovi, v katerih se napajajo tropi košut in jate pavov. Dobro poznam ta kraj, njegova lepota bo princeso očarala."

Naslednjega dne so Rama, Sita in Lakšmana takoj ob svitu krenili v tisto smer. Da bi prečkali nestanovitno reko Jamuno, sta brata

odsekala debele veje in naredila splav. Na njem sta za Sito naredila sedež iz najnežnejšega listja, kar ga je bilo moč nabrati. Mlada princesa je sedla na ta improvizirani prestol, nato pa sta Rama in Lakšmana stoje vsak na enem koncu splava krmarila z dolgimi babusovimi palicami. Sita je prosila bogove, naj jih varujejo med vožnjo. Prispeli so na drug breg, zapustili splav in nadaljevali hojo. Sita se je čudila na vsakem koraku. Vse jo je navduševalo: nove cvetlice, ovijalke na debelih deblih visokih tikov in petje neštetihi ptic. Hodila je držeč cvetlice, liste in zelišča v naročju kakor dragocene zaklade, se ustavljala in vzklikala od veselja, ko pa je zagledala trume opic, ki so skakale z veje na vejo je bruhnila v smeh. Nikoli je Rama ni videl tako srečne.

Končno so prispeli do vznožja griča Čitrakuta in prebili noč v ašramu modrijana Valmikija. Drugo jutro pa so se zgodaj odpravili na pot, nestrpno iskat primeren kraj za graditev bivališča; končno so se ustavili na jasi, katere lepota je presejala ršijev opis.

"Nedvomno sem izgubil kraljestvo," je rekel Rama ves ganjen, "toda ali nismo dobili še lepšega? Kopali se bomo v tej reki, živeli od sadja in divjega medu in se skupaj sprehajali. O Sita! Mislim, da se tudi po štirinajstih letih ne bomo želeli vrniti v Ajodhjo!"

Medtem pa je bilo mesto Ajodhja pogreznjeno v hudo žalost. Videti je bilo, kot, da se je življenje v njem ustavilo. Prodajalne so bile zaprte, svetišča zapuščena. Ulice so bile posejane s kitami uvelih rož, ki so jih bili pripravili za Ramovo kronanje, in ko je Sumantra prispel do palače, je zvedel, da od Ramovega odhoda kralj ni zapustil postelje. Zglasil se je v kraljevi sobi, predal Ramovo sporočilo o vdani ljubezni in odgovoril kakor je najbolje mogel, na številna kraljeva vprašanja o potovanju in o kraju, kjer sta bila princa. Toda nič ni moglo potolažiti Dašarathe. Pet dni je že počival na svoji postelji in ni

mogel zaspati, tedaj pa se je nenadoma spomnil nekega dogodka in ga povedal kraljici Kaušalji, ki je bila ves čas ob njem.

Ko je bil Dašaratha še mlad princ, je bil tako spreten lokostrelec, da je lahko ponoči smrtno ranil slona, sledeč mu po trobljenju. Z velikim užitkom je uporabljal svojo sposobnost, in kadar se je vračal z lova, ko se je nočilo, je rad napenjal ušesa in bil pozoren na najmanjše drhtenje v gozdu, zaznaval navzočnost divjih živali in streljal nanje s tako hitrostjo in zanesljivostjo, da je zadeval ne, da bi jih videl.

Ko se je nekega večera z vozom vračal po bregovih reke Saranje, pa je zaslišal pljuskanje nedaleč od ceste. Najbrž se je napajala kakšna žival. Slon, bivol ali tiger! Napel je svoj lok in izstrelil svojo puščico. Toda grozovit krik je odjeknil v tihi noči. Puščica je zadela mladega puščavnika, ki si je prišel napolnit vrč. Dašaratha pa je skočil iz voza, in planil k žrtvi, ki je ležala ob vznožju drevesa in padel na kolena.

"Oh, le kdo je moj sovražnik?" je odgovoril mladenič. "Nikoli nisem nikomur storil ničesar žalega! Le kdo me more tako sovražiti, da me hoče ubiti. Le kdo bo zdaj skrbel za moje starše, ki so slepi?"

In mladenič je umrl v Dašarathovem naročju. Le-ta je vzel vrč, ga napolnil z vodo, pustil ob vznožju drevesa in šel po stezi, ki je vodila do neke koč. Tam je našel starša mladega puščavnika in jima razodel grozoto svojega dejanja.

Ni ju zapustil, pomagal jima je, kakor je vedel in znal in poskrbel za pogreb njunega sina. Vendar sta izjavila, da je njuno življenje končano in sta hotela stopiti na grmado, kjer je gorelo mladeničevo telo. Ko je oče stopil v ogenj je v bolečini zažugal Dašarathu s pestjo in zakričal: "Prišel bo dan, ko boš imel otroke in te bo zapustil tvoj ljubljeni sin, pa boš tako kot jaz zaradi ločitve umrl od bolečine."

Ramine moči medvedov in opic se približujejo zidovoma Lanke, kjer jih pričakujejo Ravanini demoni.

Ko je kralj Dašaratha končal zgodbo je z obema rokama nežno pobožal Kaušaljo po dolgih laseh, potem pa jo je žalostno pogledal in dodal: "Zdaj je prišel čas zame, ko moram prenašati posledice svojega dejanja. To je neizprosni zakon karme. Šele danes dojemam bolečino tistega moža. O Rama! Kje si?"

In kralj je izdihnil.

IX. Bharatova želja

Minila je noč žalosti, potem pa se je pojavil bog dneva in ministri so se zbrali. V nevarnosti je bila dharna kraljestva, njegova globoka in prava postava. Kraljestvo brez kralja postane žrtev nereda: sinovi ne ubogajo več očeta in žene ne moža, roparji kradejo po mili volji, kmetje ne sejejo več, trgovci pa postanejo nepošteni; prefinjenost kulture izgine, ljudsko slavlje postane vulgarno, v svetiščih se ne spoštuje več obredov in lepota žensk se razblini.

Ker je prestol podedoval Bharata je modri Vaišištha svetoval, naj mu odpošljejo sle v Kekajo, kjer je bil s Šatrughnom. Modrijan je priporočil, naj ne govore o tem, kar se je zgodilo v Ajodhji; omenili naj ne bi niti kraljeve smrti niti Ramovega izgnanstva. Princu bi rekli samo, da ga Vašištha prosi, naj se nujno vrne v Ajodhjo, in, da bi razpršili vsak sum, so dali slom, kakor je bilo v navadi, darila in dragulje za kekajskega kralja in Bharato. Medtem bi kraljevo telo ohranili v aromatičnem olju in počakali na Bharatovo vrnitev in šele potem začeli obred pokopavanja.

Sli so pohiteli brez ustavljanja in prešli pančalsko in bahliško deželo; prečkali so reke Saradandu, Ikšumati in Viparu in končno prispeli v kekajsko deželo. Zglasili so se pri vratih v glavno mesto in povprašali po princu Bharatu.

Le ta je bil v palači in prijateljem pripovedoval zlovešče sanje prejšnjih noči. V njih je videl očeta, mater in brata Ramo in bil je zelo vznemirjen. Ko je prepoznal očetove sle, je stekel k njim in jih pobaral. Ko je prejemal očetova darila, je bil osredotočen na besede odposlancev, ki so mu dejali, da je v Ajodhji vse prav, ampak, da ga modri Vaišištha prosi, naj se nujno vrne domov. Princ se je brez omahovanja poslovil od starega očeta in drugih na dvoru.

Dirjal je sedem dni in sedem noči. Njegovi spremljevalci so mu le s težavo sledili. Osmega dne je kmalu po sončnem vzhodu vstopil v mesto Ajodhja, tam pa ga je presenetila tišina. Za vrati, ki so bila odprta na stežaj, se je videl prah na dvorišču, vetrič ni prinašal nobenega vonja po kadilu, poleg zanemarjenih malikov pa so flavte in bobni molčali. Ob vhodu v svetišča so bile stojnice za prodajo rož zapuščene; v palači so bila okna in vrata zaprta. Bharata je naglo prehodil vrtove, ki so vodili do materinega stanovanja. Kraljica Kajkeji ga je čakala, sedeč na zlatem sedežu. Bharata se je priklonil do tal, ona pa ga je dvignila in ganjeno objela. Princ je želel videti očeta in kraljica mu je dejala, da je zapustil svoje telo. Ker je čutila, da sina obhaja slabost, je dodala: "Bodi močan, sin moj, zdaj boš moral vladati. Bolečino moraš dostojanstveno prenašati."

Ker ni razumel materinih besed, je Bharata spraševal še naprej. Tedaj je kraljica povedala, da je kralj hotel izrabiti njegovo odsotnost, da bi dal okronati Ramo, in kako ga je prisilila, da je za naslednika imenoval Bharato; kako je Rama prostovoljno šel v izgnanstvo, da bi kraljestvo prepustil Bharati. In kako je kralj umrl od nejevolje, ker se je izjalovil njegov načrt.

"Bodi pogumen, sin moj, zdaj ti kraljestvo pripada. Pridobila sem ga zate. Daj poklicati Vašištho, opravi pogrebne obrede za očetom in pripravi svoje kronanje. Bodi velik kralj!"

Zgrožen zaradi tega, ker je pravkar slišal, je Bharata nasilno odrinil mater:

"Le kakšen zli duh Vas je obsedel?" je vzkliknil. "Niste mi več mati, temveč sovražnica. Kaj res mislite, da bi mogel sodelovati pri vaših zlobnih nakanah? Po vaši krivdi je pogubljen očetov dom. Ko bosta Vaš oče in brat, kekajska gospoda izvedela za vaše ravnanje bosta osramočena. Jaz ... pa naj bi se pridružil Vaši peklenški igri? Nikoli! Prekrižal bom Vaše pošastne načrte, odšel v Dandovski gozd za svojim ljubljnim bratom in se vrnil le z njim; posadil ga bom na prestol, jaz pa mu bom služil vse življenje, to vam prisegam, kajti tako se bo izpolnila očetova volja."

Naglo je zapustil materino stanovanje, potem pa je pomislil na bolečino, ki je gotovo težila Kaušaljo. Zato se je odpravil k njej in ji povedal, kako močno ljubi Ramo in, da ga namerava poiskati v njegovem samotarskem prebivališču. Kraljica se je zaradi tolikšne plemenitosti in nežnosti razjokala in se z njim pogovorila o pogrebu kralja Dašaratha. Tedaj so prišli modri Vašištha, ministri in svečeniki ter mestni veljaki iz kraljeve družine in spletične iz palače. Vsi so se zbrali na dvorišču palače, da bi se odpravili k bregovom reke Saraju. Med potjo se je na tisoče meščanov pridružilo sprevodu, ki je šel do nabrežja reke, kjer je stala grmada iz sandalovega lesa. Nanjo so položili kraljevo telo. Bharata je z gorečo baklo prižgal grmado. Plameni z vonjem po sandalu so se dvignili proti nebu, svečeniki pa so zapeli hvalnice, množica se je v reki skopala med opravljanjem svetih obredov za dobro duše, ki jih je zapustila in zato, da bi se lažje vrnila na Zemljo.

Dvanajst dni po ceremoniji je Bahrata rekel ministrom, naj pripravijo vse za njegov odhod za izgnanim bratom. Vsi so se veselili in izražali željo, da bi ga spremljali, tako, da bi Ramo veličastno pripeljali nazaj v Ajodhjo. Dali so popraviti ceste, postaviti mostove, izkopati vodnjake. Zasegli so hiše in vasi za nastanitev Bharatovega spremstva, njegovih deset tisoč slonov, sto tisoč konjenikov in šestdeset tisoč voz. Sprevodu so se pridružili plemiči, ministri, svečeniki, kraljeve družine, dame iz palače in njihove razkošne vprege. Tudi kraljici Kaušalja in Sumitra sta se odločili, da gresta

zraven. Kajkeji so sinove besede pretresle in jo spravile k pameti. Priznala je, da je nanjo vplivala Mantharina zlobna neumnost in milo je prosila, da bi se smela pridružiti velikemu pohodu. Mnogi meščani iz Ajodhje so jim sledili na kamelah in mulah.

Taborili so na nišidskem ozemlju in princ Bharata je v reki Ganges opravil obrede za pokoj duše. Nišidski kralj je posodil petsto ladij, da bi Bharata lahko prečkal Ganges z vsem svojim spremstvom, in odšel z njimi, da bi poiskali Ramo. Ko so se približali Bharadwadžovemu ašramu je Bharata ustavil svojo vojsko in se sam odpravil k modrijanu.

Bharadwadža ga je vprašal, kakšne namene ima z Ramo, zato, da bi se prepričal, ali ni pod zlim vplivom Kajkejinih besed; ko pa je izvedel, da hoče Bharata posaditi brata na prestol, mu je rekel, naj pripelje vse spremstvo do ašrama: "Danes bom nahranil vse tvoje ljudi, jutri pa ti bom povedal, kje boš našel Ramo."

Bharata se je vprašal, kako bo modrijan, ki živi v ašramu z nekaj učenci mogel nahraniti tako številno vojsko. Toda Bharadwadža je imel veliko yogijsko moč, in, ko je prišla vojska, je našla širen travnik, kjer so v obilju tekli potoki mleka in medu, najsočnejše jedi po okusu in za vsakogar, ki so prihajali od kdove kod. Vsi so bili srečni in zadovoljni. Naslednjega dne je vojska krenila po poti, ki jo je nakazal Bharadwadža, pred njo pa so zaradi množice voz, konj, slonov in ljudi, bežale divje živali. Zato je Bharata velel vojski, naj se utabori, dan hoda od Čitrakute, da nebi motili miru Ramovega doma.

X. Opanke

Divja lepota gore Čitrakute se je razgrinjala pred Ramovimi in Sitinimi ljubečimi očmi. Velikanske skale so se stapljale z bujnim prelepim drevjem z ognjeno rdečimi cvetovi in smaragdno zelenim žametnim travnikom. Vrhovi, ki so se dvigali v nebo, so blesteli v topazno rumeni barvi, se mračili v rdeči kot kri, na njih pa so se je iskriła živosrebrna jezera. Med temnomodrimi tiki, tamarindami in

kadambami pa so se svetili slapovi. Ob vznožju te gore boginje je tekla sveta reka Mandaki in v njej sta se Rama in Sita rada kopala ali pa počivala na bregovih v senci visokih bambusov, ki so božali nebo. Bujno cvetje je upogibalo veje, se trosilo po pesku slonokoščene barve in neskončno plavalo s tokom. Košuta je prihajala piti z jelenčkom prav tako pa tudi leopard, medved, tiger, slon in vsak njihov krik je odmeval od gričev in globeli ter plašil na milijone ptic, ki so se s svojim petjem udeleževale koncerta radosti. Na reki so prebivali beli labodi, flamingi, turkizno modri škorci in brezmadežne bele čaplje, krasili so jo lotosi prijetnega vonja, katerih svilene liste je nabiral Rama, da je z njim Siti pripravil ležišče.

Oba sta sedela ob vhodu v votlono, na vrhu griča, od koder sta oba občudovala svoje novo kraljestvo, ko se je nenadoma zaslišal naraščajoč zamolkel hrup množice na pohodu in Rama je v daljavi opazil oblak prahu. Vstal je in videl, da so živali v gozdu tekle na vse strani. Poklical je Lakšmana in ga vprašal, ali je kakšen kralj na lovu v okolici.

Z vrha drevesa je Lakšmana opazil konje, kamele in slone in takoj prepoznal vojsko iz Ajodhje.

"Rama!" je zaklical. "Bil si izgnan iz svojega kraljestva, a Bharata ni zadovoljen s tem; prihaja prav do tvojega zatočišča, da bi te ubil, iz strahu, da bi ljudstvo želelo videti tebe na prestolu. Bojevala se bova Rama. Naj gre Sita sama na varno, midva pa pojdiva po loke in puščice in se postaviva vsak na eno vzpetino. Ko bo Bharata mrtev, boš zavladal ti. Nato bom ubil Kekaji, ki je kriva za našo nesrečo."

Rama z lotosovimi očmi je uprl v brata miren pogled in rekel:

"Lakšmana, čemu bi mi bilo kraljestvo pridobljeno z ubojem brata, ki ga ljubim? Če bom vladal bom varoval svoje brate in svoje ljudstvo, ne pa iskal osebne slave. Niti Indirnega kraljestva nebi hotel, če mi nebi bilo pravično dodeljeno. Spomni se Bharatove čistosti,

spomni se na njegovo iskrenost ljubezni in ne dopusti, da bi ti bridkost zadnji trenutkov v Ajodhji prevzela srce. Jaz bi prej rekel, da je Bharata zelo potrta zaradi vsega, kar se je zgodilo, in, da mi želi ponuditi prestol."

Ob teh besedah je Lakšmana sklenil roke na srcu in prosil, da bi ga jeza zapustila. Tedaj je Sita vstala in se vrnila do jase, da bi pripravila Bharatu sprejem.

Bharata je opazil dim v daljavi in nekaj nasekanega lesa in tako je našel pot do bratovega doma. Na oltarju je gorel sveti ogenj, pred kočjo pa so se kakor mavrica bleščali ščiti in orožje; Sita, Rama in Lakšmana so čakali sede, kakor asketi na preprogi iz trave kuše. Bharata je planil k bratu, se mu vrgel pred kolena, mu poljubil stopala in jih močil s solzami in dolgo časa ostal tiho na tleh. Potem je dvignil oči k Ramovemu sijočemu obrazu in pogled se mu je izgubil v lotosovih očeh.

Tudi Šatrughna se je približal. Rama pa je oba objel. Bharatovi spremljevalci in tudi gozdne živali so se počasi približevali jasi, ker jih je privabil vseobsegajoči mir in občudovali kraljevski shod, kot bi se Sonce sešlo z Luno, Venero in Jupitrom.

Tedaj je Rama z ljubeznijo povprašal Bharata po zdravju kralja Dašaratha in po tem, kako je potekalo upravljanje kraljestva. Bharata pa je odgovoril, da je oče umrl izgovarjajoč Ramovo ime in da v kraljestvu ne bo reda, dokler v njem ne bo vladal Rama. Prekletel je svojo mater Kajkeji in rotil brata naj se vrne v Ajodhjo; šele tedaj bi v njegovem srcu zavladal mir.

Ko je Rama izvedel za očetovo smrt, je zaprl oči in ostal dolgo časa v tem stanju. Potem je v spremstvu Site in Lakšmana odšel do reke in med očiščevalno kopeljo tam odpel svete himne. Ko se je vrnil k jasi se mu je bližal modri Vašiṣṭha, ki je vztrajal pri tem, rekoč, da je gurujeva avtoriteta večja od brahmanove, da bi Rama uslišal

Bharatovo prošnjo in izpolnil, kar je želelo ljudstvo. Toda Rama je odvrnil, da guru ne more od učenca zahtevati, da prelomi obljubo. Bharata je prisegel, da se bo postil do smrti, če ne bo ustregel njegovi prošnji. A moralno nasilje po Ramovem mnenju ni bilo vredno kšatrije, tedaj pa je Bharata odgovoril, da se bo tudi on umaknil v gozd, da bi živel asketsko. Vendar je Rama odvrnil, da se ne smemo nikoli izmikati dolžnostim do svojega naroda in je ponovno zatrdil, da se bo on sam vrnil v Ajodhjo, ko bo preteklo štirinajst let. Nato je prosil Bharato, naj si nikoli ne dovoli izraziti zlobne besede zoper kraljico Kajkeji in naj s tem ne dopusti, da bi nanjo mislil s sovraštvom. Kraljica je postala orodje karme in z njo je treba ravnati z vsem spoštovanjem, ustreznim njenemu položaju.

Bogovi na nebu so se veselili Ramovega ravnanja, Rama, odsev božanskega na Zemlji, pa je, blagoslovljen zaradi sreče bogov blestel v še večji lepoti.

Bharata je k Ramovim nogam položil par opank iz sandalovega lesa in rekel: "Plemeniti brat, bodi tako dober in za trenutek obuj te opanke. Položil jih bom na prestol in stal poleg njih. Simbolizirale bodo tvojo navzočnost in varovale kraljestvo do tvoje vrnitve.

Rama je stopil in obul opanke, ter rekel: "Dragi Bharata, varuj kraljestvo, pa tudi vso Zemljo. Zaradi svoje ponižnosti boš deležen moči in modrosti."

Nato so modri Vašišttha, kraljice s spremstvom in vsa vojska stopali mimo Rame in Site, da bi prejeli njun blagoslov. Potem pa sta se brata razšla.

Sita v prisotnosti Rame, Lakšmana, Hanumana in Jambavana. Agni pa jo reši iz ognja in tako dokaže njeno nedolžnost. Potem pa so se vsi vrnili v Aypdhyo.

ARANYAKANDA (SPEV O GOZDU)

XI. Gozd in Anasuja

Po Bharatovem odhodu je Čitrakuti ostala prazna in Rama se tam ni počutil več srečnega. Zato je s Sito in Lakšmanom nadaljeval pot skozi gozd in nekega dne prispel do ašrama modrijana Atrija. Ta veliki modrijan je slovel po lepoti svojih himen, posvečenih bogovoma Indri in Agniju, kot tudi po krepostih svoje soproge. Rama se je s čelom dotaknil tal pred modrijanom, ta pa ga je sprejel kakor sina in ga popeljal v svoj dom. Ko so se kraljevski otroci udobno namestili je poklical soprogo.

Anasuja je vstopila ponižno in zanesljivo. Sobo je napolnila mirna svetloba. Sivi lasje so ji obdajali obraz, ki je odseval lepoto njene duše. V očeh pa je ohranila radost otroštva. Dolgo je gledala Sito in se nasmehnila; princesa je izgovorila ime velike puščavnice in pokleknila pred njo.

Anasuja je bila popolna sati, to pomeni, da je imela soproga za boga in mu tako tudi stregla. Ker pa je bil Atri velik yogi je imela izredno priložnost, da je stregla duhovnemu bitju. Vsak trenutek v življenju je posvetila oboževanju soproga in je potrpežljivo gojila poglobitno zvestobo v mislih, besedah in dejanjih na vsakem koraku in vsakem namanjšem čustvu srca.

V Puranah pripovedujejo, da so se nekega dne prepirale vse tri najvišje boginje, Paravati soproga Šive, Lakšmi soproga boga Višnuja in Brahmani soproga Brahme, kajti vsaka od njih je trdila, da je popolna sati.

Odposlanec bogov Narada, ki pa se zmeraj sprehaja od nebes do Zemlje pa je slišal prerekanje boginj. "Ne prepirajte se," jim je rekel, "popolna sati ne biva v nebesih, temveč na zemlji, to je Anasuja." In jim pokazal na Zemljo. Boginje so se sklonile in videle ašram modrega Atrija.

V tistem trenutku pa se je modrijan pripravljal, da bi odšel meditirati na Himalajo in se je poslavljaj od soproge. Boginje so videle, kako je sklonjena Anasuja pobrala nekaj prsti, po kateri je hodil soprog in si jo je dala na čelo. Potem so videle, da je pripravila oltar s sadeži in nanj postavila s cvetjem še modrijanove opanke. Boginje se niso mogle sprijazniti s tem, da bi bila navadna smrtnica popolnejša od njih samih. Zato so se odločile, da jo preiskusijo.

Zvečer je vsaka boginja rekla soprogu, naj odide na Zemljo in zapeljuje Anasujo, ki je ostala sama v ašramu. Bogovi so privolili in prispeli na Zemljo, preoblečeni v sanjasine, da bi se lažje približali mladi ženi. Oblečeni so bili v oranžne halje, okoli vratu so imeli ogrlico iz sandalovih biserov, v rokaj pa so držali skodelico in prosjačili so pri Anasujinih vratih. Rečeno je, da je sanjasina vedno treba sprejeti kakor samega Boga. Anasuja jim je torej nesla tri obroke, ki si jih je pripravila. Vendar sanjasini niso hoteli jesti.

"Najprej nas sprejmi v hišo in sleci svoja oblačila," so dejali. "Potem nas boš vzela v svoje naročje in, ko nas boš vse tri osrečila, bomo jedli, kar nam ponujaš."

Anasuja je bila zaprepadena. Vrnila se je v hišo in stopila pred moževе opanke, da bi se zbrala in ga ponižno prosila, naj ji navdihne rešitev iz tega kočljivega položaja; kako naj ustreže prošnji sanjasinov, ne da bi grešila in bila nezvesta soprogu.

Na oltarju, kje so ležale opanke pa je bil med rožami, sadjem in kadili v paličicah tudi vrček s sveto vodo. Anasuja ga je vzela, se vrnila k sanjasinom in jih poškopila. V trenutku so se spremenili v tri

dojenčke, ki so jokali pred njenimi vrati. Anasuja je vzela dojenčke, jih odnesla v svojo sobo, se slekla, kakor so zahtevali, jih zibala, se začela z njimi igrati in videla je, da so zelo srečni. Nato jih je dala spat in čakala na soprogovo vrnitev.

Po mnogih tednih se je modri Atri vrnil in Anasuja mu je povedala, kaj se je zgodilo. Medtem pa so v nebesih boginje čakale. Bile so zaskrbljene, ker se bogovi še niso vrnili. Zato so sklenile, da bodo šle tudi one na Zemljo in od Anasuje zahtevale svoje soproge nazaj. Prispele so do prebivališča puščavnice, se predstavile in vprašale, ali je videl tri sanjasine, ter dodale, da so ti sanjasini v resnici njihovi soprogi in da so prišle ponje.

Anasuja je prinesla dojenčke in dejala: "Tu so vaši soprogi." Boginje so bile zaprepadene. Kako naj bi se vrnile v nebesa s tremi dojenčki? Osmešile bi se. Tedaj so modrijanu Atriju in njegovi ženi priznale, kako so hotele preiskusiti Anasujino zvestobo, in obljubile, da bodo izpolnile njuno željo, če bodo njihovi soprogi zopet dobili pravo podobo.

Anasuja in Atrij sta prosila za tri sinove, od katerih bi bil vsak vibhuti, to se pravi emanacija enega od bogov. Nato je Anasuja poškopila dojenčke s sveto vodo. Ponovno so se prikazali Šiva, Višnu in Brahma in vsi trije božanski pari so odleteli v nebo. Anasuja je rodila tri sinove: Šivovo vibhuti Durvasa, Višnujevo vibhuti Dattatreja in Brahmovo vibhuti Čandrama.

Sita se je ob Anasujinih nogah spominjala te zgodbe in se smehljala. Anasuja jo je odpeljala v svojo sobo, ji počesala njene dolge lase in ji z zlatim nakitom okrasila kite, ušesa, nos, vrat, roke in gležnje. Med obrvi pa ji je z odišavljenim rdečim prahom zarisala tilak, dlani in stopala pa ji je okrasila s kano. Ko se je Sita vrnila k Rami se mu je pokazala takšna, kot je bila v slavnih dneh v Ajodhji.

XII. Viradha

Ko so Rama, Sita in Lakšmana hodili po gozdu, so ponovno prispeli do nekega ašrama. Rama je popustil tetivo na loku, nato pa so vstopili. Na dvorišču so bila tla skrbno pometena in okrašena s slikami nebeških nimf, ki so sestavljale barvne preproge okoli oltarjev s svetim ognjem. Bakreni pladnji, lonci in posode za opravljanje žrtvovanja so se svetili na soncu med košarami rož in sadja, nabranega v gozdu za darovanje. Krave, pavi in bele čaplje so sanjarili blizu ribnika z lotosi, na nebu, kje je letalo nešteto ptic pa je odmevalo vedsko petje hvalnic.

Približalo se jim je nekaj ršijev. Oblečeni so bili v antilopino krzno, imeli so dolge sive brade, v očeh pa odblesk sonca na mirnih jezerih. Prepoznali so svojega kralja in ga radostno sprejeli ter občudovali njegovo krepko prijetno postavo. Sito in Lakšmana pa so gledali, kot zamaknjeno. Povabili so jih v kolibo s slamnato streho, jim zlili vode na stopala in zaželeli slovesno dobrodošlico.

"Gospod Rama," je rekel najstarejši modrijan, "najsí živiš v kraljevskem mestu ali v divjem gozdu, vseskozi si naš kralj. Živimo v tvojem kraljestvu in ti nas varuješ, kakor varuje mati otroka, ki se bo iz nje rodil."

Potem so prinesli sadja, medu in mleka in gostom povedali, da živi v gozdu velikan ljudožerec, ki jih zelo hudo trpinči. Krade jim živino, uničuje drevje in kočé, včasih pa pride in požre celo človeka. Rama je obljubil, da jih bo rešil te pošasti.

Naslednje jutro so se Rama, Sita in Lakšmana zapustili ršije in se napotili še globje v mračni gozd. Nenadoma so ptice prenehale peti, zavladata je mučna tišina in slišal se je samo šelest vejic in listov pod koraki. Kraljevski otroci so hodili že nekaj časa, ko se je pred njim pojavilo kot hrib veliko bitje. Polovico obraza so mu prekrivale bleščeče se črne oči, drugo polovico pa sploščén nos in grozne ustnice

izpod kateri so štrlele kakor bodala ostri zobje. Prek ogromnega trebuha je bilo prepasano s tigrovo kožo, iz katere je curljala kri, v desnici pa je držalo kakor drevo tik veliko kopje.

Ko jih je pošast zagledala je bruhnila v strašanski smeh, stokrat strašnejši od tigrovega rjojenja. Z dvema prstoma je zagrabila Sito in jo dvignila v zrak, tako, da je na njeni dlani poskakovala kakor žoga. Potem pa je zatulila z grozovitim glasom, da se je stresel ves gozd: "Jaz sem nepremagljivi ljudožerec Viradha, noben meč, nobeno kopje me ne more ubiti. Brahma me varuje pred tem orožjem, kajti dolga leta sem živel v askezi. Tale ljubka dama bo moja soproga in sužnja, vidva pa bežita, preden vama izpijem kri - do zadnje kaplje!"

"Sva sinova kralja Dašaratha!" je vzkliknil Rama in brez omahovanja izstrelil drugo za drugo sedem zlatih s pavovim perjem okrašenih puščic; te so ljudožercu skožinskoz predrle telo in padle spet na Zemljo, prepojene s krvjo in podobne plamenom. Ljudožerec je zatulil in vrgel Sito v grmovje in s kopjem v roki napadel princa. Lakšmana je nanj izstrelil točo puščic, Rama pa mu je prelomil kopje, ki ga je zavihtel kakor strela. Nato sta izza pasu potegnila meče in velikana zabadala v noge.

"Zagrabil naju bo," je šepnil Rama Lakšmanu na uho, "in naju vrgel k višku. Kar pustiva se, tako mu bova lahko skočila na ramena."

Princa sta spretno skočila pošasti na ramena. Lakšmana ji je z mečem odsekal levo roko. Rama pa desno. Viradha se je zrušil v potokih krvi.

"Skopljiva veliko jamo, je tedaj rekel Rama Lakšmanu. Če se ga z orožjem ne da ubiti, ga bova živega pokopala. Nanj bova zmetala zemljo in skale in se bo zadušil."

Tedaj je Lakšmana skopal velikansko jamo, da bi zasula to bitje

večje od slona. Rama pa je ostal na Virathovih ramenih in mu stopil na tilnik.

In nenadoma sta presenečena brata slišala pošast, ki je ležala pobita na travi govoriti z nežnim glasom: "O Rama! Zdaj vem, kdo si; ti si Gospod utelešen v Dašarathovem sinu. Hvaležen sem ti, da si me takole prisilil k pokorščini. Zdaj vem, kdo sem in ti bom to razodel. V resnici sem gandharva, pregnan iz nebeškega kraljestva. Ime mi je Tumburu. Ker sem bil zaljubljen v apsaro Rambho se je moj gospodar Kubera zakladnik bogov silno razjezil in me začaral: "Odslej boš imel podobo grozne pošasti, taval boš po gozdu in se hranil z mesom modrijanov, ki jih boš srečeval!" Ker sem ga ponižno prosil, naj mi omili kazen, mi je še dodal: "Ko te bo ubil sin kralja Dašaratha Rama, boš spet dobil prvotno podobo in se vrnil v božje kraljestvo, kajti Rama je Višnuov avatar in je velika milost, če te ubije Gospod, ko se bojuješ z njim." Gospod, ko si mi stopil na tilnik se mi je povrnil spomin na preteklost. Ko me boš vrgel v to jamo in se bom zadušil pod zemljo in skalami, pojdi k modremu Sarabangi nedaleč od tod, ta ti bo znal dobro svetovati. Tvoja milost me rešuje. O Gospod ubij me!"

XIII. Asketi

Potem, ko je Rama ubil Viradho, se je vrnil k Siti, ki je skrita čakala v grmovju, jo vzel v naročje in jo pomiril, ko si je popolnoma opomogla, pa je rekel Lakšmanu: "Pohitimo do ašrama modrega Sarabhanga, kakor nam je svetoval Viradha."

Dolgo so hodili po stezi sredi goščave, potem pa so naleteli na kamnito pot. Drevje se je zredčilo in ašram gotovo ni bil več daleč. Ko je Rama pogledal v nebo, je videl, da sonce že zahaja za obzorjem in nenadoma je imel med zlatimi ovčicami prelepo vizijo: na prelepem vozu, ki so ga vlekli zeleni konji je sedel Gospod Indra, bleščeč kakor sonce, pokrit s tiaro, ki je odbijala tisoč žarkov. Nad njegovo glavo je bil razpeto nebo brezmadežne beline, svetlo kakor polna luna. Sledili

so mu mladi in močni bogovi, ki so imeli okoli vratu kot plamen bleščeče cvetne vence. Gandharve so mu peli hvalo, čudovito lepi nimfi pa sta mu pahljali čelo s pahljačo z zlatim ročajem.

Tam je prebival modri Sarabhanga; Gospod Indra se je prišel pogovarjat z njim. Rama je rekel Siti, naj stopi hitreje, toda, ko jih je Indra videl prihajati je rekel Sarabhangi: "Rama prihaja. Umaknil se bom, kajti ni še prišel čas, da bi se srečal z menoj. Na Zemlji ga čaka veliko delo. Samo on ima tolikšno moč in pogum, da ga bo opravil. Rama se bom prikazal takrat, ko bo premagal demona Ravano."

Slavni voz se je oddaljil. In ko je Rama vstopil v ašram je Indra z vsem svojim spremstvom že izginil v nebesa. Stari modrijan je sedel ob velikem oltarju, na katerem je gorel sveti ogenj. Rama, Sita in Lakšmana so se priklonili do tal.

"Bodi pozdravljen, plemeniti princ," je dejal Sarabhanga, "čakal sem te. Zame je napočil trenutek, ko bom zapustil to meseno telo in Indra je že prišel pome, da bi me odvedel v Brahmov svet, kajti ta svet sem si zaslužil z askezo. A Bogu sem že povedal, da želim pred smrtjo srečati Rama na zemlji. Zdaj si pred mano in lahko nate prenesem plod svoje askeze."

"Učitelj," je odvrnil Rama, "ali ni potrebno, da sam pridobim te sposobnosti? Edini svet, ki ga potrebujem je kraj, kjer si bom zgradil dom za preostala leta izgnanstva."

"Pojdi po reki Mandakini v smeri proti toku do Stukšnovega ašrama," je odvrnil Sarabhanga, "on ti bo pokazal kraj, kjer moraš živeti. Zdaj se bom, tako kot se levi kača znebil svoje minljive ovojnice."

Stari modrijan je zlil na ogenj prečiščeno maslo, začel prepevati sveti spev in stopil na oltar. Polagoma so mu v ognju zgoreli lasje, brada, meso in kosti v telesu. Iz plamenov pa se je dvignil v nebo

mlad fant. V njegovih potezah so Rama, Sita in Lakšmana prepoznali starega modrijana, pomlajenega in poveličanega. Prek sveta oboževalcev ognja, sveta velikih duš in sveta bogov se je dvignil do Brahme.

Tedaj so se Rami približali vsi asketi, ki so se bili zaradi odhoda modrijana zbrali v ašramu: asketi, ki so nastali iz Brahmovih nohtov, asketi, ki počistijo vso posodo in ničesar ne hranijo za naslednji obrok, tisti, ki se hranijo le s koreninami, tisti, ki ne jedo ničesar, kar raste pod zemljo, tisti, ki meljejo zrnje samo med dvema kamnoma, tisti, ki jedo samo listje in spijo na listju, tisti, ki spijo le pod milim nebom, tisti, ki spijo le na kosteh okostnjakov, tisti, ki sploh ne spijo, tisti, ki nosijo vedno mokra oblačila, tisti, ki ne nosijo nobenih oblačil in tisti, ki živijo do vratu v vodi, tisti, ki obvladujejo vse čute, tisti, ki sploh ne govorijo, tisti, ki sedijo med štirimi žgočimi ognji pod soncem nad glavo in tisti, ki se goli usedejo na led na Himalaji. Vsi asketi so se približali Rami in dejali: "O Rama! Veliki bojevnik, branilec dharma, varuj nas! V tem gozdu živijo krvoločni ljudožerci, ki nas preganjajo, nas strahujejo in kalijo naše krepostno življenje."

In Rama je, smehljaje se zaradi nemoči njihovega asketizma obljubil, da jih bo rešil gozdnih pošasti.

Naslednjega dne so kraljevski otroci krenili proti Sutikšnovemu ašramu. Hodili so dolgo, prečkali so globoke reke in prispeli do očarljivega kraja ob vznožju gore, visoke kot Merujev vrh. Tu je bilo raznovrstno drevje, obloženo s sadjem, ptice vseh barv, z rožami, prekritimi ribniki, kjer so se spreletavali metulji in kačji pastirji. V tem rajju je vladal neskončen blag mir. Sutikšana je v lotosovem položaju sedel pred kočjo, okrašeno s cvetnimi kitami. Rama ga je s spoštovanjem pozraval.

"Bodi dobrodošel Rama," je rekel modrijan, "v tem ašramu lahko

ostaneš ves čas preganjanja. Srečen boš v njem. Sadja in medu je v izobilju, košute se nikogar ne bojijo in se mirno sprehajajo in nas presenečajo s svojo očarljivo lepoto."

Uprl je pogled v Ramov lok. Mladi princ je razumel, da bi modrijana zelo užalostilo, če bi puščica po nesreči zadela katero od teh košut. Ta kraj torej ni bil zanj, ker je obljubil, da se bo bojeval proti demonom. Rama je opravil večerne obrede in sprejel gostoljubje za tisto noč.

Naslednjega jutra so se Rama, Sita in Lakšmana skopali v sveži vodi z lotosi odišavljenega ribnika. Potem pa so kraljevi otroci v skladu z obredi prisostvovali sončnemu vzhodu, oboževali so ogenj, šli večkrat okoli Stukešna držeč ga na svoji desni strani in se dotaknili njegovih stopal. Tedaj je Sita prinesla loke, puščice in meče, ki jih je zgladila in so se lesketali kakor zaklad.

XIV. Orožje

Rama, Sita in Lakšmana so hodili od ašrama do ašrama; v enem so ostali nekaj mesecev, v drugem pa kakšno leto, drugje pa spet nekaj tednov in tako so deset let tavalili po Dandovskem gozdu. Sita je bila zaskrbljena zaradi Ramove obljube asketom, da se bo bojeval s pošastmi, zato mu je povedala zgodbo o modrijanu ki je padel v adharmo:

V zelo davnih časih je srečno živel med pticami in košutami v gozdu nek asket. Indra ga je želel preiskusiti, zato je prevzel podobo vojaka in se z mečem za pasom pojavil pred asketom, ki ga je gostoljubno sprejel. Pred odhodom je vojak asketu zaupal svoj meč in ga prosil, naj skrbi zanj.

Ko je asket ostal sam, je napeto opazoval ta novi predmet, saj

sam ni ničesar imel. Ogledoval si je ta meč, ga gladil in veliko mislil nanj; končno je v njegovem življenju samoodpovedi zavzel pomembno mesto. Zato ga je pod pretvezo, da nanj pazi kmalu začel odnašati s seboj, ko je hodil po hrano. Sčasoma se mu je porodila misel, da je meč treba tudi uporabljati. Zato je začel ubijati živali in našel vse več zabave v lovu in začel zanemarjati obrede. Polotila se ga je krvoločnost, tonil je v adharmo, življenje brez reda, ki ne upošteva nobenega pravila.

"Rama, princ moj, branilec dharme! To zgodbo ti pripovedujem zato, da bi te posvarila: meč je za bojevnike, ne pa za askete. Zakaj bi ubijal živa bitja, ki nas ne napadajo? Prepusti to tistim, ki so dolžni varovati kraljestvo. Ko se bomo vrnili v Ajodhjo, boš spet prijel za orožje."

"Mithilska princesa," je odvrnil Rama, "tvoji nasveti mi dokazujejo tvojo ljubezen, kajti svetujejo le tistim, ki jih imamo radi. Če je res, da moram asketsko živeti, je prav tako res, da sem bil vzgojen v kšatrija. Moja dolžnost je, da pomagam zatiranim. Asketi niso zmožni boja, prosili so me, naj jih ščitim, dal sem jim besedo, ne bom je prelomil."

"In ali res misliš, daraga Sita," je dodal z nasmeškom, "da bi se me lahko polastila krvoločnost, kakor tvojega asketa iz zgodbe.?"

In Sita je vrnila Rami nasmeh.

Medtem, ko so hodili pa so leta minevala v miru. Hodili so ob vznožju gora, katerih vrhovi so se mešali z oblaki, šli so skozi goste gozdove in sončne jase. Nekega dne pa so med visokimi drevesi zaslišali očarljivo glasbo. Privlačila jih je, tako, da so sledili glasovom in očarujočemu zvoku nevidnih glasbil ter prispeli do jezera. Na stotine belih čapelj in labodov je frfotalo sredi trsja in zdelo se je, da

prihaja glasba iz globine jezera. Rama je začuden prosil starega modrijana, ki je bil tam, naj mu pove zgodbo o tem jezeru.

"To jezero se imenuje Pančapasara," je pripovedoval modrijan, "in ima to posebnost, da se nikoli ne osuši, kajti nastalo je po volji yogija Mandakarnija, ki je živel desetisoč let, tako, da se je hranil izključno z zrakom, ki ga je vdihaval. Bogovi so bili zavistni Mandakariju zaradi njegovih sposobnosti, zato so mu poslali pet apсарas, da bi se uprli njegovi askezi.

Mandakarnija so očarale s svojimi plesi in petjem in zaljubil se je vanje in vseh pet vzel za žene. Naselile so se v globini jezera in tja zvabile soproga. Le ta je bil ves srečen, da je spet pridobil mladostno čilost, in je še danes tu, na dnu jezera, kjer ga zadržuje čar njegovih petih žena. To kar slišite je njihovo petje in cingljanje zapestnic na njihovih gležnjih."

Ramo, Sito in Lakšmana je ta razlaga očarala in prebili so noč ob jezeru nebeške glasbe apсарas, ki jih je uspavala.

Naslednjega dne je Rama sklenil, da bo šel proti jugu, kjer je bil ašram Agastje, kajti govorilo se je, da ta modrijan še živi in princ je želel prejeti njegov daršan (sveto videnje). Med potjo je pripovedoval zgodbo o dveh bratih ljudožercih:

Na tem območju, koder hodimo, sta živela dva brata. Prvi se je imenoval Ilvala, drugi pa Vatapi. Oba sta bila ljudožerca in, kot je znano, so ljudožerci požrešni na meso tistih bitij, katerih duša je že visoko razvita. Požrla sta na stotine yogijev v gozdu. Kadar sta bila

skupaj, sta imela nenavadno sposobnost: če so Vatapija razkosali je bilo Ilvaliju potrebno samo zaklicati: "Prikaži se Vatapi!" in že so se kosi združili in Vatapi je dobil spet normalno podobo.

Demona sta ugibala, kako bi na najboljši način uporabila svojo sposobnost, in se zatekala k zvijači, ki je bila seveda demonska: Vatapi se je vsakič spremenil v kozo, Ilvala pa ga je razrezal na koščke, ga skuhal v lastnem soku, potem pa skrivaj privzel podobo brahmana in v čistem sanskrtu povabil modrijana na kosilo. Dolžnost modrijanov pa je, da sprejmejo povabilo, kajti osebi, ki je skrbno pripravila neko jed, se šteje v dobro, če jo ponudi svetemu možu. Zaradi tega jedo modrijani za duhovni blagor ljudi, hrano, ki so jo zanje pripravili. Nevede je pojedel Vatapijeve koščke v omaki. Ko pa je obed pojedel, je Ilvala zaklical: "Vatapi prikaži se!" Vatapijevi kosi so se združili v modrijanovem želodcu in ta se je razletel. Nato sta se brata gostila s svojo žrtvijo.

Nekega dne pa sta ljudožerca povabila Agastja. Pojedel je jed, ki so mu jo ponudili, ko pa je poobedoval je Ilvala zaklical: "O Vatapi, pojavi se!" Agastja pa se je nasmehnil in rekel: "Ali ne veš, da sem po več stoletjih postal postal sposoben prebavljati ljudožerce? Ko se je tvoj brat podal v moj želodec je prispel v Jamino kraljestvo."

Besni Ilvala je preklel svojega gosta, a Agastja ga je pogledal z razbeljenimi očmi in ga upepelil.

Ramova zgodba je Sito in Lakšmana zelo zabavala. Vsi so šli na pot, da bi obiskali modrijana Agastjo. Dolgo so hodili proti jugu, nekega dne pa so opazili, da se jim približujejo živali brez bojzani; in razumeli so, da modri Agastja ne more biti več daleč. Ko so prispeli do ašramovih vrat, ki jih je stražil mlad učenec, je Lakšmana izrekel te besede:

Rama v prisotnosti Lakšmane daje navodila Hanumanu. Hanuman opičji general zelo vdan Rami, zato je bil tudi nagrajen z nesmrtnostjo.

"Živel kralj z imenom Dašaratha. Njegov sin Rama v spremstvu soproge Site in brata Lakšmana želi danes prejeti daršan velikega modrijana in mu biti na uslugo."

Učenec je šel v ašram in se takoj vrnil:

"Moj učitelj je vprašal: Zakaj se je Rama dal napovedati? Naj prosto vstopi v ta dom, ki je njegov, srečen sem, da je prišel."

In princa peljal noter. Po dvoriščnem tlaku so se med svetišči z lahnim žvenketanjem sprehajale košute in se po kamnitih stopnicah spuščale do bazenov s sveto vodo. Rama, Sita in Lakšmana so šli mimo svetišč, posvečenih stvarniku Brahmi, razdiralcu Šivi in vzdrževalcu Višnuju; videli so Indrov oltar in oltar sončnega boga Vivašwana, oltar boga lune Šona, oltar zakladnika bogov Kubere, ki varuje severne meje, oltar vetra Vajuja, oltar boga oceana Varuna; tu pa je bil tudi oltar posvečen kačjemu kralju Vasukiju, oltar ptičjega kralja in Višnujeve jezdne živali Garude, svetišče posvečeno Kartiku, ki jaha na pavu in svetišče njegovega brata Ganeša, boga s slonokoščeno glavo, sedečega na podgani.

Po eni izmed alej je Agastja v spremstvu učencev prihajal obiskovalcem nasproti. Rama je sklenil dlani na prsih in enako sta storila tudi Sita in Lakšmana. Modrijan je dal prinesiti vode, da bi si osvežili stopala in dlani, ter jih popeljal pred sveti ogenj in vlil prečiščeno maslo na žerjavico; dvignil se je plamen. Nato pa jih je prosil, naj sedejo poleg njega, kjer so jim postregli z obrokom na listih bananovca.

Tedaj je prišel učenec ter prinesel velik lok, dva tulca in meč. Agastja je prijel lok z obema rokama in ga ponudil Rami: "To je Višnujev božanski lok. Bleščeči kakor sonce, nikoli ne zgreši cilja. Dal mi ga je Gospod Brahma s tema dvema tulcema in puščicami, ki so žgoče kot ogenj in se nikoli ne izčrpajo. Tukaj v zlati nožnici je meč, s katerim je Višnu ubil številne demone. Rama, sprejmi jih za tvojo

zmago."

Rama je vzel orožje in uprl svoje lotosove oči globoko v Agastjeve. Nastala je še globlja tišina, ozračje je napolnil mir in čas se je ustavil.

XV. Surpanakha

Po dolgotrajni tišini je Agastja rekel Rami: "Pojdi po severni poti v smeri proti gori. Po dveh dneh hoje boš prispel v Pančavati ob reki Godavari, to je čudovit predel, kjer je obilo rož in sadja. Tam se boš nastanil."

Princa sta si opasala meč in dala rok na ramo, pritrdila tulce na hrbet in s Sito šla po poti, ki jim jo je nakazal Agastja. Prišli so do smokve in krenili proti severu.

Nenadoma pa je Rama opazil neznansko velikega jastreba z velikanskimi kremplji na visoki veji. S prstom ga je pokazal Lakšmanu in mu rekel, naj se varuje, kajti gotovo je to kak demonski stvor. Zagrozil je z lokom in zakričal: "Jastreb, kdo si?"

Ves presenečen je v odgovor slišal nežen glas: "Dragi Rama ime mi je Džataju. Moj oče je brat orla Garude, ki prenaša Višnuja. Če želiš, bom tvoj služabnik. V tem gozdu so ljudožerci in divje živali, pazil bom na Sito."

Rama je na široko razprl roke. Džataju se je z enim zamahom spustil k njemu in nova prijatelja sta se objela. Nato je ptič vzletel od tod, Rama pa je nadaljeval pot. Od časa do časa pa so kraljevi otroci povzdigovali glave, da bi videli čudovitega orla, ki jim je počasi krožil nad glavo.

Končno so prispeli v Pančavati. Na stotine košut, belih čapelj, pavov in ptic je prihajalo pit v reko Godavari, ki je tekla nedaleč od tod. Poleg nekega ribnika, v katerem se je širil prijeten vonj lotosov s

svetlikajočimi se listi, je stalo drevo, na katerem bi lahko sedel Džataju. Odločili so se, da si bodo dom zgradili ob vznožju tistega drevesa.

Lakšmana se je lotil dela. Postavil je zidove iz ilovke, ojačane z bambusi, naredil streho iz listja, znotraj pa je na tleh iz steptane zemlje razgrnil preprogo iz trave kuša. Ko je končal, se je šel kopat v reko, tam nabral dolgopecljate lotose, nazaj grede pa natrgal divjih sadežev. Rama in Sita sta ga čakala, pred tem pa pobarvala z barvnimi risbami zunanje stene koč in pripravila kamniti oltar, v katerem je gorel sveti ogenj. Vsi trije so med prepevanjem svetih hvalnic darovali bogovom cvetje in sadeže.

Potem pa so vstopili v novi dom in ga posvetili z dišečimi kadili.

Minili so meseci. Na obzorju je sneg prekril gore, voda v reki pa je postala ledena za jutranjo kopel. Potem pa je sonce postalo bolj prijazno. Ob svitu je bila rosa na vsaki bilki, prikazali pa so se popki. Včasih se je Džajatu spuščal k princema, da bi kramljal z njima. Poznal je izvor vseh živih bitij na zemlji, govoril je o nastanku živih bitij in rodovih različnih živalskih vrst do začetka sveta. Včasih sta princa obujala spomin na Ajodhjo in Bharato; če je Lakšmana grobo govoril o kraljici Kajkeji, ga je Rama prosil, naj misli nanjo le s spoštovanjem in ga spominjal na Bharatove ljubeče besede.

Nekega jutra, ko sta bila brata pred kočjo, ju je opazila ljudožerka iz gozda. Občudovala je Ramovo prekrasno telo, njegove močne roke in blesk oči, v njej je zraslo veliko poželjenje, in sklenila je, da bo to čudovito bitje vzela za moža. Prevezel jo je pohlep, pozabila je na svojo grdo pojavo, na svoj velikanski trebuh in lakomne oči, se mu približala in rekla s hripavim glasom:

"Kaj delaš tu, oblečen, kot asket z lokom čez ramo? Ali ne veš, da je ta gozd bivališče demonov? Jaz sem najstarejša sestra največjega izmed njih, gospoda Ravane, kralja Rakšas. Moj drugi brat je

Kumbhakarna, ki spi cele mesece, ne da bi se prebudil, tretji pa je Vibhišana, a pravzaprav ni rakšasa, četrti in peti Khara in Dusana, pa sta strašna demona, na bojnem polju nepremagljiva. Jaz pa sem Surpanakha. Strašim po gozdu. Imam veliko moč. Pridi z menoj in postani moj soprog."

Ramo je predlog tega odvratnega stvora zabaval, zato ni mogel zadrževati smeha, in ker se je hotel pošaliti z bratom je odgovoril:

"Surpanakha, kako mi je žal, da moram odkloniti tvojo ponudbo! Sem že poročen. Zakaj ne rečeš mojemu bratu, naj bo tvoj soprog? Poglej, kako je lep! On te je zares vreden."

Ljudožerka se je v poželjenju preusmerila na Lakšmana, se obrnila k njemu in ponovila svojo prošnjo; toda Lakšmana je odvrnil:

"Očarljiva dama, ti si res prelepa za mene, saj sem le bratov služabnik! Kaj boš s slugo? Boljše bi bilo, da postaneš bratova druga žena, najmlajša, najljubša od obeh."

Ker pa demoni nimajo smisla za humor in subtilnost Ljudožerka ni mogla sprevideti, da se iz nje norčujeta. Izjavila je, da ne bo prenašala nobene tekmice in da bo požrla tisto, ki je Ramova žena. Ko pa je videla Sito, ki se je prikazala na vratih v kolibo, je planila nanjo.

Lakšmana je izvlekel meč in Surpanakhi odrezal ušesa in nos, tako, da je s strašnim tuljenjem zbežala, za sabo pa je puščala sled smrdljive krvi.

Medtem, ko sta Rama in Lakšmana bridko obžalovala, da sta se pošalila s tako bedastim in zlobnim bitjem, ki ni bilo sposobno razumeti šale, je Surpanakha stekla h bratu Khari, strašanskemu bitju, ki je vladal nad armado pošasti, in mu povedala, kaj se je zgodilo. Besni Khara je dal poklicati svojih štirinajst najmočnejših demonov. "Dva do zob oborožena človeka, oblečena v asketa, sta v spremstvu

mlade žene stopila na naše ozemlje," je dejal. "Ubijte vse tri. Mojo sestro so razžalili, pila bo njihovo kri."

Kakor med nevihto se je vseh štirinajst ljudožercev, ki jih je vodila Surpanakha, dvignilo nad drevje in zletelo do dežele Pančavati. Ljudožerka jim je pokazala kočo obeh princev.

Rama jih je opazil na nebu in zakričal: "Midva sinova kralja Dašaratha prebivava v Dandovskem gozdu. zakaj prihajate motiti tukajšnji mir? Živimo od sadja in korenin, opravljamo svete obrede in ostajamo čisti. Toda, če se boste tukaj ustavili, vas bova na zahtevo modrijanov, ki jih nenehno trpinčite uničila do zadnjega. Pojdite svojo pot!"

"Izzval si našega gospodarja Kharo," je zakričala ena izmed pošasti, "ali misliš, da se nam boš zmozel upreti sam pred našim mogočnim orožjem?"

In vseh štirinajst demonov je na Ramo zalučalo štirinajst kopij. Rama pa je hiter kot blisk izstrelil štirinajst zlatih puščic in kopja so se zrušila na tla. Brez oklevanja je ponovno izstrelil štirinajst kot ogenj žgočih puščic, ki so vsem štitinajstim predrle prsi. Vse pošasti so se zgrudile na tla v mlaki krvi.

Surpanakha je vsa zgrožena ponovno stekla h Khari in mu poročala o dogodku.

"O ti norec," je dejala, in oči so se iskriale od jeze, "čemu pošiljaš nesposobneže v boj namesto sebe? Imaš se za nepremagljivega, in nimaš toliko poguma, da bi se sam spopadel z Ramo? Če ne rešiš gozda teh dveh bitij, nisi vreden, da v njem prebivaš. Sram te bodi, ko nimaš dovolj moči, da bi maščeval svojo sestro!"

In se je zakotalila po svojem ogromnem trebuhu pred Kharo.

"Dusana!" je zakričal ponižani Khara, "mobiliziraj štirinajsttisoč demonov, pripelji mi voz, loke in kopja! Uničil bom tega Ramo!"

Prevzela ga je sla po ubijanju, stopil je na pozlačeni voz z vdelanimi ahati na kolesih in okrašen z zlatimi krokodili, ki ga je vleklo šest belih konj z okroglimi sivkastimi lisami, in z velikim truščem poletel v višave na čelu vseh štirinajsttisoč demonov. Živali v gozdu so tulile, ptice so vreščale, šakali so bruhalo plamene, jastrebi pa so sluteč morijo, letali nad Kharovo vojsko. Sonce pa je obdajal krvavordeč kolobar.

Khara se je oziral okrog sebe. "Nikoli še nisem doživel poraza," je razmišljal, "lahko uničim zvezde in tudi boga smrti Jamo. Da, moja sestra bo pila Ramovo kri!" Vendar pa se mu je začel tresti levi laket, tiščalo ga je v grlu, po vsem čelu pa je začutil topo bolečino. A ni bil pozoren na ta znamenja, temveč je nadaljeval pot. Krvoločna vojska Rakšasov željnih ubijanja se je pripravila, da silovito napade oba princa, kakor bi zvezde na nebu želele uničiti luno in sonce.

XVI. Bitka

Rama je zaslišal bobnanje in divje tuljenje strašne vojske, in ko jo je zagledal na nebu usmerjeno naravnost proti njemu, je rekel Lakšmanu, naj se odpelje s Sito v votlino v gori in ostane poleg nje. Oblekel je železno srajco, pripravil orožje in bil je popolnoma sam.

Napel je lok in izstrelil proti obzorju sedem zlatih puščic ter pozval boga Rudro in klical na pomoč božjo jezo, da bi mu dala moč uničevanja. In Rudrova jeza je prevzela Rama. Imel je miren obraz, a strašne oči. Orjaška moč se mu je razširila po udih in celo telo mu je žarelo kakor ogenj ob razpadu vesolja. Izbočil je prsi, oklep pa se mu je lesketal. Njegov sijaj je za trenutek Rakšase oslepil. Zdaj so bili zbrani okrog njega kakor oblaki okoli vzhajajočega sonca.

Na nebu so se zbrali bogovi, gandharve in duše ršijev, da bi prisostvovali bitki. Obujali so spomine na boje Višnuja, ki je z diskom v roki premagal na tisoče demonov, in se spraševali, kako se bo Rama rešil iz te zadrege.

Khara je pripeljal voz do Rame. Ko so Rakšase videli, da se približujejo sovražniku, so se postavili okoli svojega gospodarja. Eni na vozovih, drugi na konjih ali slonih. Khara je strahovito zarjul, Rakšase pa so napadli Rama. Na princa so padla kopja, kiji in puščice s tolikšno močjo, kot bi se na goro usulo monsumsko deževje. Nenadoma pa je na stotine Ramovih puščic švignilo v vse smeri s tolikšno hitrostjo, da Rakšase niso videli ne loka in ne tetive v nasprotnikovih rokah. Švigale so in v zraku lomile orožje pošasti ali pa jim prebadale z ogrlicami okrašena grla, sekale z zapestnicami obložene roke in noge, rezale s pisanimi turbani ovite glave, uničevale vozove in ubijale konje in slone.

Zadonele so trobente in zadonel je Dusanov glas. Dal je ukaz za napad svoji rezervi s pet tisoč bojevniki, prevzel je vodstvo in prešel v napad. A Rama je z enim zamahom odsekal roki Dusanu, in ta se je zgrudil na tla. Puščice iz božanskega loka so si sledile brez prestanka in vseh pet tisoč bojevnikov je v neredu padalo v prah okoli svojega generala. Pijan od besa je Khara nagovoril Rakšase, ki so bili še živi, naj poberejo vse orožje, kar ga je moč najti in nova toča mečev, sulic in kamenja je ogrozila Ramo. Toda komaj se je to novo orožje približevalo, že so z njegovega loka švigale puščice, hitrejše od bliska. Kmalu je bil okoli njega samo še kup trupel, pohabljenih konj in slonov, odrezanih ušes in rilcev, uničenih voz, sredi nakita, barvastih tkanin in zlomljenega orožja.

Khara si je stoje na svojem sijajnem vozu ogledoval poraz. Od besa je hotel planiti na Ramo, toda prehitel ga je njegov junaški general Trišira, ki mu je zaustavil črne konje, okrašene z rdečimi

perjanicami, in prosil za čast, da ubije sovražnika. Tedaj je izstrelil tri puščice in Rami je iz čela brizgnila kri. V tistem hipu so z njegovega voza švignile puščice, ki nikoli ne zgrešijo cilja in ubile Triširove konje, mu prelomile prapor in predrle prsi. Z enim zamahom meča je Rama demonu odsekal vse tri glave.

Khara je ostal sam. Za trenutek mu je splahnel pogum; toda, ko je pomislil, da je Rama najbrž že izčrpan se je spet opogumil. Ali ni bil najhitrejši izmed vseh bojevnikov?

Njegova prva puščica je prelomila božanski lok. In Rama je bil presenečen. Toda še preden je utegnil prijeti za drug lok, mu je sedem puščic na kosce razbilo železno srajco, še ena pa se mu je zadela v razgaljene prsi. Princ si je izdrl železo iz telesa, zagrabil lok, ki mu ga je bil podaril Agastja in izstrelil trinajst puščic, ki so prešinile nebo, ubile Kharove konje in mu zlomile zlati prapor in lok. Khara je s kijem v roki skočil z voza. Njegov prapor je vihral po zraku in se počasi spuščal na zemljo.

"Pridi bliže!" je zaklical Rama, "pridruži se svoji peklenki zalegi! Ršiji, ki si jih trpinčil se bodo veselili v nebesih!"

"Bahanje razkriva tvojo naravo," je ironično odvrnil Khara. "Pridi! Maščevati moram vse, ki tukaj ležijo!"

In je zavihtel kij, a Ramove puščice so ga zdrobile v prah. Tedaj je Khara izruval drevo in ga zalučal v princa; toča puščic je drevo razcefrala. Rama je prevzel ofenzivo, zasledoval Kharo, izstrelil puščico za puščico in ena je demonu predrla glavo, drugi dve obe roki, naslednje tri pa prsi, in te so se razletele; Khara pa se je zrušil.

Njegovi kriki agonije so odmevali na nebu, kmalu pa jih je prekinilo bobnanje, zvoki trobent in zmagoslavno petje gandharvov,

ki so se z bogovi veselili Ramove zmage. Ko sta se Sita in Lakšmana vračala k njemu, se je iz raja usul dež cvetja na zemljo.

XVII. Ravana

Ljudožerec Akampana iz Kharove vojske je prihajal z bojnega polja iz dežele Pančavati, od koder mu je uspelo zbežati in se je javil pred Ravano, ki je sedel na kristalnem prestolu na sedmi terasi svoje marmorne palače:

"O Ravana! Mogočni kralj!" je rekel ljudožerec Akampana, "onstran morja je potekala velika bitka. Padlo je na tisoče demonov, tvoja brata Khara in Dusana sta mrtva. Z veliko težavo sem zbežal, da bi ti sporočil to novico."

Ob teh besedah je Ravano popadla strašna jeza, kri mu je šinila v oči in zarohnel je: "Kdo si drzne kljubovati mojim vojskam? Kdo si upa streči po življenju mojima bratoma? Kdo me tako izziva? Mene, ki sem sama Smrt in, ki lahko ustavim veter in sežgem sonce!"

"Mogočni kralj, je odvrnil Akampa tresoč od strahu, "vse ti bom povedal, toda oblubi, da mi boš prizanesel!"

Ravana je obljubil in Akampana je začel pripovedovati: "Tvoja brata je ubil Rama. Njegov oče je kralj Dašaratha ga je izgnal v gozd. Močan je kot lev in ima široka ramena, dolge ljubke roke, sinjo kožo. V njegovih očeh je milina lotosovih cvetov, po pogumu mu ni enakega. Ima strahovit lok iz katerega švigajo puščice v vse smeri hkrati."

Ravana je zasikal kot kača, Akampana pa je nadaljeval: "Rama živi v Dandovskem gozdu s svojim bratom Lakšmano, ki je enako močan kot on in ima kakor luna sijoč obraz. Njegove puščice lahko ukrotijo ocean in zbijejo nebeški svod z vsemi zvezdami, planeti in ozvezdji."

Ravana je skočil pokonci: "Odhajam v Pančavati," je zatulil, "ubil bom tega Rama!"

"Mogočni Ravana!" je rekel Akampana, nihče ne more ubiti Rame. Ko pravim nihče, pomeni, da ga tudi ti ne moreš ubiti. Upam si tako govoriti, ker si obljubil, da mi boš prizanesel. Rame ne more ubiti nobena vojska ... Spremlja ga njegova soproga Sita, v katero je skrajno zaljubljen. Ta plemenita princesa je pravi dragulj, ima vitek stas, dolge dražestne ude, okrašene z dragocenim nakitom, po lepoti se ne more primerjati z nobeno boginjo z nobeno apsaraso. Če boš ugrabil Sito, bo Rama zapadel v najgloblji obup in ne bo mogel preživeti te preiskušnje."

Ta misel je Ravani ugajala: "Jutri, preden se bo zdanilo," je dejal, "bom odšel v Pančavati. Ugrabil bom Sito in jo pripeljal sem na Lanko."

Ob svitu naslednjega dne se je Ravana dvignil v višave na magičnem vozu, ki ga je vleklo šest mul. Preletel je morje in prispel na drug breg samotnega prebivališča Mariče, sina demonske Tatake, in se tam ustavil, ker je bil lačen. Medtem, ko je užival ob jedi, s katero mu je postregel Mariča, je gostitelja seznanil s svojo namero.

"Da bi ugrabil Sito!" je vzkliknil Mariča, "kdo ti je dal tak nasvet? Prav gotovo tvoj najhujši sovražnik! Če boš odpeljal Sito na Lanko, bo Rama prišel ponjo in to bo konec tvojega kraljestva. Ne! Vrni se rajši na Lanko, premisli stvar in izdelaj drug načrt, da bi se Rame rešil brez tveganja..."

Mariča je bil star izkušen in moder demon zato si je dovolil tako govoriti z Ravano. Njegove besede pa so kralja presunile. Tako, da se je zamislil. In na koncu se je odločil, da bo poslušal Maričin nasvet in odpotoval nazaj na otok Lanko.

Surpanakha pa je še zmeraj ječala od bolečine in ponižanja -

zaradi odrezanega nosu in ušes ter pokola, ki je temu sledil. Zato je sklenila, da bo odpotovala na Lanko. Ob prihodu je našla brata Ravano, ki je sedel na prestolu, odet v dragoceno svilo, olepšan z nakitom in dehtečimi venci, obraz pa so mu pahljale očarljive plesalke.

"Ali si povsem brez možatosti?" je kriknila, "pijan od razkošja in užitkov, ali si še vreden vladarske časti? Štirinajst tisoč ljudožercev je pomoril en sam človek, ti pa lagodno živiš? Ali ne vidiš nevarnosti, ki ti grozi? Ali misliš, da ti bo tvoje ljudstvo še naprej laskalo, če ne boš branil ozemlja? Kaj si čisto brez krvi? Ali si mlahava mevža?"

Ravana ni maral žalitev. A, ko je videl sestrin iznakažen obraz, je obrzdal jezo, ki ga je grabila, in vprašal, kdo jo je tako izmaličil. Surpanakha je povedala vso nezgodo. Ravano je sestrina pripoved pretresla in je hotel vedeti, kako bi se znebili Rame.

"Ramova ljubljena soproga je najbolj dražestno bitje," je odgovorila in pačila obraz. "Tisti, ki jo ima v svoji lastnini je gotovo srečnejši od samega Indre. Ona je Ramova moč. Če se boš polastil Site, bo ta moč tvoja in Rama bo umrl od bolečine."

Ravana se je zamislil. Zelo si je želel, da bi imel Sito v lasti. Zlasti še, ker bi se istočasno rešil Rame. Ampak, kaj če bi Mariča imel prav ... Ravana je dolgo tehtal, kaj govori za in kaj proti, presojal je svojo moč in nemoč. Potem pa se je obrnil k poveljniku kraljevih hlevov: "Vprezi mi voz," je dejal, "in ga pripelji pred palačo."

In Ravana je zapustil prestolno dvorano.

XVIII. Maričeva izkušnja

Ravana je na svojem vozu letel nad oceanom. Vsemogočen in ves nadut od veličine in razmišljal, kako se bo polastil Site, in si zamišljal

vrnitev na Lanko. Tedaj bi bilo ob njem to nežno bitje, katerega očarljivost in milino sta mu hvalila Akampana in Surpanakha.

Ko pa je prispel na drug breg oceana, je občudoval lepoto plaž, ki so jih senčile kokosove palme, ribniki z lotosi in gozdovi v cvetju. Ponovno je usmeril svoj voz proti Maričinemu domu.

Ljudožerec se je začudil, da se kralj tako hitro vrača, a Ravana mu je povedal Surpanakhino zgodbo in dodal hudomušno: "Kakor si mi svetoval sem razmislil. Moj načrt je izdelan: ti mi boš pomagal ugrabiti Sito."

"Mogočni Ravana! Lahko je najti svetovalce, ki predlagajo vabljive in laskave načrte. Bolj redki pa so tisti, ki vidijo, kaj je zate dobro in ti povedo, kar je sicer neprijetno slišati, a je bolj koristno za prihodnost. Ničesar ne veš o Rami, princu iz Ajodhje, in že snuješ načrt zoper njega. Kar so ti povedali, ni res: ni ga oče izgnal, v izgnanstvo je odšel prostovoljno in se odrekel prestolu, da bi izpolnil neko očetovo zaobljubo. Praviš, da je krvoločen, in mu očitaš, da je ubil več tisoč tvojih podanikov, toda ubil jih je, da bi ubranil nedolžne ršije, ki so jih tvoji podaniki trpinčili. Ne, on ni lažniv, ne krvoločen, ne zloben. Prevarali so te. Poznam Ramo: na mojem telesu so sledovi njegovih puščic.

Ko je bil šele petnajstleten otrok, sem bil sijajen Rakšasa. Čelo mi je obkrožal dragocen didadem, hodil sem na čelu mogočne vojske ljudožercev, ki so jahali na tisočih slonih. Modri Višwamitra se me je bal; nekega dne pa je šel v Ajodhjo in prosil kralja Dašaratha naj mu zaupa sina Ramo, kajti po njegovem bi lahko edino Rama rešil njegov ašram demonov. In res so Ramove puščice ubile številne moje ljudožerce, mene pa je pahnil v ocean! To se je dogajalo veliko prej, preden se je Rama naučil vojaških spretnosti.

Nekaj časa je že tega, ko sem bil ponovno soočen z Ramo. Hodil je po Dandovskem gozdu z mlado soprogo Sito in bratom Lakšmano.

Rama kot mladoporočenec s spremstvom.

Spremljala sta me moja podanika, privzeli smo podobo nedolžnih košut, da bi preslepili ršije in jih mirno požrli. Takoj, ko sem prepoznal Ramo, sem se pognal nanj, misleč, da ga je življenje v gozdu oslabilo in da je nenevaren, toda dobil sem najhujšo lekcijo v življenju; kot bi trenil je izstrelil tri puščice. Uspelo mi je uiti, moja tovariša pa sta se zrušila mrtva. Začel sem teči po gozdu, tekkel sem do noči, tako, da sem prišel ob sapo. Misleč, da nisem več v nevarnosti, sem se ves izčrpan zgrudil. Tedaj sem doživel nekaj nenavadnega: v vsakem grmu, v vsakem gaju na vsakem drevesu sem videl Rama s puščico naperjeno proti meni. Skušal sem zbežati, toda Rama je bil povsod. Videl sem na tisoče Ram, z napetim lokom, s puščico, ki me hoče prebosti. Zaspal sem, toda sanjal sem o Rami in se dvigal na postelji in tulil od groze.

Tedaj sem začel bedno tavati, ne da bi vedel, kam bi uprl svoj pogled. Kadar sem zaprl oči, sem videl Ramo, njegov lok in puščico. Ta mora je trajala dneve in mesece in leta, vse do blaženega trenutka, ko sem spoznal, da je Rama v meni.

Odločil sem se, da bom svoje življenje posvetil službi in oboževanju Rame. Sklenil sem, da bom opustil demonsko stanje, da bom ršije v gozdu pustil pri miru in ne bom več počenjal zla. In zdaj sem prežet s hvaležnostjo do njega, ki mi je spremenil življenje.

Poslušaj me Ravana! Princ iz Ajodhje ni navaden človek. V njem in Siti deluje božja sila. Še celo pri bogovih na nebu nisem videl popolnejše ljubezni od tiste, ki združuje Ramo in Sito. Mi, Rakšase ne vemo, kaj je to ljubezen, poznamo le poželjenje. Pogledal boš njune oči, poslušal njun glas in vedel boš, da pomeni Rami odvzeti Sito isto, kot soncu odvzeti sij.

Poleg tega bi si nakopal nesrečo, ko bi se polastil tuje žene. Ramova jeza se bo zgrnila nate, nad tvoje kraljestvo in tvoje potomce. Rakšase bodo pregnali z Zemlje, vojsko ti bodo razkosale Ramove

puščice, videl boš, kako bo Lanka ujeta v mrežo in jo bodo razdejali plameni. Vse bo le propad in obup.

V tvojih ženskih stanovanjih imaš žensk v obilju, eno lepšo kot drugo. Živi med njimi, bodi srečen s številnim potomstvom v svoji razkošni palači. Nikar me ne prosij, naj ti pomagam pri tvojem pogubnem načrtu. Preostali čas svojega življenja hočem prebiti v miru."

Ravana se je zakrohotal: "Preostali čas tvojega življenja!" je odvrnil, "ampak če me ne boš ubogal, te bom ubil na kraju samem. Tvoj kralj sem, storiti moraš, kar hočem. Nisem te vprašal za nasvet, temveč sem prišel ukazovat. Odločil sem se, da bom ugrabil Sito in me moraš ubogati. Strahopetec si, zbežal si pred Ramo, kar so te nesle noge, meni pa ne boš ušel. In nikar ne reci, da si izgubil svojo moč, vem, da si velik čarovnik. Torej, takle je moj načrt in tole ti velim: Privzel si boš podobo lepe košute s srebrnimi lisami na zlatorumenem kožuhu in boš nedolžno mulil travo čisto blizu Ramove kočice. Sita bo očarana, skakala bo od veselja in te bo želela udomačiti. Tedaj bo Rama, ves srečen, da bi ji ustregel, prišel, da bi te ujel ... Takrat boš zbežal in Rama te bo zasledoval. Ko ga boš dovolj daleč odpeljal, boš posnemal njegov glas in zastokal: Lakšmana, oh! Lakšmana! Oh Sita! Zatem pa se reši zares.

Ko bo Lakšmana iz kočice zaslišal Ramove klice, bo odhitel k bratu na pomoč in pustil Sito samo. Ta trenutek bom izrabil za ugrabitev."

Mariča je molče poslušal in zamaknjeno gledal v nebesno modrino. Mirno je odgovoril: "Pokoraval se bom tvojim ukazom. Šla bova v deželo Pančavati. Privzel si bom podobo košute s srebrnimi lisami. Ugrabil boš Sito. To bo konec tvoje vladavine in propad Lanke. Ampak tako lahko izberem, da me ne bo ubila tvoja roka, imel bom to milost, da mi bo smrt zadal Rama."

Mariča je stopil na Ravanov voz in odletela sta v nebo.

XIX. Zlatorumena košuta

"Rama, gospod moj! Pridi, pridi, hitro z Lakšmanom!" je klicala Sita, ko je z očmi sledila mali zlatorumeni košuti s srebrnimi lisami, ki je skakljala med grmovjem.

Sita je imela roke obložene z rožami, ki jih je pravkar nabrala, in je s kretnjo kazala proti ljubki živalci, ki se je prikazovala in izginjala med listjem.

"Rama! Ulovi jo! Udomačila jo bom, s takšnim veseljem jo bom gledala ves dan! Trinajst let že tavamo v tem gozdu, pa nikoli še nisem videl tako ljubke živalce," je vzkliknil Rama, ves srečen zaradi Sitinega veselja. "Pridi Lakšmana, ujela bova to čudo!"

"Prelepa je, da bi bila prava," je odvrnil Lakšmana, ko se je v njem nenadoma zbudil sum. "Ali ni to morda ljudožerec Mariča, ki si je prevzel to podobo, da bi nas prevaral? On se takole našemi, da bi ujel ršije v gozdu. Nikoli nisem videl košute z lisami, ki se na soncu bleščijo kakor dragulji."

A ker je Sito začarala lepota živali, je Lakšmana ustavila z nasmeškom: "V gozdu je toliko košut, ta je samo lepša od drugih. Prihodnje leto se bomo vrnili v Ajodhjo, takrat jo bom že udomačila in jo bom odpeljala v palačo. Igrala se bo na trati in očarala vašo mater kraljico."

"Če je prava košuta," je dejal Rama, "bo za Sito mila družica. Če pa se skriva ljudožerec Mariča, da bi nas zvalil v past, razlog več, da ga ubijemo. Ampak v tem primeru bom šel sam, kajti v okolici se potikajo še drugi ljudožerci. Mariča ni nikoli sam. Lakšmana, ostani pri Siti. Karkoli se bo zgodilo, ne puščaj je same."

Po teh besedah je Rama rekel Lakšmanu, naj mu prinese orožje.

Opasal si je meč, vzal lok s tulcem in odšel za košuto. Odskočila je in zbežala. Stekel je za njo in izginil v goščavi.

Košuta je splezala na skalo, strigla z ušesi in gledala Ramo, zaverovana v svojo lepoto, kot, da bi ga izzivala. Potem se je z lahnim skokom izmuznila kakor srebrni potok skozi drevje, ter izginila v grmovju, nato pa se nenadoma spet prikazovala in bežala še dlje. Včasih je princa pustila čisto k sebi in je mislil, da jo bo ujel, toda ponovno je hitro izginila, potem pa kakor ognjen vrelec planila iz visokega gozda in spet odšla, s skrivno močjo svojega teka pa odvlekla Ramo globoko v gozd. Princ je uvidel, da to zasledovanje ne bo imelo konca in, da je Lakšmana pravilno presodil; to ni bila navadna žival. Napel je lok, puščica je žival zadela naravnost v srce. Rama pa je stekel k svoji žrtvi.

Umirajoči Mariča se je spomnil kraljevega ukaza in posnemal Ramov glas: "Joj! Joj! Oh! Sita! Oh! Lakšmana!"

Potem pa se je mrtev zgrudil k Ramovim nogam, ponovno v svoji pravi podobi. Takrat je Rama videl, da je Sita zaslepila in pritegnila le navidezna lepota. Maričevo tuljenje je odmevalo preko drevja in, ko je Rama prepoznal svoj glas, ga je obšla groza. S tesnobo v srcu je stekel do svojega prebivališča.

Sita in Lakšmana sta zaslišala tuljenje. Sita je skočila pokonci, rože, ki jih je zbrala na kolenih so se raztresle okoli nje.

"Lakšmana! To je Ramov glas! Ali ne slišiš! Teci tvojo pomoč potrebuje!"

Lakšmanma se ni premaknil, Rama mu je bil naročil, naj Site ne zapusti v nobenem primeru. Da bi jo pomiril, jo je spomnil na Ramovo bitko, v kateri se je sam spopadel s štirinajsttisoči Rakšasi. Rekel ji je, da se nebi smela nikoli tako bati za svojega princa. Toda Sita je vztrajala, vsa zbegana od bojazni. Lakšmana je odgovoril, da je strah

slab gospodar in, da Rama ni želel, da bi ostala sama v hišici, ter, da je treba spoštovati njegov ukaz. Zaradi strahu, ki se je polastil Site, se je njena silna ljubezen do soproga spremenila v silen bes do Lakšmana. Obtožila ga je, da je Ramo izdal, da ga v nevarnosti podlo pušča na cedilu. Najbrž se je celo zarotil zoper njega, da bi se ga znebil. Ker pa je Lakšmana ostal nepremičen, je postala ukazovalna in mu velela, naj pri priči odide. Ker se še vedno ni premaknil, je začela jokati in tuliti. Lakšmana pa je bil neomajen. Da bi ga izzvala, ga je zmerjala, rekla mu je, da se tako vede zato, da bi ostal z njo in se je polastil, nje, bratove žene. Lakšmana je bil zaprepaden: "Moja boginja si, Sita," je končno rekel, "ne bom ti odgovoril, od strahu si se zbegala."

Toda v sebi se ni mogel zadrževati od ogorčenja in je rohnol proti ženskemu rodu: - Ženske sejejo nered, - si je pravil, - zelo spretno izrekajo besede, nevredne njih samih in njihove strupene besede vdirajo v ušesa kakor osti. Ali nimajo srca? Žalijo in uničujejo najplemenitejša čustva. Kako naj ne bi čutil odpora do njih? - Ves potrj je rekel Siti: "Odšel bom za Ramo, če tako želiš. Naj te varujejo gozdna božanstva!"

Sklonil se je k princesinim nogam. Želel si je samo še, da bi našel Ramo. Vzravnal se je in s konico meča zarisal na tleh velik krog okoli kolibe in pri tem izgovarjal svete besede.

Siti je priporočil, naj ne prestopi varovalne meje, potem pa, ko so mu v ušesih še vedno donele njene nasilne besedem zapustil bivališče.

XX. Ravana preslepi Sito

Ravana, ki je bil skrit v grmovju je slišal Maričeve krike in Sitine žalitve. Vse je potekalo tako, kot je bil predvidel. Odmaknil je listje in opazil princeso: stala je na pragu pred kolibo in s predirljivim pogledom zaskrbljeno ogledovala gosto drevje v upanju, da se bi prikazal Rama. V gubah njenega sarija se je razkrivalo njeno ljubko

telo, njeni dolgi razpuščeni lasje pa so se spuščali, kot slap do gležnjev. Tesnoba, ki se je brala na njenem obrazu, ni prav nič zmanjšala miline njenih potez, bila je še privlačnejša. Demona sta prav povedala: Sita je bila najbolj dražestna ženska, kar jih je kdaj bilo. Poželjenje, ki ga je zasejala Surpanakha, se je hitro spremenilo v nezadržno nujo, ki je podeseterila Ravanovo moč. Bil je pripravljen na vse, da bi se je polastil.

Toda tu je bil krog, ki ga je načrtal Lakšmana. Ravana je dobro vedel, kakšno moč imajo obredi. Če bi prestopil črto, bi lahko zgorel kakor slamnata bilka. Moral je torej zvabiti Sito iz kroga in, da bi jo spravil iz tega zaščitnega pasu mu je preostala samo zvijača.

V trenutku se je spremenil v sanjasina: približal se je samotarskemu prebivališču, oblečen v žafranasto obleko, obut v opanke in držeč dolgo leseno palico in leseno skodelico v levici. V vsej okolici je nenadoma zavladala nenavadna tišina. Ptice so prenehale peti, nebo se je stemnilo in vetrič je prenehal pihljati med vejevjem. Reka Godavari je upočasnila svoj tok in gozd je bil nepremičen. Ravana pa je začel prepevati vedsko himno.

Nabožni spev je zapolnil tišino. Ko je Sita videla prihajati svetega moža, je sklenila roke in se spoštljivo priklonila. Ravana pa se je zadrževal zunaj kroga; če se mu je preveč približeval, mu je telo prešinjala huda bolečina, kakor opekline z rdeče razbeljenim železom. Ogovoril je princeso, hvalil njeno lepoto in jo vprašal, kaj dela sama v velikanskem gozdu, kjer mrgoli divjih živali in kjer strašijo divji ljudožerci. Sita mu je zaupljivo pripovedovala o Ramovem rojstvu in pregnanstvu in njihovem življenju v gozdu. Razgrnila je preprogo iz spletenih trav, da bi si sanjasin odpočil in prinesla vode, da bi si z nog spral prah od hoje. Povabila ga je naj sede, rekoč, da mu bo postregla z obedom. Toda Ravana je odvrnil, da se ne spodobi, da bi asket vstopil v hišo k osamljeni ženski, in naj rajši pride ona k njemu z vodo in obedom. Tedaj je Sita rekla, da ne sme prestopiti črte zarisane na tleh.

"Kako?" je vzkliknil Ravana, "sanjasin prosi miloščino pri tujih vratih in mu ne moreš ponuditi obroka? Kako le morem ostati v tem pogubnem kraju! Grem svojo pot, ti pa dopuščaš, da odhaja berač, ne da bi ga nahranila."

In Ravana se je delal, kot, da odhaja. Sita je bila zbegana in ni vedela, kaj naj stori. V svetih spisih piše, da smo dolžni sanjasine nahraniti. Če bi berač odšel brez miloščine, bi njo in njene potomce doletelo prekletstvo. Še enkrat je pogledala v gozd. Oh! Ko bi Rama in Lakšmana prišla v tem trenutku! Poskrbela bi za svetega moža. Toda gozd je bil tako tih, ničesar se ni dalo razločevati med drevjem, celo ptice so umolknile, kot bi jo zapustile. Sita je nenadoma začutila, da je zelo osamljena:

"Ne! Ne! Ne odhajajte! Tukaj boste ostali z mano, dokler se ne vrne moj soprog. Saj bo kmalu nazaj."

In Sita je vzela preprogo iz spletenih trav in vrč vode in sestopila iz svetega kroga.

Tedaj je Ravana zaploskal, odvrigel obleko sanjasina in se Siti pokazal v svoji pravi podobi z vso ošabnostjo. Na svoji desetih glavah je imel zlate krone z vdelanimi dragulji, na dvajsetih rokah pa je imel težke zapestnice, opasan pa je bil s purpurnim (vijoličasto-rdeča; škrlatna barva) dohotijem, dolg šal iste barve mu je prekrival ramena; na njegovih prsih pa so se lesketali dragulji z nešteti siji.

"Jaz sem Ravana, strah in trepet sveta, kralj Rakšasov!" je dejal, "prišel sem te rešit tega strogega življenja, ki ni zate. Tvoja lepota vene v tem sovražnem gozdu, ti najlepša od vseh lepotic, kar jih obstaja v vseh treh svetovih. Z mano moraš živeti, mene moraš ljubiti. K nogam ti bom pettisoč sužnjev, da bi ti zadovoljiti tvoji najmanjši želji, odel te bom v zlato in dragulje, in ti tako dal življenje, ki si ga vredna, edino življenje za katero si ustvarjena. Pozabi Rama, berača s katerim beračiš in bedno životariš. Jaz te bom naredil za kraljico."

Ob samem Ramovm imenu se je zdramila Sitina duša. Uvidela je, da je bila prevarana in srce ji je prevzel pogum. Uprla je oči v Ravano, ki je stal pred njo kakor kača pred plenom.

"Ti pošast, izkoriščaš mojo zbežanost," je zarjula kakor besna levinja, "toda zdaj vidim, kaj si. Zaobljubila sem se, da pojdem z Ramom, svojim soprogom. Rama je trden, kot gora, on je ocean neomajnega miru, vsi smo pod njegovim varstvom, kakor pod vejami brezmejne smokve, njegova lepota pa blesti, kakor sij polne lune. Nikoli ga ne bom zapustila, nikoli me njemu ne boš vzela, kakor se tudi ne bi mogel polastiti sončnih žarkov. Drviš v svojo pogubo! Če me skušaš vzeti Rami, je isto, kot, da bi poskušal izvleči kobri iz žrela strup. Dvigniti roko proti Ramovi soprogi, pomeni z jezikom potegniti po rezilu britve, meti si oči s šivanko, prečkati ocean s kamnom za vratom!

In ti si drzneš primerjati se z Ramo? To je isto, kot primerjati šakala z levom, mlako z oceanom, grenek strup z božanskim nektarjem, svinec z zlatom! Rama je tako drugačen od tebe, kot se loči dišava sandala od smrdljivega močvirja! Ali je moč primerjati slona z divjo mačko? Pava s krokarjem? Laboda, ki se hrani z biseri, z ujedo, ki je mrhovino? ... "

Ravana ni mogel več poslušati. Iz njegovih od besa rdečih oči so švigali plameni. Zagrabil je princeso za lase in jo vlekel po tleh in jo vrgel na čarobni voz, ki se je dvignil v višino in ju oba odpeljal.

XXI. Ugrabitev Site

"O gozdna božanstva!" je milo prosila Sita, ko je gledala drevesa, griče in reko, med katerimi je letela, "rotim vas, povejte Rami, da je njegovo ljubljeno ugrabil kralj Lanke! O rože, katerih dehteči vonj mi je lepšal dneve, pripovedujte mojemu gospodu o moji nesreči! O sveta reka Godavari, ko bo prišel Rama k tvoji mirni vodi, mu šepni na uho, kako me je kralj Rakšas odnesel v višavo, mu boš povedala?"

Potem se je obrnila k Ravani in besno vzkliknila: "Prišel bo dan, ko boš moral odgovarjati za svoj zločin, o spirjeni kralj! Kajti nobeno dejanje ne ostaja brez posledic. Potreben je čas, da zraste seme in žito dozori, toda nekega dne boš požel sad svojega zlega dejanja!"

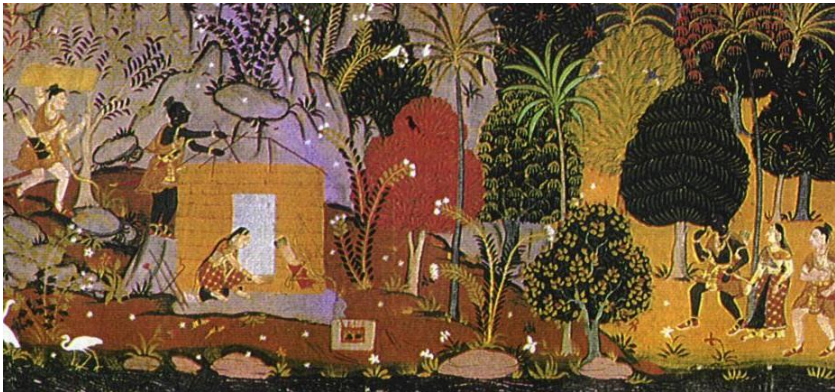
Sitini kriki so prebudili jastreba Džatajuja, ki je spal na vrhu drevesa in je odprl oči. Videl je voz na nebu in Ravano, ki s seboj odnaša Sito. Odletel je in planil pred vprego, razpel svoja ogromna krila in ustavil mule, drveče po zraku.

"Sem kralj jastrebov Džataju," je rekel Ravanu z mogočnim glasom, "ti si mlad in oborožen, jaz pa sem star šest tisoč let, a kljub moji visoki starosti ne boš odnesel Site pred mojimi očmi! Ali si res kralj? Kje je tvoja plemenitost? Ali te ni sram, da se hočeš polastiti tuje žene?"

Demoni ne poznajo sramu. Namesto odgovora je Ravana izstrelil tri puščice na kralja jastrebov, a le ta je planil nanj in mu v meso zaril ostre kremplje. Po prsih kralja Rakšasov je tekla kri in takoj je deset puščic predrlo telo ptici, ki jo je zadel medtem, ko se je otepala z nogo in zlomila lok iz plemenitega lesa z vdelanimi biseri.

Ravana je vzel nov lok, streljal in Džajatu se je znašel v kletki samih puščic. Odločno je stresel s sebe oblak perja in puščic in nato večkrat zaporedoma hitro silovito kavsnil in Ravani raztrgal železno srajco, ubil njegovih šest mul, odtrgal baldahin, ki je bleščal, kakor sneg na Himalaji, in uničil sijajni voz, da se je razletel.

Vendar je Ravana imel sposobnost, da se premika po zraku, tako je zagrabil mithilsko princeso z eno od svojih dvajsetih rok, z drugo pa meč. Ko je videl, da stari Džajatu popušča, ker ga je silovita bitka izčrpala, se je spet opogumil in, še vedno držeč Sito v objemu, se je povzpел v višino. Džajatu je zbral svoje moči, se je pognal pošasti na hrbet, jo zagrabil s kremplji in jo kluval brez prestanka. Ravana se je tresel od besa in, ne da bi izpustil Sito, je napel ledja, da bi se znebil

Rama in Sita s svojim zvestim bratom Lakšmanom, ko se začneja štirinajstletno pregnanstvo v gozdu.

krilatega jezdeca, toda Džajatu se ognil njegovemu ogibanju in s kljunom odsekal Ravani vseh njegovih deset desnih rok. V trenutku je zraslo deset novih rok, podobnih kačam, ki so bljuvale plamene in udrihale po kralju jastrebom z ojačanimi udarci. Ravana je zavihtel meč, odsekal Džajatuju krila in noge, ter mu prebodel prsi. Ptica je strmoglavila, Sita pa je kriknila od bolečine.

Džajatu je ležal sredi dreves v gozdu in počasi ugašal.

Sita je v višinah jokala na Ravanovih kolenih. Njen sari iz rumene svile je plapolal okoli nje in se stapljal z zlatimi plameni zahajajočega sonca. Bila je nemočna, prizadeta v dostojanstvu svojega srca, ni prenašala, da jo odnaša Ravana okičeno z okrasjem, ki ji ga je podarila Anasuja, zato je snela zlate verižice in dragulje, ki so ji krasili čelo, lase, vrat pas, noge in roke in jih vrgla stran. Šinili so skozi nebo, kot meteorji in se raztresli po Dandovskem gozdu. Cvetlice, grmi in drevesa so jih sprejeli in zašepetali: "Ne boj se ne boj! Tvojemu ljubečemu možu bomo povedali tvojo zgodbo. Z vseh strani so prihajali tigri, levi, sloni in košute, zajci in zasledovali Sitino senco med drevjem. Flamingi, bele čaplje in vodomci pa so leteli, kolikor mogoče visoko in govorili: "Ne boj se, ne boj se, vse bomo povedali Rami!"

Sita je gledala na Zemljo. Zagledala je opice, ki so na neki skali sedele na ploskem kamnu ob vhodu v votlino. Polastil se je zadnji up. Snela je nakit z gležnjev in stopal, odtrgala košček sarija in napravila oмот, ki je padel na skalo.

Ravana pa je preveč užival, ko je držal Sito v objemu, in mislil samo na to, da bi čimprej prišel v svoje kraljestvo. Pustil je za sabo Dandovski gozd, prišel do širnega oceana, Varunovega kraljestva, in preletel razburkano vodo. Kmalu so se na obzorju zarisali stolpi belega mesta.

Mračilo se je. Mesto na vrhu griča se je še v zadnjem dnevnem

svitu jasno zarisovalo pred temnimi gozdovi v ozadju. Sita je z zamaknjenostjo in strahom videla, kako se približuje mesto, obdano z visokimi belimi zidovi, marmorne palače s slonokoščenimi vrati, zlate strehe, terase in vrtovi, prepolni cvetja, ulice, po katerih so vozile vprege in nosilnice, ter sončnati nasadi, kjer so tekli nešteti vodnjaki. Odkar je zapustila Ajodhjo, ni videla takšnih čudes, in je razumela, da je pred kraljestvom Rakšas.

XXII. Ravanaova skrivnost

Ravana se je spustil na teraso visokega stolpa in odložil Sito. Pred njim se je razprostiralo mesto. Na ulicah in trgih so prižigali bakle in svetilke na olje. Ravana je Sito odvedel po marmornatih stopnicah do ogromne dvorane, ki jo je podpiral pravi gozd zlatih in kristalnih stebrov. Na straneh in stropu je bilo vdeleno na tisoče zrcalc in draguljev, lesketali so se smaragdi, safirji in rubini in odsevali ogenj, ki je gorel v srebrnih plitvih vazah. Ravana je povabil Sito, naj sede na kamnito klopi in zaploskal; pojavile so se služabnice.

"Dajte tej dražestni princesi vse, kar si želi," jim je rekel, "dragulje, najfinejšo svilo, najokusnejše jedi. Razkažite ji najrazkošnejša stanovanja in naj izbere v katerem se želi nastaniti. Odvedite jo v vrtove s svetlikajočimi vodnjaki, ki kakor plameni privrejo iz noči, potem pa v toplice v palačo, kjer tečejo reke z odišavljenjo vodo. Če si bo želela počitka, pripravite zanjo ležišče, razprite pahljače iz pavovih peres in sandalovih oblancev, prižgite dišave iz mošusa in vrtnic ter igrajte zanjo na flavte in vine. Storite vse, kar bi ji utegnili ugajati. Tisti izmed vas, ki bo mithilski princesi izrekla neljubo besedo, bodo pri priči odsekali glavo."

"Princ Ajodhje je moj soprog," je dejala Sita, "pripadam mu za vselej. Lahko me skušaš, zapreš, mučiš ali ubiješ, a boš s svojo nasilnostjo prizadel le moje telo. Moja duša je Ramova in ostaja pri njem. Tvoje palače, tvoji vrtovi, tvoji zakladi, vse tvoje barbarsko

bogastvo je zame ničevo. Nekega dne bo prišel Rama pome, tako gotovo kot pride sonce za nočjo in bo upepelil Lanko."

Sitine besede so Ravani v ušesih donele kakor prerokba: "Dajem ti eno leto za premislek," je rekel in brzdal jezo, ki ga je prevzemala, "če po dvanajstih mesecih ne boš postala moja žena, te bom dal razrezati na koščke in te pojedel za zajtrk!"

Nato se je obrnil k demonkam: "Odvedite jo v ašokin vrt, obdan z globokimi vodnimi jarki, kjer mrgoli krokodilov," je zatulil, "in bomo videli, če si bo premislila!"

Služabnice so Sito odvedle. Ravana pa je ponovno zaploskal, in prikazalo se je osem demonov z orožjem za pasom.

"Takoj odrinite s četami v Dandovski gozd," je ukazal Ravana. "Nekoč sta v njem prebivala Khara in Dusana, a Rama ju je ubil in uničil njuno vojsko. Skrijte se, opazujte oba princa, moja najhujša sovražnika, in mi poročajte o vsakem njenem koraku."

Ko so demoni odšli, je Ravana ostal sam. Zdaj je bila Sita v njegovi lasti, toda, treba se je domisliti, kako, bi jo osvojil. Od žgočega poželenja je bil povsem zbehan. Zlahka bi se polastil Site, a vedel je, da bi to pomenilo zanj konec. Hodil je sem ter tja po ogromni dvorani, na tisoče barvnih luči mu je migetalo pred očmi, a rešitve niso nakazovale. V mislih je podoživljal mladost in prekletstvo, ki mu je preprečevalo, da bi danes ravnal po svoji želji. Kajti Nalakubera sin njegovega polbrata, kateremu je nadlegovel njegovo ženo apsaro Rambho ga je preklel, da se mu bodo raztreščile vse glave, če si bo še kdaj polastil kake tuje žene brez njene privolitve.

XXIII. Prasad v Ašokinem vrtu

Gospod Brahma je z nebes opazoval Sito. Ko je videl, da je zaprta v ašokinem gozdu, je dal poklicati vladarja bogov Indro in z njim spregovoril tele besede:

"Za dobro treh svetov in uničenje Rakšasov je mithilsko princeso ugrabil Ravana. Sita je bila vzgojena v razkošju očetove palače, oboževali so jo vsi, a je brez oklevanja sledila možu Rami v izgnanstvo; zdaj pa je ločena od njega, sama in se počuti zapuščena. Kako bo le preživela, ko ne more zajemati moč in pogum iz njegovega globokega pogleda svojega ljubljenega? Potrebno bo nekaj časa, da bo Rama odkril, kje je Sita, in, ko bo našel ta kraj, bo spet potreben čas, da bo prišel do nje. Po eni strani, bo moral pripravljati napad, kajti Rakšase imajo mogočno vojsko, po drugi strani pa je Lanka otok in bo začel pihati monsum, kar bo za bitko neugodno. Vrh tega bo Sita prav gotovo odklanjala hrano, ki jo bodo pripravljali demoni in bo končno izdihnila. Za uresničitev naših načrtov mora torej Sita nujno ostati živa. Rama pa bo, goreč od želje, da bi jo rešil, šel na Lanko in se spopadel s kraljem Rakšas. Indra, od tebe pričakujem tole: nemudoma odpotuj na Lanko. Nesi Siti edino hrano, ki je je vredna: pehaš, riž in sladko mleko, darovano v ognju žrtvovanja na oltarju, ki mi je posvečen. Ta prasada jo bo nahranil za vse večne čase in jo za vselej rešil lakote in žeje."

Bog tisočernih oči Indra je izpolnil Brahomov ukaz. In v spremstvu boginje spanca Nidre prispel v ašokin vrt in vse demonke, ki sta jih srečala, so se pogreznile v globoke sanje. Brez težav sta našla izčrpano princeso, ki je pod nekim drevesom podpirala glavo, vsa izčrpana in obupana.

"Plemenita dama z blestečim nasmehom!" ji je rekel. "Ne boj se, gospod Brahma mi je naročil, naj bdim nad tabo in nad Ramo. Pošilja ti to skodelico prasada. S to božansko hrano ne boš več milijarde mesecev čutila ne lakote in ne žeje."

Sita je dvignila oči z dvomom v svojem srcu.

"Kako naj vem, ali ste res vladar bogov? In ali niste kak preoblečen demon, ki bi me rad še enkrat prevaral? Poznam simbole

po katerih lahko prepoznam bogove. Rama mi jih je razkril na svojem telesu. Če ste gospod Indra, mi razkrijte božja znamenja."

Tedaj je Indra storil, kakor je želela Ramova soproga: stal je pred njo in Sita je videla, da se s stopali ne dotika tal, da na njegovi obleki ni nobenega sledu o prahu tudi po dolgi poti, ki jo je prehodil, rože v njegovem vencu pa so bile prav tako sveže, kakor, da bi jih pravkar odtrgal. Sita je dolgo upirala svoje poglede v Indrove oči in videla, da z vekami ni trenil. Tedaj je vedela, da pred njo ni nihče drug, kot vladar bogov. Prelivajoč solze od hvaležnosti je iz Indrinih rok sprejela skodelico prasada, ki jo je pošiljal Brahma, jo dvignila do čela in jo podarila Rami in Lakšmanu:

"Če je moj ljubljeni soprog živ in prav tako njegov brat Lakšmana, jima pobožno darujem to sveto hrano. Naj ju popelje do izpolnitve njune naloge!"

In Sita je jedla jed, ki ji jo je poklanjal Bog. V istem trenutku pa ji je misli prežela sinja luč blagodejnega miru, slap nežnosti ji je zalil srce in jo je zapustila vsa zaskrbljenost in tesnoba. Globoko je vdihnila in po vsem bitju se je razširil vonj asoških rož.

Indra se je v spremstvu boginje spanca poslovil od Site in jo pustil samo z demonkami v asoškem gozdu.

XXIV. Ramov obup

Medtem pa je Rama s tesnobo hitel po Dandovskem gozdu proti deželi Pančavati in za sabo puščal truplo ljudožerca Mariče. Ali je Lakšmano premotil glas in mu je stekel na pomoč? Ne meneč se za njegovo priporočilo? In pustil Sito samo v hišici? Bolj in bolj je hodil, bolj se ga je pollaščal nemir. Gozdne živali so tekale okoli njega in njihova prisotnost je samo še stopnjevala njegovo vznemirjenost. Kakor slabo znamenje je zatulil šakal in Rami je srce začelo biti na vso moč, ko je zagledal Lakšmana izza ovinka.

"Kaj delaš tukaj?" je zakričal Rama, "Site ne bi smel puščati same pod nobenim pogojem! Kje je?" - toda, ko je videl bratov zbegani obraz, je tiho poslušal kaj se je zgodil po njegovem odhodu in kako je Sita zahtevala, naj mu Lakšmana odide na pomoč. Potem je tudi Rama povedal, kako je umirajoča košuta posnemala njegov glas in se spremenila v ljudožerca Maričo.

Nenadoma sta Rama in Lakšmana sprevidela, da so vsi trije padli v past, zato sta pohitela in prispela do bivališča. Bilo je zapuščeno, koliba je bila prazna. Preiskala sta vsak kotiček, grm, gozdček in tekala od drevesa do drevesa v upanju, da se Sita kje skriva, kot je to delala včasih, ko je bila razpoložena za igro. Spraševala sta nebo, griče, reko, ribnike in vpila Sitino ime. Ko sta prišla do skale, kjer je imela navado posedati, se je Rame polastil globok obup.

"Sita! Sita! Sita! Oh!" in točil solze, "od tod sva skupaj občudovala okoliško deželo, nikoli ne bom zapustil te skale, tu te bom čakal do smrti? Kje si, sladkost mojih dni? Kje so tvoje oči? Kje tvoj nasmeh? Lakšmana, pusti me, vrni se v Ajodho! Izgubil sem krono, ločen sem od ljubljenih, oče mi je umrl, ko sem bil daleč od njega, zdaj pa so mi vzeli še Sito, radost mojih oči. Zakaj se v mojem življenju ponavlja tolikšno trpljenje, ki mi vsakič stre srce in vznemiri duha? Poglej te ptice in košute okoli naju, vse so ljubile Sito, vse imajo solzne oči. Kaj so videle? Ali jo je požrla pošast? Ali je utonila v globokih vodah? Ne! Nobena še tako krvoločna žival nebi Siti storila nič žalega, bila je sama ljubezen in vsi so jo imeli radi. Častila je rečna božanstva in voda jo je spoštovala. Kje je moja princesa? Kje je sladkost mojega življenja? Oh kaj sem storil v preteklih življenjih, da sem si zaslužil takšno trpljenje?"

Zbujalo je usmiljenje, ko je tako ihtel. Nenadoma pa je bolečino izpodrinila jeza!

"Preobrnili bom nebo in zemljo!" je vzkliknil, "uničil bom svet

bogov in gandharv, svet ljudi, svet nagov, ki se plazijo v peklu! Od moje jeze se bodo zrušile gore, zažgal bom nebesa ..."

Tedaj je Lakšmana zaslutil, da se v bratu ponovno poraja moč, in mu je rekel:

"Rama, poglej živali okoli naju: ali ne vidiš upanja v njihovih očeh namesto žalosti? Prepričan sem, da nekaj vedo, pridi, zasledujva jih!"

Živali so odvezle brata. Rama je našel na poti raztresene rože in v njih prepoznal cvetice, ki jih je še tisto jutro spletel Siti med lase. Kriknil je, jih skrbno pobral eno za drugo, vsako ljubeče poljubil in jo močil s solzami. To mu je vlilo novega poguma in sledil je Lakšmanu vzdolž reke. Pot se je zdela brezkončna.

Nenadoma sta princa videla, da so se košute ustavile, ptice pa so v letu krožile med visokimi drevesi. Med posejanim suhim listjem je na tleh ležal kralj jastrebov Džajatu. Živel je še in prepoznal Ramo. Skrajno je napel vse moči, da bi mu še zadnjič ustregel in s šibkim in nežnim glasom rekel: "Čakal sem te Rama. Videl sem tvojo princeso. Ugrabil jo je Ravana. Poletel sem ji na pomoč, bojeval sem se, kolikor sem mogel, a poglej: moje peruti so zlomljene in nimam več nog. Ravana je odnesel Sito v višino proti otoku Lanki. Pojdi in jo reši. Zdaj, ko je kralj Rakšasov ugrabil Sito, bo poginil kot riba ujeta na ribičev trnek."

Rama je vzel jastreba v naročje, ga stisnil k sebi in točil vroče solze. Džajatu je nežno položil glavo prijatelju na prsi in izdihnil.

Lakšmana je postavil oltar in pripravil preprogo iz kušinih trav. Rama je nanjo položil Džajatujevo truplo, nato pa v skladu s Svetimi spisi zajel nekoliko vode iz svete reke in jo pokojnemu vлил v grlo. Potem je opravil obrede, namenjene izključno kraljevskim družinam, tistim, ki se med bitko niso umaknili in so vse svoje življenje imeli v sebi prižgan ogenj žrtvovanja.

Ko sta princa opravila žrtveni obred, sta spet vzela loke in puščice in krenila proti jugu. Prispela sta do skrajnih meja Dandovskega gozda in vstopila v Kraunški gozd.

KISKINDHAKANDA (SPEV O KIŠKINDHI)

XXV. Kabandha

Ko sta hodila, se je zaslišalo tuljenje in sta opazila za gostim grmovjem ogromno in ogabno skrito pošast brez glave in nog, z ogromnim trebuhom na dveh bedrnih štrcljih in neizmerno dolgim rilcem. Sredi tega trebuha se je odpiral gobec iz katerega so štrleli ostri čekani in krvav jezik. Nad rilcem so iz edinega očesa izhajali zeleni plameni. Pošast je imela tudi dve roki, ki sta lezli po tleh kakor dve kači in sta planili na brata, ter ju oklenili še preden sta se mogla zavedati, kaj se dogaja. Ko sta videla da se približujeta ogromnemu gobcu, sta spet prišla k sebi in vsak od njiju je z mečem odsekal roko ki ga je držala. Kri je brizgnila v potokih, pošast pa je tako kriknila, da se je stresel ves gozd, in z grozovitim glasom rekla: "Kdo sta vidva, ki bosta napravila konec mojemu bednemu življenju?"

Princa je vprašanje presenetilo. Odgovorila sta, da sta sinova kralja Dašaratha in, da iščeta princeso, ki jo je ugrabil Ravana.

"Ime mi je Kabandha," je tedaj rekla pošast z grmečim glasom. "Nekoč sem blestel od lepote. Gospod Brahma mi je v nagrado za strogo disciplino dodelil dolgo življenje. Ker sem imel to obljubo in sem se čutil neranljivega, je v meni zorela ošabnost, namesto, da bi srečno živel vsa ta leta, ki so mi bila na voljo, in sem mislil, da bi mogel izzvati Indro na bojnem polju. To sem tudi storil. Indra mi je odsekal glavo in obe nogi. Rotil sem ga, naj me pošlje v kraljestvo boga smrti Jame, a mi je odgovoril: "Kako bi le mogel? Brahma ti je podaril skrajno dolgo življenje. Živel boš, a brez glave in nog."

In tako živim že na tisoče stoletij, požiram živali in puščavnike v gozdu. To dolgo čakanje mi je omogočilo, da sem meditiral: Božansko je dati velike dobrote, a če jih zlorabljam, potem trpimo strahovite posledice zaradi našega napačnega ravnanja.

Vendar mi je neki rši prerokoval, da me bosta rešila princa iz mesta Sončnih otrok. Pričakoval sem vaju. S to pošastno podobo nimam nobenih sposobnosti in vama ne morem pomagati. Toda, če me upepelita pred sončnim zahodom, mi bo moč vrnjena in bom lahko povedal, kako rešita mithilsko princeso."

Brata sta postavila grmado, na katero je legel Kabandha in Lakšmana jo je prižgal. Najprej se je dvigal gost črn in nagnusen dim, potem pa so v nebo švignili svetli plameni in med njimi se je v vsem svojem sijaju prikazal Kabandha, oblečen v brazmadežno blago in z vencem svežih rož okoli vratu. Z neba se je spustil voz z belimi labodi in Kabandhu je vstopil nanj.

"Na griču Rišjamuka," je rekel, "kjer rastejo v obilju sadeži in cvetlice, živi v votlini čisto blizu Pampaškega jezera s kristalno čisto vodo kralj opic Surgriva s štirimi prijatelji. Pod živalsko podobo se skriva plemenita duša s krepostmi in vrlinami, ki bi mu jih zavidali mnogi ljudje. Pomagaj mu znova osvojiti kraljestvo, ki si ga je nasilno prilastil njegov brat, on pa ti bo pomagal najti Sito."

Stoje na svojem vozu je Kabandha izginil v mraku.

XXVI. Sugriva

Naslednjega dne sta princa nadaljevala pot proti Rišjamuki. Bila je pomlad; drevje je poganjalo sveže nežne liste in cvetove na vejicah, gozd je dehtel od letov nešteti ptic, včasih pa je kak zlatomoder pav zbežal skozi praprot. Zrak je bil svež in bilo je prijetno hoditi na okrog po preprogi iz listja, ki je bilo še malo vlažno od jutranje rose. Toda Rami je bilo težko pri srcu. Vse ga je spominjalo na Sito. Kako bi bila

srečna v senci teh dreves! Sita je znala ceniti tudi najmanjšo lepoto v naravi in odkrivati nove v vsakem trenutku. Brez nje je bilo vse drugače: odtenki jutranje zarje, vonj magnolij, šepet vetra, vse je izgubilo svoj čar. Ko sta brata prispela do Pampaškega jezera z modrimi lotosi in kristalno čisitmi slapovi, se je množica belih čapelj razgrnila v brezmadežnem letu in Rami so se ulile solze po licih.

Nedaleč od tam se je sprehajal opičji kralj Sugriva. Opazil je oba brata mogočne postave, njune loke in puščice ter meče za pasom in ker se je zbal, da ju pošilja njegov brat Vali, se je z nekaj skoki vrnil v votlino na griču in poročal o tem prijateljem, kar je videl. Ko je eden izmed njih Hanuman videl, da je kralj zaskrbljen, se je odločil, da bo šel tujcema nasproti in razkril njune namene.

Ker je bil previden in preudaren, si je privzel podobo beraškega meniha in se pojavil pred Ramo in Lakšmanom: "Kako sta prispela do sem?" ju je vprašal. "Kljub spiralasto zvitim lasem, tuniki iz spletenih trav in lesenimi sandalami sta bolj podobna bogovom kot pa asketom! Orožje se vama sveti kot mavrica, pred vama ne beže niti košute, niti ptice, s svojo navzočnostjo pa razsvetlujeta gozd, kakor sončni žarki. Kaj delata torej v okolici?"

V resnici je Hanumana zaslepila lepota obeh princev in se je premagoval, da nebi padel na kolena. Njegova duša se je radovala Ramovega pogleda, ki je bil vanj uprt, in je moral brzdati čustva, da bi opravil svojo nalogo. Rama je rekel Lakšmanu: "Ali si opazil s kakšno prefinjenostjo se izraža ta berač? Prav lahko bi živel na kraljevem dvoru!"

Nato se je obrnil k Hanumanu in dodal: "Iščeva plemenitega Surgivo. Veva za njegove vrline, za njegovo nesrečo in mu želiva pomagati. Po drugi strani pa bova tudi midva zelo potrebovala njegovo pomoč, če bo privolil, da se poveže z nama."

Prekipevajoč od veselja je Hanuman privzel spet svojo pravo

podobo in padel na tla pred Ramo. Potem pa je dvignil svoje oči in rekel: "Sem Hanuman, sin Vetra in poslanec kralja Sugriva. Prišel sem, da bi poizvedel, kakšne so vajini nameni, a nebi mogel upati na boljše. Peljal vaju bom k svojemu kralju."

Lakšmana je dodal, da sta sinova kralja Dašaratha, in podrobno je povedal o Ramovih udarcih usode, ter povedal, kako sta prišla v tiste kraje.

Ko je nehal pripovedovati, se je Hanuman s svojo okultno sposobnostjo začel večati in zrasel do vrha dreves. Potem pa se je ulegel na tla in rekel Rami in Lakšmanu, naj zlezeta na njegov hrbet, in ko sta se princa namestila, ju je s skokom pripeljal na vrh gore Rišjamuke, tik pred votlino, kjer je čakal Sugriva. Tedaj je kralju predstavil Dašarathina sinova, povedal njuno zgodbo in rekel, da se želi Rama povezati z njim. Kralj Sugriva je Rami ponudil roko: "V veliko čast mi je, da sprejemem tvoje prijateljstvo," je rekel.

Rama je vzel Sugrivove dlani v svoje, potem pa poslušal zanos svojega srca in objel plemenito opico. Hanuman je ves radosten pripravil oltar, na njem daroval cvetlice in prižgal ogenj. Sugriva in Rama sta z roko v roki hodila okoli ognja in na ta način je bila posvečena njuna zveza.

Prinesli so sandalov štor in Sugriva je Ramo povabil, naj sede na improvizirani prestol. Pred njim so se razprostirali: gozd, Pampaško jezero in reka; vetrič je bil mil in prežet z vonjavami ... Sugriva je dolgo pripovedoval Rami:

"Ko mi je umrl oče, je moj brat Vali postal kralj opičje dežele Kiškindhe. Zelo sem ga čislal in ga ubogal v vsem. Nekega dne pa se je sprl z velikanom Majavijem zaradi neke ženske in še isto noč je prišel Majavi pred vrata palače, ko je mesto spalo in izzval Valija na dvoboj. Skušal sem odvrniti brata od boja sredi noči, toda besni Vali je mislil le na Majavijevo smrt. Šel je ven in sem mu sledil. Ko je velikan videl,

da sva oba oborožena in pripravljena na boj, se je šel skrit v neko votlino. Brat je vztrajal naj ostanem zunaj in stražim vhod: rekel je da bo kmalu ubil Majavija in se takoj vrnil. Čakal sem celo leto. Vali pa se ni vrnil. Z žalostjo sem sklepal, da je mrtev in nekega dne je to domnevo potrdilo strahovito bobnenje in reka penaste krvi, ki je pritekla iz globine jame.

Zbal sem se, da bo Majavi tedaj napadel mesto Kiškindho, zato nisem okleval in sem zvalil ogromno skalo, da bi zaprl vhod v jamo in v njej Majavija.

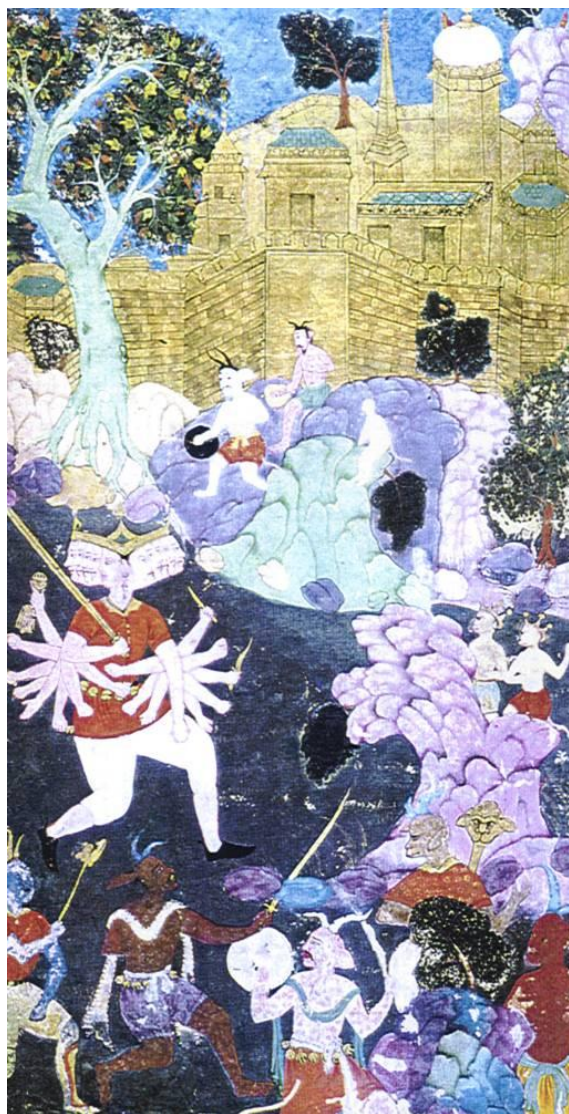
Ko so ministri videli, da prihajam sam, in ker so bili zaskrbljeni zaradi že eno leto nezasedenega prestola, so sklenili, da me okronajo za kralja. Pravično sem vladal in mislim, da sem osrečil svoj narod. Toda nekega dne se je pojavil Vali pred mestnimi vrati. V resnici je Vali ubil Majavija in z veliko težavo odrinil skalo, ki je zapirala vhod v votlino, kjer je bil ujet.

Šel sem mu naproti in mu pokazal svoje največje veselje, ker je bil živ. Snel sem krono z glave in mu jo podal. Toda prepričan je bil, da sem ga izdal, zato me je javno zatožil in me obdolžil, da sem se povezal z Majavijem, da bi se polastil prestola. Dal je zapreti moje ministre in me pregnal iz kraljestva, ne oziraje se na mojo iskrenost, kajti zlahka bi ga dal ubiti, ko bi njegove obtožbe bile resnične. Najbolj boleče je, da je moji nežni soprogi prepredil, da bi mi sledila v izgnanstvo in je izjavil, da jo bo vzel za ženo.

Zatekel sem se v Rišjamuko, kajti Vali se ne more približati temu griču, ker ga je uročil modri Matanga."

Rama je poslušal žalostno Sugrivovo zgodbo, ne da bi ga prekinil.

"Plemenita opica," je dejal, "moje puščice bodo temu ničvrednežu Valiju prebile telo. Želim, da se vrneš v svoje kraljestvo z vso oblastjo."

Ravana zbira svoje demone za boj proti Rami, katerega ženo drži zaprto v utrdbi Lanke.

"Rama!" je vzkliknil Sugriva, "tvoje besede me navdajajo z upanjem! Slišal sem tvojo zgodbo, ti pa mojo. Mislim, da ti tudi jaz lahko vlijem pogum in moč, poslušaj; Pred nekaj dnevi sem sedel na tej skali. Videli smo demona, ki je letel po nebu in k sebi stiskal žensko, blestečo kot sončni žarek, ki se je kot kača zvijala v svojem objemu. K našim nogam je vrgla dragulje, zavite v košček svojega sarija. Zelo skrbno smo jih hranili. Nekaj časa zatem so moji prijatelji našli še druge dragulje raztresene po gozdu. Ali je tvoja soproga vrgla svoje okraske, da bi pustila sled za sabo? Mogoče jih boš prepoznal."

Prosil je Hanumana, naj gre v votlino po zavojček draguljev in naj jih pokaže Rami. Ko je princ videl pred seboj razgrnjen Sitin nakit, se je skoraj onesvestil, solze pa so mu zalile obraz, kakor luno oblije meglica.

"Lakšmana!" je vzkliknil, "poglej, moja ljubljena je tu pred mano!"

Lakšmana je skrbno pogledal dragoceno okrasje: "Ne poznam niti teh uhanov, niti tega nosnega obročka, pa tudi teh zapestnic in zatega pasu ne poznam. Aha!" je nenadoma navdušeno vzkliknil, "tu so obroči, ki jih je Sita nosila na gležnjih! In tu prstani na njenih nožnih prstih. Te pa sem prepoznal: videl sem jih, ko sem se sklanjal k njenim nogam. O brat moj! preostalega nakita nisem prepoznal, kajti k tvoji soprogi nisem nikoli dvignil pogleda."

Ves prežet od ginjenosti je Sugriva še rekel: "Preženi žalost, Rama! Ostal bom s teboj in si toliko prizadeval najti tvojo soprogo, prav tako, kot je Gospod, ko je prišel v obliki ribe ponovno našel Vedo, ki se je bil polastil demon.

Pomagaj mi, da ponovno zavzamem svoje kraljestvo. Tedaj ti bom dal celo vojsko na voljo, da boš našel Sito.

Obljubil si mi pomoč, Rama, a moraš vedeti, da ima moj brat Vali orjaško moč; nekega dne se je hotel velikanski bizon Dundubhi

bojevaty z njim. Vali ga je zagrabil za rogove, večje, kot slonove okle in ga zavihtel na skalo in tam se je raztreščil. Mrtvega bizona je prijel in ga zalučal dve miljy daleč. Ali vidiš tisti grič v daljavi? To je Dundubhijevo okostje.

Ko je letel po zraku, so iz njegovih ust tekle kaplje krvi in padale na tale gozd, tam, kjer je samotarsko prebivališče modrijana Matange. Le ta se je strašno razjezil in izrekel prekletstvo: Tisti, ki je storil to bogoskrunstvo, naj nikoli ne vstopi v ta gozd, sicer bo pri priči umrl. Tako si moj brat nikoli ne bo upal priti sem; Matangov urok me varuje pred njegovim sovraštvom.

Drugič je Vali, da bi pokazal svojo moč, z lokom meril drevesa okoli sebe. Vsaka puščica je predrla drevo skoz in skoz. Zdaj lahko presodiš bratovo moč in spretnost."

Rama je molčal. Lakšmana se je nasmehnil in mu rekel: "Preden se greš bojevati z Valijem, Rama, moraš pomiriti najinega brata Sugrivo. Popolnoma ti mora zaupati."

Tedaj je Rama vstal in v spremstvu Sugrive šel do griča, ki ni bilo nič drugega, kot telo velikana Dundubhija. Vrinil je stopalo pod okamenelo okostje in dvignil nogo: grič je ostal v ravnotežju na njegovem nožnem prstu. Nato ga je Rama z naglim gibom poslal štiri milje daleč kakor otroško žogo.

Potem je Rama odvedel Sugrivo v gozd. Ko je princ zagledal sedem tikov v popolnoma ravni črti, se je postavil stran v podaljšku te črte. Napel je lok in izstrelil eno samo puščico, ki je prebila vseh sedem dreves, drugega za drugim in se zarila globoko v zemljo do kraljestva pekla Patale.

Sugrivo so ti podvigi očarali, padel je pred Ramo, mu izrekel veliko pohval in ga primerjal z bogom oceanov Varunom, z bogom vetra Vajujem in vladarjem vseh bogov Indro.

Rama je prijateljsko objel svojega novega prijatelja čez rame in rekel: "Pridi Sugriva, pojdiva v Kiškindho."

XXVII. Dvoboj

Po nekaj urah hoje sta Rama in Lakšmana v spremstvu Sugrive in njegovih prijateljev prispela pred vrata Kiškindhe. Vsi so se poskrili po gozdu. Sugriva pa je začel rjoveti kot lev. Vali je takoj prišel ven, in ko je prepoznal brata, je skočil nanj in ga obsul z udarci pesti. Zaslepljena od jeze sta se brata oklenila z rokami in se besno spopadla. Pod njenimi kremplji in čekani je brizgala kri, usta so se jima penile, noge prepletale, valila sta se po tleh in se kopala v znoju. Skrit med listjem je Rama z lokom v roki opazoval dvoboj. Hotel je posredovati in pomagati Sugrivi, toda obe telesi sta si bili podobni kot jajce jajcu in Rama je obupano gledal ne, da bi ju lahko razločil.

Sugriva kmalu ni več vzdržal in se je ločil od brata, tuleč od bolečine. Stekel je v Rišjamuko, tja pa mu brat ni mogel slediti. Še enkrat je zmagal Vali.

Rama, Lakšmana in opice so sledili Sugrivi, toda, ko so prišli do njega, je odmaknil pogled: "Rama," je rekel, "ko mi nebi obljubil pomoči nebi izzval brata, ker poznam njegovo moč. O Rama! Zakaj si me zapustil?"

Princ mu je razložil, kako je bil negotov in zmeden in ni zmozel ločevati bratov med seboj in bi s puščico lahko ubil celo njega namesto Valija. Predlagal mu je, da si nekoliko odpočije in se ponovno bojuje naslednjega dne, samo tokrat naj nosi znak, s katerim bi se ga dalo jasno razpoznati. Sugriva je sprevidel, kaj se je bilo zgodilo in je sprejel novi Ramov predlog.

Lakšmana je utrgal dolgo jasminovo steblo v cvetju in ga ovil Sugrivi okrog vratu.

"Tako te bo Rama jutri med bojem spoznal," je rekel.

Zgodaj zjutraj so šli spet vsi na pot v Kiškindho. Kakor prejšnji dan je šel Sugriva k vhodnim vratom in rjovel, kot lev. Vali je še spal. Ko je zaslišal bratov glas, je planil in prisegel, da mu tokrat Sugriva ne bo ušel. Prepasal se je s trdnim blagom in se pripravljaj za odhod, tedaj pa ga je ustavila njegova najljubša žena Tara:

"Ljubi junak moj," je rekla, "naj ti jeza mine! Včeraj si zmagal, a če se tvoj brat vrača, potem je prepričan, da te bo danes premagal. Ali ne slišiš, kako zmagoslaven je njegov glas?"

Najin sin Angada mi je povedal, da se v Rišjamuki potikata princa iz Ajodhje in iščeta princeso Sito. Slišal si govoriti o bitki pri Džanasthi, tam je starejši od obeh princev ubil štirinajsttisoč Rakšasov! Nekaj mi pravi, da se danes ne smeš bojevati, niti proti bratu, niti proti princu iz Ajodhje. Za njegovo podobo navadnega smrtnika se skrivajo nadčloveške moči. Pazi se!

Sugriva je tvoj mlajši brat. Vreden je tvojega odpuščanja in ljubezni, ne pa sovraštva. Dovolj je pretrpel v izgnanstvu. Odpri mu svoje srce, povezal se bo s tabo in ti vselej zvest. Rotim te, napravi konec temu groznemu sporu. Poslušaj moj nasvet, kot si vedno to storil. Govorim ti za tvoje dobro in dobro najinega sina. Ne hodi ven, pusti ga naj rjove do onemoglosti. Ko bo umolknil, boš šel k njemu in mu boš odpustil."

Toda od Sugrivovega rjovenja je Valiju zavrela kri. Ni bil sposoben, da bi poslušal besed svoje soproge, ki jo je sicer neizmerno cenil.

"Pojdi mi s poti Tara, ne morem prenašati Sugrivove predrznosti. Iz obzirnosti do tebe mu bom poskušal prizanesti s smrtjo, a dobil bo lekcijo, ki si jo zasluži! Spor zadeva samo naju."

Brez besede je Tara pobožala zlato verižico, ki se je svetila na

Valijevem vratu. To verižico so mu podarili bogovi v znamenje njegovega kraljevskega dostojanstva. Zdaj se je Tara prvič čutila nemočno pred soprogovo voljo. Šel je ven in napadel s stisnjenimi pestmi.

"Ne boš dolgo rjul," je zatulil, "še danes ti bodo moje roke vzele življenje!"

"Pridi," je odgovoril Sugriva, "da te razkosam! Poslovi se od svojega kraljestva!"

Pognala sta se drug na drugega še bolj silovito in se zvalila na tla ter si besno parala telesa. Tolkla sta s pestmi, s stopali, s kolena in glavo. Nenadoma je Sugrivi iz ust brizgnila kri; čutil je da slabi in pogledal je proti listju, kjer se je skrival Rama. Švistnilo je, zanihal je lok in puščica se je zasadila v hrbet Valiju, ta pa se je zgrudil smrtno ranjen.

Rama je s tovariši stopil iz skrivališča. Vali pa je ležal na tleh; poleg zlate kraljevske verižice se je svetila zlata puščica in mu prebadala srce. Gledal je Ramo in mu porogljivo rekel: "Ali ni zakon kšatrijev in plemičev, da se ne strelja v hrbet sredi boja? Kaj slabega sem ti storil, da si posegel v spor, ki te ne zadeva? Zakaj si prišel v trenutku moje zmage? Če bi me prosil, bi ti pomagal najti Sito, preobrnil bi vse tri svetove in ti jo pripeljal, Ravano pa izročil tebi v milost in nemilost! Vseeno mi je umreti, zadnja ura pride za vsakogar. Ti pa boš živel, mogoče dolgo; kaj boš torej rekel tistim, ki ti bodo očitali, da si se vedel, kot izdajalec? Sram te bodi! Boljša je smrt, kot pa življenje, ki te čaka."

"Govoriš mi o dharmi, o kralj opic!" je mirno odgovoril Rama, "ti, ki zločinsko živiš, tako, da z mlajšim bratom ravnaš kakor s sinom, z njegovo soprogo pa kakor s sestro. In kaj si storil ti, spirjeni kralj? Nisi grešil zoper mene, grešil si zoper svojega boga in njegovo postavo dharmo. Jaz sem le orodje v rokah najvišjega Boga in podpora tistim,

ki se ravnajo po Svetih spisih. Ne gre za spor med teboj in menojo, temveč za kaznovanje tvojih zločinov. Ali bi se povezal s tabo, pa naj si še tako mogočen? Rajši bi izgubil Sito. Duh se ti je omračil. Tvojemu bratu sem pomagal zato, da bi vzpostavil resnico na Zemlji; nisem posredoval kot bojevnik, temveč, kot popravljalec krivic. Zato se strezni, rad sprejmi kazen in tvoj greh bo izbrisan."

Vali je čutil, da umira. Dolgo časa se je njegov pogled utapljal v Ramovih očeh. Življenje v njegovemu telesu je polagoma ugašalo, v njegovem srcu se je naselil mir. Želel je videti svojo soprogo Taro, sina Angada in brata Sugrivo.

"Sugriva," je dejal, "odpusti mi. Poskrbi za mojega sina, kot bi bil tvoj. Pogumen je in vrl, zvesto ti bo stal ob strani. Zaupam ti tudi njegovo mater Taro, razumna je in bistra, njeni nasveti so zmeraj pametni, in če jo boš poslušal tega ne boš nikoli obžaloval. Dajala ti bo dragoceno pomoč pri upravljanju kraljestva."

Valiju je glas pojema, obrnil se je k sinu in soprogi še z zadnjimi močmi dejal: "Ubogajta mojega brata. Ljubita ga, kakor sta ljubila mene, varoval vaju bo."

Tedaj je snel zlato verižico in jo nadel Sugrivi okoli vratu. Skalile so se mu oči in izdihnil je.

XXVIII. Ramova stiska

Ko so opravili obrede ob Valijevi upepelitvi se je Hanuman obrnil k Rami, rekoč: "Po namakanju v vodi, odišavljeni s svetimi zelišči, je Valijevo telo upepeljeno, zato pojdi z nami v Kiškindho, ki je v votlinah tam gori, in nas počasti s svojo navzočnostjo med slovesnostmi v katerih bodo Sugrivi vrnili prestol."

Toda Rama je odvrnil Hanumanu: "Plemenita opica, pokoravati se moram očetovi želji in ne morem zapustiti gozda, ne morem vstopiti v

nobeno mesto niti prečkati vasi; živel bom le v naravi in ašramih, dokler ne bo poteklo štirinajst let mojega izgnanstva."

Potem se je obrnil k Sugrivi in dodal: "Prihaja čas deževja. Zdaj ne moremo načrtovati, da bi šli iskat Sito. Vrni se na svoj prestol čudovite votline v Kiškindhi. Z Lakšmanom te bova čakala v votlini griča Rišjamuka. Brž, ko bo monsum ponehal, boš poslal svojo vojsko v vse smeri in s tvojo pomočjo bomo ugnali tega Ravano in našli Sito."

Prijatelja sta se poslovila.

Tedaj pa se je začel najhujši čas Ramovega izgnanstva: zaradi deževnega obdobja je bil prisiljen mirovati in nenehno je mislil na Sito. Gledal je prve oblake, ki so se kopičili na nebu, medtem, ko so ga prešinjali bliski in je bobnelo pridušeno grmenje nevihte, in je videl Sito, ki se je otepala v ugrabiteljevem naročju. Zemljo, ki je po prvih nalivih izžarevala toploto, je prekrila megla, ptice pa so slastno pile iz listnatih čaš, v katerih so se nabirale prve kaplje z neba, ali pa so namakale krila v kristalno čistih studencih in Rama je videl Sitin žalostni obraz, ki se je utapljal v solzah. Roji čebel so se z ritmično melodijo vrtinčili med drevjem in zbadanje, ki je prihajalo iz globin njegovega bitja, se je ujemalo z njihovim letom. Zlatomodri pavi so polesavali med divjimi rožami por kadambami, a njihovo ljubljenje je v Rami vzbujalo upanje za ponovno snidenje. Vsa narava se je spretno trudila, da bi razvnela njegovo z bolečino prevzeto srce.

Potem so se oblaki spremenili v ocean, odprli so svoje zapornice in voda se je izlila v velikanskih slapovih z nebesnega svoda. Zemlja je vsrkavala te vodne trombe v suše razpokana tla kakor ljubica, ki jo uteši prekipevajoča strast zopet najdenega ljubimca, in Rama je hrepenel po tem, da bi uprl svoj globoki pogled v Sistine oči in izlil svojo ljubezen v njeno žejno dušo. Tedaj je z še večjim hrepenenjem vzljubil svojo soprogo.

Nalivi so trajali cele tedne. Nazadnje so bile razvedritve vse

pogostejše in kmalu je bilo Ramovo čakanje prežeto z upanjem. Ko je dež pojenjal, se je v votline v griču slišal mestni hrup, žvenket zapestnic na plesalkah, glasba in smeh, in vse to je izražalo srečo opic.

V resnici je bil Sugriva zelo srečen. Mučna leta izgnanstva so mu izginjala iz spomina. Dobil je nazaj svojo soprogo Rumo in po zakonu njegovega ljudstva je lepa Valijeva žena Tara prav tako postala njegova. Nikoli prej ni tako cenil razkošne lepote njegove palače, izdolblene v kristalni skali, podprti s stebri iz sandalovine, katere nežni vonj se je mešal z jasminom in lotosi v zlatih plitvih vazah. Zabavali so ga glasbeniki in plesalke, stregli so mu s slastnimi jedmi. Sugriva se je rade volje utapljal v teh posvetnih užitkih in ministrom prepuščal vodenje kraljestva.

Deževje je ponehalo. Sugriva pa tega ni opazil. Zleknjen na svoji blazinah iz cizeliranega srebra ni zapuščal ženskih stanovanj. Ni videl jat belih čapelj, ki so se prek nebesne modrine polagoma vračale na veje, ni videl jezer, kjer so se razcveteli beli in rožni lotosi, niti svetlih slapov, ki so padali z gora, kakor biserni hudourniki. Čutni užitki so ga pahnili v otopelost in tako je pozabil na obljubo, ki jo je dal Rami.

Hanuman, ki pa je imel plemenito in zvesto srce, pa je vedel, da bi bil za kralja skrajni čas, da bi se izkazal hvaležnega Rami in ko je videl, da se prah dviga iz izsušenih poti in se bliža jesen, se je nekega dne pojavil v ženskih stanovanjih, padel na tla pred kralja in ga odločno spomnil na njegovo dolžnost in mu rekel, kako pomembno je ohraniti prijateljstvo, ki mu ga je ponudil Rama.

Sugriva se je otresel otrplosti. Dal je poklicati svojega generala Nalo in mu ukazal naj mobilizira celotno vojsko opic, naj jih zbere v štirinajstih dneh in naj bodo pripravljene, da sprejmejo njegova povelja. Nato pa se je znova umaknil v svoja stanovanja, minevali so dnevi, jedel je in pil, ostal v družbi kraljic in ponovno pozabil na obljubo.

Vse do nekega dne, ko se je pred njim pojavil Angada in rekel, da Lakšmana, z žgočimi očmi od jeze, želi videti kralja.

Sugriva je planil pokonci. Bil je čisto zbezan. Mislil si je, kako mora biti Lakšmana razpotožen, bilo ga je sram in bil je čisto zgubljen. Potem, pa je oči uprl v Taro, ki je sedela poleg njega in, ker je popolnoma zaupal v bistrumnost svoje soproge, jo je prosil naj sprejme Lakšmana.

Tara je vstala, poravnala svojo nagubano obleko, si uredila prinčesko, zapela zlate verižice na pasu in odšla.

Šla je vzdolž hodnikov, prečkala dvorane in notranja dvorišča in prispela do vhoda v palačo. Opici, ki sta stražili sta prepoznali kraljico in se odmaknili. Lakšmana je z lokom čez ramo stal pod oblokom vrat.

Presenečen je bil, ko je videl Taro, medtem, ko je pričakoval oficirja, ki bi ga peljal pred kralja, tako, da je povsili pogled z vso spoštljivostjo, ki mu jo je zbuja navzočnost ženske, in jeza se mu je začela ohlajati.

"Princ," je rekla Tara, "razumem, da Rama ni zadovoljen, a čas je predragocen, da bi ga zgubljal z jezo. Vem, kaj je storil Rama za naše ljudstvo in, da smo mu dolžni hvaležnost. Ampak vem tudi, kako nezadržljiva je privlačnost čutov: celo ti, ki kot asket prenašaš najhujše odpovedi, si podlegel jezi; kako naj bi potem Sugriva, ki je le kralj in opica, ne podlegel strastem? Vendar pa je zbral svojo vojsko. Pridi pogledat: vse mogočne opice so se zbrale in čakajo povelje tvojega brata."

Tarine razumne in umirjene besede so Lakšmana dokončno pomirile. Zdaj je bil pripravljen na pogovor s Sugrivo brez jeze. Le ta ga je sprejel z velikimi častmi in želel kar najhitreje oditi k Rami. Približala se je nosilnica, ki so jo držale prekrasne opice, Sugriva in

Lakšmana sta se vanjo namestila, potem pa ob zvoku rogov in šanajev zapustila Kiškindho.

XXIX. Prstan

Ob nežnem ritmu brezmadežne nosilnice je Sugrivo in Lakšmana osveževalo enakomerno mahanje s pahljačami iz belih peres, sledil pa jima je dolg spreved podanikov in tako sta prispela do votline, kjer je čakal Rama.

Sugriva je stopil iz nosilnice, sklenil roke na prsih in pokleknil; vse opice so storile enako. In Rama je to veliko nepremično množico videl, kot velikanski ribnik pokrit z lotosi. Nasmehnil se je: "O kralj opic!" je rekel Sugrivi in ga dvignil, "zdi se mi popolnoma razumljivo, da bog Indra izlije obilo vode na zemljo in da sonce prežene nočno temo, da bi osvetlilo naše dni; prav tako je povsem razumljivo, da ti plemeniti kralj, pritečeš na pomoč prijatelju v stiski, kajti takšna je tvoja prava narava."

In medtem, ko sta prijatelja drug drugemu izrekala pohvalne besede, so se dvignili oblaki prahu in prekrili gozd in okoliško deželo; bile so armade nešteti opic, ki so prihajale na poziv Sugriva. Tu je bil Satabali s svojimi desetkrat deset tisoč mogočnimi opicami, zlatimi kot sončni žarki, oče kraljice Tare, Sušena z milijardami opic, srebrnih kakor mesec na nebu; Rumin oče Tara s tisoči opic, belih kakor sneg na Himalaji; sledil mu je slavni Kešari z dvajsetkrat deset tisoč opicami z zobmi močnimi kakor ostrina bodala, potem poglavar pavijanov Gavja in Darimukha, dvojčka Maindra in Dwivida in še veliko drugih. Potem so prišli medvedi in sicer dva tisočkrat tisoč, pod Dhumrovim vodstvom, spremljal pa jih je njihov kralj Džambavan z desetkrat deset tisoč medvedovi.

Te vojske so prekrivale hribe in ravnine, preplavljale polja in gozdove. Medvedje so bili disciplinirani in so hodili lepo v vrsti, opice pa so v želji da bi zagledale kralja skakale z drevesa na drevo ali pa

plavale čez ribnike, tiste, ki so imele to sposobnost pa so letale in plavale po zraku. Vse so se gnetle okoli svojega gospoda, kakor se oblaki zbirajo okrog sonca.

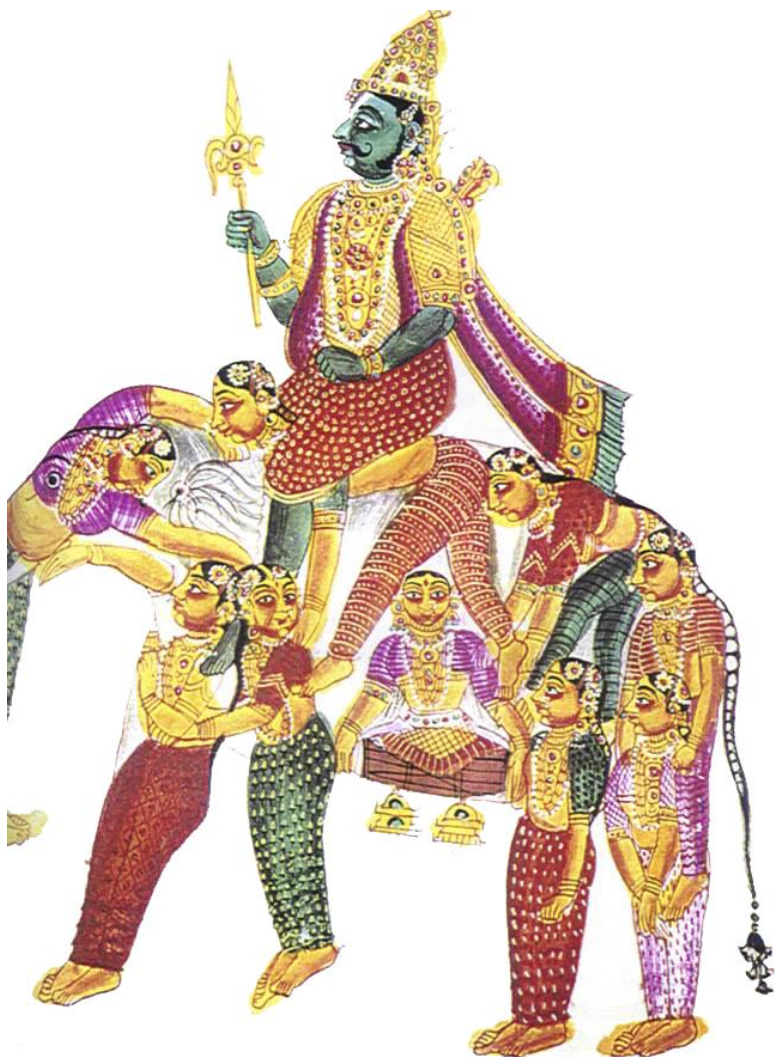
Tedaj je rekel Sugriva: "Rama, te vojske so ti na voljo. Razloži oficirjem položaj in naj gredo iskat tvojo ljubljeno."

Rama pa je odvrnil: "Te vojske so samo tvoje in morajo ubogati le tebe. Ti veš, kako jih je treba voditi. Prepričan sem, da bodo tvoje odločitve kar najboljše. Ko bomo vedeli, kje Ravana zadržuje Sito, pa naj bo mrtva ali živa, se bomo bojevali proti tej pošasti. Takrat bova skupaj odločala o tem, kako bi dobro izpeljala bitko."

Sugriva je poklical Vinato in mu rekel, naj odide proti vzhodu, potem pa je poklical Surašeno in ga poslal proti zahodu. Nato je prišla vrsta na Satabalija, ta je odšel proti severu, Angada pa je dobil ukaz, da se usmeri proti jugu. Vojske so korakale mimo Rame in Sugriva. Ko je prišel mimo Hanuman iz Angadove vojske ga je Sugriva poklical: "Hanuman, je rekel, ti, ki si me spremljal v vseh mojih nalogah in ki si me varoval pred mnogimi nevšečnostmi, ti, ki si me v svoji modrosti pripeljal v ta kraj, kjer sem varno živel med izgnanstvom, ti, ki si našel Ramo in ga pripeljal, vem, da si najmočnejši, hitrejši, bolj razumen in moder od drugih, če je kdo sposoben speljati to težko nalogo, potem si to ti. Zato te prosim, poročaj nam čimprej o uspehu vašega iskanja."

Ko je Rama videl kolikšno zaupanje ima Sugriva v Hanumana, je z levega kazalca snel prstan in ga izročil Hanumanu: "Po tem prstanu," je rekel "te bo Sita prepoznala kot mojega odposlanca. Naj bo tvoj trud poplačan z uspehom."

Hanuman se je s čelom dotaknil Ramovih stopal, nato je s pobožno zbranostjo nesel prstan k obrazu in ga podržal med obrvmi. Potem se je pridružil Angadovi vojski, ki je odhajala na jug.

Kama bog ljubezni jaha slona sestavljenega iz žena, katere ga prosijo, da naj jim bo naklonjen.

XXX. Swajamprabhina palača

Angadova odprava je križarila po jugu, kakor je bil ukazal Sugriva, vendar je potekel že cel mesec, iskali pa so zaman. Skrbno so pregledali vse gozdove, griče, votline, reke, jezera - o Siti pa nobenega sledu. Vojska je prispela do puščavskega območja, kjer so bila drevesa kakor ožgana od požara in niso več našla vode v globini zemlje. Utrujene opice in medvedi so se zbrali okrog svojega vodje v upanju, da bodo opustili nespodbuden pohod, in so si zelo želeli, da bi se vrnilo po isti poti. A tedaj se jih je polaščal drug nemir: kako bi jih sprejeli v Kiškindhi? Kako bi si upali kljubovati Sugrivovi razjarjenosti, ker so odstopili? Osramotili bi se in mogoče bi sledile celo hude kazni

Takšni pomisleki so težili Hanumana, tedaj pa je nenadoma daleč na nebu zagledal čaplje, žerjave, bele čaplje in divje gosi. Vsi ptiči so prihajali iz neke razpoke na pobočju srebrnega griča, ki se je dvignil na obzorju. Čemu naj bi te ptice hodile v to luknjo, če ne zato, da bi se napile? Hanuman je tovarišem z iztegnjeno roko pokazal ptice. Opice in medvedi so razumeli namig in navalili na grič. Plezali so v neredu in kmalu so jim ptice letale nad njihovimi glavami, z njihovih kril pa so padale vodne kaplje. Opice in medvedi so polni upanja začeli teči, pokonci ali pa po vseh štirih, se oprijemali šopov izsušene trave, se spotikali ob kamenje, ki se je valilo po klancu.

Prišli so do razpoke. To je bila jama, prerasla z grmi in ovijalkami zelene barve, ki jo je bilo po suhi puščavi veselje videti. Iz globin se je kakor poživlajoč dah dvigal močan vonj po cvetnem prahu. Vojaki so očarani obstali.

Hanuman je prvi vstopil v votlino. V njej je bilo popolnoma temno. Previdno je hodil vzdolž vlažne stene po poti, ki se je spuščala skozi dolg hodnik, vojska pa mu je sledila. Še zmeraj se je spraševal, ali vodi ta brezkončni klanec v kraljestvo Patalo. Utrujene opice in medvedi so še vedno sledili z razbolelimi stopali v nestrpnem pričakovanju, da bi prišli do izvira, ki bi jim povrnil življenje. Spuščanje

se je zdelo brez konca; koliko milj so že prehodili v temi kot slepci, držeč se nazaj, toda kam naj bi šli? Nazaj v to ognjeno puščavo? Nazaj v Kiškindho, da bi kljubovali Sugrivovi jezi?

V nekem trenutku pa se je vendarle zazdelo, da je tema vendarle manj gosta - ali pa so se nanjo privadili? Sprevod se je še kar spuščal. Le kako bi mogla svetloba prihajati iz zemeljskih globin? Vendar pa so začeli drug drugega razločevati, čeprav v to še niso verjeli, po nekaj minutah pa so obraze videli popolnoma razločno. Nazadnje se je na obzorju zajasnilo, pred njimi se je razprostirala širna ravnina in razumeli so od kod prihaja svetloba: ravnina je bila posajena z drevjem, ki je imelo zlate liste, zlate cvetove in zlate sadeže, vse je bilo zlato; čisto zlato, tudi ribnik, v katerem so rasli zlati lotosi in plavale zlate ribice in zlati labodi. Niso mogli verjeti svojim očem, pozabili so na žejo in še kar naprej hodili očarani od vsega kar jih je obdajalo.

Ko so prehodili planjavo in šli vzdolž čudovitega ribnika, so sredi velikega vrta odkrili palačo vso v zlatu; zlati stebri, zlata vrata zlati zidovi. Stopili so skozi vhodna vrata in se znašli v veliki dvorani, v njenih stenah so bili vdeleni diamanti, rubini in smaragdi. Na barvnih preprogah so bili postavljeni umetno izklesani sedeži in kristalna ogledala. V plitvih vazah iz alabastra so plavale sveže cvetice, kot bi jih ravnokar vstavili vanje. Bilo pa ni nikogar. Vojaki so Hanumanu sledili in presenečeni debelo gledali, prečkali so vse dvorane drugo za drugo v navidez popolnoma nenaseljeni palači. Nameravali so izstopiti na drugem koncu, tedaj pa so v zadnji dvorani zagledali zelo staro a lepo žensko, sedečo na prestolu, oblečeno v košutje krzno. Ganjeni so se spoštljivo ustavili.

Hanuman je stopil naprej se predstavil in pripovedoval, kako so prišli tja, ker jih je gnala žeja, kako so videli bele čaplje, ki so letale iz votline, kako so se spuščali po temnem hodniku. Potem jo je vprašal, kako ji je ime in ali je palača njena.

"Ta palača je nekoč pripadala demonu Maji, je odgovorila. Temu demonu so zaradi večletne stroge discipline, ki jo je vzdrževal v gozdu, bogovi naklonili milost; vse o čemer sanjajo ljudje, naj bi postalo resnično in mu pripadalo. Tako se je v votlini, kjer je živel materializiral tale grad. Maja pa ni kaj prida užival ob svojem bogastvu, kajti postal je tako ošaben in ponosen na svoje imetje, da si je hotel pridobiti ljubezen apsare Heme iz Indrovega dvora. Kralj bogov je bil nor od jeze in je udaril Majo s strelo in podaril zlato palačo Hemi. Ta prihaja sem od časa do časa s svojimi prijatelji in poje in pleše Gospodu v čast. Jaz sem njena prijateljica in skrbim za palačo, kadar je Hema v raju. Tukaj živim popolnoma disciplinirano, da bi premagala svoje želje. Ime mi je Swajamprabha, to pomeni tista, ki blesti sama po sebi."

Ko je Swajamprabha končala svojo pripoved je odvedla opice in medvede v vrtno hišico, in tam je bilo na zlatih krožnikih postreženo s sadeži in orehi vseh vrst, z medom odišavljena voda pa je tekla iz srebrnkastih lončenih vrčev.

Po pojedini se je Hanuman toplo zahvalil Swajamprabhi in jo vprašal, po kateri poti bi se lahko zdaj vrnili na površino Zemlje.

"Sprašujete me po nečem povsem nemogočem," je odgovorila, "kajti smrtniki, ki vstopijo v to palačo ne pridejo več iz nje. Tukaj najdejo vse potrebno, da bi zadostili svoji najmanjši želji, živijo v razkošju, bogastvu, lepoti, a nikdar več ne vidijo dnevne svetlobe. To je cena, ki jo morajo plačati vsi, ki vstopijo v to palačo, kjer so zbrane vse človekove želje."

Hanuman je onemel od osuplosti. Vojaki so odprli usta in oči od začudenja, ter nenadoma obžalovali, da so použili, kar so jim velikodušno dali. Tedaj je Hanuman rekel svoji gostiteljici: "Plemenita dama! Naša življenja ne pripadajo semkaj, temveč našemu kralju Sugrivi. Naš kralj pa mora plačati neki dolg, gre za njegovo čast. Vrhu tega je to dolg do Rame, sina kralja Dašaratha, ki prihaja iz mesta

sončnih otrok; Ravana mu je ugrabil soprogo Sito, najčudovitejšo izmed vseh žena, ki je bila toliko pogumna, da je soprogu sledila v izgnanstvo. Z Ramovo pomočjo je naš kralj spet dobil nazaj prestol, ki si ga je na silo prilastil njegov brat, v zahvalo, pa je obljubil, da bo našel Sito. Mi smo njegovi vojaki in on nas potrebuje. Kako bomo lahko izpolnili njegovo voljo, če bomo ostali tukaj zaprti v tej votlini?"

Swajamprabha je poslušala Hanumanovo zgodbo. Zbrala se je molče. Vsi so enako zbrano čakali na njeno odločitev. Mislili so na svojo neuspešno nalogo, na svoje žene, otroke, na kraljevo nezadovoljstvo in zlasti, o da, zlasti na neizmerno Ramovo bolečino!

Navsezadnje je Swajamprabha spregovorila. Zdelo se je, da njen glas prihaja iz njene globlje notranjosti, besede so se počasi trgale druga za drugo in zapolnjevale tišino, polno upanja: "Razumem pomembnost vaše naloge. Ste odposlanci princa, ki je prišel na Zemljo, da bi na njej vzpostavil božji zakon. Poskusila vam bom pomagati, a morali me boste ubogati. Uspeh mojega poskusa bo odvisen od vaše iskrenosti.

Z leti strogosti, ki sem jih preživela tukaj sem pridobila nekatere sposobnosti. Nikoli jih še nisem uporabila, danes pa jih bom za vas. Zamijite in imejte skrbno zaprte oči, karkoli se bo zgodilo, dokler vam ne bom rekla, da jih odprite."

Vsi so ubogali. Po zelo dolgem času je palača izginila. Bili so na zeleneči planjavi na drugi strani srebrnega griča. Pred njimi se je razprostiral širni ocean, ves moder, kakor nebo.

"Naj vas spremlja sreča, o opičje ljudstvo!" je dejala Swajamprabha, zatopljeno gledala v daljavo in izginila.

XXXI. Sampati

Na vrhu srebrnega griča je prebival kralj jastrebov Sampati, ki je slovel po orjaški moči in slavnih podvigih. Opazil je množico opic in medvedov ob oceanu in se veselil ob misli, da bo ta vojska izgubljena v puščavi kmalu pomrla od lakote in žeje in se bo tako mogel za nekaj časa okrepcati. Da bi bolje opazoval glavne prihodnje pojedine, se je začel plaziti iz jame, kajti ni imel kril.

Ko je bil še čisto mlad, je namreč stavil s svojim bratom Džajatujem, da bi videla, kdo leti višje. Zgodaj zjutraj sta odletela in se vzpenjela v nebo tako dolgo, dokler ni bil gozd pod njima le še čisto majhna točka zelenja. Letala sta cele ure, uporabljala sta svojo spretnost in moč ter se dvigala proti soncu v brezoblačni sinjini. Bila sta mlada, ognjevitata, nista se zavedala nevarnosti. Mislila sta le na dobljeno stavo. Ker sta bila enakih moči, sta še povečevala napore, tako, da sta bila opoldne že tako blizu sonca in tako daleč od zemlje, da je vročina postajala neznosna. A še vedno sta se vzpenjala.

Ves žareč in zasopel je Sampati nenadoma začutil, da se mu pogled kali. Iskal je brata s svojimi očmi in ga z grozo videl, kako vrtinči in pada in ga veter komaj zadržuje.

Zbral je moči in prilagodil let ter planil Džajatuju na pomoč, ter ga obdal s krili, da bi ga zadžal. A ker ga je teža potegnila za sabo je padel z njim, njegove peruti pa so zaradi žgočega sonca in vročega vetra med hitrim padcem zgorele.

Ko sta prispela v bližino zemlje, je Džajatu, ki je imel nepoškodovana krila počasi drsel po zraku in rahlo pristal na drevesu. Sampati, ki pa ni mogel usmeriti leta je grobo padel na tla in se onesvestil. Pristala sta vsak na drugem koncu širnega gozda in se nista nikoli več srečala.

Medtem, ko se je Sampati plazil iz votline, je Angada tarnal:

enomesečni rok, ki ga je določil Sugriva se je bližal koncu, pa ni prav nič napredoval. Ker je bil Valijev sin, ga je skrbelo, kaj bo rekel kralj, če se bo vrnil v palačo brez novic o Siti. Ali bi kralj izrabil to pretvezo, da bi se ga znebil in zavladal brez tekmecca? Smrt je boljša od te mračne prihodnosti, si je govoril, in tovarišem izjavil, da bo raje umrl od lakote na plaži: "Umrli bom za Ramo," je dejal, "a kako žalosten konec bo to! Ne bom imel časti, da bi umrl med bojem. Ah! Kako zavidam Džajatuju, ki je dal zadnjo kapljo krvi, da bi Sito iztrgal Ravanu iz rok in je mogel Rami prenesti sporočilo, preden je izdihnil. Ah! Džajatu, Džajatu! Kakšna avreola te obdaja!"

Sampati je z vrha griča slišal bratovo ime med Angadovim ihtenjem.

"Kdo govori o mojem bratu, da mi drhti srce?" je vzkliknil Sampati, "ne morem leteti, krila mi je sežgalo sonce, pomagajte mi da pridem do vas. Hočem slišati zgodbo o svojem bratu Džajatuju."

Opice so šle po Sampatija in ga pripeljale k poveljniku Angadi. Ptica je povedala svojo zgodbo, Angada pa svojo, potem pa Ramovo zgodbo, ugrabitev Site in Džajatujevo slavno smrt. Sampati je potočil solze ganjenosti, ko je slišal o Džajatujevih podvigih, potem pa se je spomnil: "Videl sem to lepo in mlado ženo na nebu v črnih Ravaninih rokah. Slišal sem jo vpiti Ramovo ime, videl sem, kako je vrgla svoj nakit v gozd, videl sem jo, obdano s plameni zlatega sarija v sijaju zahajajočega sonca. In zdaj me poslušajte: lahko vam pomagam. Sto jodžanov je dolg ta otok Lanka, ki ga obkroža ocean. Sita živi v mestu Lanka, zaprta je v Ravanovih ženskih stanovanjih, stražijo jo demonke. Videl sem jo, kako jo je Ravana odnesel na svoj otok, kajti imam oster vid jastrebov in lahko vidim več sto jodžanov daleč. Kako sem vesel, da vam lahko pomagam najti Sito in tako maščujem brata kljub visoki starosti in nebogljenosti."

Opice in medvedi so se zelo razveselili te novice, zdela se jim je sladka kakor sladki nektar. Ko so pozorno poslušali Sampatija so

nenadoma zagledali na njegovih bokih čisto novi perutnici in ptica jim je rekla: "Krili sta mi vrnjeni po milosti modrijana Nišakare. Po mojem padcu sem stežka prišel do njegovega samotarskega prebivališča. Ravno se je vračal z reke, kamor se je šel umiti; obdajali so ga levi, medvedi, tigri, sloni, kače in ptiči in se veselo igrali. Približal se mi je in me prepoznal kljub mojemu pomilovanja vrednemu stanju in me vprašal, kaj se je zgodilo z mojimi perutmi. Poslušal je mojo zgodbo, nato pa mi je rekel: - Zrasla ti bodo nova krila, Sampati, toda počakati boš moral dolga leta. Zdaj boš živel na vrhu griča in pustil, da te bo hranil tvoj sin, ki bo zate lovil. Po mnogih letih pa bo prišel princ iz Ajodhje Rama na jug iskat soprogo. Dobro opazuj z vrha svoje opazovalnice vse, kar se dogaja. Mene ne bo več na zemlji, ker sem že zelo star, ti pa boš pomagal Rami, in ko boš opravil to nalogo, ti bodo zrasla nova krila."

Po teh besedah je Sampati pomahal vojski v slovo in vzletel pod nebesno modrino.

SUNDARAKANA (SPEV O LEPOTI)

XXXII. Skok

Opice in medvedi so gledali in mahali s tačkami v nebo, medtem, ko se je Sampati oddaljeval. Nekteri so bili preveč ganjeni in niso mogli zadrževati solz. Ko je jastreb izginil v sinjini, so se obrnili k oceanu. Sampati jim je nakazal rešitev problema; Sita je bila najbrž tu, čisto blizu, toda porajala so se nova vprašanja; kako prečkati vodo in priti na drugi breg? Preskočiti je bilo treba sto jodžanov. Kdo bo šel na Lanko, da bi preiskal območje? Kako bi izdelali načrt, da bi Rami pomagali osvoboditi Sito? Angada je spregovoril: "Ne obupajte," je rekel, "iz tega se ne bo rodilo nič dobrega, kajti malodušje je bolj strupen sovražnik od kobre, onemogoči najsposobnejše."

Kdo je dovolj močan, da bo z enim skokom skočil do Lanke? Kdo bo pomagal Sugrivi, da bo držal obljubo in nam vsem omogočil, da se vrnemo v kraljestvo, ovenčani s slavo?"

Vojska je molčala. Da bi vodje pokazali dobro voljo so povzdignili svoj glas: Gadža je izjavil, da lahko skoči deset jodžanov daleč, Gavaksa bi zmoget dvajset, Saragha trideset, Rasabha petdeset, Džambavan jih je spomnil, da jih je v mladosti zlahka preskočil sto jodžanov, toda zaradi velike starosti ni zmoget več takih podvigov. Angada se je čutil sposobnega skočiti sto jodžanov, a prav gotovo ne bi imel toliko moči, da bi skočil še nazaj, v nasprotno smer.

Tedaj se kralj medvedov Džambavan obrne k Hanumanu, ki je molčal: "O ti, najpogumnejša opica!" je rekel, "ti, ki si najbolj podkovan v poznavanju Svetih spisov, Hanuman, ti, ki vsa živa bitja prekašaš po moči in bistrosti, zakaj nič ne rečeš?"

Ker so vsi molčali je nadaljeval: "Nekoč je nebeško nimfo preklel jezen rši, zato je prišla na zemljo, se utelesila v hčerki opičjega kralja Andžani in v vseh treh svetovih slovela po svoji lepoti. Nekega dne pa, ko se je sprehajal, je bog vetra Pavana privzdignil kos sarija, ki ga je skromno držala na glavi in odgrnil njen obraz, njene dolge lase in globoki pogled.

Omamljen od lepote je še zapihal, pobožal njeno prožno in ljubko telo in jo objel in stisnil k sebi. Andžana pa je vzkliknila: "Kdo se me hoče polastiti, saj sem prisegla zvestobo soprogu?" Pavana pa ji je odgovoril: "Ne boj se, rajska lepotica, s svojim objemom sem prodril v bistvo tvojega bitja. Kmalu boš spravila v življenje čudovitega otroka. Po tebi bo podedoval dovršeno srce, nadarjen bo z izjemno bistrostjo, imel bo moč in pogum ter bo sposoben premikati se po zraku kakor jaz sam."

Andžano so te besede navdihnile z veseljem. Nekaj mesecev pozneje se ji je res rodil čisto majhen otrok, ki je videl sonce, ki je

vzhajalo na obzorju in ker je mislil, da je zelo zrel sadež je skočil, da bi ga odtrgal, do višine tritisoč jodžanov. Ko je Indra videl, da se približuje njegovemu kraljestvu, pa ga je ošinil s svojo streljo, tako, da je otrok treščil ob goro. Zlomil si je brado. Odtlej ga imenujejo Hanuman, to pomeni - zlomljena brada."

Vojska je poslušala, Hanuman pa je molčal, Džambavan pa je nadaljeval:

"Ko te je bog vetra videl ranjenega, o Hanuman, se je silno razjezil. Vendar je obrzdal svojo jezo in premislil, kako bi se mogel maščevati Indri. Namesto, da bi planil nad vladarja bogov je ostal negiben, popolnoma negiben. Prenehal je pihati.

Vse veselje je bilo brez zraka. Vsi trije svetovi so se dušili. Bogovi so bili v zadregi, zadevo so sporočili gospodu Brahma in ga rotili, naj posreduje. Brahma je šel k Pavani, ga prosil, naj ponovno začne pihati, ter mu obljubil, da bo njegov sin Hanuman odtlej neranljiv. Nato je prišel Indra in bridko obžaloval svoje dejanje in, da bi mu oprostili, je izjavil, da bo Hanuman umrl takrat, ko si bo to zaželel. Pavana je bil zadovoljen in spet začel letati po vesoljstvu. Vsi trije svetovi so ponovno zadihali."

"Hanuman," je rekel, "samo ti lahko izpelješ tak podvig. Vstani, skoči čez ocean! Vsej vojski je vzelo pogum, ali ne vidiš? Premagaj svojo običajno skromnost, pokaži, kaj zmoreš! Sin Vetra, ti imaš očetove lastnosti, čas je, da pokažeš svoj pogum."

Tedaj je Hanuman vstal. Začel je rasti in rasti pred presenečenimi opicami in medvedi, ki so stali tam okoli njega. Ko je začutil, da se pod njegovo težo pogrezajo peščena tla, je z enim korakom stopil na goro, da bi se lahko bolje oprl v skale. Gora je zaječala, cvetje in sadje je padalo z dreves, levi in tigri so zarjuli, sloni pa zatrobili, ozračje je zapolnilo petje milijonov ptic. Pod pritiskom Hanumanovega koraka je voda brizgnila iz stoterih slapov in izvirov, in izlili so se v osušena

jezera v nižinah. Kače so se prikazale iz svojih gnezdov in zvijale kakor na milijone zastavic.

Hanuman je zbral moči, premeril širni ocean, vzel zalet in skočil proti Lanki.

XXXIII. Prihod na Lanko

Hanuman je plaval med nebom in zemljo. Izginjal je za oblaki, se spet pojavljal, odet v njihove brezmadežne tančice, ves čas med letenjem pa je njegova velikanska senca drsela po oceanu. Bogovi raja in morske nimfe so ga opazovali. Božanstvo Oceanov je ta podvig očaral, zato je poklicalo potopljeno zlato goro Majnako: "Majnaka," je reklo, "prihaja mogočni Hanuman, sin vetra, ki služi Rami, da bi mu pomagal osvoboditi mithilinsko princeso Sito. Dvigni se na površje! Hanuman bo za trenutek stopil nate in zajel sapo, da bi se pognal proti Lanki."

Zlata gora se je dvignila iz vode. Hanuman je videl planote, ki bi ga sprejele, in izvire sveže vode. Toda v žgoči žeji, da bi prispel na Lanko še pred sončnim zatonom, je odklonil njeno ponudbo. Nič ga ni smelo zadržati med letom.

Tedaj so ga bogovi želeli preiskusiti in so poklicali prednico kač Suraso, ki biva na dnu morja. Surasa se je dvignila pred Hanumanom in odprla kot brezno globoka usta.

"Bogovi so mi danes naklonjeni," je zakričala, "pošiljajo mi pojedino, ne da bi sploh prosila za to! Pridi, vstopi v moje sestradano grlo!"

"Surasa!" je odgovoril Hanuman, "ali ne vidiš, kako neznansko velik sem? Le kako bi me mogla celega pogoltniti?"

Tedaj je Surasa odprla usta deset jodžanov široko. Hanuman pa je

zrastel dvajset jodžanov. Surasa je odprla usta dvajset jodžanov široko, Hanuman pa je še zrasel, do trideset jodžanov. Tedaj je Surasina usta razširila do trideset jodžanov, Hanuman pa jih je meril petdeset. In ko je Surasena dosegla petdeset jodžanov, jih je imel Hanuman sto.

Surasa je odprla usta sto jodžan široko in Hanuman je na dnu tega brezna videl ogenj, ki je gorel, kot ogenj v peklju. Videl je tudi jezik, ki se je premikal kakor tisoč kač. V trenutku je skrčil svoje telo in planil v široko odprta usta in iz njih spet prišel kot blisk.

"Si zdaj zadovoljna, Surasena?" je rekel in bruhnil v smeh. "Vstopil sem v tvoje sestradano grlo, kot si želela, zdaj pa me pusti, najti moram Sito."

Bogovi na nebu so se veselili te zvijače vetrovega sina. Odobrvali so ta podvig in mu zapeli hvalnice.

"Bravo, plemenita opica!" je rekla Surasena. "Pojdi hitro, prost si."

Mati kač je privzela spet svojo prvotno podobo in ga blagoslovila.

Hanuman je nadaljeval pot, ko ga je nenadoma nekaj tako grobo ustavilo, kakor se v jadrnico upre veter. Pogledal je okoli sebe, bil pa je sam. Ko pa je povetil oči, je videl, da ga drži neka demonka za odsev sence na vodni gladini. Takoj je razumel, da je to Simhika. Ta zlobna demonka je svoje žrtve privlačila tako, da jih je za senco prijemala z ukrivljenimi nohti.

Hanuman se je pustil počasi zvabiti k Simhiki, ko pa je bil že dovolj blizu nje je skočil v njena na široko odprta usta, šel do dna in ji z naglim gibom odtrgal srce ter ga odvrigel stran. Potem je planil ven iz groznega žrela. Simhika je zatulila od bolečine, kmalu za tem pa je njeno mrtvo telo plavalo na okrvavljenem oceanu.

Garuda kralj ptic, kot "bojni konj" Višnua in Lakšmi in jedec zla.

Hanuman je letel naprej po zraku. Končno je zagledal obrežja Lanke s kokosovimi palmami so se dvigale v nebo. Da bi se ognil budnim stražarjem, je skrčil svoje telo, da je bil mačje velik in pristal na vrhu nekega griča. Pred njim se je v temni skrinjici razprostiralo mesto kralja Rakšasov, bleščeče se v zadnjih odsevih mraka.

Na obzorju je vžsel mesec, velikanski biser v oblakih iz biserovine. Osvetil je marmorne stolpe, zableščali so se dragulji na terasah, zasvetili so se zlati obloki in vrata iz ebenovine. Mesec je odseval v ribnikih, kjer so še šelesteli labodi in čaplje, ter se poigrali med listjem v vrtovih. Hanuman se je vprašal, kako bo mogel najti Sito v tem labirintu dvorišč s safirnimi in kristalnimi tlemi, med temi jesenskimi oblaki, belimi dvorci, ki so jih povezovala nešteta porfirna stopnišča in s srebrnim prahom posute poti. Vendar pa je želel čimprej začeti raziskovati in, ker je bil prepričan, da bo zaradi svoje majhne postave neopazen, se je napotil proti severnim vratom.

Ko je prišel pred glavna vrata se je predenj postavila demonka: "Kdo je? Odgovori mi, ali pa te zmečkam kot muho!"

Preden je Hanuman odgovoril na demonkino vprašanje jo je mirno opazoval. Kljub njeni grdoti je v njej videl neko plemenitost. Telo je bilo ostudno, toda drža glave je bila dostojanstvena, gibi pa ljubki. Ni se mogel vzdržati misli, da ta demonka ni bila navadna oseba.

"Postavila si mi vprašanje, demonka," je rekel, "in odgovoril ti bom po resnici. Najprej pa mi povej kdo si ti. Zakaj mi groziš? Zakaj me gledaš tako kruto?"

Presenečena in razdražena zaradi takega ravnodušnega tona je demonka še bolj osorno spregovorila: "Varujem vhod v mesto Rakšasov Ravane, strahu in trepeta svetov. Če boš poskusil vstopiti, boš kmalu ležal mrtev pred mano."

"Pa vendar bi zelo rad videl to mesto," je odgovoril Hanuman mirno. "Zaradi tega sem prišel. Rad bi šel vzdolž obzidja, pa pod arkadami, si ogledal palače, dvorce, terase in se tudi sprehajal po vrtovih. Potem pa bom odšel."

Besna zaradi take vztrajnosti ga je demonka strašansko lopnila po rami. Hanuman je izgubil ravnotežje, se zvalil proti tlom, a v istem premiku tudi že skočil, naredil v zraku tri salte in še preden se je dotaknil tal spet privzel normalno velikost. Tedaj je njegova pest udarila demonko tako močno, da jo je vrglo na tla. Ker se je Hanuman zavedel, da ima opraviti z žensko, se je s sočutjem sklonil k demonki: "Žal mi je, da sem moral biti nasilen," je dejal, "a moral sem ti pojasniti, da gospod, kateremu služim, ni nič manj mogočen od tvojega kralja."

"Plemenita opica," je odgovorila demonka, "ti, ki imaš pogum brez primere, ti, ki bi me zlahka mogel poteptati in uničiti, si spoštoval zakone viteštva, in ker sem ženska, si mi prizanesel. Dolžna sem ti za tvoje vedenje, zato ti bom pokazala svojo pravo podobo in ti razodela skrivnost."

Tedaj se je demonka, ki je ležala pred Hanumanom, spremenila v žensko izredne lepote in v sebi pokazala sijaj Lanke. Gube na njenem sariju niso bile nič drugega kot mestno obzidje, dragulji, ki so se lesketali v odsevu zvezd, so bile ograde; vrtovi in dvorci, ki so privzeli obliko njenih ušesnih obročkov, pa so ji obdajali boke. Prsi in vrat ji je krasil arzenal vseh vojska. Hanuman je spoznal, da je demon, katerega je premagal duh Lanke.

Zdaj ko je izgubila ponos, je Lanka ponovno spregovorila:

"Razodela ti bom prerokbo božjega bika Nandikeswara, ki je jezdna žival boga Šive in čuvaj njegovega doma. V navzočnosti stvarnika Brahme je rekel: "Prišel bo dan, ko te bo premagala opica, in takrat boš vedela, da bo neposredno sledilo uničenje demonov. O opičji

junak! Prišel je čas. Kar se pove pred Brahma je nepreklicno. Vstopil boš v Lanko, lepo pogubljeno mesto, šel boš vzdolž obzidja in pod arkadami boš našel Sito, krepostno hčer mithilskega kralja Džanake. Ramovo zvesto soprogo."

XXXIV. Ravanov harem

Hanuman se ni menil za vhodna vrata, preskočil je obzidje in zavil na glavno ulico. Bele palače so odsevale lunin sij, enako kot oblaki, nakopičeni na nebu; vrtno rože so odišavljale nočni zrak. Iz različnih glasbil je prihajala glasba, ki je spremljala cinglanje zvončkov na gležnjih plesalk in bučni smeh. Pročelje vsakega doma je bilo bogato okrašeno, vsaka vhodna vrata pa ozlajšana z lotosom, s svastiko ali drugimi simboli in Hanuman si je zapomnil, da je Lanko za Kubero gradil arhitekt bogov Višwakarma preden jo je osvojil demon Ravana. Kot mačka se je vtihotapil med dvorce, prežeč na vsak hrup, na vsak pogovor, ki bi mu utegnil razkriti Ravanovo navzočnost.

Mesec je drsel po nebu kakor labod po gladini jezera. Ta krasota, ki osvetljuje vrhove Himalaje, se poigrava na morskih valovih, burka oceane in počiva na lotosih v ribnikih je nad zemljo razgrinjala svojo svetlobno nebo in tiho stopanje skušala v noči razsvetliti vsako bitje. Bila je na nebesnem meridianu, ko je Hanuman prispel v središče mesta.

Po ulicah in trgih se je sprehajala množica Rakšasov. Nekateri so nosili kopje ali bojni kij, drugi pa laso ali fračo. Nekateri so bili veliki, močni in ozlajšani s cvetnimi venci, dragulji in bleščečimi oklepi, drugi pa so bili v krznu kakor asketi in imeli lok čez ramo. Nekateri so imeli eno samo oko sredi čela in pisano kožo, drugi pa velikanski trebuh, čez katerega so jim visele dojke. Bili so skaženi, gnusni in kazali svojo krvoločno naravo. Drugi niso bili ne majhni ne veliki, niti grdi niti lepi, niti pritlikavi niti grbavi imeli so blag in dobrohoten videz sleparjev, njihove oči pa so dajale vtis vode z gomazečimi plazilci. Hanumanu so se zdeli vsi grozni, četudi so zaradi orjaške moči namesto kopja nosili

drevo na ramenu ali pa kot stolp velik špik, ki je imel na priostrenem koncu strelo z neba. Plemenita opica je sprevidela, da je v kraljevi garniziji.

Onstran vodnih jarkov, kjer so se razsvetali beli lotosi, je končno zagledal sedemnadstropno Ravanovo marmorno palačo. Z enim skokom je preskočil jarke. V hlevih so zatrobili sloni in zarezgotali konji; Hanuman je za trenutek negiben ostal, v strahu, da je morda nastal preplah med vojaki. Toda straže so nadaljevale obhod od stolpiča do stolpiča, na nebu pa so se zrcalili obrisi s kopji oboroženih vojščakov, ob vhodu v palačo pa so na brezmadežno zidovje, okrašeno s kot sonce bleščečimi se zlatimi kipi, padale črne sence slonov, ki so jih jahali s špiki oboroženi ljudožerci.

Misel, da bo kmalu našel Sito, je pogumni opici dajala moč, in ker je bilo vse videti mirno je obšla stražo, prečkala vrtove in vstopila v trdnjavo.

Blaginja in veličina tiste dobe, ko je na otoku vladal Kubera, sta bili še vidni. Hanuman je prečkal skupščinsko dvorano, posvetovalnico, galerijo s portreti, banketne dvorane, oficirska bivališča, dvorce, v katerih sta živela bog smrti Jama in bog oceanov Varuna. Vstopil je v zgradbo flankirano z nešteti kipi pojavnih slonov, in videl prekrasen voz, ki so ga podpirali štirje zlati stebri, inkrustirani s srebrnimi volkovi; stene voza pa so bile okrašene z biseri, koralami, ploščami iz smaragdov in safirjev, sedež iz slonove kosti, okna pa zamrežena z zlatom in kristalom. Hanuman je v tem fantastičnem razkazovanju bogastva prepoznal čarobni voz Pušpako, ki ga je osvojil Ravana in se je premikal po zraku enako hitro, kot veter, šel tja, kamor je želel njegov gospodar in so ga vodila lahko le tista bitja, ki so opravila izredne podvige in si pridobila sposobnost velike koncentracije.

Stoje na sedežu iz slonove kosti je opica pogledala naokrog skozi odprtine v zgradbi. Sredi vrta je bil Ravanov harem; takoj je odšel tja.

V notranjosti se je vonj po kadilih mešal z vonjavami vrtnic, jasmina, likerjev, mangov in muškatnega oreščka. Sveže v zlatih svetilkah so osvetljevale množico spečih žensk, odetih v svilo, biserne ogrlice, zlate verižice in uhane. Lepotice so ležale na tleh iz slonokoščenenih in kristalnih plošč, med zlatimi krožniki z ostanki pojedine, jedi iz damjakovega, bivolovega, merjaščevega, ježevčevega, pavovega in nosorogovega mesa, maceriranega v kislem mleku in začimbah, valjale so se med vinskimi kupami, do polovice napolnjenimi z likerji iz palmovcev in granatnih jabolk, fermentiranih v medu in kandisu, med pohojenimi cvetovi in raztresenimi dragulji, ki so se odlomili med plesi.

Zleknjene na načičkanih preprogah ali na posteljah iz sandalovine, z glavo, naslonjeno na brokatno mizico ali na upognjeno roko, obloženo z zapestnicam, ali pa na boke ali prsi družice, z napol izbrisanim svetlim tilakom na čelu, nemih ust, zaprtih oči, so počivale kakor cvetlice, ki so čez noč zaprle cvetne čaše, ali pa so se v zastrupljenem spancu njihove ustnice približale drugim ustnicam, misleč, da so usta slavnega soproga Ravane, in očarane od dotika prepletajočih udov so zablodile v čutne užitke.

Te hčerke kraljev, brahmanov, modrijanov, gandharvov ali ljudožercev so postale plen poželjenja, a so samo prišle k Ravanu pijane od strasti, zmedene od ljubezni. Nekatere druge so ugrabili med kakšno vojno, a nobena ni koprnela po ljubezni, četudi je v preteklosti pripadala komu drugemu. Nobena nizkega rodu ali brez lepote ali neumna ali šibka vse so bile srečne poleg njihovega vsemogočnega gospoda Ravane.

Hanuman je pomislil na krepostno Ramovo soprogo Sito, ki je prav gotovo prekašala vse te ženske; oh! Kako podlo je ravnal Ravana, ko je prevzel varljivo podobo, da bi se je polastil.

Povzpел se je do sedmega nadstropja marmorne palače, pregledal vsako dvorano, premotril vsak obraz, a mu ni uspelo odkriti niti

najmanjše poteze, ki bi razodevala nežno princeso plemenitega rodu. Prispel je že skoraj do teras, ko je v zadnji dvorani, obkroženi z nepokritimi galerijami, v katerih so ob vinu in tampuri zaspale glasbenice, zagledal biserno nosilnico in v njen zlato posteljo, ki se je v senci svetila kakor ogenj in nad katero je visel purpuren venec ašoških rož. Okoli postelje so na štirih zlatih stebričkih gorele štiri plamenice. Ženske, ki so pahljale s šuriji, so razprševale vonj po kadilih.

Ravana je spal namazan s sandalovo mažo, zleknjen med svilenimi oddejami in šali iz fine volne, njegovih deset glav okrašenih z diademi, čez širino ležišča, njegovih dvajset rok pa kakor pahljača raztegnjeni na vsaki strani širokih kosmatih prsi, obloženih z ogrlicami iz rubinov. Na razprtih dlaneh so bile vrisane brazde vladarske oblasti, a debeli prsti polni prstanov so se mu krčevito tresli, pod priprtimi vekami pa je bilo slutiti nemirne zenice.

Okoli njega so spale ženske na tleh, ena izmed njih, naslonjena na posteljo, z dolgimi lasmi prav do gležnjev, pa je v dlani držala gospodovo stopalo, kakor se alga drži ladje. Druge pa so bile zleknjene na ležiščih in čakale nočni obisk soproga. Na enem koncu dvorane je na še razkošnejšem ležišču od vseh drugih, ločenem z lahnimi tančicami, ki jih je potresal vetrič in prikritem z zaveso iz jasminovih kit, počivala ženska izjemne lepote. Hanumana je presenetila belina njene biserne kože, enako prosojne kakor slap biserov, ki so se spuščali od vratu do bokov, popolnoma ga je prevzel čar njenega ljubkega telesa in poskočil je od sreče. Ker je bil prepričan, da je odkril Sito, je veselje v njem prebudilo opičjo naravo; zaploskal je, si poljubil rep, začel poskakovati, hoditi po dvorani, plezati do vrha stebrov in se spet spuščati na tla, in ker se je še vedno zavedal, kje je, je čeprav z veliko težavo, zadržal krike v grlu. Nenadoma pa se je ustavil; kako bi le mogla Sita mirno spati, jesti, se lišpati in celo deliti ležišče z drugimi, pa najsi bi to bilo nebeško bitje? Nihče ni mogel biti enak Rami, tudi ne najlepši izmed bogov. Ne ta

ženska ni bila Sita. Sita ni mogla biti v tem kraju, v tem lažnivem dušečem ozračju.

Besen zaradi pomote, rohneč proti temu kraju prevar je Hanuman zapustil harem, kakor bi stopil iz morja z mrgolečimi kačami, z gomazečimi aligatorji in morskimi psi.

XXXV. Sita

Hanuman se je znašel na vrtu in ga prehodil podolgem in počez.

"Sita! Sita! Kje si Sita?" je tarnal, "ali je umrla od bolečine, ko je gledala lepoto noči in vpila: O Rama! O Lakšmana! O Ajodhja!? Le kako bi mogla preživeti med temi pošastmi? Ali so jo požrli Ravana in njegove soproge, ker je hotela ubraniti svojo čistost? Ali je takrat, ko jo je stvor nosil po zraku padla v ocean, da bi ušla njegovemu objemu?"

Uspelo mi je preskočiti morje, vstopiti v pogubljeno mesto, a če mi bo spodletelo pri zaupani nalogi, bo moj trud zaman. Kako bi se upal pokazati pred Sugrivo? Ali sem še vreden njegovega zaupanja? Boljše, da umrem od lakote in žeje ali pa da se potopim na dno morja in me ni več nazaj!

Rama ne bo preživel ob misli na mrtvo Sita, Lakšmana pa bo od bolečine sledil bratu v kraljestvo senc, prav tako tudi Bharata in Šatrughna in kraljice Kaušalja, Sumitra in Kajkeji. Ali bodo vsi morali umreti po moji krivdi?"

Tema se je zgrinjala nad njegovo dušo. Toda prešinila ga je misel na Sampatija: Kralj jastrebov je zatrdil, da se Sita nahaja na otoku Lanki. Našel jo bom ali pa jo bom maščeval. Odsekal bom Ravanovih deset glav in dvajset rok, si ga naložil na ramena in ga odvrigel pred Ramo kakor žival, žrtvovano na oltarju boga jeze Rudre. Za to moram

živeti, kljubovati težavam, ne pa bežati. Sprejeti smrt pomeni odreči se možnosti za zmago.

Medtem, ko je skušal zbrati svoje misli, se je že povzpел na obzidje. Nenehno je mislil na Sito, planil je skozi zrak, kot bi švistnila puščica, in pristal na drevesu. Ptice so vrešče odletele, košute so v spanju vzdhrtele, krastače pa so nehale hrupno kvakati. Hanuman se je ozrl okrog sebe.

Zdelo se mu je, da je v Nandanem, v vrtu bogov v raju. Tu so rasla drevesa vseh vrst, porasla s pomladanskimi sadeži; največ je bilo ašok, a tudi obilica čampakov, katerih cvetje je odišavljalo noč, potem mangovci, granatovci, žalujke, bombaževci, tamarinde; žuborenje studencev pa je osveževalo težko ozračje noči. Tu in tam bel dvorec in kakšno svetišče, poskrto med zelenjem.

Hanuman je skakal z drevesa na drevo, oprijemajoč se ovijalk in preplavajoč ribnike, kar je prebujalo labode in divje gosi. Šel navkreber po slapovih, obdanih z gostim grmičevjem, kjer so spale bele čaplje, prehodil terase dvorcev, drsel vzdolž stebrov v svetiščih. Rože, sadeži, listje, ki jih je otepal z repom, stresal s tacami, kakor oblake na nebu razpršuje nevihtni veter so se za njim usipali kot dež. V skrbeh, da nebi preplašil prebivalcev je Hanuman splezal na vrh ašoke z vejami razgrnjenimi v obliki sončnika, in nekaj časa nepremično obstal.

Nedaleč od tam je ob vznožju nekega drevesa videl človeško podobo bednega viteza. Oblečena je bila v raztrgano rumeno blago, z rokami si je objemala skrčena kolen, na katera je naslanjala glavo in nenehno vzdihovala. Kakor črn dim so jo obkoljevale ljudožerke. Dvignila je proti nebu svoj od posta izčrpan obraz, ki se je utapljal v solzah in Hanuman je na njem razbral tesnobo in bolečino. Videl je njene neizmerno velike oči, podobne očem preganjane košute v gozdu, njeni pomodreli vrat od safirjev, ki jih je najbrž nosila nekdam,

kajti na sebi ni imela nobenega nakita. Občudoval je njene okrogle prsi, vitki stas, dolge ude. Bil je osupel

. Čeprav je bilo blago v katero je bila odeta umazano in obledelo, je z gotovostjo prepoznal tkanino, podobno tisti, ki je vsebovala dragulje, padle na skalo k opicam. Prepričan, da je našel Ramovo soprogo, je Hanuman ostal trdno na svoji veji, srce pa mu je navdajala žalost. Ni mogel odtrgati pogleda od Site in, ko jo je pogledoval, je pomislil na razočaran up, na uničeno vero, na izgubljen ugled zaradi lažnih škandalov, na pomračen um zaradi strasti, na sveto besedilo, katerega pomen se je izgubil.

Gledala je okoli sebe, a zdelo se je, da ne vidi niti drevje niti rož niti zvezdnate noči, niti sijaja lune niti demonk. Mislila je samo na Ramo.

XXXVI. Tridžatina vizija

V mirni noči se je petje himen, ki so jih recitali brahmani ljudožerci, slišalo do ašokinega vrta. Hanuman je skrit med listjem zbiral vso usmerjenost svojega duha, da bi se Siti približal v ugodnem trenutku, ne da bi jo prestrašil, ne da bi pritegnil pozornost demonk njenih čuvajk.

Zaslišali so se koraki, in ljudožerke ki so ležale na tleh, so vstale. Tedaj je Hanuman videl procesijo razkošno oblečenih žensk, ki so nosile baklje, pahljače iz pavovih peres, posodice s tlečim kadihom in vrčke z vinom. Bilo jih je vsaj sto. Sredi med njimi pa Ravana. Ženske so se ustavile, kralj Rakšasov pa je sam stopil do vznožja drevesa, kjer je bila Sita.

Sedela je na tleh, z upognjenima kolenoma do prsi, in se ni premaknila. Ogovoril jo je z gorečnostjo: "Mithilska princesa," je dejal, "zakaj drhtiš, ko se ti približujem? Zakaj skrivaš svoje telo? Čemu bi ostala pod tem drevesom izpostavljena hladnemu dežju in

žgočemu soncu? Pridi v mojo palačo, sprejmi nakit in dišave, postani moja kraljica, ne bodi plašna. Zapeljala si me, očarala si moje srce. Nobena izmed mojih soprog mi ni tako obsedla misli. O dama neprimerljive miline, vse ženske ti bodo služile, ubogalo te bo vse moje kraljestvo. Pridi, bodi moja! Rama je izgubil svoje kraljestvo in bogastvo, tava po gozdu in spi kar na tleh. Če je še živ, je prav gotovo izgubil vsak up, da bi te našel. Ti meseci čakanja so minila zaman, nikoli več ga ne boš videla."

Sita je pobrala tanko vejico s palcem in kazalcem in jo držala med seboj in Ravano, da bi se ognila vsakršnemu neposrednemu stiku s sogovornikom: "Preženi me iz svojih misli, o Ravana!" je dejala, "in bodi zadovoljen z ženskami, ki te ljubijo in ti strežejo. Zakaj bi me skušal osvojiti? Nisi me nič bolj vreden, kot ni vreden grešnik blaženosti in moči. Bogastvo me ne mika. Nič me ne bo ločilo do Rame, niti smrt. On je gospodar mojega srca, v njem je vsemogočen, ti to dobro veš, saj si se moral dobro zakrinkati, da si me lahko ugrabil, nisi imel toliko poguma, da bi se spopadel z njim!

Edini način, da boš preživel Ramovo jezo je, da me vrneš njemu. Velikodušne narave je in ti ne bo le odpustil, temveč te bo vzel pod svoje varstvo, kakor tiste, ki se k njemu zatečejo. Če pa boš vztrajal v svoji neumnosti, pa te bo ubil, tebe in vse tvoje ljudi. Odgovoren boš za svojo pogubo in uničenje svojega rodu. Ubežal si Indri in njegovim streli, ubežal si bogu smrti Jami, a Ramovim puščicam, princu iz Ajodhje ne boš ubežal."

"Bolj ko ti poskušam ugajati, bolj me žališ!" je zagodrnjal Ravana, tresoč od jeze. Doslej je moja želja po tebi zadrževala mojo jezo, kakor zadržuje jezdec iskrirega konja, ampak šla si predaleč: žališ me pred mojimi soprogami! Minilo je deset mesecev, ti pa se zapiraš v bedasti asketizem! Dva meseca sta ti še ostala, da se odločiš deliti posteljo z menoj."

Ravanove soproge so poskusile spodbuditi Sito k temu, da bi

ubogala njihovega gospodarja, kajti strašno so se bale njegove jeze, a Sita je rekla: "Sprašujem se zakaj ti tvoje krute, zlobne in podle oči ne izpadejo iz obraza, ko me gledaš, in zakaj ti jezik ne izpade iz ust, ko z menoj govoriš, ostudni stvar. Uročila te ne bom samo zaradi tega, ker ni poleg mene Rame, da bi mi to dovolil. Kaj mi mar tvoji podvigi, tvoje zmage? Ukradel si me mojemu soprogu in v mojih očeh si le tat, prezira vreden strahopetec. Misliš, da me Rama ne bo našel, ker si prevzetan, kot tat, ki misli, da bo ušel pravici."

Ravana je zasikal kakor kača in zavijal s strašnimi očmi, diadem pa se mu je tresel na glavi.

"Ljudožerke!" je zatulil, "ne skušajte se več dobrikati tej ošabnici! Trpinčite jo, mučite jo, žalite njenega soproga! Hočem jo videti v moji postelji, slišite?"

Tedaj sta razumni Ravanovi soprogi Mandodari in Dharjamalini, čuteč, kako je kralja grabil bes, in v strahu, da bi udaril Sito, kar bi sprožilo vesoljno katastrofo, planili k njemu in ga odvedli.

"Pridi z nama, kaj bi tratil čas s to nehvaležno žensko? Preveč je zlorabljala tvojo dobroto, ni sposobna ceniti tvoje veljave in te ni vredna. Kakšen užitek boš imel z njo? Z nama, ki te obožujeva, pa boš okušal slast brez primere."

Ravana je bruhnil v smeh, ki je slabo prikrival njegovo razočaranje, in zapustil ašoški vrt v spremstvu svojih sprog. Ljudožerke pa so se približale Siti, spakujoč se z ogabnimi plesi. Sita je začela jokati in vpiti Ramovo ime, ter se prišla naslonit na drevo, v katerem je bil še zmeraj skrit Hanuman. Ljudožerke so ji sledile, ji žugale s pestjo in izrekale umazane besede. Sita si je z rokama zakrila obraz.

"Požrite me," je rekla, "nikoli se ne bom pokoravala vašemu kralju!"

Kršna in Radha v vrtu. Ljubezen Kršne in Radhe je v Indiji zelo priljubljena.

Tresla se je kot šiba na vodi, bila je na koncu z živci in globoko ihtenje se ji je izvijalo iz prsi.

"Ne tarnaj Sita," je zarenčala ena od ljudožerk, "napravile bomo konec tvojemu trpljenju. Kakor piščancu ti bomo zavile tvoj lepi vratak in si razdelile tvoje prenežno meso. Ne bo ti več treba dolgo trpeti!"

In vse so se zlobno smejale. Toda stara ljudožerka Tridžata jih je prekinila: "Molčite! Požrite se raje med sabo. Nedvomno boste kmalu to princeso prosile odpuščanja; imela sem grozne in preroške sanje.

Videla sem Ramo in Lakšmano v slonokoščeni nosilnici, ki jo je vleklo po nebu tisoč konj. Oba sta bila belo oblečena, okrog vratu pa sta imela vence iz belih listov in sta se usmerjala proti čisto beli gori, ki jo je obdajalo morje. Na vrhu gore pa je bila Sita prav tako v belem.

Videla sem oba princa na slonu s štirimi rilci. Rama je iztegnil roko, da bi Siti pomagal povzpeti se na slona. Zdelo se je, da se je sonce prikazalo iz megle in nenadoma zasijalo v blesku tisočih žarkov. Sita je vstala vzravnanoma na slonu z iztegnjenima rokama proti nebu in se z eno roko dotikala sonca z drugo pa lune.

V tistem trenutku sem videl krvavordeče oblečenega Ravano, bil je plešast in izgubljal je razum. Črna silhueta ga je vlekla proti vozu z oslovsko vprego. Zajahal je osla, se usmeril proti jugu in padel z glavo na tla. Preklinjal je in psoval, črna silhueta pa ga je še vlekla in ga gnala v popolnoma osušeno jezero. Za njim sta prihajala njegov brat Kumbhakarna in vsi njegovi sinovi.

Edino krepostni Ravanov brat Vibhišana, ki ni rakšaske narave, se je v belih oblačilih na slonu s štirimi rilci dvigal proti nebu. Množica ga je glasno pozdravljala in pihala v stožičaste rogove.

Najstrahotnejši del moje vizije pa je bilo uničenje Lanke. Neka

opica je tekla po mestu in za njo se je vse vnelo. Palače in dvorci so bili v ognju, vrtovi razdejani; konji in sloni so tekali naokrog, ženske so blodile sredi ruševin in se od obupa tolkle po prsih. Kmalu se je vse stemnilo, moja vizija pa je potonila v temo in se razblinila." V popolni tišini je Tridžata nadaljevala: "Mithilska princesa bo našla svojega ljubljenega princa, tako, kot je napovedala našemu kralju. Čemu bi jo še preganjali? Prišel bo dan, ko bomo vse prepuščene njeni milosti. Bolje bi bilo, da jo že zdaj prosimo odpuščanja in se poskusimo zavarovati pred nepreklicnim uničenjem, ki grozi Lanki.

Poglejte jo: veke ji utripajo, levica se ji komaj opazno trese in nad njo poje ptič. Vse to je znamenje, da se zanjo pripravlja srečen dogodek."

Demonke je Tridžatina pripoved presunila in ostale so z njo nekoliko stran.

XXXVII. Strategija

Sita je v globoki žalosti jokala kot v gozdu zapuščena deklica: "Zakaj moram prenašati tolikšno trpljenje? Smrt pride le ob svoji uri, pravijo, zakaj ne pride pome? Zakaj moram čakati, da mi bo zli Ravana razrezal ude, kakor bi kirurg izrezal mrtvi zarodek iz maternice? Zakaj moram čakati še dva meseca in umreti, kakor se jadrnica potopi v besnečen morju?

Ali sem iz ošabnosti sledila Rami v izgnanstvo in si iz lahkomislenosti zaželela zlatorumeno košuto? O princa moja, sinova velikega Dašarathe! V kakšno nesrečno pustolovščino sem vaju zavedla!

Zaman sem bila krepostna in hodila po poti pravičnosti, zaman je bilo moje češčenje nemenjeno samo soprogu. Privedlo naju je do bede in nesreče, kako pa bom sedaj tukaj našla strup ali orožje, da bi si vzela življenje?"

Vsa obupana se je prijela za glavo in s prsti naletela na vez, ki ji je stiskala lase. Odvezala jo je, si jo ovila okrog vratu in začela iskati vejo, na katero bi jo pritrdila.

Hanuman je še zmeraj tiščal v drevesu in je bil slišal Tridžatino pripoved ter Sitino tarnanje. Čutil je, da mora hitro ukrepati, toda znašel se je v dilemi. "Če princesi ne bo povrnjeno upanje," si je pravil, "si bo zadala smrt. Zato jo moram potolažiti še preden se vrnem k Rami. Minute so ji štete, vsak trenutek se lahko ubije. Toda, kako bo ravnala, ko bo videla, da opica govori? Zakričala bo od groze, kar bo priklicalo njene čuvajke. Zlasti ne smemo vsega pokvariti po nerodnosti. Kaj naj storim, da me bo poslušala brez zmede?"

Da bi me razumela, bom moral uporabiti človeško govorico. Toda, če se bom izražal v sanskrtu, jeziku brahmanov, bo mislila, da se je Ravana našemil v opico, da bi jo še enkrat prevaral. Ne govoriti moram v jeziku iz Ajodhje: to jo bo spomnilo na soproga in jo spravilo v zaupljivo raupoloženje."

Nepremičen na veji je spravil iz sebe nežen in blagoglasen zvok. In ta zvok je vibriral kakor hvalnica: "V mestu sončnih otrok je bil nekoč kralj Dašaratha," so bile besede Hanumanovega speva. "Njegovo kraljestvo je bilo sijajno in bogato in ljudstvo je bilo srečno. Najlubšemu kraljevemu sinu, ki je slovel po svojem pogumu, po moči in lepoti, je bilo ime Rama "

Sitino srce je nenadoma napolnila svetloba, njeno obupanost pa je zamenjala velika sreča; zaprla je oči in se prepustila vibraciji melodičnega glasu, ki je govoril o njenem ljubem.

Hanuman je pripovedoval naprej. Govoril je o izgnanstvu v gozdu, o vojni proti ljudožercem, o zvijači v košuto spremenjenega demona, o ugrabitvi princese. Povedal je, kako Rama trpi, in ponovil besede jastreba Džajatuja.

"Ko je Rama iskal svojo ljubljeno in krepostno soprogo," je povedal Hanuman, " je srečal opico po imenu Sugriva in se z njo spoprijateljil. Kralj opic Sugriva je poslal vojake v vse smeri, da bi našle Sito. Eden izmed vojščakov je moral imeti toliko moči, da je skočil na otok Lanko. Jaz sem ta vojščak. Ime mi je Hanuman in sem sin vetra. Ko sem prispel na Lanko sem princeso spoznal po natančnem opisu, ki mi ga je bil dal Rama..."

Sita je čutila, da pada v ekstazo. Kdo je tako nežno pel tako pravšnjo žalostinko? Ko je dvignila oči je v senci razločila koralno rdeči obraz male opice. Osupnilo jo je. "Preveč mislim na Ramo in razum me zavaja, preveč sem trpela in čuti me varajo," si je rekla in zakrila oči. Toda, ko je ponovno pogledala, je bila mala opica s koralno rdečim obrazom še zmeraj tam.

"Tvoje besede so zame nektar in strup, opica! Kako naj verjamem, kar mi pripoveduješ? Kako naj vem, da si res Ramov odposlanec in ne ukana, ki si jo je zamislil Ravana? OH! Zakaj me tako mučiš? Ali ne morem v miru oditi v kraljestvo umrlih?"

"Naj plemenita dama razpre dlani," je rekla opica, "in jih iztegne proti meni."

Sita je iztegnila razprte dlani proti Hanumanu. Opica ji je v dlan spustila Ramov prstan. Princesa je zadrhtela po vsem telesu. Nato je nežno nagnila glavo na ramo, prijela njej tako dobro znani prstan, katerega lesk je vsak dan videvala na soprogovem prstu in ga dolgo držala med obrvmi.

"Junaška opica," je dejala, "spretna in pogumna si in znaš uporabljati prave besede. O popolni sel! Govori mi o mojem gospodu: ali ni zanemaril svojih dolžnosti? Ali ni izgubil svoje moči in odločnega značaja?"

"Naj se plemenita dama pomiri," je rekel Hanuman, "Šri Rama

samo čaka, da bi izvedel kje je njegova princesa, da bi ji poletel na pomoč: podnevi in ponoči preži na preži za najmanjše znamenje, ki bi pripomoglo k temu, ponoči se nenadoma dvigne z ležišča izgovarjajoč Sita no ime, njegove misli so nenehno osredotočene nanjo. Zase skrbi le toliko, da bi imel dovolj moči, da bi jo prišel rešiti z velikansko vojsko opic in medvedov. Vendar pa, če princesa to želi, jo lahko vzamem na ramena in jo popeljem k princu."

Sita ni mogla zadržati smeha: "Tvoje besede in tvoja dobra volja te zavajata," je dejala, "saj si tako majhen, da bi te jaz morala vzeti na ramena!"

Hanumana je pogled na Sito tako zmedel, da je pozabil kakšno podobo je privzel, da bi lažje poizvedoval. Skočil je z veje, naredil salto v zraku, in ko je pristal na tleh je z glavo dosegal vrhove dreves. Tedaj je morala Sita visoko dvigniti oči proti nebu, da bi videla sogovorniku v obraz, in ker je v njej prevladala otroška narava je ponovno bruhnila v smeh: "Zdaj pa vidim, da si velika in močna in mogočna opica! Prepričana sem, da bi me mogla odnesti čez morje s hitrostjo nevihtnega vetra, toda ali bi bilo pametno? Ko me bodo ljudožerci zagledali na tvojih ramenih, te bodo obsuli s kopji in puščicami. Moral se boš bojevati, moja navzočnost pa te bo ovirala pri gibanju. Poleg tega sem zdaj tako šibka, da bi lahko izgubila ravnotežje in jim ponovno padla v roke. Tedaj bo ves tvoj trud zaman, Ramaova slava pa bo okrnjena.

Nočem oditi od tod, kakor sem prišla. Ravana me je ugrabil kot tat, Rama pa me bo vzel nazaj kot junak."

"Te besede so princesi v čast," je odgovoril Hanuman, "zgodilo se bo po tvoji volji. Ta nesmiselni predlog sem dal, ker sta me zavedli navezanost in prevelika želja, da bi vaju spet videl skupaj združena. A če že princesa ne more oditi z mano, mi naj da dokazilo, ki bo soprogu dokazalo, da je moje poročanje verodostojno."

"Plemenita opica, prenesi Rami dobesedno tole zgodbo: Nekega dne sva se pravkar skopala v ribniku v Dandovskem gozdu in legla na breg drug poleg drugega, ko je priletel vran in me opraskal po prsih. Ko je Rama zagledal kri na moji koži, je brez omahovanja ubil vrana z Brahmovo puščico. Kaj bo napravil Ravanu, ki me muči že toliko časa? Verjemi mi, Hanuman, Rama bo Razumel. In tole mu daj."

Odvezala si je košček sarija in Hanumanu izročila zlato verižico okrašeno s smaragdi.

"Rama dobro pozna ta okras," je rekla, "mati mi ga je dala na dan najine poroke. Povej mu tudi, da v zdajšnjih okoliščinah ne bom mogla preživeti več kot en mesec."

Hanuman je princeso pomiril, in da bi ji izkazal spoštovanje in pokorščino je stopil okoli nje tako, da je bila vedno na njegovi desni. Ko se je ustavil pred njo, je pokleknil.

"Mika me, da bi ti rekla, da ostaneš na drevesu," je dejala, "in mi še govori o mojem gospodu. Rada bi te poslušala ves dan. Toda to bi za toliko časa zavleklo najine načrte. Zato pojdi, sin moj, pojdi!"

XXXVIII. Hanuman je ujet

Hanuman je spustil Sito s spečimi demonkami. Vendar jo je povsot videval. Princesina krhka silhueta je izžarevala tolikšno veličino, v nesreči se je vedla tako vzvišeno, njene odločitve so bile modre, kljub zmedenim okoliščinam. Zlasti pa je videl njene oči, v katerih se je izražala tako mogočna in tako ponižna ljubezen. Rekla mu je "moj sin" in bil je ganjen do dna duše; neizmerna radost ga je preplavljala, energija v njem se je podeseterila in spoznal je, da bo njegova duša za vselej pripadala Siti.

Ko se je že pripravljal, da bi zapustil Lanko, se je spomnil, da naloga še ni končana: treba je izvedeti kaj več o Ravani. Če bi nekoliko

šaril po vrtu, je pomislil, bi Rakšase v strahu, da so napadeni poklicali svoje vojake, in tako bi lahko ocenil moč njihove vojske. Mogoče bi ga celo odvedli do Ravane ... Z vsem, kar bi lahko izvedel, bi bili lahko dragoceni podatki s katerimi bi lahko postregel Sugrivi.

Tedaj je izruval eno drevo, da ga je trdno držal na enem koncu in se začel sukati z vrtozglavo hitrostjo. Okoli njega so padala izravana drevesa iz gnezda je pregnalo tisoče ptic, ki so vreščaje odletele. Demonke zbudene iz spanja so odprle oči, da bi videle to orjaško opico, ki je trdno stoječ uničevala vse okrog sebe. Še preden so si opomogle od presenečenja in začudenja, jo je ena dobila po glavi, druga s šapo po prsih, neko tretjo pa je pogazil s peto. Nekatere izmed njih so stekle k Siti, da bi jo vprašale, kdo je to strašno nevarno bitje.

"Kako naj vem," je odgovorila princesa, "ko me že mesece nadzorujete? Ali ni to eden izmed vaših našemljenih demonov, ki vas takole napada? Edino kača lahko razume kačje vedenje!"

Odgovor je demonke zavedel, zato so šle sporočiti kralju, da velikanska opica razdira ašoški vrt. Ravana se je zakrohotal in odposlal nekaj demonov, da bi prestrašili žival in jo pregnali v gozd.

S kamenjem oboroženi vojaki so napadli opico, a premikala se je tako naglo, da so kamni leteli okoli nje, ne da bi jo zadeli: letala je nad dvorci, teptala cvetlice po gredah, se obešala na ovijalke, skakala v ribnike, da je brizgalo po trati, z repom je lomila vse, na kar je naletela. Nenadoma je izpred dvora v obzidju odtrgala železen drog in začela pobijati demone drugega za drugim.

Tisti, ki jim je uspelo zbežati so vsi ustrahovani pohiteli vse povedat Ravani.

"Banda nesposobnežev!" je zakričal Ravana, "začenjate me dražiti

z vašo opičjo zgodbo!" In ukazal je generalu Džambumaliju naj opravi s to smešno zadevo.

Ko je Džambumali prispel do vrta, je na svetem templju ljudožercev zagledal velikansko opico, ki je z vso hitrostjo sukala v rokah enega od zlati stebrov svetišča. Čuvaji svetišča pa so ležali na tleh. Scečeniki pa so iskali zavetje za oltarji, opica pa je tulila: "Na tisoče opic, kakršna sem jaz, bo preplavilo Lanko in jo uničilo z vsemi njenimi prebivalci! Slava mogočnemu Rami!"

Švignila je puščica in iz Hanumanovih ust je brizgnila kri. Skočil je na tla in zalučal skalo proti Džambumaliju, in ta jo je s štirimi puščicami zdrobil v prah, s peto pa Hanumanu predrl laket, še z dvema pa mu je predrl prsi.

Besni Hanuman si je izdrl puščice iz telesa in jih odposlal nazaj Rakšasu v obraz, potem pa je zaglabil železni drog in ga zagnal vanj z vso močjo. Džambumalijevo telo se je razletelo v nebo.

Zadeva je postala resna. Dvor se je vznemirjal. Eden od Ravanovih sinov Akša znan po svoji ognjevitosti in sli po vojni, je bil v skupščini, ko je prispela novica o Džambumalijeви smrti. Ker je čutil, da je očetov pogled uprt vanj, je vstal in še preden je vladar spregovoril besedo, velel, naj mu zaprežejo voz. Zapustil je palačo v spremstvu svoje vojske in planil proti obzidju.

Izstrelil je tri puščice. Hanuman je zatulil od bolečine; nato se je dvignil v nebo, občudojoč pogum tega bojevnika gosposke postave in ponosa, ki si ga je upal napasti čelno. Obžaloval je, da bo moral usmrtiti tako mladega fanta s tako mogočno dušo, a pustiti ga živeti bi bilo preveliko tveganje. Ta pogum, ta mladost v službi demonov sta morali izginiti. Zato je Hanuman krožno otepal z rokami okrog sebe, da bi se znebil puščic, ki so ga nadlegovale, in mu s pestjo prelomil voz in ga poslal v zrak... Akša je z nogo sunil v voz in se dvignil v nebo z mečem v roki. Hanuman je planil, ga zagrabil za stopala in zavrtel

kakor jastreb kačo, ter ga zagnal daleč stran, vsega izpahnjenege. Zatem je ponovno skočil na obzidje.

Ravana je moral zbrati vso svojo notranjo moč, da je obvladal bes in ohranil bistrost uma, da bi lahko razumno ukrepal. Dal je poklicati svojega najstarejšega sina, prestolonaslednika Indradžita in mu rekel:

"Ravnati znaš z vsem orožjem, tudi z mističnimi izstrelki. Slavno si se bojeval, ne le proti bogovom. V nobenem spopadu se nisi umaknil, kajti nikoli ne začutiš utrujenosti in nikoli ne izgubiš upanja v zmago.

Nihče v treh svetovih nima tvoje moči; poleg tega te varuje moč tvojega asketizma. Končno si edini katerega moč je enaka moji.

Tvoj polbrat Akša je mrtev; maščuj ga. Toda pazi se: tvoj nasprotnik je prav gotovo obdarjen z nadnaravnimi lastnostmi. Njegova moč je brezmejna. Vsi so padli pred njim.

Tak je kot ogenj, ki ga nobeno orožje ne more pogasiti. Zato zaupam v tvojo veliko bistroumnost, da boš ugnal to fantastično bitje."

Hanuman je zaslišal šumenje in bobnanje vojska in prepoznal vibracije Indradžitovega loka. Ta lok je slovel po tem, da je oddajal hrup, podoben gromu, in, da nikdar ni zgrešil cilja. Opica je planila proti sovražniku in se naglo zasukala v zraku; demoni so nanjo streljali z lokom, a je izginjala tako hitro v nasprotnikovo smer, da od zmedenosti niso več vedeli, kam naj merijo. Kadar pa sta si oba junaka enakih moči stala nasproti, Indradžit nikakor ni mogel pobiti Hanumana, in tudi ta ni mogel do živega potomcu Rakšasov.

Indradžit se je odločil, da bo ujel Hanumana živega, in je sprožil Brahmov izstrellek. Strelca se je večkrat zavrtela okrog opice, in ta se je nemočno zrušil na tla.

Hanumana je silovitost udarca za trenutek omamila, a je kmalu dojel, da so ga ujeli Rakšasi. Takoj je spoznal, kakšna priložnost se mu je ponudila, da sreča Ravano. Indradžitove vojake, ki so navalili nanj, je sprejel napol smehljaje.

Indradžit je opazoval, kako se je pustil zvezati brez odpora: Ta opica natanko ve, kaj dela, je pomislil, mi pa smo izgubili dragoceno orožje, saj se Brahmov izstrelek lahko uporabi samo enkrat. V neprijetnem položaju smo. Vendar pa je ukazal, naj ujetnika odvedejo na dvor.

XXXIX. Požig Lanke

Hanumana so brezobzirno vlekli, suvali, priganjali do prestolne dvorane. Ne meneč se za vrvi, ki so mu stiskale tace in ga ovirale pri hoji ni odvrnil oči od Ravane. Dvakrat ga je že videl: enkrat spečega razgaljenih prsi na ležišču, drugič pa v ašoškem vrtu. Zdaj ga je videl sredi razkošnega dvora.

Kralj Rakšasov je na vsaki od desetih glav nosil zlat diadem, inkrustriran z dragulji, zavijal je z dvajsetimi okroglimi očmi pod gostimi obrvmi in videl vsepovsod, lica pa je imel polna in zabuhla, mesnate ustnice so se mu živčno trsle in razkrivale velikanske ostre zobe. Sedel je na kristalnem prestolu, bleščeč se od draguljev in bisernih ogrlic, naličenih prsi in rok s sandalovino mažo, ki je odišavljala vso dvorano, odet v najfinejšo rdečo svilo, obdan z ministri in načičkano množico dvorjanov. V njem je bilo čutiti orjaško moč in energijo brez primere: vsa njegova osebnost je izžarevala veličastnost in moč. Hanuman je bil zaslepljen. Toda pomislil je na prekrasno nepremagljivo goro, v katere vrhovih mrgoli na tisoče strupenih kač, in globoko v sebi ni v službi Resnice. Koliko čudes bi se tedaj zgodilo v svetu!

Tudi Ravana, v katerem je jezo presegala radovednost si je vzela čas, da je opazoval nenavadno žival, ki je povzročala strašno

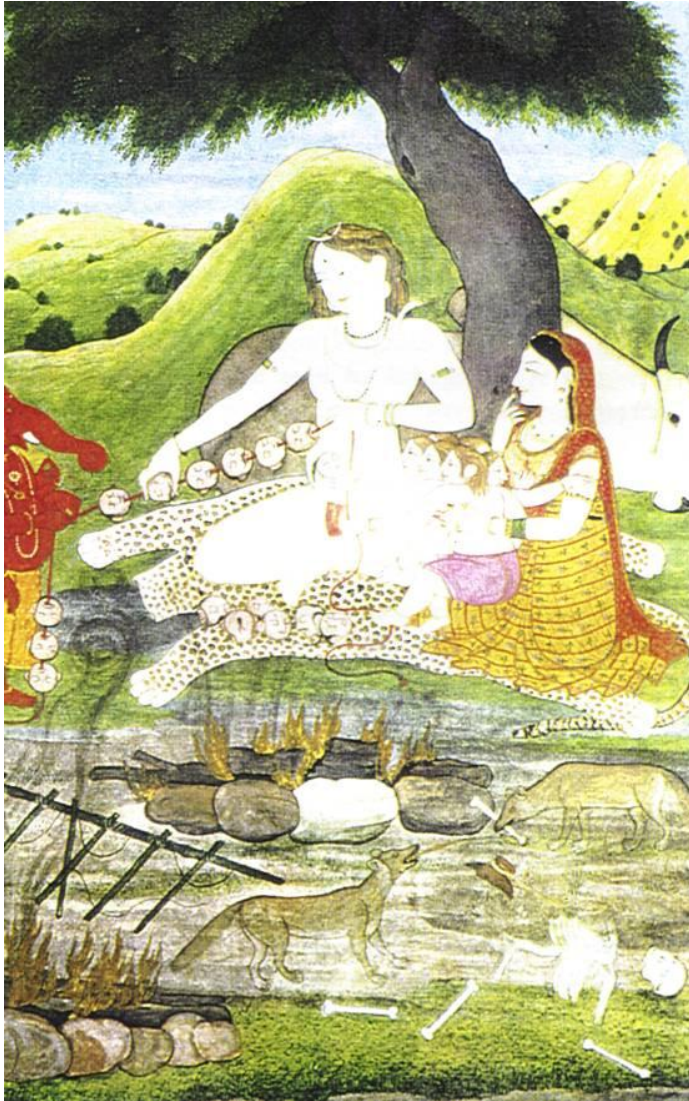
razdejanje v ašoškem vrtu in mu ubila sina Akšo ter je zdaj stala pred njim. Ta žival je kazala močno osebnost in veliko plemenitost in enemu od ministrov je rekel, naj jo izprašajo, preden ga bodo usmrtili.

"Opica," je rekel minister, "kdo si? Kdo te pošilja sem? Če nam boš povedal resnico, boš morda prišel celo živ od tod. Snemi to krinko in se pokaži v svoji pravi podobi."

Hanuman sploh ni pogledal ministra, temveč je odgovoril naravnost Ravanu: "Veličanstvo, opica sem iz rodu Vanarov, sploh nisem našemljen in nikakor nisem nameraval počenjati zlo; želel sem se pogovarjati s teboj, in ko sem videl kako si zavarovan, sem razumel, da ne bom mogel storiti drugače, kot, da pritegnem pozornost. Tedaj sem izruval nekaj dreves. Razdejanje, ki je sledilo, so povzročile tvoje vojske, ker so napadale. Pustil sem se zvezati, ker je bil to edini način, da me privedejo predte.

Prihajam zaradi pomembne zadeve: Moj kralj Sugriva je dal vse svoje vojske na voljo Rami, da bi našel princeso Sito. O tem bi se rad pomenil s teboj.

Velik kralj si, poleg tega si pridobil velike sposobnosti. Kako more vladar tvojega kova ukrepati v nasprotju z globoko postavo, z dharmo, in storiti to hudo napako, da ugrabi ženo drugemu vladarju? Dobro veš, da bodo sledile katastrofalne posledice. Ko si si prisvojil Ramovo soprogo, si zaprl ogenj v svojo hišo! Kajti, četudi poznaš vse skrivnosti magije in okultizma, je še večja moč, ki je ne poznaš: moč čistosti. Nedvomno je ta moč manj pogosta in hrupna kot druge, nedvomno deluje tudi bolj počasi, a je absolutna. Sita je čistost v podobi ženske. Zato vedi, da današnje razdejanje ne pomeni nič v primerjavi s tem, kar te čaka. Prišel sem ti svetovati, da vrneš Sito Rami, takoj in brezpogojno."

Šiva z družino. Kot Bhutesvara on hodi po grobiščih in požigališčih. Na požigališču Šivina žena drži Kartikeya v naročju in gleda Ganeša in Šivo kako izdelujeta ogrlico iz mrtvaških glav.

Ravana je zatulil od besa in ukazal, naj opico pri priči usmrtijo. A komaj je zakričal ta ukaz je posredoval njegov brat Vibhišana: "O kralj Rakšasov brat moj! Poslušaj me: slabič se prepusti jezi, pogumnež pa se bojuje, da bi ubili odposlanca, to bi bila podlost, ki je nisi vreden. Tvoja jeza se mora preusmeriti na Ramo, ne na njegovega odposlanca."

"Prav si povedal," je zavpil Ravana, "to bedasto in prevzetno žival bomo pohabili in ne ubili. Kateri je najdragocenejši del za opico? Rep! No! Odrežimo rep, ali pa še bolje zažgimo ji ga in jo naženimo. Če bo sploh prispela v deželo Vanarov, se bo vrnila domov osramočena."

Ves dvor je bruhnil v smeh. Stekli so po bakle, ovili so Hanumanov rep s krpami, prepojenim z oljem in ga prižgali. Potem so ga vlekli po ulicah in razglašali, da so ujeli nevarnega vohuna. Prebivalci so množično tekali k ujetniku in plesali z veselimi vzkliki:

"Kakšen čudovit baklonosec!" so se rogali demoni, "škoda, da ni tu vse njegove vojske, to bi bila lepa procesija, armada opic z baklo na koncu repa!"

Prinašali so vreče olja in mu ga zlivali na rep, tako, da se je poživljeni plamen dvigal še višje med vsesplošnim krohotanjem. Na ulicah Lanke se nikoli poprej niso tako zabavali. Vpitje množice se je zaslišalo tudi v ašoškem vrtu. Demonke so princesi povedale kaj se dogaja. Tedaj se je Sita, sedeč pod drevesi poglobila v meditacijo; in močni plamen njenega stremljenja se je obrnil na boga ognja: "O ogenj! Agni, prijatelj moj! Usliši mojo prošnjo, nikar ne sežgi odposlanca mojega soproga! Zavaruj ga pred vsako bolečino! To te prosim."

Hanuman je bil srečen, da je imel priložnost ogledati si mesto zdaj, ko je sonce vzšlo, in je zaznaval vsako razpoko v utrdbah in v skladišču orožja. V spomin si je vtisnil vse, kar bi lahko pomagalo njegovemu kralju. Od časa do časa je pogledal rep nekoliko

presenečen, ker ni čutil nobene bolečine, čeprav je videl, da rep še vedno gori.

Ko je zbral vse zelene podatke, je z nasmeškom pomislil, da je prišel čas, ko jo lahko pošteno zagode Rakšasom; začel se je krčiti, krčiti ... toliko časa, da je postal čisto majčken, tako, da so se vrvi razrahljale in same odpadle. Bil je prost.

Skočil je na neko teraso, spet postal gromozanski in z repom prižgal hišo, še preden so si demoni opomogli od presenečenja. Potem pa je skakljal od strehe do strehe in za seboj vse zažigal. Stanovalci so bežali ven in v neredu tekali z divjim tuljenjem. Stavbe so plemtele, strehe so se podirale, nosili so lestve, zajemali so vodo iz vodnjakov, tekali z vedri, z vodo zalivali goreče hiše in tudi Hanumanov rep, ki se je spreminjal v veliko nadlogo. A opica je hitreje od bliska sejala grozo; ko je zažgala eno četrto je planila v drugo. Dvorci ki so bili prejšnjo noč še tako lepi v mesečini so se spreminjali v velik požar in demoni niso več vedeli, kje se jih drži glava.

Hanuman je bil zdaj zadovoljen, skočil je do plaže, potopil svoj rep v morje in bakla se je ugasnila.

Nenadoma pa ga je močno stisnilo pri srcu; kaj pa Sita? Kaj se je zgodilo z njo v tem peklenškem požaru? Pozabil je nanjo! Kako je moral biti tako nor? Trpko se je razjezil nad samim sabo. Če se ji bo kaj zgodilo, je bilo vse izgubljeno. Ta misel ga je žgala kot sto škorpionov in prvič ga je popadel strah.

Planil je na skalo, od koder bi lahko zagledal ašoški vrt: Sita je sedela pogobljena v meditacijo.

"Uh! je zavzdihnil. "Moral bi bil nekoliko pomisliti, preden sem se spustil v tako negativno misel: princesa je živ plamen čistosti, kako bi jo mogel materialni ogenj sežgati?"

Z enim samim skokom je bil v vrtu in je pokleknil pred Sito.

Nasmehnila se je: "Sin moj," je dejala, "zdaj vem, da bi zmogel sam premagati Rakšase in me popeljati k Rami, vendar me mora priti on rešit in zmagoslavno pripeljati nazaj v svoje kraljestvo. Pojdi in opravi svojo nalogo!"

S čelom se je dotaknil princesinih stopal. Nato jo je z enim skokom zapustil in pristal na griču od koder se je odrinil na ocean. Brž, ko je zagledal goro Mandaro, kjer so čakali njegovi tovariši, je globoko vdihnil in doneče kriknil, tako, da je bilo slutiti veselje in zmagoslavje.

XL. Medeni vrt

Medtem so opice in medvedi, ki so čakali že dolgo časa, dremali na plaži. Hanumanov glas jih je spravil iz otopenosti.

"To je krik veselja!" je vzkliknil Džambavan, "novice so dobre!"

Opice so mahale s tačkami proti nebu ali vejicami namesto zastavic, plezale so po skalah se vrtele na eni nogi, skakale po vrhovih vej. Toda, ko je Hanuman pristal na gori, jih je videl vse nepremične, s sklenjenimi rokami na prsih v znamenje spoštovanja.

Potem so stekle po sadje, orehe in med, da bi se junak okreščal, a čeprav ni Hanuman ničesar zaužil vse od svojega odhoda, je šel naravnost h kralju medvedov Džambavanu, najstarejšemu poveljniku in se mu dotaknil stopal.

"Videl sem Sito," je nazadnje rekel. Temu je sledil izbruh veselja. Opice so ploskale, si poljubljale rep, se s konicami prstov dotikale Hanumana in nato svojih glav in srca, da bi tako prejele blagoslov slavnega bitja. Ko se je razburjenost polegla, je stari Džambavan prosil Hanumana naj pripoveduje o svojih dogodivščinah. Plemenita

opica se je obrnila proti Lanki, kjer je bila Sita, in se s čelom dotaknil tal. Potem je pripovedovala o svojem potovanju nad oceanom, o prihodu na Lanko in o ogledu kraljestva Rakšasov. Ko pa bi moral opisati srečanje s princeso se mu je začelo zatikati:

"Do potankosti sem vam pripovedoval o svojih dogodivščinah," je dejal, "a ne najdem besed, da bi vam opisal Sito. Dokler je nisem videl, nisem živel, sem le obstajal. Misel nanjo mi ne da miru, utapljam se v oceanu ljubezni, s katero me je obdala. O Sita! V resnici se bo zaradi tebe razvnel naš pogum in bo Ramov in Sugrivotov trud okronan z uspehom!"

Vsi, ki so poslušali, so bili pretreseni, ganjeni; zdelo se jim je, da princesin sij prihaja prav do njih po Hanumanovih besedah in jih navdaja z novo močjo. Ganjeni Džanbavan je izjavil, da je njihova dolžnost, da se vrnejo v Kiškindho in poročajo o dogodku.

S podvojeno močjo so krenili na pot čez griče, polja in savane in po nekaj dneh prispeli do Medenega vrta, ki leži na skrajnem koncu kiškindskega kraljestva.

Ta vrt, ki ga je stražil Sugrivotov stric Dadhimuka, je dajal zalogo medu za potrebe palače in vstop vanj je bil strogo prepovedan. Opice in medvedi, ki pa so bili požrešni na med, pa se niso kaj dosti menili za zakon. Kaj hitro so preplezali plotove in vdrli v vrt, ter si prisvojili zaloge. Odpirali so panje, s svojim truščem odganjali čebele in se basali, nato pa pijani valjali po tleh, se neustavljivo smejali, plesali s piruetami in se pačili, tekali od drevesa do drevesa, korakoma lovili ravnotežje do konca vej, se obešali za eno nogo z glavo navzdol ali pa se spuščali in se prekucevali ali padali v znak. Medvedi so opice posnemavali v grotesknih pozah in sprožali salve smeha. V nekaj urah je nastal v vrtu neznanski cirkus, v katerem so gledalci igrali klovne in nasprotno. Čuvaji so protestirali, a so dobili krepke klofute in tudi Dadhimuka jih je bil deležen, ko je poskušal pokarati osvajace. Ves

besen je stekel h kralju in prosil pomoči, da bi se rešil tatov, ki so ropali kraljevske zaloge.

Sugriva je bil pametnejši in je takoj razumel, da so malopridneži Angadovi in Džambavanovi vojaki. Pomiril je strica in mu razložil, zakaj so se tako vedli. Prav gotovo je bil njihov pohod uspešen, treba je biti prizanesljiv, odpustiti prestopke, se vrniti v Medeni vrt in povabiti poveljnike v palačo, pričakovali so jih zelo nestrpno.

Ko je Dadhimuka odšel, je Sugriva dal poklicati Rama in Lakšmana in ju zadržal pri sebi. Prišli so Vanare in Hanuman je znova pripovedoval o svojem podvigu. Ko je končal je iz pregiba na svojem oblačilu izvlekel dragulj, ki mu ga je izročila Sita in ga predal Rami. Princu so tekle solze po licih, ni mogel odtrgati pogleda od svojih razprtih dlani.

"Vsak dan sem videl lesk tega dragulja na Sitinem čelu," je zamrmral, "prinaša mi navzočnost ljubljene. O Hanuman, pripoveduj mi o njej, ponovi mi vsako njeno besedo, to je pravi balzam za moje boleče srce."

"Rama!" je odgovoril Hanuman, "pripravljen sem ti še enkrat vse povedati, a čas nas preganja. Princesi sem obljubil, da bomo takoj po moji vrnitvi storili vse, da bi jo šli rešit."

"Takoj odrinimo!" je vzkliknil Rama, "Hanuman rad bi te nagradil a ničesar nimam. Sem le izgnanec; lahko ti povem samo, kako rad te imam in kako te cenim."

"Princ," je odvrnil Hanuman, "milost, ki mi je bila dana, da sem bil pri Siti, me osrečuje za vse večne čase. Ne skrbi za kakšno nagrado, nikoli ne boš našel lepše."

Rama je vstal in objel plemenito opico. Nato se je obrnil k Sugrivi: "Prvi korak je za nami," je rekel, "sedaj vemo, kje je Sita. Zdaj jo

moramo še osvoboditi. Za zmago nad demoni bomo potrebovali vse naše čete. Kako jih bomo spravili čez ocean?"

"Varane so pogumni in pridni," odgovori Sugriva, "znal si se jim prikupiti, iz ljubezni do tebe so sposobni zgraditi cesarstvo!"

"Dostop do Lanke je zelo težaven," je rekel Hanuman. V oceanu mrgoli morskih psov, mesto leži daleč od obale na vrhu hriba. Treba je preplavati reko, v njej plavajo krokodili, hoditi ure in ure po džungli porasli s trni, podobnim mesarskim nožem. Mesto je utrjeno, obkroženo z vodnimi jarki, stražijo pa ga ljudožerci, predani Ravanu. Na štirih straneh neba se odpirajo štiri glavna vrata; te vhode varujejo katapultni na obzidjih, s katerimi mečejo kamnite bloke in ostra kopja. Med požarom sem uničil masivna vrata. Prispeti moramo, preden jih bodo utegnili zopet postaviti. V orožarnah je uskladiščenih na stotine kijev, gorjač in kopij, ki lahko prebodejo deset teles naenkrat, v utrdbi pa je garnizija z milijoni ljudožercev; konjeniki, pešaki, slonarji na divjih slonih, vitezi izurjeni v vojaških spretnostih zmeraj pripravljene na nevarnost. Vendar trdim, da so se Varane sposobni spopasti z Rakšasami in jih uničiti do zadnjega."

"Odrinimo, pri priči!" je vzkliknil Rama, "Sugriva ukaži naj se tvoje vojske zberejo. Sonce je v zenitu, to je čas najugodnejših znamenj. Jutri bo mesec v orbiti ozvezdja Hrasta, znamenja bodo manj ugodna. Naj gre Nila na čelu kot izvidnik z milijonom opic, naj razišče teren in odkrije zasede. Vsa vojska naj mu sledi, levi bok naj varuje Rašabha, desnega pa Gandahamadara. Jaz bom v sredini, na plečih Hanumana, kakor Indra na kralju slonov Ajarvati. Ob meni bo hodil Lakšmana z Angado; Džambavan, Sušena in Dighadasa bodo na repu."

Sugriva je dal poklicati svoje generale; vojaki so navdušeno čakali na Ramova povelja.

"Na naši poti," je rekel princ, "ne smemo motiti nobene vasi, vznemirjati nobenega prebivalca. Ne pustošite sadovnjakov, ne

uničijte nasadov. Ogibajte se obdelanih polij, pojdite po goščavi in po gozdu. Stranske čete vas bodo varovale pred vsakršno nevarnostjo z ogledom prehodov in sotesk in bodo nabirale sadeže in orehe, ki vam jih bodo obilno delili pri obrokih. Od tega, koliko se boste pokoravali tej strogi disciplini je odvisna naša zmaga."

Velikanska vojska je krenila proti jugu. Srečni in ponosni medvedje in opice so hitro napredovali, brez pohajkovanja, prečkali so reke, jezera, hribe in planjave, spremljalo pa jih je brenčanje čebel in z jasmonom odišavljen vetrič; pod njihovimi koraki se je dvigal prah, kakor bi se neprestano vrstili oblaki. Gozd se je tresel, odpadali so nešteti cvetovi, košute in merjasci so bežali, čaplje in ptiči so odletavali.

Po več dneh so prispeli do morja. Vojska se je utaborila v zavetju gozdiča blizu palače. Rama ni mogel odtegniti pogleda na morje, ki se je razprostiralo pred njim.

"Pravijo, da čas celi rane," je rekel Lakšmanu, "vendar se mi zdi odsotnost vsak dan bolj boleča. Ne zato, ker so jo ugrabili, temveč zato, ker me noč in dan žge v telesu ogenj ljubezni, podžgan zaradi ločitve. O vetrič! Steci k njej! Objemi jo s svojo sapo in se nato dotakni mojega telesa z isto sapo!"

Sonce se je spuščalo na obzorju. Rama je izpolnil večerne verske dolžnosti, a mislil je le na Sitine oči in njene ustnice, nežne kot lotosov cvet.

YUDDHAKANDA (SPEV O BITKI)

XLI. Vibhišana

Na Lanki so vohuni Rakšasov naznanili kralju, da se vojska opic in medvedov, ki prihaja iz zahodne dežele, pripravlja na prehod čez morje. Ravana je zbral svoje ministre, da bi slišal njihovo mnenje, kajti pravil je, da je zmaga zelo odvisna od dobrih nasvetov.

Ministri so slavili kralja, obujali spomin na neštete njegove nekdanje zmage, hvalili njegovo očarljivost in naštevali ženske, ki jih je osvojil. Poveljujoči general Prašata, črn kakor ciklonski oblak, je rekel, da jih je Hanuman presenetil in izzval katastrofo.

Kdo bi bil posumil v opico? Zdaj, ko so dobili lekcijo, bi si že znali organizirati obrambo. Dumuka, togoten kakor strela, je rekel, da žalitev ne bo ostala brez kazni, in zatrdil, da se bo sam odpravil proti Varanom in jih pokončal. Vadžaradamstra je poudarjal svoje besede tako, da je tolkel z gorjačo po tleh, in besno rekel, da ne bo izgubljal, časa z opicami, temveč bo šel naravnost k Rami in ga kaj hitro ubil. Vadrahanu, velik kakor hrib, se je obliznil in obljubil, da bo Ramo, Lakšmana in Sugrivo naenkrat kar surove požrl. Tako bo zadeva rešena.

Ljudožerci so drug za drugim hvalili svojo moč in svoje vojske in vsi so Ravanu svetovali, naj si ne dela prevelikih skrbi zaradi Vanarov, zbranih pod Ramovim praporom. Vendar je mlajši kraljevi brat Vibhišana zmanjšal njihovo navdušenje: "Kdo izmed vas bi zmozel sam premagati štirinajsttisoč rakšasov, kot je to storil Rama? Kdo je sposoben preskočiti kot je to storil Hanuman? Ne podcenjujte nasprotnika tako, da se opajate ob spominu na svoje zmage. Kakšno prednost imamo, če smo Ramu sovražniki? Izzvali smo ga, brani se in zdi se, da je odločen iti do konca. Bije se za pravično stvar; poleg tega

mu njegova ljubezen do mithilske princese vliva levji pogum in iz njega dela izredno nevarnega nasprotnika. Brat moj, prosim te, preženi jezo, ki te slepi. Ali ne vidiš, v kakšno nesrečo drviš? Pomisli na svoje kraljestvo, na svoje potomstvo in vrni Sito njenemu soprogu!"

Ravana je potrpežljivo poslušal Vibhišanov poziv; potem pa je končal zasedanje in se je umaknil v svoje bivališče.

Naslednje jutro se je Vibhišana napotil h kralju. Na hodnikih so lepe mlade žene brezskrbno kramljale. Slišali so se rogovi trobent iz svetišč, enolični glasovi Brahmanov, ki so recitali sveta vedska besedila, in mrmranje čarovnikov, ki so ponavljali mantrane. Sredi svežih rož ob vznožju idolov je tlelo kadilo. Prehodil je dvorane, kjer so se pogovarjali izobraženi modrijani, in stopil skozi z zlatom cizelirana vrata Ramovega bivališča. Kralj ga je sprejel brez protokola.

"Brat moj," je rekel Vibhišana, "ali ne vidiš, kako se množijo slaba znamenja, odkar je prišla mithilska princesa? Ali ne veš, da za vsem razkazanim razkošjem ugaša ogenj na oltarjih? Mravlje jedo bogovom darovano hrano, plazilci vdirajo v kuhinje, krave ne dajejo več mleka, sloni in konji se kujajo pred jaslimi, šakali tulijo dan in noč, na terasah pa nas gluši krakanje vran. Naše ženske ti tega ne upajo povedati, toda ob očitnih slabih znamenjih tiho jokajo.

Odpusti mi mojo drznost, govorim za tvoje dobro in za dobro Lanke. Tvoji svetniki ti ne upajo povedati resnice, kajti strašno se boje tvoje jeze, a Sitina navzočnost je spremenila življenje v našem kraljestvu. Zadnjikrat sem te prišel prositi, da vrni princeso Rami in tako omogoči ljudstvu, da srečno zaživi kot prej."

"Kaj mi tvežiš?" je odvrnil Ravana, "česa naj bi se bal? Site ne bom pustil, nikakor! Naj pride Rama predme! Niti mojega pogleda ne bo

prenesel!"

In je odslovil brata brez ceremonij.

Ravano so Vibhišanove besede razkačile. Prvič od začetka svoje vladavine je videl napako v neomejenem občudovanju svojega ljudstva. Če si je brat drznil tako govoriti z njim, so vrjetno tudi drugi mislili enako. Od strasti do Site in zato, ker ga je ta zavrnila, je bil ves nor; okoli njega so začeli to opazati in ga grajati, ne da bi to javno priznali, sčasoma pa so ga celo žalili in smešili.

Toda ni bil sposoben kloniti, doživeti javen, brutalen in takojšen poraz, čeprav je vedel, ne, da bi si to upal priznati, da bo poraz, ki si ga je vsiljeval, s počasnim razjedajočim učinkom še bolj uničevalen. Ošabnost, s katero se je povzpел do slave, ga je zdaj vodila v propad.

Vojna je bila pred vrati. Treba je bilo zbrati poveljnike armad, organizirati obrambo države. Da bi si povrnil samozaupanje, se je Ravana še enkrat zatekel k razkošju in velel, naj mu naprežejo pozlačeni voz, ozlajšan s koralami. Namestil se je pod baldahinom iz bele svile in odšel v spremstvu šestih slavnostno pokritih slonov. Množica se je zbirala ob njegovem prihodu in tekla za hrupno vprego in kralj je zopet užival ob moči, ki jo daje oblast.

Slovestno je vstopil v skupščino. V zlatom in srebrom tlakovani dvorani, kjer mu je šeststo demonov delalo špalir, je stopal po svilenih preprogah in sedel na prestol, pokrit s košutnim krznom in brokatnimi blazinami. Višji oficirji, ki so jih že vnaprej obvestili, so se javili, se kralju dotaknili stopal v znamenje pokorščine, preden so šli vsak na svoje mesto, razvrščeni po činih, nekateri na sedežih drugi pa na rogoznicah na tleh. Zunaj je bila nemirna množica, ki je nestrpno pričakovala kraljevo odločitev. Končno je v dvorani zavladala velika tišina in Ravana je spregovoril: "Mogočni bojevniki! Zmeraj ste z mano odločali o državnih zadevah. Sledili ste mi tako v srečnih kot v hudih dneh. Z mano ste delili dobičke in izgube. Danes veste vsi,

kakšen je položaj, razen mojega brata Kambhakarne, ki spi več mesecev zaporedoma in se je zbudil šele davi. Sporočiti moram, da mithilska princesa še zmeraj noče deliti postelje z menoj.

Nobena ženska v vseh treh svetovih ni zame tako očarljiva. Njena lepota, enaka siju sonca, in vse njeno vedenje me ganeta kakor jesenska svetloba; ljubezen me prevzema kakor jeza ali radost in me obseda kakor bol. Rama pa je pripravljen prečkati ocean, da bi mi jo vzel.

Bitka bo težka, kajti princ ima nadnaravne moči, toda z vašim junaštvom je moja zmaga zagotovljena. Sita je obljubila, da bo moja, če soprog ne pride ponjo v enem letu, in v ta rok sem privolil; čas se bo kmalu iztekkel."

Tako je govoril Ravana, čeprav je vedel, da mu ni Sita nikoli obljubila kaj takega; toda on je bil tisti, ki ji je dal ta rok za premislek, ko mu je zmanjkalo argumentov. Nadejal se je, da bo s to sramotno lažjo ganil demone in jih nagovoril k boju.

"Ravana!" je zarjul Kumbhakarna, "prepozno je, da bi prosil pomoči in nasvetov, to bi moral storiti takrat, ko si to žensko ugrabil. Zdaj, ko si izpil strup, nas prosiš, da ti rešimo življenje! Amopak ne skrbi, bojeval se bom zate in bom Rami izpil vso kri, preden me bo zadela njegova puščica. Zatem pa ne bo dolgo, ko bo Sita šla v tvojo posteljo."

"Veličanstvo!" je rekel Mahaparšwa, "tisti, ki po dolgi hoji po gozdu najde med in ga ne poje je norec! S silo se polasti Site, posili jo, uživaj z njo še in še, kolikor si boš poželed. Kaj se ti lahko zgodi? Pusti naj pride Rama s svojo hordo, uničili jih bomo kakor čebele, ki letajo za svojim medom."

Viharno so mu zaploskali. Ravana se je nasmehnil, Mahaparšvov govor ga je spravljal v dobro voljo; vendar je zmajal z glavo in povedal

Indro so večkrat premagovali demoni in bogovi. Tu vidimo boj med Indro in Kršno, ki jaha na Garudi. Boj se je vnel zato, ker Indra ni dovolil da si Kršna vzame Prijato, da bi jo poklonil svoji ženi.

svojo nekdanjo dogodivščino s posiljeno apsaro ter javno izpovedal, kakšno prekletstvo je nad njim in mu preprečuje, da bi se Site polastil s silo. Tedaj je vstal Vibhišana: "Ravana!" je vzkliknil, "kdo ti je zavezal to velikansko kačo okrog vratu? Sitine oči, njene roke, lasje, prsi so prav toliko obročev, ki se krčijo okoli tebe in te dušijo. Ti si lutka v njenih rokah, ujetnik si ti in ne ona. Vrni jo soprogu in boš prost; skleni mir z Ramo, za blagor in mir svojega ljudstva!"

"Strahopetec!" je kriknil Indradžit, "nevredni Rakšasa! Žališ mi očeta in naš rod. Ali si pozabil, kaj pomeni moje ime? Indradžit: premagovalec kralja bogov Indre. Ali slišiš? In si drzneš trditi, da bi se mi Rama upiral? Bojazljivec in izdajalec!"

"Da izdajalec!" je zaklical Ravana, črn od jeze. "Nehvaležen ljubosumnež! Živiš od naše milosti in kuješ zaroto proti nam. Pustil te bom živeti, ker si mi brat, a pojdi od tod in se nikoli več ne prikaži!"

Vibhišana je vstal, z njim pa še štirje ministri. Skrbno so si obrisali stopala, da bi se znebili lanškega prahu, in se pred skupščino dvignili v zrak. Ko so prišli do oblakov je Vibhišana ponovno ogovoril Ravano: "Govoril sem za tvoje dobro, edino za tvoje dobro. Ob smrtni postelji se spomni mojih besed."

V manj kot eni uri je Vibhišana prispel z ministri na drugi breg oceana. Z oblakov so opazili kralja Vanarov: "Sem Ravanov brat," rekel Vibhišana. "pregnal me je iz svojega kraljestva. Prišel sem prosit Ramo, naj me vzame k sebi in mi da zavetje in varstvo."

Sugriva je v dvomih šel k Rami in mu rekel, da skuša Ravana vtihotapiti vohune mednje. Kako naj bi zaupali tem demonom? Ali jih nebi raje takoj uničili, kot pa tvegali, da vas umorijo?

Hanuman je poslušal Sugrivo in prosil za besedo: "Poznam

Vibhišano," je rekel, "ko sem bil še pred kraljem Rakšas je posredoval, da so me spustili nazaj k mojemu kralju s pretvezo, da zakon vojne ne dovoljuje ubiti odposlanca. Ravnal je pravično z menoj, poleg tega pa prihaja odkrito prosit za Ramovo varstvo. Ali mu nebi mogli dati ene možnosti? Ali ni mogoče roditi se kot demon in postati pravičen?"

Rama je poslušal Hanumana in se nasmehnil, očaran, da sliši odsev svojih misli: "Nikoli ne odrečem varstva tistim, ki me zanj prosi neposredno, četudi je v njem zlo. Ko bi me prosil Ravana, bi ga prav tako zavaroval. O Sugriva! Ali sprejmeš Vibhišano med nas?"

"Rama!" je odgovoril Sugriva, "bolj kot kdaj koli čutim nad nami tvojo večno dobrohotnost, tvoje besede so mi razpršile dvome o Vibhišani."

In Vibhišana se je z ministri spustil z neba.

"Moje življenje ti odslej pripada," je rekel Rama ganjeno. "Ravana me je ozmerjal, ko sem ga želel rešiti. Zaradi njega bom delal za tvojo pravično stvar in se trudil po najboljših močeh, da bi pripomogel k tvoji zmagi.

Potem, ko je prejel Ramov blagoslov je dodal: "Ravane ne morejo ubiti niti bogovi, niti nebeška bitja niti demoni niti kače niti ptiči. Njegov mlajši brat Kumbhakarna je velikan, ki spi cele mesece in bdi samo en dan, da se naje. Najstarejši Ravanov sin Indradžit nosi rokavice iz kože grebenastega kuščarja, ki mu omogočajo, da napenja lok, ne da bi se utrudil; vrh tega lahko po želji postane neviden in neprenehoma izstreljuje puščice. Ravanova vojska sestoji iz sto milijonov demonov, ki se hranijo z mesom in s krvjo ...

Rama je pazljivo poslušal Vibhišano in se mu zahvalil za dragocene podatke.

"Ko se bomo znebili te desetglave pošasti," mu je rekel, "te bomo okronali za kralja Lanke."

Ta nepričakovana izjava je opice presenetila. Občudovale so Ramovo plemenitost in odločnost ter mu veselo vzklikale, medtem, ko je Hanuman nenehoma v skrbeh zaradi iztekajočega časa, povpraševal Vibhišano, kako bi mogli prečkati ocean.

"Šri Rama mora potresti sveto travo po nabrežju," je odgovoril Rakšasa, "se zatopiti v meditacijo in klicati boga oceana; le ta ne bo mogel ostati ravnodušen za njegov klic."

XLII. Bog oceana

Rama je storil kakor je predlagal Vibhišana. Zleknil se je na ležišče iz trav kuša in se poglobil vase, nadziral svoje misli in notranje klical boga oceana. Čakal je tri dni in tri noči. Bog se ni prikazal. Tedaj je prenehal meditirati in se obrnil na Lakšmana: "Ta bog je domišljav," je rekel, "prošnja in potrpežljivost sploh ne vplivata nanj. Domišljavci prezirajo najplemenitejša čustva in v njih vidijo slabost. Če je ta bog nedovzetan za notranji klic, se bo morda odzvala na silo."

Rama je vstal in jezno izstrelil puščico, ki se je pogreznila v globino oceana. Dvignili so se kot gore visoko valovi in v njih na tisoče kač in morskih psov, črna megla pa je legla na vodo.

"Dovolj!" Rama, dovolj!" je zatulil ocean in zarjul od bolečine.

"Ocean!" je zakričal Rama, "izsušil te bom! Tvoja voda bo izhlapela pod ognjem mojih puščic in stopil bom do Lanke."

In znova je napel lok. Zemlja se je pogreznila v temo in na stotine meteorjev je preblisknilo nebesni svod.

Bog oceana se je prikazal iz vode, odet v bisere in korale, okronan

z algami in lokvanji, z lesketajočim se dragim kamenjem na prsih. Pred Ramovo puščico je milo prosil: "O Rama! Ne morem spremeniti svoje narave; tekoč sem, brezdanji, ne morem se strditi. Lahko pa ti namenim mesta, kamor boš mogel stopiti in obljubim ti, da moje živalstvo ne bo napadlo tvoje vojske."

"Dobro," je odvrnil Rama, "a glej: vate uperjena Brahmova puščica ne more nazaj. Povej mi, kam naj jo izstrelim."

"Pošlji jo severozahodno od obrežja," je odgovoril ocean, "tam je pot piratov; naj bo za zmeraj izbrisana! Sovražim nasilje."

Preden je Rama ugodil prošnji boga je zaprosil mater Naravo, da bi ta kraj postal zeleneč pašnik, na katerem bi se pasle krave po mili volji. Puščica je prešinila nebo in pot morskih roparjev se je spremenila v lepo pokrajino Marukantaro.

"Dobro," je rekel ocean. "Zdaj ti bom povedal, kako boš prišel na Lanko: ali poznaš sina arhitekta bogov Višwakarme Vanara? Podedoval je očetovo nadarjenost. Poznaš ga, to je general Nala; tukaj je med tistimi, ki naju poslušajo. Zaupaj mu nalogo, naj naredi most, jaz pa se obvežem, da ga bom držal na hrbtu. Spremljal te bo moj blagoslov!"

Neznanski val se je dvignil in v penečem se vrtincu pogoltnil boga oceana. Nala je bil z enim skokom pri Rami.

"Ta velikanski ocean, ki ga je ustvaril tvoj prednik Sangara, se je uklonil iz strahu pred tvojo jezo," je dejal, "ne pa iz nehvaležnosti do tvojega rodu. S takim osebami ni milosti! Prav si storil, ko si mu grozil, edino tako se da pogajati z nehvaležneži. Bedak! Rajši ima strah, kot pa, da bi sodeloval pri tvojem delu!"

"A povedal je resnico," je skromno dodal Nala. "Moj oče me je seznanil s svojo umetnostjo. Bil je ošaben, ko bi se ponašal s svojim

znanjem. Zato nisem nič rekel. S tvojo milostjo, Rama, bom zgradil ta most."

Na tisoče opic se je kakor vojska orjakov lotila dela; lomile so velikanske skalnate bloke, ruvale najvišja drevesa in jih valile s kriki veselja, jih nosile na ramenih do nabrežja in jih metale v morje. Kopičile so se skale, na vsaki strani pa so se dvigala z močnimi linami med seboj povezana drevesa, katerih cvetoči vrh je segal nad vodo. Rama je s plaže opazoval to cvetočo cesto, zarisano pred njim, da bi ga popeljala do njegove ljubljene. Miril je od truščja prestrašene živali, govoril iz gnezda pregnantim pticam, in ko je videl veverico, ki je s hrbtom potiskala pesek proti mostu, kot bi želela pomagati pri delu, jo je ganjeno pobožal. Odslej so veverice te vrste ohranile na hrbtu sled njegovih prstov.

XLIII. Vohuna

Graditev je pod budnim Nalovim očesom hitro napredovala; pet dni kasneje je prišel sel z drugega konca mostu naznaniti, da so dosegli nabrežje Lanke.

Bogovi in gandharve so se veselili na nebu in na junake se je usul blagodejni dež njihovega blagoslova in zaslišale so se hvalnice: "Naj zmaga Rama! Naj vlada na zemlji in na morju za vse večne čase!"

Tedaj je stopil Rama prvi na most, nato Lakšmana in končno Sugriva. Opice in medvedi so jim sledili, skakali v vodo, da bi jim plavali ob strani, ali pa so kakor ptiči vzletali v zrak. Vibhišana je s svojimi ministri odletel, da bi se postavil na drugi konec mostu in zavrnil Rakšase, če bi ga poskušali porušiti pred Ramovim prihodom.

Zvečer je velikanska vojska prišla do Lanke. Na otoku je bilo obilo kokosovih orehov, ananasov in banan; opice so se trpale z njimi, medtem, ko so se medvedi naslajali z divjim medom. Potem pa je prenehalo običajno razgrajanje in vsi so legli k zasluženemu počitku.

V nočni tišini je do njihovih ušes prihajal mestni hrup, zmes tamtamov in petja. Opice so bile srečne, ko so čutile, da so tako blizu cilja, in so spet postale nemirne, tako, da sta njihov smeh in klepet kmalu preglušila mestni hrup. Ravana jih je slišal.

Pozanimal se je od kod, ta hrup; demoni so odgovorili, da gre najbrž za Ramovo vojsko. Zaskrbljen je odposlal dva vohuna z nalogo, naj prineseta podrobnejše informacije. Suka in Surana sta se našemila v opici, se zvalila s hriba in se v varstvu noči priplazila v tabor Vanarov.

Opice in medvedi so bili povsod; v votlinah, okoli slapov, v gozdčih, pod trnovimi grmi, na plažah, v dolini. Vohuna sta bila zbegana, ko sta odkrivala to mrgolečo množico in sta tekala na vse strani, nista več vedela, kje se ju drži glava, pozabila sta na svojo nalogo in se nista več skušala skrivati. V zmedenosti sta trčila na Vibhišano, ki pa je bil tudi sam Rakšasa, tako, da je kmalu razkril njuno pravo naravo. Dal ju je aretirati in ju privedel pred Ramo in zbrane generale. Suka in Surana sta bila prisiljena priznati, da ju pošilja Ravana in sta drhtela od strahu v prepričanju, da ju bodo pri priči usmrtili.

Rama se je zasmejal iz srca: "Naj še naprej poizvedujeta," je vzkliknil, "sama sta, brez orožja, Vibhišana jima bo razkazal naš tabor, in ko bo ogled končan, bosta prosta!"

Nato se je obrnil k vohunoma in dodal: "Povejta svojemu kralju, kaj sta videla, in mu recita, naj bo pripravljen: jutri ob zori bomo napadli. Strašna bo moja jeza, moje puščice pa brez milosti."

Vohuna tega nista mogla verjeti. Ganjena zaradi Ramove velikodušnosti nista imela srca, da bi nadaljevala poizvedovanje, temveč sta mislila le kako bi čim hitreje pobegnili, da bi Ravani poročala o svoji dogodivščini.

"Kaj čenčata," je zatuli kralj Rakšasov, ko je slišal poročilo vohunov, "še nihče ni mogel narediti mostu preko oceana! Da bi bili Vanare močnejši od mene? Strahopetca sta! Rama vaju je uročil!"

Po krajšem premisleku pa je dodal: "Pridita in mi podrobno razložita, kaj se dogaja na plaži."

Povzpel se je po sedmih nadstropjih marmornatega stopnišča do palače, bele kakor sneg na Himalaji. Od tam se je videl ves otok. Vohuna sta pri mesečini pokazala kralju tabor Vanarov ves v gibanju in širen kakor ocean:

"Opica ki rjove kakor lev in je obkrožala tisoč orjakov je Nila, poveljujoči general vojske Vanarov, obdajajo ga njegovi oficirji; tisti, ki besno udriha z repom po tleh proti Lanki obrača kot lotos rožni list obraz, je Sugrивov nečak Angada; za njim stoji Višwakarnov sin Nala, graditelj mostu nad morjem; tisti, ki gleda postrani, mršči obrvi in razteza ušesa postrani, ter gori od nestrpnosti, da bi se spustil v bitko je Sarabha; tisti stari vojščak nekoliko dlje, miren, moder, mogočen in trden kot gora je kralj medvedov Džambavan; tisti z levjo grivo, ki pogosto utripa z vekami, kot bi hotel Lanko požgati je Rsabha s tisoč divjimi opicami; tisti s širokim nasmehom in košatim repom, z izredno dolgo dlako je Čanda s stotinami opic, katere neprestano razganja smeh nič ga ne more potreti"

Ravana je s premikavim pogledom izpraševal noč in ni mogel verjeti temu, kar je odkrival. Nato je začel Suka:

"Dvesto deset milijonov jih je, pametne in močne so kot sloni, poleg tega je poglobitna opičja odlika zvičajnost. Tisti, ki stoji, neomajen je Hanuman, poznaš ga, preskočil je ocean, in ker je sin vetra ga ne more nihče ustaviti v letu. Princ poleg njega s sinjo kožo in milino lotosa je Rama, soprog princeze, tvoje ujetnice. Zmore razklati nebesni svod in razcepiti zemeljsko oblo; kot branilec dharma sledi edino pravični postavi, silovitost njegove jeze se more meriti

samo z njegovo nežnostjo. Mož širokih prsi in bakrenih oči poleg njega je Lakšmana Ramov dih, neizprosen do bratovih sovražnikov. Poglej tudi svojega brata Vibhišano, ki je popolnoma vdan Rami, odkar si ga pregнал iz svojega kraljestva ..."

"Ne bodita predrzna!" je zatulil Ravana, "nehajta hvaliti junaštvo mojih sovražnikov in jih občudovati kakor bogove! Dovolj sem vaju slišal, bežita, preden vaju ubijem! Dokazal bom, da sem močnejši od njih!"

XLIV. Čarovnija

Ravana so preplavljale zmedene misli. Samo če je pomislil na Ramov prihod, se mu je mešalo. Njegova edina želja je bila, da bi se polastil Site in to takoj; da bi bila njegova! Za drugo bi že poskrbel. Saj se mu navsezadnje še nobena vojska ni upirala.

Dal je poklicati svojega velikega čarovnika Vidjudžiwo in mu rekel, naj izdela Ramu podoben obraz - sveže odsekano glavo iz katere še curlja kri, je natančno naročal in mu ukazal, naj pride k njemu v ašoški vrt. S seboj naj prinese tudi lok in nekaj puščic, podobnih Ramovim.

Tedaj je šel k Siti in se hvalil, da je končno maščeval svoje demone in ubil Ramo.

"Tvoj soprog je prišel na Lanko, je rekel, toda, kako bi mi kljuboval? Jasno je, da sem najmočnejši, to je zdaj dokazano pred vsemi. Mislila si, da je tvoj soprog nepremagljiv, imela si srce, da si ga čakala, vse to je prav, a zdaj si vdova. K sreči sem tu jaz. Ničesar se ti ni treba bati, varoval te bom.

Zdaj si samo moja. Mi ne vrjameš? To sem si tudi mislil, tako si se varala o Rami! Zato sem dal prinesiti glavo svoje žrtve, in njegovo orožje. Glej in se poslovil od premaganega soproga."

Čarovnik je položil pred princeso okrvavljeno glavo, ustvarjeno z magičnimi sredstvi. Sita je kriknila od groze. Pokleknila je in pobožala obraz.

O moj mili gospod!" je zastokala, "o obraz, ki sem ga samo jaz poljubljala! Ali so se tvoje oči za zmeraj zaprle? Obljubil si mi, da me boš zmeraj obdržal pri sebi, potem me odvedi s sabo v kraljestvo mrtvih. Samo v upanju, da te bom spet našla sem preživela ta pekel. Prišel si na Lanko, ne odhajaj brez mene, saj mi ni niti dano, da bi pripravila žrtveni ogenj za tvojo upepelitev.

Ravana," je nadaljevala, "ti, ki si me toliko trpinčil, prosim te vzemi mi življenje, položi mi obraz poleg obraza, ki ga ljubim in vse ti bo odpuščeno ..."

Medtem, ko je tarnala je straža prinesla sporočilo Ravanu: poveljujoči general je hotel zelo nujno videti kralja. Ravana je moral v spremstvu svojega čarovnika zapustiti Sito, samo, obupano.

Tedaj se ji je približala Vibhišanova soproga: "Poslušaj me in mi zaupaj; Ravana ti je lagal. Zatekel se je k magiji, da bi te skušal prepričati, da se mu prepustiš; tebi se bo odrekel šele, ko bo mrtev. Rama je živ, resnično živ, in te bo kmalu osvobodil. Ali ne slišiš kraguljčkov na slonih, ne slišiš kako donijo trobente in rogovi in kako jokajo žene? Vozovi so nepreženi, vsa vojska je na nogah. Bitka bo strašna, toda princ iz Ajodhje bo zmagovalec; moj soprog Vibhišana je pri njem, pozna skrivnosti Rakšasov in bo podpiral Ramo, kajti bije se za pravično stvar. Poglej: ta varljiva glava podobna Ramovemu obrazu je že izginila, pred tabo je še samo trava. Učinek magije je kratkotrajen, samo resnica je večna."

Na plaži je Rama z generali pripravljaj strategijo napada. Vibhišana je odposlal svoje štiri ministre k Rakšasom. Spremenili so se v ptice, preleteli so mesto in se vračali z dragocenimi podatki; Indradžit bo branil zahodna vrata, Ravana pa severna; Mahaparsva in

Mahodara sta bila pri južnih vratih; Prahasta je bil pri vzhodnih, Virupakša pa je stal v središču pri rezervi, z deset tisoč konji in več kot milijonom pešakov.

Rama je razmestil svoje enote: Nilo proti Prahasti, Angado proti Mahaparšwi, Hanuman proti Indradžitu, Rama in Lakšmana bi napadla Ravano, medtem, ko bi bili Sugriva, Džambavan in Vibhišana v glavnem štabu in nadzorovali celotno bitko.

Da bi opice jasno razločevali od sovražnika si nikdar niso smele spremeniti podobe; samo sedem oseb bi imelo človeško podobo na bojišču Rama, Lakšmana, Vibhišana in njegovi štirje ministri.

Vsaka armada je šla na predvideni položaj k posameznim vratom pogubljenega mesta. Rama se je s spremstvom povzpel na vrh Suvela nasproti severnim vratom; z vrha se je videlo mesto z zlatimi vrati in belim marmorjem, ki je prestrezalo lunino svetlobo; gozdovi so se stapljali z nebesno temo, tako da se je zdelo, da mesto visi v zraku, kakor luminiscenten oblak.

"O, Lakšmana!" je očarano vzkliknil Rama, "kako žalostna je naša usoda, da moramo uničiti takšno krasoto! Če mi srce kipi od jeze ali le pomislim na Ravano se tudi raznežim nad tolikšno lepoto!"

Prevzeta sta občudovala dvorce, vrtove, s tisočimi dragimi kamni inkustrirano zidovje, ki je obdajalo mesto kot dragocena ogrlica. Krasote Ajodhje niso bile nič v primerjavi s tem, kar se je danes razprostiralo pred njima.

Na eni izmed teras je bil ljudožerec Ravana, okronan z rubini in odet v krvavordeče blago, desetoglav pod okriljem baldahina ob prižganih plamenicah. Ženske s svetlo kožo so mu pahljale zrak.

Ko je Sugriva zagledal kralja Rakšasov je pobesnel, ni se mogel obrzdati, planil je v višino in pristal na terasi, kjer je bil Ravana.

Bhima se bojuje z Alambusom, kateremu je najprej ubil brata.

Ženske so preplašene zbežale. Ravana je za trenutek osuplo obstal. Sugriva mu je pogledal naravnost v oči.

"Ramov služabnik sem," je dejal, "in ne bom ti prizanesel. Kralju je iztrgal en diadem in ga vrgel na tla. Ravan je planil in zagrabil opico čez pas in velikana sta se tesno objeta s terase zvalila v jarek ob obzidju, vsa zasopla s prepletenimi nogami, in spet sta vstala drug proti drugemu, se trgala s kremplji in se kopala v znoju in krvi. Ker sta bila oba spretna rokoborca sta se zdaj spretno spopadala, se metala na tla z zverinskim renčanjem, vstajala in se spet spoprijemala. Ravana sploh ni mogel odkriti šibke točke pri nasprotniku zato je nameraval uporabiti eno izmed svojih magičnih sposobnosti. Sugriva pa je zaslutil njegovo namero, ponovno planil v višino in se znašel na griču, od koder je bil odšel.

Rama ni bil zadovoljen. Opičjemu kralju je očital zakaj je izrabil svoj vladarski položaj in ukrepal brez soglasja drugih, s tem pa je tvegala, da vse izgubi. Prosil ga je, naj se nikdar več ne prepusti nagonu. Nato se je prepričal, da so vse armade na svojem mestu, dal poklicati Angado in mu predal sporočilo za Ravano: "Sin kralja Dašarathe, Rama je s svojo vojsko pri vratih tvojega prekrasnega mesta. Prosi te, da se mu opravičiš in mu vrneš soprogo. Sicer te bo uničil, tebe in tvoje demone, kraljestvo pa predal tvojemu bratu Vibhišani."

Angada je planil v zrak in bil kmalu pri Ravani.

"Valijev sin sem in Ramov odposlanec ..." In dobesedno ponovil prinčev predlog.

"Zagrabite to opico!" je zatulil Ravana, "in jo usmrtite!"

Štirje demoni so zgrabili Angada za ramena, a le-ta je stisnil roke kakor primež, držal ujete demone in se dvignil v zrak. Ko je bil dovolj visoko, se je stresel in jih nenadno izpustil. Demoni so se zrušili k

Ravanovim nogam. Potem je Angada sunil v dva stolpa palače, ki sta zgrmela hrupno kot plaz in se z zmagoslavnim krikom vrnil k Ramovi vojski.

XLV. Bitka

Rama je s tem zadnjim predlaganim dogovorom spoštoval vojna pravila, a ker je naletel na gluha ušesa, je sprožil napad.

Nenadoma so iz gozdov planile Ramove armade, kakor bi tok oceana rušil nasipe, se spustile v ravnino, preplezale grič okoli mesta in vdrle v vodne jarke. Medvedi so s pestjo kakor s kiji pobijali krokodile in ti so se nerodno otepali in se pogrezali v blatno vodo, opice pa so plazilcem skakale iz hrbta na hrbet in se poganjale na obzidje. Na zidovju trdnjave je mrgolelo opic, ki so se vzpenjale po stenah, kopja Rakšasov so se nanje usipala kot toča, a naskočile so stražarske stolpe in s silo vdrle skozi zlata vrata.

Takoj se je nanje usulo na milijone demonov in jih odrivalo, opice pa so skakale na konje, trgale zastave, besno grizle živali, ki so se pogrezale z jezdecimi vred, skakale na slone, s kremplji praskale slonarje, pobijale demone pod baldahini in se besno spopadale mož proti možu.

Rama in Lakšmana sta izstreljevala puščice brez prestanka. Hanumanu je prsi prebodel Džambumalijev sin, a si je izdrl puščico iz telesa, s strahovitim udarcem s kremplji razpolovil nasprotnika in mu razbil voz. Ko je Sugriva s svoje opazovalne točke videl, da so Prahastovi demoni naskočili cel bataljon opic, je zalučal deblo, ki je šinilo skozi nebo, padlo ljudožercu na glavo in ga hkrati pokopalo. Lakšmano so nekaj časa nadlegovale Virupakševe puščice in ga je ubil z eno puščico. Nala se je pognal na demona Pratapano, ki je nanj udrihal z mečem s podvojenimi udarci, in mu izpulil oči. Rama je z eno samo puščico izbil glave štirim ljudožercem, ki so ga zagrizeno napadali.

Vojaki so bili zaslepljeni od prahu, pokriti z blatom in krvjo, tako, da so se komaj razločevali med seboj; ko je padel mrak so se ljudožerci razveselili, kajti znano je, da se moč demonom poveča ponoči in v tropskem predelu se hitro znoči. Vendar pa so se v temačnem metežu svetili njihovi dragulji in zlati oklepi, opice pa so imele prednost zaradi temnega kožuha in so jim jo zagodle na tisoč načinov; plazile so se za njimi, jim vtikale liane skozi obroče na gležnjih in jih zavezovale skupaj, ali pa so jih vlekli za dragoceno ogrlico kakor pse na vrvi, jih vlačile po tleh, sonožno skakale nanje, jim trgale oklep in prebadale prsi.

Najmočnejše Ravanove generale je omamila vonj po krvi in so napadli Ramo, ki je izstrelil puščice operjene s pavovimi očesci, svetleče se kot kresnice v jesenski noči; in demoni so padali kot mrtvi metulji, ki so se preveč približali plamenu.

Tedaj je Angada v nestrpni želji, da bi se znebil Indradžita še pred nočjo, zalučal skalo in mu uničil voz ter ubil konje. Ravanov sin je z magično močjo postal neviden in izginil v temo. Rama in Lakšmana sta odobravalta Angadovo junaško dejanje, toda zdaj je Indradžit videl vse, ne da bi ga videli, in je princa obsul z ostrimi in strupenimi puščicami kačami; čim so puščice zadele cilj so se spreminjale v plazeče se kače, pičile so Vanare in jim vbrizgale smrten strup. Rama in Lakšmana sta se zgrudila na tla ujeta v magične izstrelke, kače pa so stiskale obroče okoli njihovih popikanih teles.

Indradžit se je zakrohotal, njegova zvijača ga je razveseljevala in njegov smeh je odjeknil od oblakov ter se mešal s tožbami rogov. In prvič od jutranje zore je Ramova roka izpustila zlati lok.

Indradžit je spet postal viden in so ga zmagoslavno nesli do palače, kjer je Ravana užival ob poslušanju pripovedi o njegovi zmagi. Nihče ni doslej preživel Indradžitovih napadov; Ravana je to dobro vedel. Kralj je bil zdaj prepričan, da je Rama mrtev, poklicati je dal

Ljudožerko Tridžato in jo prosil, naj odvede Sito na vozu pušpaki in naj preletita bojno polje, da si bo ogledala soprogov poraz.

Tridžata je z neba kazala Siti, kako so demoni slavili Indradžitovo zmago, in princesa je videla, kako je na tisoče opic trpelo in umiralo med gomazečimi kačami, zato je pretresljivo ihtela. Ko sta z vozom preleteli kraj, kjer je Rama ležal poleg Lakšmana je nenadoma znova dobila pogum: "Gospod!" je vzkliknila, "ali mi niso napovedovali preroki, da se mi bosta rodila sinova? Na mojih dlaneh in podplatih je zarisan lotos vladaric, imam fine lase, lepo oblikovane zobe, razmaknjene obrvi, z vsemi desetimi nožnimi prsti se dotikam tal, ko hodim; torej nimam nikakršnega znaka o vdovstvu. Kako bi mogla verjeti temu, kar vidijo moje oči?"

Vendar so ji solze tekle po bolečem obrazu in se je tresla kot šiba na vodi, ko jo je Tridžata peljala nazaj v ašoški vrt.

Medtem je Ravanov brat Vibhišana tolažil opičjega kralja Sugrivo, skrušenega od bolečine ob Rami in Lakšmanu: "Ne joči," mu je govoril, "ni čas za žalovanje in prostiti bogove, da bodo princema naklonili svojo milost. Treba je tudi pomiriti opice in jim povrniti zaupanje. Tvoja globoka ljubezen do Rame ne sme postati slabost, prav nasprotno, iz nje moraš črpati pogum. Vstani Sugriva, pojdi in spregovori vsakemu tvojemu živečemu vojaku, jaz pa bom klical bogove in recitiral mantre, da bi naša junaka ostala pri življenju."

Vibhišana je sredi vojskovodij klical bogove in polagoma se je Rami povrnila zavest. Toda, ko je princ videl mrtvega Lakšmana ob sebi je padel v globok obup: "Kakšno veselje mi bo le prineslo," je stokal, "če dobim Sito nazaj za ceno življenja svojega ljubega brata? Ko bi iskal po svetu, bi gotovo našel enako ljubečo ženo, a kako naj

nadomestim brata? Kako naj se brez njega vrnem v Ajodhjo in kaj naj rečem njegovi materi Sumitri? Nobena beseda je ne bo potolažila! O gospod! Zakaj je usoda tako kruta zame?"

Opice so ga poslušale s solznimi očmi, ko je nenadoma nastal tak veter, da je omajal griče, pulil liste z dreves, dvigal vrtince prahu in je v fantastičnem šelestu kril priletel božji orel Garuda, na pol človek na pol orel. Zdrsela je s konico neizmernih kril in nato pristal poleg njih. Lakšmana je odprl oči. Princa sta vstala, poživljena kakor po dolgem spanju, z njima pa vse opice, ki so jih ubile Indradžitove puščice.

"Sovražnik kač sem," je rekel Garuda, "bežijo, ko me zagledajo, ob mojem kontaktu pa njihov strup razpade. Nihče drug kot jaz vaju nebi mogel rešiti Indradžitovih puščic-kač. Demoni poznajo skrivnost črne magije, o kateri vidva ne vesta ničesar. Ker temelji vajina moč izključno na čistosti vaju je lahko rešil samo božji poseg."

Rama je vstal in nežno poljubil Garudo. Prekrasna ptica pol človek pol orel je vzletela in se vrnila v raj.

Opice je zajelo silno veselje. Vlilo jim je novih moči, mahale so z vejicami namesto zastavic, ruvale drevesa in, ne da bi čakale na povelja, preganjale demone, ki so še ostali na bojnem polju. Spet so bile polne poleta, moči so se jim podeseterile. Delale so tak trušč, da se je slišal do mesta; Ravana je vprašal, kaj je povzročilo ta novi izbruh zmagoslavnega veselja pri Vanarih.

"Rama in Lakšmana, ki sta bila preresetana z Indradžitovimi puščicami-kačami, sta vstala od mrtvih, so odgovorili vladarju, vse kače so zbežale, opice pa so pobesnele kakor sloni, rešeni spon, ki so zdaj pri mestnih vratih."

Ravana ni mogel verjeti lastnim ušesom. Iz česa so le bila ta bitja? Malo je pomišljal in nato pozval generala Dhumrakšo.

Dhumrakša je bil krut in neusmiljen, bedast in zloben, iz sebe je spravljal hripav glas, podoben oslovskega riganju. Njegov zlati voz je vleklo osem z zlatom okomatenih oslov, spremljal pa ga je jastreb, pripravljen, da požre svoje žrtve; njegovi lokostrelci so jahali na oslih in imeli puščice iz kanjinih peres.

Dhumrakša je šel skozi zahodna vrata. Njegovo riganje je zadonelo po planjavi in Vanare so za hip presenečeni obstali. Ljudožerec pa je to izkorstil in razkosal njihova debla in skale ter divje navalil nanje. Neizprosno je zasledoval bežeče opice, jih klal in pokončeval, tudi, če so že bljuvale kri, njegovo riganje pa je preglaševalo hrup orožja in krike umirajočih.

Hanuman je bil zadet v živo in ves besen, da so njegove vojake ubijali s takšno krutostjo, je izruval drevo in, vrteč se na mestu pobil vse demone v njegovem dosegu ter stopal proti Dhumrakši. Tedaj je zagrabil skalo in zdrobil zlati voz; pošast se je izmuznila, skočila na tla in zagnala z žebli okovan kij Hanumanu v glavo, a ta se ni menil za udarec, hiter kot veter je izdril špik gore in ji ga zalučal v glavo. Sledila je velika tišina, nato pa strahovita zmeda: brez svojega poveljnika so osli divje brcali, vrgli jezdece iz sedla ali pa niso hoteli naprej, demoni pa so bežali, kar so jih nesle noge.

Ravana na bojnem polju

Ko je Ravana izvedel za Dhumrakševo smrt, je poslal tri največje generale, a žal so vsi umrli v boju z Vanari: Vadžradamstro je ubil Angada, Akampano je ubil Hanuman, Prahasto pa Nila.

"Prahasta se je vedno boril ob meni," je vzkliknil Ravana ves zelen od jeze in bolečine, "nekoč je premagal Indrovo vojsko, videl sem ga z lastnimi očmi! Kdo so te opice? Kdo je ta Rama? Katere magije sem postal igrača? Sam bom maščeval svoje sinove in generale, naprezite mi voz! Požgal bom te opice, kakor gozd suhega lesa!"

Kralj Rakšas je zapustil trdnjavo na vozu, polnem kopij, sulic, lokov in puščic, sledili so mu z zlatom okronani sloni, ki so imeli na nogah zlate verige s kraguljčki.

Ko ga je Rama videl prihajati, se je obrnil k Vibhišani: "Kakšno sijajno bitje," je vzkliknil. "Bleščeče kot sonce! Ne morem upirati pogleda vanj, ne da bi me slepilo. Kakšna veličina! Kakšno dostojanstvo! Vse kraljevske vrline so v njem."

In je bogovom izrazil svojo zahvalo, da mu pošiljajo tako lepega nasprotnika. Gorel je od nestrpnosti, da bi končno lahko dal duška svoji jezi in se maščeval za žalitev. Z lokom v roki je brez kretnje mirno čakal trenutek, ko bi si stala iz oči v oči.

Sugriva pa ponovno ni bil sposoben brzdati instinktov, odlomil je špik gore ter ga zagnal v glavo Ravanu, a ta je izstrelil puščico in velikanski izstrelak se je razletel na koščke; druga puščica je Sugrivi predrta telo skozinskoz. Pijane od sle po maščevanju, samozavestne zaradi pravkar dobljenih zmag, oborožene s skalami in debli so opice navalile na Ravano; a Rakšasa je s hitrimi in zanesljivimi puščicami brez težav uničil njihovo primitivno orožje, s kopji pa je napadalce pribil na tla. Prestrašene opice so se pognale v beg pred točo Ravanovih puščic. Rama je naredil kretnjo, a Lakšmana ga je zadržal: "Pusti, naj se pomerim z njim, dovoli, da se spopadem s to vzvišeno osebnostjo."

Rama je privolil in Lakšmana se je postavil med Ravanov voz in bežeče opice. Hanuman je videl, kakšni nevarnosti se izpostavlja princ zato je stekel pred voz in predrzno pogledal kralju v oči: "Brahma te varuje pred bogovi, pred demoni, gandharvami in jakšami, je zatulil, ne pa pred opicami! Spomni se na sina Akšo; doletela te bo ista usoda ..."

Namesto odgovora ga je Ravana strahotno treščil z buzdovanom po prsah. Opica se je opotekla. Čim je ulovila ravnotežje, je Rakšasu

primazala krepko klofuto. Kralja je za hip pretreslo, kakor bi goro omajal potres, a ko je prišel do sape: "Znaš se tepsti," je rekel, "cenim nasprotnika tvojega kova."

"K vragu moja veljava!" je odvrnil Hanuman, "če si še živ. Še enkrat me udari pa boš videl, česa sem zmožen!"

Ogromna Ravanova pest se je Hanumanu zrušila na glavo in se je znova opotekel. V tistem trenutku je Nila, grozeč s skalo, planil nad Ravano; kraljev voz se je umaknil v stran, da bi se izognil udarcu.

"Vidiva se pozneje, Ravana," je zakričal Hanuman z nasmeškom, "bil bi slab igralec, če bi te motil, ko se tepeš z drugim!"

Ravana je zagodrnjal, kajti demoni nimajo smisla za humor. Z eno puščico je zdrobil v prah pretečo skalo. Kot bi trenil, je Nila postal čisto majhen, nič večji od komarja, in se usedel na Ravanov prapor; potem pa je z izredno okretnostjo poletaval od praporja do kraljevskega obraza, mu letal po vekah, v nosu, v ušesih. Ravana je z dvajsetimi rokami otepal na vse strani, popolnoma nesposoben otresti se sovražika, nič večjega od insekta.

Rama, Lakšmana in Hanuman so se zvijali od smeha, Ravana pa je pobesnel in iz tulca izvlekel puščico boga ognja Agnija; dvignil se je velikanski plamen, Nila se je zrušil na tla kakor goreča bakla. Toda ni mogel zgoreti; bil je Agnijev sin.

Tedaj je Ravana namenil na Lakšmana in izstrelil sedem puščic hkrati, a princ jih je strl v prah, še preden so ga zadele.

Ravana je streljal brez prestanka, Lakšmana pa je puščice prestrezal v zraku, nenadoma pa je Rakšasu prelomil lok. Še preden je mogel zgrabiti za nov lok, mu je Lakšmana prebodel telo.

Ravano je žgala bolečina, zavihtel je kopje šakti, Brahmov dar, in

ga Lakšmanu zalučal naravnost v prsi, nato pa skočil z voza in zagrabil princa pod pazduho. Na njegovo veliko presenečenje sploh ni mogel dvigniti Lakšmana, čeprav je bil dvignil Himalajo.

Lakšmana je ležal v svoji krvi, ranjen v pleksus, in tedaj se je spomnil, da se je rodil iz najvišjega božanstva Višnuja.

Hanuman je planil na Ravano, ga udarjal s pestmi in ga prevrnil na konec voza; Rakšasu je iz ust brizgnila kri in se je onesvestil.

Tedaj je Hanuman vzel Lakšmana v naročje in ga brez težav odnesel v senco pod veliko drevo.

Medtem pa je bil Ravana zopet buden in je stal vzravnano na vozu, in ko ga je Hanuman videl takšnega vsemogočnega, je odredil, da mora imeti tudi Rama vozilo. Zato je pokleknil pred princa in ga prosil, naj se mu popne na ramena. Rama se je jahajoč na Hanumanu postavil pred Ravano, ki je nameraval zapustiti bojišče. "Potrpi, Ravana!" je zakričal, "ne boš mi tako zlahka ušel!"

Ravana se je obrnil proti Rami; izlil je svoj gnev na Hanumana, ga obsul s puščicami, Rama pa je izkoristil ta trenutek in mu razbil voz; vrglo je kolesa na eno stran, orožje pa na drugo stran, raztrgani prapor na tla, ubil je konje, voznika, prebodel Ravano, ki je takoj izpustil lok. Še zadnja puščica mu je zbila kot sonce bleščeči se diadem. Ko je Rama to videl, da veliki monarh slabi, se je prepustil svojemu sočutju: "Hrabro si se boril," je dejal, "številni moji vojaki so padli pod tvojimi puščicami. Vrne se v palačo, odpočij si in pridi z novim orožjem, na novem vozu. Svojih sovražnikov ne pokončam, borim se z njimi in najboljši zmaga."

Ravana se je moral ves osramočen vrniti v palačo peš.

Kumbhakarna

Ravana se je ves zbit sesedel na prestol. Nikdar ga še ni bil kdo tako ponižal. Poleg tega ga je Ramov viteški duh nadvse iztiril. Vse velike sposobnosti pridobljene z leti asketizma, so bile zdaj brez pomena; danes ga je premagal človek; prerokbe, ki jih je tako dolgo zavračal v svojem umu, so se uresničevale. Pustil je, da mu je pogled taval po zbranih demonih pred njim, in podoživljal dan, ko je dvignil Šivov dom goro Kajlaš, da bi zapeljal boginjo Umo; prestrašena boginja mu je takrat zagrozila s prekletstvom: "Tvojo smrt bo povzročila ženska." In tistega dne, ko se je posmehoval Šivovemu nadzorniku z opičjim obrazom Nandišvari, ga je le-ta preklel: "Tvoj rod bodo iztrebila bitja z mojemu podobnim obrazom!" In tudi Nalakuberovo prekletstvo, ko je posilil apsaro Rambho: "Če se boš odslej skušal polastiti ženske brez njenega dovoljenja, se ti bo glava raztreščila na koščke!" Vsi ti spomini so ga obsedali, da je kar blaznel. Prijemal se je za glavo, si zakrival oči, vendar ga je obsedalo bitje, ki je oddajalo intermitentno svetlobo, kakor ognjeni planet, ki se baje pojavlja ob koncu nekega sveta, in je videl Ramo povsod.

Naenkrat se je spet obvladal: "Kumbhakarna!" je vzkliknil, "Kumbhakarna pa ni pogubljen! Vdan mi je kot pes. On me še lahko reši!"

Poslal je torej po Kumbhakarno, vendar njegovega ukaza ni bilo lahko izvršiti: Kumbhakarna je spal več mesecev zaporedoma in se je prebujal samo za en dan; pred devetimi dnevi pa je ravnokar zaspal. Vrhu tega je bil ogromen velikan in ga je bilo težko zadovoljiti.

Ubogljivi demoni so se kljub temu napotili k njegovemu podzemnem prebivališču. Obloženi z dišavami in neverjetno količino hrane so vdrli v njegovo sobo. Takoj ko so vstopili, jih je ciklonski veter prilepil k stenam sobe; to je bila sapa iz velikanovih nosnic. Morali so se plaziti vzdolž njegovega orjaškega telesa, zleknjenga na svilenih preprogah, si utreti pot skozi trde in ko bambusov gozd

naježene dlake, da so prišli do njegovega obraza. K ustom so mu položili kopico svinjskega mesa ter lonce krvi in vina. Prižigali so kadila, posuli tla s cvetjem in zapihali v rogove z napihnjnimi lici kakor baloni. Kumbhakarna se ni premaknil; dihal je enakomerno z gromovitim smrčanjem in širil se je vonj po truplu, ostrejši od dišav kadil in zvoka rogov.

Obdajalo ga je deset tisoč slonov, jih spustili pošasti na prsi, deset tisoč vojščakov ga je zbadalo s sulico; končno se je Kumbhakarna nerodno obrnil na stran in sloni so se prevrnili vznok, bojovníki pa so se raztreščili po tleh. Začel je zehati, se pretegovati, iztegnil je roko do loncev in pil in se najedel do sitega. Potem pa je odprl oči, podobne jezerom krvi.

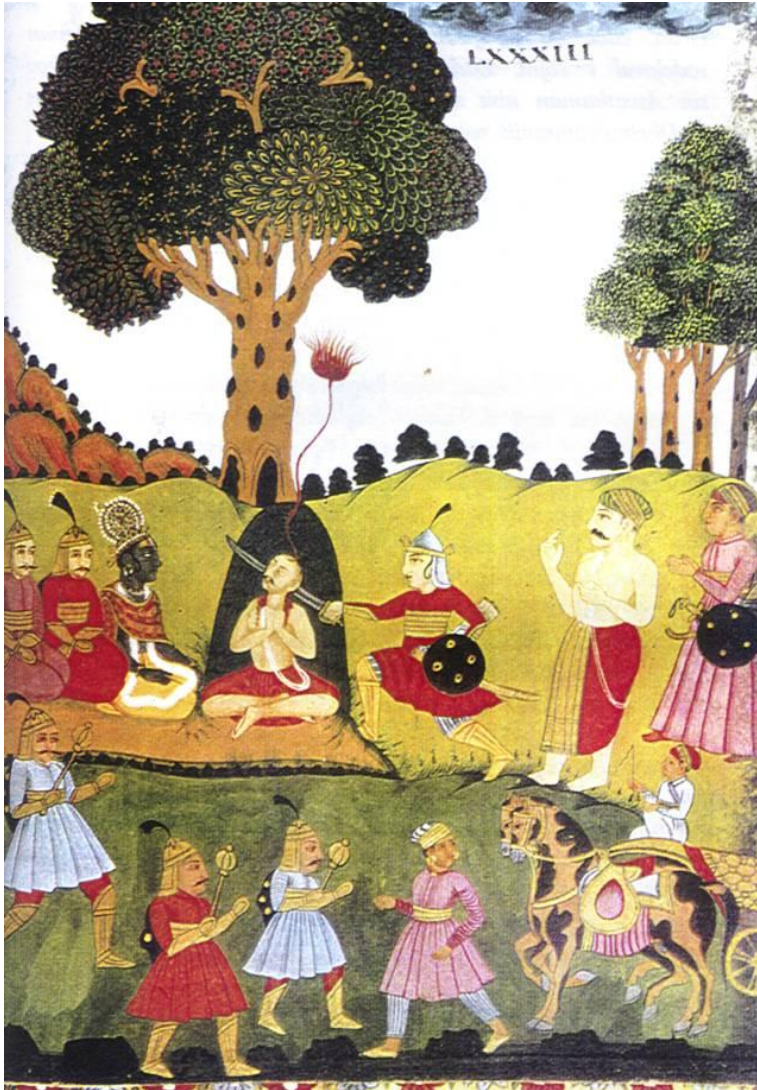
"Zakaj me motite?" je zagodrnjal, "komaj sem zaspal. Ali je moj brat v nevarnosti? Kaj se dogaja v palači?"

Tako močno je ljubil Ravano, da so bile njegove prve misli namenjene njemu. Tedaj so mu demoni pripovedovali o prihodu princa iz Ajodhje z mogočno vojsko opic in o obleganju Lanke; Ravana je bil za las ušel smrti in je prosil brata, naj mu pride na pomoč.

"Saj sem rekel, da mu bo ta ženska povzročala same nevšečnosti!" je vzkliknil. "Pustite, naj zakoljem Ramo. Vsi se boste naslajali s krvjo opic."

Modri demon Mahodara mu je plaho svetoval, naj se posvetuje z Ravano, preden bo karkoli ukrenil; poslali so sla h kralju.

Tedaj je Kumbhakarna vstal. Desettisoč demonov ga je umilo od glave do pete, ga namazalo s sandalovim oljem. Odeli so ga v dragoceno svilo, mu nataknili obroče na ušesa, mu naredili ogrlice in zapestnice ter na glavo diadem z vdelanimi dragimi kamni in nato je zapustil sobo. Pod njegovimi koraki se je majala zemlja.

Dron, eden od Kuruov obžaluje, da je kot brahman sodeloval v boju. Zadet z lažnim sporočilom, da je njegov sin Asvathaman ubit se je umaknil iz boja in sprejema smrt iz Dhrštadyumnovih rok.

Ko so opice od daleč zagledale njegovo orjaško postavo, ki je presegala najvišje stolpe v mestu, se jih je polotil preplah; veliko jih je bežalo, druge so ostale na mestu, hrome od strahu. Najpogumnejše so šle po Ramo, da bi mu pokazale strahotno pošast. Princ je opazil, da je velikan rastel, bolj ko je prodiral po mestnih ulicah. Poklical je Vibhišano in ga vprašal, kdo je ta Rakšasa.

"To je Kumbhakarna," je odgovoril Vibhišana, "Brahmov vnuk in Ravanov brat. Ponavadi pridobivajo demoni svoje sposobnosti tako, da leta in leta izvajajo askezo. Kumbhakarna pa je prišel na svet obdarjen z izjemnimi sposobnostmi; vse ljudožerce prekaša po moči in krutosti, rad seje grozo, kajti to ga še bolj krepi. Poglej: bolj ko opice bežijo bolj raste."

"Premagal je Indro in Jamo in ubil na tisoče Jakšev in Gandharvov. Že ob rojstvu je požiral neverjetno količino ljudi in živali. Bogovi ga niso mogli ubiti in so mislili, da je posebljena smrt, in ker je Indra domneval, da bo pogoltnil vsa živa bitja na Zemlji, mu je poslal svojo strelo. A velikan se je ostro odzval: zlomil je okel slavnemu Indrovemu slonu Ajravati in ga zasadi bogu v prsi. Indra se je šel pritožiti Brahmi in ga prosil naj posreduje, da ne bosta človeški in živalski rod uničena. Ker ga ni bilo moč ubiti, je Brahma odredil, da bo spal celo večnost. Velikan je takoj zaspal. Ko je Ravana videl bratovo nesrečo je šel takoj še sam k Brahmi.

"Nisi pravičen do svojega vnuka," mu je rekel, "kajti, če zaspimo, se moramo tudi prebuditi, to je logičen zakon narave. Vem, da so tvoje odločitve nepreklicne, zato bo Kumbhakarna spal, a dodeli mu tudi čas budnosti."

"Gospod Brahma je torej določil, da bo Kumbhakarna spal najmanj šest mesecev zaporedoma in se prebujal samo en dan, da bi se najedel."

"Če je danes Ravana prebudil brata," je nadaljeval Vibhišana,

"pomeni, da se čuti pogubljenega. Tvoja zmaga je že zelo blizu, vendar še potrebuješ svojo vojsko, da bi Rakšase držal v šahu; kako bi le vodil vojsko, hromo od strahu? Pojdi in pomiri vojake, reci jim, da je Kumbhakarna le stroj, ki so ga demoni zgradili, da bi sovražnikom pognali strah v kosti, in tako te bo vojska poslušala."

Rami so se Vibhišanove besede zdele modre; zato se je ravnal po njegovem nasvetu. Vanarom je razložil, da lahko premagamo vse ovire, če obvladujemo strah. "Demoni so le plod popačene domišlije," je rekel, "strah je nasprotje poguma, zato morate obvladati strah, da boste imeli pogum. Ta trud vas bo naredil neranljive."

Medtem pa je Kumbhakarna prispel v palačo in se priklonil do tal pred kraljem: "Kaj lahko storil zate?" je vprašal, "zdaj, ko si se spravil v nemogoč položaj zaradi te ženske? Če bi poslušal Vibhišánov nasvet, bi me pustil spati v miru!"

Ravana je nameraval objeti brata, a je pobesnel: "Zbudil sem te zato, da bi mi stregel," je zavpil, "ne, da bi se norčeval iz mene. Zdaj ni čas za očitke, temveč za dejanja; kraljestvo je v nevarnosti, ali si ga pripravljen rešiti?"

"Ravana," je odgovoril Kumbhakarna s popustljivejšim glasom, "dobro veš, da se ti ni treba bati ničesar, dokler sem jaz živ. Požrl bom tvoje sovražnike in spet boš pridobl nekdanjo slavo."

Ravana je z zadovoljstvom blagoslovil brata. Okoli vratu mu je ovil ogrlico iz bleščečih biserov, ga oblekel v železno srajco, stkano iz zlatih niti, mu okrasil zapestja in gležnje z zapestnicami in ga objel.

Kumbhakarna je stopil čez obzidje s trizobom v rokah, vojski pa je velel, naj gre skozi severna vrata. Pogledal je opice, ki so že navalile na grič; bruhnil je v smeh: "Mislil sem, da so opice zato, da nas zabavajo s svojim prekucevanjem! A, če iščejo prepir, jih bomo kar požrli."

Spet se je zasmel in njegov smeh je odmeval po gričih in dolinah. Zgrožene opice so zapuščale bojno polje kakor oblaki, ki jih razžene veter. Vanarski generali so prav tako skušali bežati, a jih je Angada ustavil: "Banda strahopetcev!" je zatulil. "Ali ste okrasne opice, kakor trdi ta pošast, ali bojevniki? A ne vidite, da je ta stvar le smešno strašilo, postavljeno, da bi vas prestrašilo, kakor vrabce na žitnem polju? Pred bitko ste se hvalili, ponosni junaki. Zdaj pa bežite ob prvi nevarnosti? Ali vas ni sram? Kaj bom rekel vašim soprogam ob vrnitvi v Kiškindho? Verjemite mi: bolje je umreti med bojem, kot pa zaslužiti prezir tistih, ki so nam zaupali!"

Opice, zadete v živo, so spet pridobile na samozavesti in so navalile na Kumbhakarno. A žal so se njihova debla in skale drobile na njem kakor vreče prahu in nastal je hud pokol.

Hanuman mu je s strahovito močjo zagnal skalo naravnost v prsi; kri mu je brizgnila kakor hudournik z gora. Kumbhakarna je v odgovor besno vrgel trizob na Hanumana in ta je kriknil od bolečine in se onesvestil.

Ko so Vanare videli svojega ljubljenelega junaka na tleh, so se vrgli na pošast in jo začeli divje gristi. Kumbhakarnu je šlo na živce in je mahal z rokami, kot bi se hotel rešiti roja komarjev, grabil je enega, mečkal je drugega med palcem in kazalcem. Angada mu je zagnal skalo v glavo. Kumbhakarna pa je v odgovor vrgel svojo sulico vanj, vendar se je Angada izmuznil s skokom v stran in izrabil trenutek, ko je pošast spet segala po orožju in še močnejše udrihal po njej. Velikan je s hrbtom roke podrl Angado na tla. Tedaj je Sugriva zagrabil špik

gore in ga zalučal na Kumbhakarno. Vrh gore se je raztreščil na velikanskih prsih in se kot plaz zvail nazaj na uboge opice.

Medtem pa se je Hanuman zavedel. Pobral je Kumbhakarnovo sulico in jo na kolenu prelomil. Opice so sočasno zatulile. Besni ljudožerec je zagnal špik druge gore na Sugrivo, in ta je omedlel. Kumbhakarna je malomarno pobral kralja opic, ga dal pod pazduho in odšel proti Lanki.

Med potjo pa se je Sugrivi vrnila zavest: skočil je ugrabitelju na nos, ga močno ugriznil, mu zasadil kremplje v ušesa in nato skočil in se dvignil v zrak, da bi poletel k Rami. Rakšasa se je besen od jeze vrnil na bojišče, pobral kij in vrteč se na mestu pometel vse Vanare v svoji bližini. Nihče ga ni mogel ustaviti, niti Lakšmana, čeprav je izstreljeval vanj stotine puščic. Padlo je na tisoče opic; tiste, ki jim je uspelo zbežati, so stekle k Rami, pošast pa jim je bila za petami. Kmalu so bili pred princem iz Ajodhje.

"Čakal sem te," je rekel Rama in mirno dvignil oči h Kumbhakarni.

Pošast je bruhnila v porogljiv smeh.

"Poznam tvoje podvige, Rama! A pazi se! Nisem ne Viradha ne Kabandha ne Vali ne Mariča."

Da bi se ognil grozečemu se kiju, se je Rama sukal okoli svojega sovražnika; izstreljeval je puščice vanj, a velikan jih je zlahka odganjal. Tedaj je Rama pozval boga vetra Vajuja; izstrelil je puščico in odrezal roko, ki je držala kij. Kumbhakarna je zatulil od bolečine; z levico je izdrl drevo in ga vrgel na Ramo. Tedaj je Rama poklical vladarja bogov Indro in z drugo puščico odsekal Kumbhakarni levico. Velikan je začel cepetati in skušal je pogaziti Ramo, a še dve puščici sta mu odsekali nogi in se je zrušil.

Ogabni trup se je valil po tleh in skušal še z zadnjim naporom

pogoltniti Ramo. V ustni votlini, veliki kakor votlina, se je premikal jezik. Rama je izstrelil vanj točo puščic; jezik je obstal, potem pa bedno omahnil.

Rama je poklical Indrovo strelo in Rakšasu prebodel grlo. Glava je odletela in se raztreščila ob mestnem obzidju, preostali del telesa pa je vrglo v ocean. Kumbhakarne, strahu in trepetu svetov ni bilo več.

Mladi junaki

Sli so pohiteli na Ravanov dvor; ko jih je kralj vprašal: "Kako je umrl Rama? Ali ga je Kumbhakarna ubil s trizobom ali ga je zadavil z golimi rokami? Ali mu je razparal prsi, da bi mu izpil kri, ali ga je pogazil z nogo?" niso vedeli, kaj bi odgovorili, in so molčali, tresoč se od strahu. Ko jih je Ravana silil, naj vendar odgovorijo, so oznanili žalostno novico o svojem porazu in Kumbhakarnovi smrti. Ravana ni mogel prenesti pripovedi do konca in je omedlel še preden je vse slišal.

Njegovi najmlajši sinovi Devantaka, Atikaja, Trišira in Narantaka so se zaradi tega žalostili, in ko so videli, da se očetova oholost razblinja, so sklenili, da bodo stričevo smrt maščevali.

Zbrali so, kar je še ostalo od čet. Kmalu se je množica Rakšasov spuščala po griču z divjim tuljenjem, vihteč svoje orožje nad glavo, in tekala brez reda po velikanskem bojišču, ki je segalo do morja; deževala so kopja, kamenje in sulice hkrati. Kumbhakarnova smrt je Vanarom vlila novega poguma, tako, da so se še bolj pogumno poganjali na sovražnika, ne meneč se za puščice in sulice, ki so prešinjale nebo kakor toča.

Narantako je ubil Angada, Devantako in Triširo pa Hanuman, Atikaja pa se je zdel neranljiv. Bil je neznansko velik kakor njegov stric, nosil je diamanten okep, s katerim je zaslepljeval sovražnike, in prodiral med opicami ter sejal grozo, kakor lev v tropu košut, udarjal

samo tiste, ki so ga napadali, ne meneč se za ubežnike, in usmerjal voz naravnost proti Rami.

"Pričakujem nasprotnika, ki me je vreden," je kričal, "kdor je toliko pogumen, me naj napade!"

Lakšmana je skočil, ni mogel prenašati takšne arogance in je izvlekel puščico iz tulca.

"Ti premlad si!" je vzkliknil Atikaja, "moje puščice bodo dušile tvoj ponos in ti izpile kri!"

"Samemu sebi poješ hvalo," je odgovoril Lakšmana, "stori kaj, namesto, da govoriš in prepusti drugim skrb, da te pravilno presodijo. Naj sem mlad ali star, usmrtil te bom."

Atikaja je izstrelil strahovito puščico; Lakšmana jo je s tanjšo puščico preklal po vsej dolžini. Atikaja je izstrelil pet novih puščic, Lakšmana jih je z eno samo vseh pet prepolovil; drugo puščico pa je poslal Atikaju naravnost med obrvi. Kri je brizgala, a pošast je godrnjaje stresla glavo in puščica je padla na tla; začel je izstreljevati puščico za puščico neverjetno hitro, ni se dalo videti ne rok ne loka. Lakšmana pa je odgovarjal enako hitro in jih prestrezal v zraku drugo za drugo. Puščica kačjega boga se je srečala s puščico kače z zlatim peresom, puščica sončnega boga je uničila puščico smrti, puščico arhitekta bogov je prelomila Jamova puščica. Na tisoče Lakšmanovih puščic se je krivilo na Atikajevem diamantnemu oklepu, medtem, ko je ena sama Rakšasova puščica, valujoča kot kača, hudo ranila božanskega princa. S skrajnim naporom je le-ta ubil Atikajeve konje in mu uničil voz; toda Rakšasa je ostal nepremagljiv.

Tedaj se je bog vetra Vaju približal Lakšmanu in mu zašepetal v uho: "Rakšasa nosi magičen oklep, ki mu ga je podaril Brahma. Nihče drug kot Brahma ga ne more streti."

Lakšmana je zajemal moč iz Vajujevih besed, nataknil novo puščico na lok in klical gospoda Brahmo ter izgovarjal čarobne besede. Zamajala sta se nebo in zemlja; lok se je sprožil, Atikaja je bil na mestu obglavljen, krona se mu je zvalila po tleh.

Indradžit

"O nekdanja slava, kje si?" je jadikoval Ravana, "kakšne so te sile, ki me zagrizeno preganjajo in pošiljajo vse moje sinove v Jamovo kraljestvo? O Sita! Ti dama, ki me begaš! Reši me poželjenja, ki me žge. Pred tabo umira cel rod, pa si tako neusmiljena z menoj."

Nato je naročil svojim oficirjem: "Okrepite stražo pri mestnih vratih!" je zarjul, "nadzorujte premike Vanarov, naj nobena opica ne vstopi v ašoški vrt!"

Ves obupan se je umaknil v svoje zasebno stanovanje. Hodil je sem in tja, mahal s pestmi po zraku, se nenadoma ustavljal ves pobit, brez moči, in se je sesedal na brokatne blazinice. Iz prsi so se mu izvijali globoki vzdih, obračal je glavo na vse strani, ne vedoč, kam naj upre svoj pogled. Ko ga je Indradžit videl v tem stanju, se mu je približal: "Oče," je dejal, "dokler sem živ, še ni nič izgubljeno. Nihče se ne more hvaliti, da je kdaj izbojeval zmago proti meni. Sklicujem se na vladarja bogov Indro, na zaščitnika vesolja Višnua, na uničevalca svetov Rudro in na vse Sadhje: na boga ognja, na boga lune, na boga sonca: danes bodo tvoji sovražniki za večno zaspali!"

Po teh besedah je zapustil očetovo stanovanje, dal zapreči voz in hiter kakor nevihtni veter odpeljal skozi vrata trdnjave v spremstvu armade Rakšasov na slonih, konjih, tigrih, oslih in celo krokarjih in škorpijonih. Preplavili so planjavo, spremljali pa so jih godbeniki, ki so z golimi rokami udarjali po bobnih, pihali v flavte in dajali takt za hojo tako, da so z bronastimi zapestnicami udarjali druga ob drugo. Indradžit je dvignil roke, vsi so nepremično obstali. Četam je velel, naj se razvrstijo v krogu okoli njega, in razjahajo. Nabrali so suhljadi,

natrgali cvetlice in sadje, prižgali ogenj in začeli prepevati hvalnice v čast Agniju ter metali v plamene riževo zrnje, kadilo in sandalov prah. Potem so okoli ognja položili bodala, puščice in sulice, ter odrezali glavo črni kozi.

Visok in svetel plamen brez dima se je dvignil proti nebu in v njem je Indradžit zasledil svojo zmago. Recitiral je svete besede, ki dajejo moč, in se s plameni dvignil na vozu, polnem orožja, ter izginil za oblaki.

Na opice in medvede se je kakor nenadna toča usul železen dež, ki je ubijal, klal, obglavljal; ena sama puščica jih je prebadala po pet, sedem ali devet naenkrat, v največjo naslado ljudožercem, ki so se smejali na vse grlo, grizli umirajoče, jim trgali prsi, da so lahko goltali še toplo kri. Opice s pohabljenimi telesi so ostajale na mestu in se kopale v svoji krvi, vse zbegane so dvigale oči proti nebu in iskale, od kod prihaja napad, ter še naprej metale skale in drevesa, vendar niso zadele nevidnega sovražnika.

Kakor sonce, skrito za oblaki, se ga je dalo zaslutiti po bleščečih se zlatih puščicah, podobnih tisočerim žarkom. Z gromkim smehom je kakor blisk izstreljeval svoje strupeno orožje skozi nebesni svod. Deset puščic je zadelo Džambavana, trideset drugih pa Nilo in Angado in tudi Dwivido in Rsabho. Rama in Lakšmana, prav tako žrtvi njegove magije, nista ušla kataklizmi in sta prav tako padla.

Zmagoslavni Indradžit je ustavil bitko in se vrnil k očetu. Napadel je bil ob mraku; ko se je znočilo, se je v planjavi slišalo samo še tuljenje šakalov.

Prvi se je premaknil v temi Vibhišanda. Ker je bil tudi sam Rakšasa, ga je Indradžitova čarovnija manj prizadela. Stežka se je oprl na komolce in rekel s šibkim glasom: "Ne izgublajte poguma, o

Vanari! Princa iz Ajodhje ne bosta dolgo ostala pod vplivom čarovnije demonov; njuna čistost ju varuje."

Hanuman je zaslišal te besede in se zdramil iz otopelosti: "Kako srečen sem, da te slišim Vibhišana! Pojdiva pogledat, koliko Vanarov je še živih."

Prižgal je bakli in hodila sta med telesi, ostanki orožja, skalami in vejami. V tej grozotni zmešnjavi sta našla Džambavana prestreljenega s puščicami; zvijal se je od bolečine. Veliki kralj je dajal vtis, kot, da bo vsak čas ugasnil.

"Veličanstvo," je rekel Vibhišana, "Indradžitovo orožje te ni moglo ubiti! Kakšna milost te varuje! To je znamenje, da upanje še ni izgubljeno."

"O Vibhišana!" je odgovoril Džambavan, "dobro sem prepoznal tvoj glas, a ne morem te videti, puščice so me oslepile. Ali je Hanuman še živ?"

"Veličanstvo!" je vzkliknil Vibhišana, presenečen in užaljen, "kako, da pomisliš najprej na Hanumana in ne na Ramo?"

"Skrbi me za Hanumana," je odgovoril kralj medvedov, "kajti on je Ramovo zadnje upanje. Če je živ, se bo še dalo vse rešiti."

Tedaj se je Hanuman vrgel na kolena pred medvedjim kraljem: "Kako ti lahko ustrezem? O veliki kralj, tu sem."

"Hanuman," je rekel Džambavan, "dobro me poslušaj, kajti zapraviti ne smemo niti sekundice; še enkrat boš odletel, toda moral boš uporabiti vso moč, ki jo premoreš, kajti tokrat boš moral na sever na Himalajo. Tam boš videl dva špika, skrita med oblaki, eden je zlat, drugi pa srebrn. Prvi je gora Rišibha, drugi pa Kajlaš. Med obema je vrh Gandhamadan, to ime pomeni "užitek dišav" in na njem rastejo

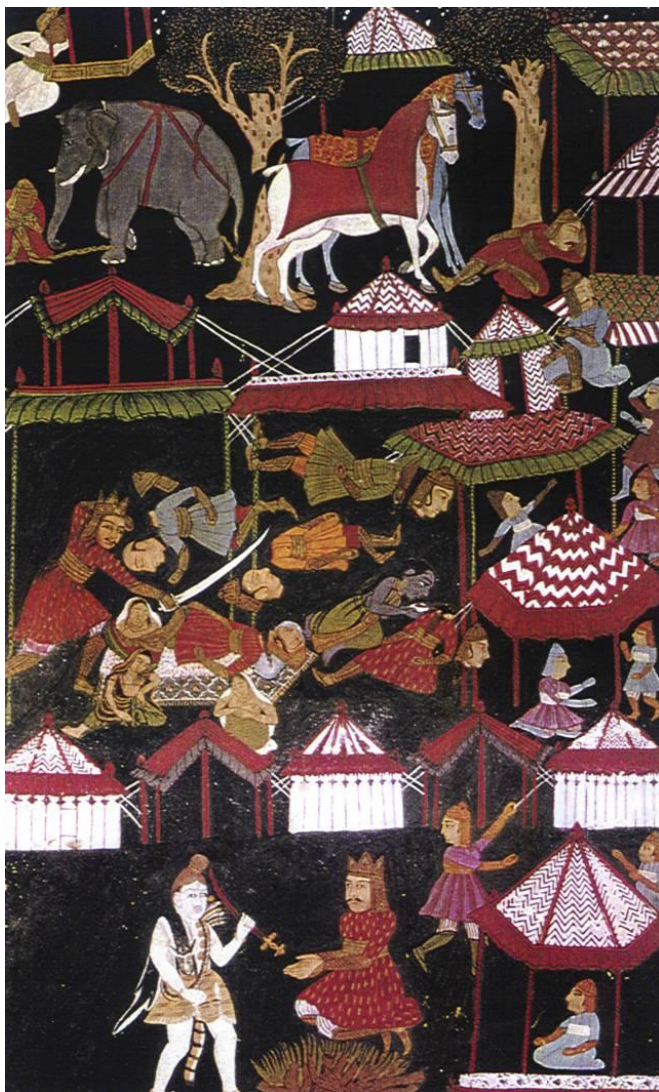
čudežna zelišča. Med temi zelišči so štiri zdravilne; z višaljokarani je moč izdreti puščice in ozdraviti rane, savarnjakavani jih zaceli, s sandhani se uravnavajo zlomi, mithusandžavani pa oživlja mrtve. Naberite ta zelišča in se takoj vrni k nam, kolikor mogoče hitro, dobiti jih moramo pred sončnim vzhodom."

Izmučeni kralj medvedov se je ulegel. Hanuman je začutil, da se mu po udih pretaka izredna moč, kakor bi močan veter napel jadra na ladji. Začel je rasti in rasti. Stopil je korak naprej, da bi se povzpел na goro Trikuto, se s šapama oprl na zemljo, počepnil z ušesi pomaknjenimi nazaj in z repom dvignjenim kakor velikanska kača; iztegnil je roke in z glavo proti severu skočil v zvezdnato nebo.

Pod njim so se izredno pomanjšani hitro vrstili Lanka s hribi in rekami ter most, ki ga je postavil Rama. Preletel je morje in kmalu je zagledal v daljavi vrhove Himalaje, kakor kopico belih oblakov.

Preletel je domove bogov, votlino, v katero je bil Višwakarma skrtil sonce, da bi ugajal svoji ženi Čaji, videl je goro Kajlaš, kjer prebiva Šiva in votlino v kateri je bog meditiral cela stoletja. Videl je jogije ob vznožju slapov in ašrame v gozdovih z neznanim drevjem in tudi morja turkizno modrega ledu ter vso prostranost večnega snega. Končno je zagledal goro, poraslo s plamenečimi zelišči in se nekoliko spustil, prekipevajoč od veselja. Toda, ko so ga zelišča zagledalala so se skrila in gora je bila podobna vsem ostalim. Ni bilo mogoče ločiti čudežnih zelišč od navadnih. Hanuman se je silno razjezil: "Ali mislite, da imam čas iti se skrivalnice?" je zakričal, "nimate nobenega sočutja do Rame!"

In je na silo odtrgal cel vrh gore in to je navdalo z grozo bogove in demone, kateri so ga opazovali. Držeč goro na dlani, kakor bi strežnik nosil pladenj je z vrtoglavo hitrostjo planil proti Lanki.

Asvathaman po tistem, ko je srečal Šiva, ko se je s Šivinim duhom v sebi napotil v tabor Pandauvov in ubil Dhrštadyumna, ki mu je ubil očeta, ter pet Draupadinih sinov misleč, da so Pandavi.

Čim se je vrnil na bojišče, je zapihal veter na zdravilna zelišča in se dotaknil teles, ležečih na tleh, ter jih v trenutku ozdravil. Mrtvi in umirajoči so imeli občutek, da se prebujajo iz sladkega sna in so se postavljali na zadnje tace in vstajali enako močni kot pred bitko. Noben demon ni izrabil dobrodejnih zelišč, kajti Ravana je bil ukazal, naj vse mrtve in ranjene Rakšase odstranijo in vržejo v morje, zato, da bi Vanare ne vedeli, koliko jih je.

Ko je bila vojska na nogah, je Hanuman znova odšel in vrnil vrh gore na prejšnje mesto v Himalajo, ter se enako hitro vrnil k Rami.

Tedaj je Sugriva Vanarom ukazal, naj vpadejo v mesto Lanka. Prižgali so bakle in navalili na trdnjavo. Rakšase je naskočila vojska, za katero so mislili, da je uničena, tako, da so z grozo bežali, medtem pa so opice zažigale vrata iz ebenovine, požigale so dvorane in palače. Zavel je vonj po mošusu in sandalu, zlato je teklo s sten in hiše iz plemenitega lesa so se podirale. Vse je gorelo korale, svilene zavese, preproge iz tigrove kože. Ljudožerci s soprokami so tekali po ulicah in tulili od groze in njihovi kriki so se mešali s hrzanjem iz hlevov pobeglih konj, katerim so se zlati oklepi topili na hrbtih.

Ob svitu so po vsem otoku odmevali kriki. Odsevi gorečega mesta so se v oceanu stapljali s plameni vzhajajočega sonca.

Ravana je znova poklical Indradžita na pomoč in še enkrat se je Indradžit zatekel k magiji; vedel je, da bo pridobil sposobnost popolne nepremagljivosti, če bo opravil obred v čast boginji zaščitnici Lanke Nikumbhili; Vendar pod enim pogojem; obred ni smel biti moten. Morali bi recitirati svete besede do konca od prve do zadnje. Indradžit se je torej moral znebiti Vanarov za dovolj dolgo, da bi bil lahko popolnoma v miru.

Na svojem vozu je odnesel lutko, ki jo je izdelal čarovnik na las

podobno Siti, kakršna je bila v tem času, suha, z raztrganim sarijem in z dolgo kito na hrbtu. Šel je Vanarom naproti v spremstvu svoje vojske, ustavil voz pred Hanumanom in zagrabil lutko za lase: "Poglejte to žensko, odgovorno za vso našo nesrečo!" je zavpil, "ubil jo bom z mečem in se maščeval za očetovo žalitev!" in je prebodel lutki telo; kri je brizgnila in glas je zavzdihnil: "Rama! O Rama!"

Hanuman ni verjel svojim očem. Vsi njegovi upi so se podirali. Nor od besa in bolečine je zagnal velikansko skalo na princa Rakšasov in bi ga ubil, če nebi bil voznik toliko priseben, da je zbičal konje. Skala se je pogreznila v nedra zemlje. Voz se je oddaljil zelo hitro in ušel metežu opic in ljudožercev, ki so besno jurišali drug na drugega, se mendlali in klali med seboj.

"Ustavite ta nepotrebni pokol!" je zakričal Hanuman z ihtečim glasom, "bili smo pripravljene dati življenje za mithilsko princeso, a žal je mrtva. Hitro se vrnimo k Rami."

Vojska opic se je umaknila in zapustila mesto, Indradžit je izrabil ta odmor in se napotil k svetišču Nikumbhile.

Hanuman je prišel k Rami in mu povedal, kakšni grozoti je bil priča. Rama je strt od bolečine omedlel.

"O brat moj!" je rekel Lakšmana in ga vzel v naročje, čemu hoditi po poti kreposti? Vse si izgubil: kraljestvo, bogastvo, srečo in svojo ljubljeno! Živel si asketsko in gojil plemenita čustva, poglej, kam te je to pripeljalo: Ravana je zmagal tu pred tabo in nas pahnil v ocean bolečine. Čemu torej biti dober, čemu pravičen? Če bi bilo količkaj pravice na tem svetu, bi bil Ravana v agoniji v najhujšem peklju, ti pa bi se kopal v sreči. Ne! Ravana je prost, srečen, ti pa si ujetnik obupa!

Ali si pozabil, da bi lahko s svojo močjo uničil vesolje? Zakaj bi

hodil korak za korakom in pazil, da zmeraj storiš le pravično dejanje? Pridi! Vstani, greva uničit Lanko in vse pošasti na njej."

Medtem, ko so Vanare škropili Ramo v obraz z lotosovo in vrtnično vodo, da bi si opomogel je prišel tudi Vibhišana in vprašal, zakaj solze. Ko je slišal grozljivo zgodbo je vzkliknil: "To je še ena Indradžitova čarovnija! Ravana nebi nikdar dovolil sinu, da bi se dotaknil Site. Odvrniti skuša našo pozornost in bojim se, da medtem želi opraviti obrede v Nikumhilineh svetišču. Pojdemo! Za vsako ceno moramo ustaviti te čarovne ceremonije, po katerih bi bil za vselej nepremagljiv; nihče bi ga ne mogel več ubiti in svet bi zdrvel v pogubo!"

Vanare so čakali na Ramova povelja. S šibkim glasom jim je rekel, naj storijo, kakor je rekel Vibhišana. Lakšmana je odšel s svojo vojsko, Vibhišana pa ga je spremljal, da mu je kazal pot do svetišča, in sta hodila dolgo časa po gostem grmičevju, v katerem so se opice in medvedi zlahka skrivali; nenadoma je Vibhišana s prstom pokazal na velikansko smokvo: "Tu je kraj, kjer Indradžit opravlja žrtvovanje. Poglej, da bi se zavaroval, je razmestil čete okoli drevesa. Opice in medvedi so z vreščječimi krikami planili iz gostih grmov in zelo hitro pregnali presenečene demone. Indradžit je moral iz zavetja stoje na vozu, z lesketajočim se orožjem v soncu: "Izdajalec!" je zarjul, ko je zagledal Vibhišano ob Lakšmanu, "ni ti dovolj, da si zapustil svojce in zemljo, kjer si se rodil, izdajaš naše skrivnosti in vodiš sovražnika pred sina svojega brata. Sramuj se, spirjeni Rakšasa!"

"Nečak moj," je odvrnil Vibhišana, "čeprav sem se rodil med vami prav dobro veš, da nisem nikdar z vami delil lažnega življenja. Posvaril sem Ravano, da ga njegovo vedenje lahko vodi samo v pogubo, a niste nikoli upoštevali mojih nasvetov, pregnali ste me iz kraljestva. Zato se je danes na vas zlilo gorje."

Indradžit je vedel, da je izgubil. Njegove magične sposobnosti so bile izčrpane. Ni mogel več leteti in ne izginiti. Kljub temu je pogumno

napadel Lakšmano. Velika bojavnika enakih moči sta se spopadla, puščice so se jima razletavale na koščke nad njunima glavama. Vibhišana ni želel postati morilec svojega nečaka, zato ni sodeloval pri bitki in je tiho opazoval. Skozi raztrgani Indradžitov oklep se je videlo njegovo telo. Lakšmana mu je prelomil lok in prebodel prsi, potem pa ubil voznika. Zelo presenečen je opazil, da so konji sami skočili vstran. Opazoval je njihovo pametno ravnanje. Indradžit pa je izrabil trenutek raztresenosti in s puščico prebodel oba z Vibhišano. Besni Rakšasa je v odgovor zalučal kij in ubil vse štiri konje hkrati. Indradžit je skočil na tla in navalil na Lakšmano, a ta se je v eni sapi obrnil na boga Indro: "Če je sin kralja Dašarathe, sin Rama krepostno, pravično in pristno bitje, naj tale puščica v trenutku ubije Ravanovega sina!"

Puščica je odfrčala in Indradžitu odsekala glavo.

Tedaj je z neba zadonel zmagoslaven krik. Bogovi, apsare in gandharve so peli hvalnico Lakšmanu v čast. Dež cvetja se je usul na vojsko Vanarov, Rakšase pa so se razbežali proti trdnjavi.

Princa iz Ajodhje sta se poljubila, njuno veselje je bilo neizmerno; ker je Ramo skrbelo zaradi bratovih ran, je dal Sušena Lakšmanu in tudi ranjenim Vanarom učinkovito zdravilo - vdihavali so zdravilna zelišča. Puščice so odpadle iz ran in rane so se zacelile, bojavniki pa so se opomogli.

Ravana znova na bojišču

Medtem pa so ministri Ravanu sporočili novico o sinovi smrti.

"Indradžit se je pogumno bojeval," so rekli, "telo mu je prebadala kopica puščic, a ni dal minute oddiha Lakšmanu, ki je skravel prav tolikšnih ran. Do konca je pokazal izredno moč in pogum, a žal ga je Lakšmana ubil."

"O sin moj! Ljubljeni sin, ti največji od vseh junakov! Premagal si

Indro, zakaj si si izbral Jamovo kraljestvo rajši kot nas, ki te ljubimo? Zakaj moram jaz prižgati tvojo grmado, saj je navadno sin tisti, ki prižge očetovo!"

Vladarju so vrele solze iz oči, a nenadoma se je bol spremenila v jezo, namrščil je obrvi in zaškripal z zobmi in zakričal: "Sita bo umrla! Ubil jo bom z lastnimi rokami! Ona je kriva za vse naše muke. Potem bom ubil še Ramo, Lakšmana in izdajalca Vibhišano. Iztrebil bom opičji in medvedji rod ..."

Obdan z misnistri, ki so se zaradi njegove besnosti tresli od strahu, je pograbil meč in z velikimi koraki odhitel v ašoški vrt.

Ko ga je Sita videla prihajati, je pomislila, da je prišel dan njene smrti ali je mogoče, da je Rama že mrtev ali pa, da ga Ravana ni mogel ubiti in se bo maščeval nad njo.

"Ah!" je vzdihnila, "zakaj nisem privolila, da bi se Hanumanu povzpela na ramena! Peljal bi me k mojemu soprogu in danes bi bila že v njegovem objemu in te strahotne vojne ne bi bilo. Moj bog! Kako težko je izbirati vedno plemenitost! Kdo mi bo zdaj povedal, ali sem ravnala prav ali ne? O Gospod! Zakaj sem kriva za tolikšno trpljenje?"

Modrega Ravanovega ministra Suparšano je ganila princesina lepota in, ko jo je videl tako zapuščeno in brez varstva, je zbral toliko poguma, da je ogovoril strašnega kralja: "Mogočni vladar," je dejal, "kako moreš stresati svojo jezo na žensko brez obrambe? Ne moreš se ponižati do takega podlega dejanja, tvoje ljudstvo tega nebi odobravalo. Pojdi se bojevat z Ramo, bojeval se boš pod ugodnimi znamenji."

Suparšanove besede so Ravano pomirjale in ga spravljele k pameti. Pomislil je na trenutek in prevladala je želja, da bi se polastil Site zato je znova krenil proti palači.

Ko se je vrnil v skupščinsko dvorano je skušal nekoliko urediti svoje zmedene misli; končno je s sklenjenimi rokami rotil ministre, naj mu pomagajo: "Rama mora umreti, za vsako ceno. Pošljite, kar je ostalo od naše vojske, na bojišče, obkolite Ramo in njegove čete, usujte nanj vse svoje orožje in mi pripeljite njegovo truplo, sicer mu bom šel sam prebosti prsa in maščevat smrt ljubljenega sina."

Bataljoni ljudožercev so zapustili arzenal. Švignile so njihove puščice, kopja in sulice, zatemnile so nebo in dvignile oblake kot noč črnega prahu, prebadale na stotine na tisoče opic. Kri je tekla v rdečih potokih do morja, ozračje pa je drhtelo od orožja, ki se je drobilo na koščke.

Princ iz Ajodhje je pograbil lok, prodrl skozi vrste ljudožercev in začel izstreljevati puščice. Nevarni nočni zlikovci se mu niso upali približati, nič bolj kot se oblaki ne približajo žgočemu soncu. Njegovi gibi so bili tako hitri, da jih niso utegnili videti, njegove puščice pa so švigale na vse strani hkrati. Zdelo se je, da je med Rakšasami na stotine Ram: "Tukaj je," so kričali, "pri slonih!" "Ne tukaj je; vozovi se rušijo od njegovih udarcev!!" "Tu je; pobija pešake in jezdece!"

Demoni so tekli v zmedi, razkropljeni zaradi smrtonosnega rafala, zadevali so drug ob drugega, se tolkli med seboj, padalo jih je na tisoče. Kadar jih je privabljal njihanje tetive in so obračali glavo, so popadali, oslepljeni od leska zlatega loka.

Sonce je prebrodilo osmino nebesnega svoda, ko je bilo uničenih vseh dvestotisoč demonov s kot veter hitrimi vozovi, osem tisoč konji in štirinajst tisoč sloni. Tisti, ki so ušli pokolu, so se vračali v mesto Lanka.

Ljudožerke so jim vse v skrbeh tekle naproti, objokovale sinove, soproge in sorodnike: "Surpanakho naj bo sram!" so vpile, "to

strahotno žensko, krivo vseh naših nadlog. Kako je sploh mogla pomisliti, da ji bo pripadal Rama, očarljiv kot bog ljubezni? Rama ni želel nikomur nič slabega, pogumen je in velikodušen. V Džanasthi so vsi umrli zaradi nje: Dusana, Khara in štirinajsttisoč Rakšasov. Ni ji zadoščal ta pokol, prišla se je pritožiti našemu kralju in v njem zbudila poželjenje. Vsem nam v nesrečo ga je skušala ženska, ki mu ne bo nikoli pripadala. Kabandha je mrtev in Kumbhakarna in vsi Ravanovi sinovi! Lanka se je spremenila v sežigališče, vsak dom žaluje, z vsakega ognjišča se razlega žalno petje, naš kralj pa še kar zaslepljen od poželjenja!"

Zbrala se je velika vojska, pripravljena slediti kralju. Ženske so tulile, se tolkle po prsih, poklekovale in kazale svoje otroke ter skušale zadržati svoje može, vendar so kraljev voz vpregli z osmimi sijajnimi konji.

Iz oblakov je lil krvav dež. Orel je sedel na kraljevi prapor in Ravanu se je levica začela tresti. Vendar se kralj Rakšasov ni zmenil za takšna slaba znamenja; zbičal je konje.

Brž, ko je šel skozi mestna vrata, je izstrelil Rudrovo puščico in ta se je spremenila v tisoč mečev in bodal, Rama pa je odgovoril z Gandharvovo puščico, ki je zbila vse to orožje. Nebo in zemljo je razstreljevalo na tisoče obročev, ki so izhajali iz izstrelkov obeh junakov, in vojaki so gledali vsi očarani; nikdar še ni bilo na zemlji veličastnejšega boja.

Lakšmana je težko čakal na boj z Ravano, uničil mu je prapor, ubil voznika in mu prelomil lok. Kralj Rakšasov je skočil na tla, Vibhišana pa je to izrabil in mu ubil vseh osem konj. Ravana je besno izstrelil puščice na brata; z dvema rokama je sprožil puščice, s tretjo sulico, s četrto kopja, s šestimi drugimi pa je pobijal tiste, ki so se mu približevali. Lakšmana je planil pred Vibhišano, da bi ga zavaroval, a je padel prebodenih prsi.

Rama ni mogel prenesti pogleda na bratovo kri; skočil je k njemu in skušal izdreti orožje; toda kopje se je zabilo v tla in pribijalo Lakšmana na zemljo in se odlomilo. Ravana ni zamudil tako lepe priložnosti in je Ramo prestrelil s številnimi puščicami. Princ se ni menil za bolečino, ampak je tarnal: "Lakšmana! Oh! Lakšmana!" Slep od solza je še zmeraj obsipaval Ravano z zlatimi puščicami in ga prisilil, da je zapustil bojišče. Tedaj je sedel k bratu in se predal obupu.

"Gospod Rama!" je rekel Sušena," ko je videl, kako trpi. "Lakšmana ni mrtev; ima sijoč obraz, dlani pa so voljne kot lotos; Hanuman bo znal poiskati zelišča, da ga bo ozdravil."

Hanuman je kar brez ukaza znova odšel na Himalajo in se vrnil z goro magičnih zelišč. Sušena je med vsemi odbral zelišče ošadi, iz njega naredil mehko maso in jo položil Lakšmanu na popek. Princ se je pretegnil, se počasi dvignil in odprl oči.

Med Vanari je izbruhnilo silno veselje in po Ramovih licih so še vedno tekle solze, a to so bile solze sreče; s tresočimi ustnicami od ginjenosti ni mogel izgovoriti niti besede.

"Rama!" je vzkliknil Lakšmana, "nikoli se nisi vedel kot navaden človek, zato ne bodi žrtev svojih čustev; čas je, da ubiješ Ravano. Ne izgublaj časa, izzovi ga in izpolni obljubo."

Ramo so te besede podžgale, znova je zagrabil za lok in nataknil tulec na ramo. Ravanovega voza ni bilo treba dolgo čakati; pridirjal je v oblaku zlata in prahu.

Matali

Bogovi so se visoko na nebu posvetovali; boj je bil neenak, kajti Rama je bil peš. Tedaj je vladar Indra pozval svojega Matalija: "Pojdi na zemljo," mu je rekel, "in bodi na voljo Rami; pohiti mudi se!"

Voz z vdelanimi dragimi kamni, bleščeč kot vzhajajoče sonce, naprežen z osmimi zelenimi konji, se je spustil iz raja in se ustavil poleg Rame.

"Vrli princ!" je dejal Matali, "vodil te bom med bitko, kakor sem vodil Indro med vojno proti Titanom." Rama se je nasmehnil; prepoznal je sijajni voz, ki ga je bil videl na nebu med obiskom pri modrijanu Sarabhangi. Zahvalil se je bogovom in sedemkrat obkrožil vozilo tako, da je bilo zmeraj na njegovi desni strani in pri tem izgovarjal svete besede. Potem se je vanj namestil. Bleščeč se s tisočeriimi žarki je počakal nasprotnika.

Z nenadno silovitostjo so se puščice kače Rakšasov usule na Vanare. Plazilci so preplavljali nebo, z odprtim žrelom padali na opice in medvede, bruhalo ogenj in ogrožali vojsko. Rama je stoje na Indrovem vozu dvignil oči proti nebu, poklical je boga Garudo pol orla pol človeka in izstrelil puščico; ta se je spremenila v tisoče zlatoperesih orlov, pripravljenih požreti vse kače.

Besen od jeze je Ravana zagrozil tem zelenim konjem in vozniku Mataliju, ter drogu na katerem je plapolal Indrin prapor.

Bogovi so se silno razjezili, morje se je razburkalo, valovi so dosegali črne oblake nenadno grmeče nevihte, na zemljo je legla tema, Mars se je srečeval z Indrovo in Agnijevo zvezdo Višako, zaščitnico Ikšvakujev, Ramovega rodu. Iz prinčevih oči, navadno blagih kot lotos, so švigali plameni.

Ravana je pograbil ostri trizob, kadeč se od dima, kateremu se ne more približati nihče, niti bog smrti Jama. Zalučal je orožje na Ramo. Princ pa je napel lok, puščice so švistnile, a takoj so bile upepeljene, požgane od ognjenega trizoba; dal je duška svoji jezi in zagrabil Indrovo kopje in ga zagnal na trizob, da se je zdrobil.

Mogočna bojevnika sta se spopadala cele ure in nihče ni mogel

reči, kateri bo zmagal. Vendar so bogovi opazili, da so Ravanu sčasoma začele pojemati moči. Ramova hitrost in navdušenje pa sta se v ognju bitke povečevala.

Rama je nenehoma izstreljeval puščice; zgodilo se je, da kralj Rakšasov ni več vedel, kam naj usmeri pogled, in ves zbehan ni več napenjal loka.

Ko je njegov voznik opazil, da gospodar popušča, je obrnil konje. Voz je bil že daleč, ko se je Ravana predramil iz otopelosti in strogo oštel voznika:

"Kaj si storil, nesrečnež! Po tvoji krivdi bom obtožen strahopetnosti! Po tvoji neumnosti bo moja slava okrnjena!"

"Veličanstvo," je mirno odvrnil voznik, "nisem tako ravnal iz strahu ali nemarnosti ali nelojalnosti, temveč iz ljubezni do tebe in zato, da bi obvaroval tvojo slavo. Videl sem, da tvoja vnema popušča, da se te loteva utrujenost; tudi konji, izčrpani od vročine, so postajali manj gibčni.

Veličanstvo, tako kot mora gospodar paziti na voznika, mora tudi voznik paziti na gospodarja. Pazljivo mora zasledovati potek bitke, postaviti voz na primeren kraj, da bi se bojevnik na njem lažje bojeval oziroma, da bi ga zavaroval pred napadi, izbrati pravšnji trenutek za pomik naprej proti sovražniku ali za umik, izrabiti neenakost terena, da se postavi na najugodnejše mesto, a prav tako mora biti pozoren na gospodarjev obraz, spregledati njegove najmanjše namere in opaziti najmanjše znamenje utrujenosti. Z vso ljubeznijo sem spoštoval pravila svoje kaste za blagor svojega gospodarja.

Čakam na tvoja povelja, storil bom natanko tako, kot boš želel vendar upoštevaj resnični položaj."

Voznikove besede so Ravano pomirile in njegova zvesta ljubezen

ga je ganila, zato je v znamenje odpuščanja in ljubezni snel eno izmed svojih zapestnic in mu jo nataknil na laket. Konji so se medtem že odpočili in spet sta jih pripeljala pred Ramo.

Končni spopad

Modrijan Agastja se je z bogovi udeležil bitke; spustil se je z neba in se približal Rami: "Otrok moj," mu je rekel na uho, "recitiraj mantro Aditja-Hridaja v čast tvojemu predniku soncu. Ta mantra soncu Surji, najsvetejša od vseh manter, katere besedilo ljubosumno čuvajo, ti bo omogočila, da boš nasprotnika uničil za vselej. Obožuj Surjo s tisočerimi žarki, vir vse svetlobe, ki vsak dan zanesljivo vzide na obzorju. V resnici je inkarnacija bogov, in ovenčan s slavo ustvarja in podpira svetove. Enak je Stvarniku Brahmi, Zaščitniku Višnuju, Uničevalcu Šivi, Šivovemu sinu Skandi, mogočnemu vladarju Indri, zakladniku Kuberi, duhu časa Kali, bogu kazni Jami, bogu lune Somi.

Kadar je kdo v nevarnosti, ali samo v težavah, bodisi sam v gozdu ali sredi množice v velikem mestu, se bo znebil težav, če bo recitiral to mantro."

"Om! Pozdravljena Surja, luč vsega veselja, ti, ki omisliš trpljenje nesrečnikom!

Om! Pozdravljen, Surja, luč sveta, ki preženeš temo!

Om! Pozdravljen, Surja, dih veselja, ki uničiš mraz!

Surja, ti ki nosiš v sebi ogenj vesoljnega razpada in brezkončno deliš vsem bitjem svojo energijo, ti z neizmerno razsežnostjo, ki prebudiš lotos s tisočerimi cvetnimi listi! Skrito bivaš v srcu vsakega bitja in ostajaš buden, ko človek spi, ti si v gibu, ki vliva darove v sveti ogenj, in tudi v plodu tega darovanja!"

Šestnajsttisočstoosmim ženam (16.108) kažejo konja katerega bodo spustili za eno leto, potem pa ga bodo pripeljali Yudhištiru za veliko žrtvovanje.

"O Rama! Intenzivno razmišljaj na sonce, osredotoči se na njegovo svetlobo, obožuj ga, ponavljaj mantro in ubij Ravano!"

Agastja se je vrnil na nebo, Rama pa je šel nizdol reke, trikrat strmoglavil, da bi se očistil, zajel vodo v sklenjene dlani in ponudil soncu ter ponavljaj mantro. Vso njegovo bitje je navdala velika sreča.

Ko je spet prijel za lok in puščice je v sebi začutil mir in nenavadno radost. Zdaj je zanesljivo vedel, da bo ubil Ravano, brez mržnje, brez zapetljajev, celo z ljubeznijo, preprosto zato, ker je bil takšen naravni potek okoliščin, on sam pa je bil samo orodje. Moč mu je bila dana v ta namen in to je moral opraviti, rešen osebnega čustva.

Ravanov voz okrašen z vprežnicami močnimi črnimi konji se je bližal z veliko hitrostjo.

"Pojdi mu nasproti," je rekel Mataliju, "ne zbegaj se, če te bo napadel, trdno drži vajeti v rokah. Toda," je dodal s smehljajem, "kakor nor sem, le kako ti moram dajati nasvete! Vodil si samega Indro! V moji vnemi do bitke ti samo ponavljam tisto, kar sam predobro veš."

Ramova viteška vljudnost je Matalija očarala, usmeril je voz proti Ravanu, in ko mu je bil dovolj blizu je sunkovito pospešil; dvignil se je oblak prahu in oslepil Rakšaso. Rama je prijel Indrov lok in znova se je vnel dvoboj. Izbruhnila je nevihta. Ravana je izstreljeval puščice, a se je vanje upiral veter, tako, da so popadale, ne da bi zadele cilj; nobena ni zadela Rame in tudi ne voznika, njegov prapor pa je še vedno slavno plapolal. Princ pa se je nasmihal.

Na vso moč je napeňal lok. Ena Ravanovih glav se je zvalila na tla; takoj je zrasla druga na istem mestu na Rakšasovih ramah; še ena je odletela, a spet se je prikazala druga. Enako je bilo z dvajsetimi rokami. Boj se je zdel neskončen in naloga nemogoča, in Rama je mislil: "Moje puščice so ubile toliko demonov, uničile so vso Kharovo

vojsko, kaj se dogaja? Ravane sploh ne ranijo, ostaja neomajen in ne da bi trenil z očesom." Bojevala sta se vso noč, Ravanove puščice so padale brez učinka, nobeden pa ni kazal najmanjšega znamenja utrujenosti. Tedaj je Matali rekel Rami: "Gospod! Presenečen sem, ko vidim, da se vedeš, kot navaden človek, ki se zanaša le na osebno moč. Izrabi višje sile, ki so ti na voljo, Ravana je dovolj dolgo živel!"

Tedaj se je Rama spomnil na orožje, ki mu ga je pred leti dal Agastja v Dandovskem gozdu: "Tu je Višnuov zlati lok," je takrat rekel, "bleščeč kakor sonce in nikoli ne zgreši cilja. Gospod Brahma mi ga je dal s tema dvema tulcema in kot ogenj žgočimi puščicami, ki se nikdar ne izčrpajo ... sprejmi jih za svojo zmago!"

Z močno roko je prijel lok, klical Brahmo, nataknil z Garudovim peresom okrašeno puščico, obdarjeno z mistično močjo, in napel lok po vsej dolžini tetive. Zemlja se je začela tresti, skale so se kotalile z gora; bliski so prešinjali nebesni svod, grom se je razlegal, levi so rjuli, krokodili so nemirno plavali v rekah, gandharve na nebu in tudi kače s človeško glavo, ki živijo v globini zemlje, vrage in vile in škрати, vsi so se tresli od strahu kakor ob koncu sveta.

Puščica je švignila po zraku in naravnost predrla Ravanovo srce. Prišla je ven, prepojena s krvjo in se sama vrnila v Ramov tulec.

Ravani sta lok in zlata puščica ušla iz rok prav tedaj, ko ga je zapuščalo življenje. Kralj ljudožercev se je opotekel na vozu in se zgrudil na tla.

V nebesih je odmevalo bobnenje in petje gandharvov. Zemlja se ni več tresla, vetrič je prinašal opojni vonj in usipal cvetje na Ramov voz, sonce pa je oddajalo mirno svetlobo.

XLVI. Objokovanje

Vibhišana je padel na kolena ob Ravanovem truplu: "O brat moj! Spal si na razkošnem ležišču, zdaj pa ležiš v prahu na tleh! Prerokoval sem ti takšno usodo, a ves slep od pohotnosti me nisi poslušal in svet je izgubil slovitega in mogočnega junaka. Zvesto si sledil verskim strogostim, obvladal Vedška besedila in imel ves čas v sebi prižgan sveti ogenj, nikoli nisi doživel poraza, ob Rami pa si se razletel, kakor se ocean raztrešči ob pečinah!"

"Vibhišana," je ljubeče rekel Rama, "nikar ne dopusti, da bi te prevzela žalost; med bitko mladega bojavnika ne objokujemo. Ravana se je na bojišču bojeval do zadnjega diha, pridružil se bo kšatrijam. Umrl je junaško, ker je bila njegova smrt potrebna za blagor sveta, izpolnili smo svojo nalogo, zdaj pa moraš opraviti svojo bratovsko dolžnost in mu oskrbeti pogreb vreden kralja."

Ženske, ki so zmeraj živele v Ravanovem haremu in še sploh niso videle sonca, so zdaj tekale po ulicah Lanke, nore od bolečine, z razpuščenimi lasmi, se valjale po prahu in kričale od obupa, prav tako objokane strežnice pa so jih skušale zadržati; prestopile so severna vrata in se razkropile po bojišču ter kričale: "Moj soprog! O moj gospod!" tavale so med trupli od enega do drugega, in ko so opazile Ravano, so se vrgle nanj, krčevito ihteč, omedlevale, se opijemale njegovega trupa kakor ovijalke drevesa, ki ga je izruval vihar.

Tudi Indradžitova mati Mandodari se je približala; za trenutek je ostala nepremična in ogledovala svojega gospoda, potem pa se je zrušila ob njem: "Kako naj verjamem, da si mrtev? Ti strah in trepet svetov? Indro si navdajal z grozo, Jama je bil hrom od strahu pred tabo, Kuberi si odvezel nebeški voz, med Gandharve si sejal grozo, bali so se te vsi bogovi.

Kako naj verjamem, da te je premagal človek, ki je prihajal peš iz Ajodhje, s tropom opic iz gozda? Takoj, ko je padel tvoj brat Khara v

Džanasti, bi bil moral razumeti, da Rama ni navaden človek, da ni mogel biti nihče drug kot gospod Višnu, utelešen v človeškem bitju in milijonih opic v želji, da bi rešil svet tvojega gospodstva in te ubil, tebe, sovražnika bogov, ter demone, ki so te obdajali. Stokrat sem ti v intimnosti šepnila na uho, da si nebi nakopal sovražnosti tega človeka, a sploh nisi bil pozoren na moje besede, ti norček! Mislil si, da sem ljubosumna na Sito! Nikdar nisem razumela tvoje strasti do nje, ali ni v tvojem haremu obilo žensk, lepših od nje? Ali nisi opazil, da si kljub svoji mogočnosti postajal suženj svojih čutov, da te kot psa vlečejo na vrvi? Bogovi so te ujeli na šibko točko. Postal si igrača svoje poželjivosti in ošabnosti, nobena izmed nas ni odobravala tvojega vedenja. Rečeno je, da "se solze soprog nikdar zaman ne izlijejo na zemljo"; ker smo te vse grajale, si izgubljal varstvo naše ljubezni in postal ranljiv. Ah! Kje so slavni in srečni dnevi Lanke? Jaz soproga kralja Rakšasov, mati premagovalca Indre, sem vdova in nesrečnica!"

Mandodari je naslonila glavo na Ravanove prsi in se prepustila žalosti.

Vibhišana je zbral svečenike in velel pripraviti grmado iz sandalovega lesa, pokrito s črnim antilopjem krznom in okrašeno z dragimi kamni, biseri in koralami. Odeli so Ravano v svilo, ga prekrili z zlato gazo s križnim vbodom in namaščeno s prečiščenim maslom, posuli s tuberozami in jasminom, ga položili na grmado in žrtvovali kozo. Vibhišana je z obrazom proti jugu ob fascinantni glasbi manter, ki so jih prepevali svečeniki, prižgal bratovo grmado.

Kraljice so podpirale druga drugo in ihte pred truplom, ki je izgorevalo pred njimi. Po končanem obredu jih je Vibhišana prepričal, naj se vrnejo v harem.

XLVII. Snidenje

Rama je dokončno odložil oklep, lok in puščice. Sovražnika ni bilo več in sla po vojni ga je zapustila. Po nežnem poslavljanju je Matali na svojem vozu odletel v nebo, Rama pa je dal poklicati Lakšmana.

"Vibhišanova pomoč je bila dragocena," je rekel, "do konca nam je ostal zvest. Obljubil sem mu, da bo vladal nad Lanko. Ali bi hotel poskrbeti za njegovo kronanje? Jaz ne morem iti v mesto, ker še ni poteklo štirinajst let od mojega izgnanstva."

Lakšmana je dal prinesiti zlat vrč in Vanare so ga napolnili z morskovo vodo. Potem se je odpravil v mesto Lanka v spremstvu opic in medvedov. Vibhišana je sedel na veličastni prestol in na njem zamenjal Ravano, svečeniki so mu na glavo položili blagoslovljeno krono in zlili nanj vodo iz zlatega vrča, izgovarjajoč svete besede. Državljanje Lanke so v dokaz njihovega odobravanja in kot zaobljubo prihodnje zvestobe slovesno stopali mimo novega kralja s pladnji daril.

Rama je ostal v taboru; razveselila ga je novica o vedenju lanškega ljudstva in Vibhišani voščil mir in dolgo življenje. Nato je dal poklicati Hanumana: "Plemenita opica," mu je rekel, "pojdi izkazat kralju Lanke spoštovanje in ga prosi, da ti dovoli iti v ašoški vrt. Tedaj boš Siti povedal, da Ravane ni več. Povedal ji boš, da sta Sugriva in Lakšmana poleg mene. Nato se boš vrnil in mi sporočil njen odgovor."

Hanuman se je kmalu vrnil.

"Princ," je rekel Rami, "čeprav je Sito prizadelo večmesečno trpljenje in je bila oblečena v cape, z razpuščenimi lasmi, je vzblestela v neprimerljivi lepoti, ko je slišala za tvoje sporočilo."

"Gorim od nestrpnosti, da bi se sešla s svojim ljubljениm," je rekla.

V Hanumanovo veliko začudenje je Rama ostal zamišljen. S sklonjeno glavo je vzdihoval in zdelo se je, da si ogleduje prah. Vsi navzoči so pričakovali izbruh veselja. Zato se je na vseh obrazih izražalo razočaranje.

"Reci Vibhišani, naj pošlje ženske, da bodo poskrbele za Sito. Ko bo pripravljena, naj mi jo pripelje."

Vibhišana je torej šel v ašoši vrt v spremstvu žensk, kakor je želel Rama.

"Takoj želim videti soproga," je rekla Sita, "takšna kot sem." In Vibhišana je v želji, da bi ubogal Ramo, moral vztrajati in jo prepričati, da je šla v toplo kopel. Okopali so jo, jo nadišavili, poudarili njeno lepoto z nakitom in lepotilnimi sredstvi, jo odeli v živobarven iz zlatih niti tkan sari in jo namestili v nosilnico.

Takoj, ko se je razširila novica o snidenju Rame in Site, so se opice, medvedi in ljudožerci prerivali, vsi nestrpni, da bi bili navzoči pri tem dogodku, in tekli ob nosilnici, tako, da so se nosilničarji spotikali. Ko je Rama videl, da stražniki odrivajo množico s palicami, je posredoval: "Čemu taka grobost," je rekel, "zahtevam, da z vsemi obzirno ravnate! Pravico imajo videti mojo soprogo, zanjo so se bojevali. Tudi ženska kraljevske krvi se lahko pokaže v javnosti v posebnih okoliščinah, saj se pokaže med določenimi obredi ali med vojno, če je v nevarnosti. Zato ne vem, zakaj je nebi videli! Smo na bojišču, in Sita je v težavah; Ravana in mnogi drugi demoni so jo videli!"

Ramova strogost je presenetila vse okoli njega. Nikdar doslej se princ ni pokazal v taki luči. Hanuman, Sugriva in Lakšmana od njega kaj takega še niso slišali, bil je skoraj nespoštljiv do princeze. Zakaj je bil tako nezadovoljen?

Vibhišana je velel spustiti nosilnico na tla, odgrnili so zavese in Sita se je pokazala občudujočim očem množice. Tisti, ki so se pred nekaj trenutki gnetli, ko je šla mimo, so se zdaj ganjeno in spoštljivo umaknili. Bleščeča se kot boginja Zemlja je Sita izstopila iz nosilnice, ganjena, nemirna, plaha, in z očmi je iskala soproga prek množice. Takoj, ko ga je zagledala, je njena napetost popustila in obraz ji je zasijal kakor polna luna na nebu brez oblakov. Rama se ni niti premaknil. Sito je opazoval s presenetljivo ravnodušnostjo. Šla je k njemu in se s čelom dotaknila tal pred njim, ne da bi ga izpustila izpred oči.

"Zdaj si pred mano," je suho rekel. "Ubil sem tvojega ugrabitelja in s tem dokazal svojo močatost, danes je moj trud poplačan. Brezsramna žalitev, ki sem jo pretrpel, je bila maščevana. Kadar se moškemu spodkopava ugled, mora storiti vse, da bi ga rešil..."

Sita je poslušala ta dolgi govor. Kaj naj vse to pomeni? Ne, da bi razumela, je gledala soproga z očmi preplašene košute.

"Te vojne nisem sprožil zato," je nadaljeval Rama, "da bi ti prišel na pomoč, temveč zato da bi spoštovali pravično postavo. Z njo sem dosegel osvoboditev in sem tega zelo vesel, a kateri pametni človek bi vzel nazaj ženo, ki je živela pri drugem? Plemenitega rodu sem, kako bi lahko sprejel k sebi žensko, ki jo je Ravana objemal? Žensko, ki jo je pohotno gledal. Tvoje ime je za zmeraj omadeževano Sita, pogled nate me žali, bode kakor sonce občutljivega človeka v oči. Storil sem svojo dolžnost, ne dolgujem ti ničesar več prosta si. Pojdi kamor ti je ljubo, s komer hočeš! Lahko greš z Lakšmano, ali Bharato ali celo enim od teh ljudožercev, stori kakor ti je ljubo."

Še zmerom kleče ob Ramovih nogah, trepetajoča po vsem telesu je Sita rekla soprogu:

"O junak moj! Govoriš tako, kakor govori navaden moški z navadno žensko! Bila sem sama in nemočna, ko me je Ravana

odnesel, in dobro veš, da me je stiskal proti moji volji. Če dokazi ljubezni, ki sem ti jih dala v letih skupnega življenja, ne zadoščajo, da bi pridobila tvoje zaupanje, potem sem pogubljena za vselej.

Zakaj me nisi takrat, ko si poslal k meni junaškega Hanumana, obvestil o svoji nameri, da me boš zavrgel? Ubila bi se pred njim, te grozljive vojne nebi bilo in mnogim bi prizanesli s smrtjo.

Tolikšen pomen pripisuješ svojemu izvoru, zakaj ne upoštevaš mojega? Ali si pozabil, da sem se rodila iz Zemlje, da sem zrasla v hiši kralja jogija iz Mithilske Džanake? Nekega dne si me prijel za roko in me vzel za ženo; ali si pozabil, da sem ostala poleg tebe, ti stregla in te osrečila? Po tvojem mnenju je graje vreden ženski stan, o meni sodiš kakor o nekaterih vulgarnih ženskah in ne upoštevaš moje osebnosti."

Obrnila se je k Lakšmanu, ki je bil ob tem dialogu nem od groze: "Uničili so me neupravičeni očitki," je rekla, "javno me je zavrgel soprog, ki ni več zadovoljen z mojimi krepostmi, zdaj si želim edino to, da bi izginila. Lakšmana, prosim te, pripravi mi grmado."

Lakšmana je ogorčeno obrnil pogled na Ramo in bil pozoren na njegov odziv. Toda princ je ostal neomajen, kot, da bi se strinjal s Sitino odločitvijo. Tedaj je Lakšmana pripravil grmado, kakor mu je bilo ukazano.

Državljanji Lanke in Vanari so opazovali ta prizor, ne da bi si upali izgovoriti besede; od presenečenja niso mogli oblikovati svojih misli. Tišino je motil le hrup polen, ki so se kopičila v grmado.

Plameni so švigali k višku. Sita je sedemkrat obkrožila Ramo tako, da je bil zmeraj na njeni desni strani, potem pa brez obotavljanja skočila v ogenj.

Ženske v množici so zatulile. Ljudožerci in opice so kriknili od groze in prepadenosti. Rami pa so privrele solze na oči.

Kubera, Jama, Indra, Varuna, Šiva in Brahma so gledali iz nebes in se spustili proti zemlji na svojih bleščečih vozovih. Ršiji so stali na oblakih in s sklenjenimi rokami kričali: "Rama! Kako lahko gledaš Sito v plamenih? Ti najmodrejši od vseh modrijanov, znan po svoji največji dobroti! Ali ne veš, da si stvarnik vesolja? Ti si Gospod, večni in nespremenljivi BOG, ti si preteklost, sedanost in prihodnost. Tvoja soproga ni nihče drug, kot inkarnacija boginje Lakšmi. Zakaj se vedeš, tako malovredno?"

Rama je z očmi, dvignjenimi proti nebu, odgovoril: "Rama sem, človeško bitje, nemogoče mi je videti karkoli drugega. Naj sen mi razkrije, kaj sem, razlog mojega rojstva, cilj mojega bednega življenja. Poznam tisto, kar vidijo moje človeške oči in nič drugega. Kljub dobri volji, kljub želji, da bi ravnal po najvišji meni znani morali, tipam v temi, kot slepec, delam vsak dan, kakor najbolje znam, in naletim na tolikšno gorje, na toliko nerazumljivih dogodkov! Naj se mi um razjasni! Če tiči v tem zemeljskem življenju kakšna skrivnost, se naj mi razodene!"

In Brahma je odgovoril: "Poglej Rama, to je skrivnost, ki jo moraš odkriti, ti in vsi ljudje, v tem je cilj zemeljskega življenja, k temu nas žene vse naše trpljenje. Poglej vase in vedel boš, da si sam Višnu, večni bog brez začetka in konca. Ustvaril si vesolje in ga podpiraš in uničiš ga ob Pralaji, ki jo sam sprožiš in ga rešuješ tako, da se v njem utelešaš z različnimi obrazi. Ti si pribežališče vseh živih bitij v vseh treh svetovih, žrtvovanje si in cilj žrtvovanja, ti si OM.

Ko zapreš oči je noč, in ko jih odpreš, napoči dan. Svet je tvoje telo, zemlja je potrpljenje v tebi, uničevalni Agnijev ogenj je tvoja jeza, milina lune pa tvoja dobrota.

Sita je boginja Lakšmi in na zemlji sta se utelesila zgolj z namenom, da bi ubila Ravano. Vse je bilo predvideno, vse je zdaj izvršeno. Toda zaradi večne igre vama je moralo biti vse skrito."

Rama je poslušal Brahmovo besedo in obraz se mu je jasnil. Spoznal je, da je sam vesolje in da je vesolje v njem, spoznal je, da je Sita luč njegove duše in, da je brez njene ljubezni vse ničevo. Tedaj je bog Agni prišel iz plamenov, držeč v naročju nedotaknjeno Sita telo.

"Vračam ti soprogo," je rekel Rama, "le kako bi sežgal zlato in kar je čisto kot zlato?"

In Rama je sprejel Sita k sebi. Nato se je obrnil k bogovom: "V srcu nisem nikoli podvomil v Sita čistost," je dejal, "toda moral sem to dokazati javno. Sicer bi ljudje mrmrali; Rama je zaslepljen od ljubezni in je toliko nor, da bo vzel soprogo, ki je živela pod streho drugega; nobenega pomena ne pripisujejo kreposti, kajti takšni so ljudje. Dolžan sem bil pomiriti tiste, ki so se bojevali za mojo stvar, in tudi dati vzgled svojemu ljudstvu iz Ajodhje.

Ravana nebi mogel posiliti Site, nič bolj kot ne more ocean prek meja, ki mu jih vsiljuje narava. Ženske ne varujejo pajčolani niti zidovi trdnjave, temveč moč njene čistosti. Kar pa zadeva mene, sem lahko hlinil ravnodušnost, saj sem bil prepričan, da bo Sita prišla nepoškodovana iz ognja."

Tedaj je vladar bogov Indra ogovoril Rama: "Zadovoljni smo s tabo," je rekel. Spominjam se tvoje goreče želje, da bi me videl, ko si opazil moj voz nad Sarabhagaganovim ašramom. Nisem se ti želel pokazati, kajti čakal sem na trenutek, ko me tvoja razsvetljena duša lahko vidi. Danes pa ti dajem pravi Daršan. Povej mi, kaj si želiš, srečen bom, da bom ustregel tvoji želji."

"V tej vojni je padlo na tisoče opic in medvedov," je rekel Rama, "rad bi, da jim povrneš življenje, da bi se lahko vrnili k družinam brez

ran in brazgotin, rad bi, da bi na tistem predelu, kjer živijo, bila drevesa vedno obložena s sadeži in medom, in, da bi reke nenehno tekle z obilno in čisto vodo."

Komaj je Rama izrazil to željo, so mrtvi Vanari vstali, čili in razpoloženi. Tedaj so se Indra in vsi bogovi na nebeških vozovih vrnili od koder so prišli.

XLVIII. Vrnitev

Naslednje jutro se je Vibhišana odpravil v tabor, kjer je Rama prebil noč, in ga povabil v Lanko, da bi tam mirno živel. Rama pa je odgovril, da se čas njegovega izgnanstva bliža h koncu in, da se želi čimprej vrniti v Ajodhjo, ker pa je pot zelo dolga, bo brez odlašanja krenil.

"Princ," je odvrnil Vibhišana, "če se želiš hitro vrniti v Ajodhjo izvoli sprejeti voz Pušpako, ki leta po zraku in uboga voznika. Dajem ti ga na voljo, tako, da ti bo zadostoval en sam dan pa se boš vrnil v svoje kraljestvo."

Rama je močno ganjen z veseljem sprejel razkošno darilo. Kmalu je sedel na nebeškem vozu med Sito in Lakšmanom; nato pa je pogledal prijatelje.

"Prišel je čas ločitve," je rekel, "nikoli ne bom pozabil vaše zvestobe in vsega, kar ste storili zame. Sugriva, kako naj pozabim tvoj pogum? Vrni se v Kiškindho s svojo vojsko, moje varstvo bo zmeraj nad tabo. Hanuman, postal si mi ljub kakor brat in nimam besed, da bi ti izrazil hvaležnost. Vibhišana srečen sem, da sem ti mogel dati Lanko. Želim ti dolgo in uspešno vladanje. Zbogom Džambavan, ohranil bom neizbrisen spomin na tvojo dobroto in nesebičnost. Zbogom, prijatelji moji, zbogom!"

Vsi so s sklenjenimi rokami poslušali Ramo. Ena izmed opic se je plaho približala:

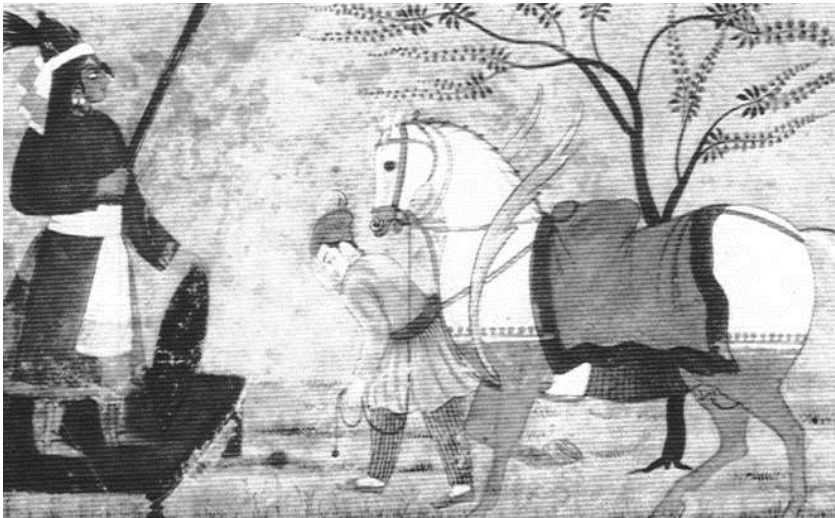
"Odpelji nas v Ajodhjo," je rekla, "tako rade bi spoznale tvoje ljudstvo in se udeležile tvojega kronanja! Lepo se bomo vedle, nobene škode ne bomo delale po vrtovih, pridno bomo hodile po ulicah, ne bomo plezale po drevju in skakale povsod."

"Pridite! Pridite vsi!" je vzkliknil Rama, ves iz sebe od veselja. "Nič mi nebi moglo biti bolj prijetno, kot, da se vrnem v spremstvu svojih prijateljev."

Sugriva in opice, Džambavan in medvedi, Vibhišana in njegovi štirje ministri so se povzpeli na voz, ki se je z magično močjo povečal, da je vse sprejel. Ko so se vsi namestili, ne da bi drug drugega ovirali, se je pušpaka dvignila v nebo. Rama je gledal na zemljo:

"Sita!" je ljubeče rekel, poglej, kako lepo mesto je mesto Lanka! Na vrhu hriba Trikuta stoji, zgradil pa jo je arhitekt bogov. Poglej bojišče, to brozgo mesa in krvi, tu so se spopadali ljudožerci in opice, tu je bil grozljivi pokol, tu je padel mogočni Ravana. Tamle sem ubil Ravanovega brata Kumbhakarno, nekoliko dlje pa je Nila ubil Prahasto. Tule prav tule pod nami je Manuman ubil Dhumrakšo, čisto blizu pa je Sušena ubil Vidjupalija. Poglej, blizu velikega drevesa je Lakšmana ubil Ravanovega sina Indradžita. Glej! Prihajamo do plaže, kjer sem se z opicami prebil na Lanko; lahko vidiš most, ki ga je zgradil Nala. Tu pa je morje, Hanuman ga je preskočil, ko te je šel iskat, v sredini se vidi zlati vrh Majnaka.

Tule je polotok, na katerem so bile nameščene moje čete pred graditvijo mostu, tukaj se mi je prikazal bog oceana. Tu sem tudi prvič videl Vibhišano. O Sita, poglej to očarljivo mesto v gozdnih votlinah, to je Kiškindha, kraljestvo opic, kjer sem ubil Sugrivoovega brata Valija."

Zadnja Višnuova inkarnacija je Kalkin, jezdec na belem konju, včasih pa samo bel konj. Pojavlja se v obdobju, ko je svet uničen in se bo spet obnovil. Na tega avatarja je vplivala podoba Kristusa iz Razodetja, ki jezdi na belem konju.

Ko je Sita zagledala votline, je vzkliknila: "Kako rada, bi šla po Sugrивove soproge in žene vanarskih vojskovodij! Rama, prosim te, odpeljimo jih s seboj v Ajodhjo!"

Rama je ustavil nebeški voz in se spustil, ter pristal pred vhodom v kiškindsko palačo. Sugriva je šel do svojega harema, tam ga je sprejela srečna Tara, in ko je le ta izvedela za Sitin predlog, je zbrala vse Sugrивove soproge in žene plemenitih opic.

Opice so se v nestrpnem pričakovanju, da bi spoznale Sito, za katero so se vojskovali njihovi soprogi, okrasile z rožami in dragulji ter slovesno stopale pred vozom pušpako. Z obeh strani so se slišali vzkliki občudovanja; opice je prevzela princesina lepota, Sita pa je občudovala njihove obleke in bogati preprosti nakit. Ko so se namestile na voz, se je ta znova dvignil v višavo.

"Lahko vidiš vrh Rimšjamuko," je nadaljeval Rama, "tam sva sklenila zavezništvo. Sita! Poglej pampaško jezero sredi gozda, na katerem se razgrinjajo lotosi ali ni lepo kot dragulj? Koliko sem prejokal na njegovih bregovih od obupa, ker sem mislil, da sem te izgubil! In tu je mesto, kjer sem ubil pošast Kabandho neizmerno dolgih rok. Oh! Pod tem drevesom sem našel Džatajuja, ki mi je pred smrtjo razkril, da te je odnesel Ravana. In tu, prepoznaš pet dreves Pančavatiju? Naša kočja je še zmeraj tam, kakršno smo zapustili. Glej! Samotarsko prebivališče Agastje, potem pa Sarabhangovo, kjer smo na nebu videli prekrasni Indrov voz, nekoliko dlje pa so asketi, ki živijo blizu modrega Atrija. Tu je Čitrakuta, kjer nas je srečal Bharata ob reki Yamuni s tako nežnim tokom. Poglej, ašram modrijana Bharadwadže, sprejel je Bharata in njegovo spremstvo. Tu pa je Ganges, ki prečka vse tri svetove, nekoliko dlje pa je reka Saranja, vzdolž reke pa oltarji z relikvijami kraljev dinastije Ikšwakujev, mojih prednikov."

Rama je iztegnil roko in pokazal s prstom ter vzkliknil:

"Tu je Ajodhja!"

Ob teh besedah so se opice sklonjene in težka zadrževale razburjenje. V daljavi se je videlo mesto z belimi dvorci in s širokimi avenijami, na njih pa veliko slonov. Voz se je spustil, vendar se je pokoril Ramovi volji in pristal v Bharadwadževem ašramu.

UTTARAKANDA (PONOVO V AJODHJI)

XLIX. Ajodhja

Peti dan po polni luni v Ašvinovem mestu se je Ramovo pregnanstvo izteklo. Padel je na kolena in se s čelom dotaknil tal pred modrijanom Bharadwadžo:

"O slavni modrec," je rekel, "ali veš, kaj se je zgodilo z očetovim kraljestvom med mojo odsotnostjo? Ali so bile dobre letine? Ali je bilo kaj epidemij? Upam, da so kraljice še žive in, da Bharata še zmeraj vlada."

"Bharata si je spletel lase kakor asket," je odgovoril modrijan. "Odkar si odšel, si je ustvaril življenje, podobno tovjemu, nastanil se je v zaselku Nandigrami, dve milji od mesta. Spi kar na tleh, nosi bombažna oblačila; tvoje opanke je položil na prestol in sedel poleg njih, da bi sprejel odločitve z ministri.

Sledil sem ti v mislih, Rama, in po svojem notranjem videnju poznam vse tvoje dogodivščine. Srečen sem, da si tukaj in te prosim, da prebiješ noč z menoj v ašramu; jutri pa boš odšel v Ajodhjo."

Tedaj se je Rama obrnil k Hanumanu: "Slišal si besede velikega modrijana," je rekel. "Nocoj bomo ostali v ašramu. Vendar pa bi rad, da že zdaj odideš k Bharatu in ga obvestiš o mojem prihodu. Zaupam ti kočljivo nalogo, a vem, da imaš vse ustrezne vrline, da bi jo opravil.

Mojemu bratu lahko pripoveduješ vse, kar veš o mojem življenju v gozdu, lahko mu poveš, da se vračam kot zmagovalec, potem, ko sem ubil Ravano. Med tvojim pripovedovanjem te prosim, da opazuješ njegov obraz in ugotovi, kaj misli o vrnitvi. Hanuman, pameten si in veš, da lahko še najboljšega človeka zamikata oblast in bogastvo. Najsi je Bharata še tako kreposten, se mu mogoče zdi težko odreči se doseženemu položaju. Če boš razkril v njem kakršnokoli željo, da bi še naprej vladal, mi hitro pridi povedat, umaknil se bom znova v gozd. Če pa te ne bo nazaj, potem se ti bomo takoj ob svitu pridružili v Nandigramu.

Hanuman je vzel zalet in planil v višavo. Letel je nad Sangramo, kjer se zlatorumena voda Gangesa združi z nočno modrino reke Jamune, približno dve milj od Ajodhje pa je zagledal zaselek Nandigramo. Pristal je v primerni razdalji, in da nebi preveč presenetil Bharate in njegove družbe in privzel človeško podobo. Nato se je približal samotarskemu prebivališču in želel videti kralja. Bharata je stopil iz slamnate kočice, imel je v vozlu zvite lase in antilopino krzno okrog pasu, z njim pa so izstopili tudi ministri prav tako oblečeni kakor asketi.

"Gospod," je rekel Hanuman, "kmalu, prav kmalu boš rešen bolečine, ki ti stiska srce, in boš lahko opustil to asketsko vedenje; tvoj brat Rama, ki je preživel štirinajst let v gozdu, se vrača s Sito."

Bharata je vse zadnje dni pričakoval ta trenutek, opotekel se je od šoka in se onesvestil.

Ko se mu je za tem zavest vrnila, mu je iz oči sijalo veselje: "Naj te objamem, prijatelj moj naj te objamem, kdorkoli si že!" je vzkliknil. Najsi si bog ali človeško bitje, prinašaš mi najprijetnejšo novico, ki sem jo kdaj slišal! O neznani plemič! V zahvalo za veselje, ki mi ga prinašaš, ti bom dal sto tisoč krav, sto vasi in šestdeset devic

bogatega rodu z dolgim in tankim nosom in zlatorumeno poltjo, odetih v dragulje."

Hanuman je tedaj privzel svojo naravno podobo opice in Bharata ga je posadil poleg sebe na rogoznico in ga prosil naj pripoveduje svojo zgodbo. Hanuman je podrobno opisal Ramove dogodivščine in njegovo zvezo z opičjim kraljem. Ko je končal pripoved je Bharata vzdihnil: "Ah! Nikoli se mi ni zdel bolj resničen rek: Človek, ki preživi kljub težavam, s katerimi se srečuje ga zmeraj prevzame veselje. Končno so moje prošnje uslišane, moj brat Rama se je vrnil."

Vstal je in se obrnil k Šatrughnu in mu rekel z močnim glasom: "Naj se mesto sončnih otrok pripravi na sprejem svojega kralja!"

Vojska je delala vso noč pod Šatrughnovim vodstvom, deset tisoč delavcev je prenovilo mesto in cesto od Ajodhje do Nandigrame. Novica o Ramovi vrnitvi se je razširila po Ajodhji in vsi prebivalci so, prekipevajoč od veselja, pripravljali mesto. Vso noč ni nihče spal, za otroke, ki so se rodili šele po Ramovem odhodu, pa je bil le-ta že legenda, in niso mogli verjeti tega, kar so doživljali, vso noč so imeli odprte oči.

Svit je napočil nad čisto prenovljenim mestom, kot, da bi spalo štirinajst let in bilo zdaj znova olepšano, kakor tistega dne, ko je Dašaratha sklenil okronati Ramo. Vojska je odšla v Nandigramo. Sloni z nosilnicami so stopali ob zvokih bobnov in rogov; pešaki so se nameščali vzdolž ceste od palače do koč.

Bharata je gledal v smeri proti Bharadwadževemu ašramu in se vznemirjal: "Hanuman," je rekel, "upam, da me nisi z lahkomiselnostjo, ki je značilna za tvoj rod potegnjal za nos. Ne vidim prihajati Rame niti vojske opic, o kateri si mi govoril."

Opice pa imajo bolj oster sluh in vidijo dlje kot ljudje: "Vidim, da se premikajo vrhovi dreves," je rekel Hanuman, "vetra ni, to so gotovo opice; vidim tudi, da se dviga prah nad cesto v daljavi, to so medvedi; in slišim nejasen hrup. Verjetno prihajajo peš, da bi prepustili nebeški voz Rami, Siti in Lakšmanu."

In pokazal s prstom v nebo: "Tamble! Poglej: Pušpaka."

Bharata je potreboval še nekaj trenutkov, da je zagledal nekaj belega, ki se je večalo in večalo ... in kmalu je nad njima letel velikanski labod in se počasi spustil na tla. Zaslišalo se je vptije: "Rama! Rama!"

Ramovo ime je bilo na vseh ustnicah; Bharata je stal s sklenjenimi rokami. Kmalu pa sta se brata objemala. Nato je šel Bharata po lesene opanke in jih položil Rami k nogam: "Te sandale so mi pomagale, da sem dobro vladal. Vračam ti jih obenem s tvojim kraljestvom."

Tedaj se je Rama obrnil k nebeškemu vozu Pušpaki: "Nekoč si pripadal zakladniku bogov Kuberi, želim, da mu boš spet na voljo."

Velikanski labod se je dvignil v višino in odletel proti severu, kjer prebivajo bogovi. Med potjo vzdolž ceste do Ajodhje so ministri govorili z Ramo o dogodkih, ki so se zvrstili v kraljestvu med njegovo odsotnostjo, Rama pa je govoril o prijateljstvu, ki ga je sklenil s Sugrivo in Vibhišano. Prišli so do Ajodhje in Rama je občudoval mesto, kot da ga prvič vidi. Vstopil je v palačo in se dotaknil tal pred kraljicami, v slovesnih oblekah. Vse je bilo pripravljeno za kronanje. Vasištha in brahmanski svečeniki so čakali z velikimi vrči z vodo iz oceana in petih svetih rek.

Ko so modrijani zlivali vodo na Ramo za obredno kopel, ga je Šatrughna varoval z belim zaslonom, Sugriva in Vibhišana pa sta mu pahljala obraz s šuriji iz bele kamelje dlake. Hanumanov oče, bog

vetra Vaju se je spustil iz raja z lotosovim vencem, ki ga je poslal Indra in ga ovil princu okrog vratu. Na nebu so se prikazali bogovi, okoli njih pa so plesale apsarase.

Rama je vsem razdelil darila; Siti je dal dolgo biserno ogrlico. Ko je videl, da okleva, ali naj bi sprejela dar, ji je rekel: "Podari ogrlico tistemu, ki ima po tvojem mnenju najplemenitejše lastnosti: odkritost, vztrajnost, pamet, sposobnost, energijo, vljudnost, skrb, pogum in srčnost."

Sita je držala ogrlico z obema rokama in jo takoj ponudila Hanumanu.

Ko se je Hanuman vrnil v palačo, je vzel kamen in začel razbijati bisere drugega za drugim. Sita ga je zalotila in zelo prizadeto vzkliknila:

"Kako moreš uničevati tako dragocen nakit, ki sem ti ga celo jaz dala?"

"Zame so stvari vredne edino, če si ti v njih," je odvrnil Hanuman; "želel sem videti, ali te bom našel v teh biserih."

"In kaj, če bi isto storila s tabo?" je ogorčeno odvrnila Sita.

Hanuman si je brez omahovanja z obema rokama razparal prsi s kremplji in Sita je videla, da je z Ramo ustoličena v njegovem srcu.

Epilog

Pravijo, da je Rama vladal enajst tisoč let. V času njegovega vladanja so bili vsi srečni in so se posvečali pravičnim in poštenim opraviлом. Brahmanski svečeniki so bili zadovoljni s svojim poklicem in niso bili skopi, vojščaki kšatrije so pomagali in vzdrževali red v kraljestvu, trgovci iz kaste šuder pa so bili zatopljeni v svoje delo. Ni bilo tatov in ne zločincev in nihče ni lagal. Ni bilo nobene vdove, možje so živeli po tisoč let, imeli so na tisoče otrok in nikomur ni bilo treba oskrbovati pogreba za mlajšega člana družine. Epidemij ni bilo, napadla ni nobena zver ali kača. Veter je pihal le, da bi osvežil ozračje, drevje je bilo trdno ukoreninjeno in dajalo obilo cvetja in sadežev; iz oblakov je lilo dovolj za zalivanje nasadov.

Sita je Rami dala dva sinova, Lavo in Kušo in oba so vzgojili v Valmikijevem ašramu, kamor se je bila zatekla, naveličana preiskujenj, ki jih ji je Rama prepogosto nalagal, da bi zadovoljil svojemu ljudstvu, kajti spomin na Ravano še ni bil izbrisan in je moral ljudi prepričati o Sitini neoporečni nrvnosti.

Sito je neprestano mučilo, a čutila se je nemočno in se ni nikdar pritoževala, toda bolečina ji je kljuvala srce. Njen obraz je kazal ravnodušnost, a v sebi je jokala.

Nekega dne pa je Rama delal konjsko žrtev. Tej svečanosti sta prisostvovala tudi Valmiki s svojima učencema in poslal ju je pred kralja, da mu povesta njegovo Ramajano. Rama je sedaj odkril, da sta to Sitina sinova in poklical ju je, da se pojavita pred svečano skupščino in se s svečano zakletvijo očistita vsakega dvoma. Drugega dne je Valmiki privedel Sito in svečano izjavil, da sta Kuša in Lava prava sinova Rame. Rama je nato rekel, da so ga Valmikijeve besede

zadovoljile, vendar želi slišati zakletev od Site same. Ona pa je rekla spuščenega pogleda: "KAKOR JE RESNICA, DA SEM BILA VEDNO ZVESTA RAMI, TAKO NAJ ME SPREJME BOGINJA ZEMLJA!"

Čim je to spregovorila so se odprla tla in iz zemlje se je na kačjih glavah dvignil prestol. Na njem je sedela mati Zemlja. Ona je objela Sito in izginila z njo v globino.

Zaman je razočarani Rama prosil, da se mu vrne. Odrekel se je prestolu in predal oblast svojim sinovom in sam odšel na nebo, kjer je zopet postal Bog Višnu.

Bol pa je ostala v notranjosti Zemlje, globoko v večni zavesti ženske in prosila za njeno osvoboditev in čakala na slavo VESOLJNE MATERE za popolno združitev ZEMLJE IN NEBA, **ZA NASTOP NOVE DOBE NA ZEMLJI.**

Literatura:

MAHABHARATA

G.Andrijašević in S.Vlaisavljević

MITOVI STARE INDIJE

V.G.Erman, E.N.Temkin

RAMAJANA

Aura, Arnšek Jean Francois

ŠRIMAD BHAGAVATAM

A.C.Bhaktivedanta Svami

INDIJSKA MITOLOGIJA

O.Lakomica

MITOLOGIJA

R.Cavendish T.Oi Ling

PESMA O KRALJU NALU

M.Tomislav

POČECI INDIJSKE MISLI

K.Bašić

KOT BILKE KOT ISKRE

V.Pacheiner

HILJADU LOTOSA

V.Krmpotič

STAROINDIJSKE BASNI IN PRAVLJICE

I.1932

INDIJSKE PRAVLJICE

l.1938

MODROST BUDDHE

M.Čeligoj

KAZALO

RAMAJANA	2
PROLOG	2
BALAKANDA.....	7
I. Ramovo rojstvo.....	7
II. Višwamitra, Ramova iniciacija	10
III. Pinjenje mlečnega oceana in Ramova poroka.....	16
IV. Ramova vrnitev Parašurame	19
AYODHYAKANDA	22
V. Izdajstvo v Ajodhi	22
VI. Zahteva za Ramovo izgnanstvo	27
VII. Ramovo izgnanstvo	30
VIII. Karma	35
IX. Bharatova želja	39
X. Opanke	42
ARANYAKANDA.....	47
XI. Gozd in Anasuja	47
XII. Viradha	50
XIII. Asketi	52
XIV. Orožje	55
XV. Surpanakha.....	61
XVI. Bitka.....	65

XVII. Ravana	68
XVIII. Maričeva izkušnja	70
XIX. Zlatorumena košuta	75
XX. Ravana preslepi Sito	77
XXI. Ugrabitev Site	80
XXII. Ravanova skrivnost	84
XXIII. Prasad v Ašokinem vrtu	85
XXIV. Ramov obup	87
KISKINDHAKANDA	90
XXV. Kabandha	90
XXVI. Sugriva	91
XXVII. Dvoboj	98
XXVIII. Ramova stiska	101
XXIX. Prstan	105
XXX. Swajamprabhina palača	108
XXXI. Sampati	112
SUNDARAKANA	114
XXXII. Skok	114
XXXIII. Prihod na Lanko	117
XXXIV. Ravanov harem	122
XXXV. Sita	126
XXXVI. Tridžatina vizija	128
XXXVII. Strategija	133

XXXVIII. Hanuman je ujet.....	137
XXXIX. Požig Lanke.....	141
XL. Medeni vrt	146
YUDDHAKANDA	151
XLI. Vibhišana.....	151
XLII. Bog oceana.....	158
XLIII. Vohuna.....	160
XLIV. Čarovnija.....	163
XLV. Bitka	168
Ravana na bojnem polju	172
Kumbhakarna	176
Mladi junaki	183
Indradžit.....	185
Ravana znova na bojišču.....	193
Matali.....	197
Končni spopad	200
XLVI. Objokovanje.....	204
XLVII. Snidenje	206
XLVIII. Vrnitev	212
UTTARAKANDA	216
XLIX. Ajodhja.....	216
Epilog	221

